

HURÛFÂT DEFTERLERİNE GÖRE
1690-1837 Tarihlerinde
RUHA KAZÂSİ
(Vakıf Yapıları, Cemaatler, Meslek Grupları)

Enver KARAKEÇİLİ

HURÛFÂT DEFTERLERİNE GÖRE
1690-1837 Tarihlerinde
RUHA KAZÂSI
(Vakıf Yapıları, Cemaatler, Meslek Grupları)

Enver KARAKEÇİLİ

ŞURKAV
ŞANLIURFA İLİ KÜLTÜR EĞİTİM SANAT VE
ARAŞTIRMA VAKFI YAYINLARI

Yayın No: 43

Birinci Basım
Ağustos 2017

ISBN : 978-975-7394-43-3

Görsel Yönetmen
Mustafa AKGÜL

Baskı
Elif Matbaası
ŞANLIURFA

Kitaptaki belgeler izinsiz kullanılamaz.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	8
TAKDİM.....	9
ÖNSÖZ.....	11
GİRİŞ	12

I. BÖLÜM

A.URFA TARİHİ VE ŞEHRİN İDARİ TAKSİMATI.....	17
1. Osmanlı Dönemi Urfa Tarihi	17
2. Şehrin İdarî Taksimatı	18

II. BÖLÜM

A.URFA KAZÂSÎ'NA AİT HURÛFÂT DEFTERLERİ'NİN ANALİZİ	21
B.ŞEHRİN YAPILARINA DAİR KAYNAKLARDA GEÇEN BİLGİLER	25

III. BÖLÜM

A.HURÛFÂT DEFTERLERİNDE YER ALAN ATAMA KAYITLARINA GÖRE RUHA KAZÂSÎ:	27
1. Aşiretler	27
1. 1. Beymişli Aşireti:.....	27
2. Camiler	28
2. 1. Kaza Merkezinde Yer Alan Camiler	28
2. 1. 1. Akçe Cami:	28
2. 1. 2. Alihan Bey (Mehmed Fazlı Bey) Cami:	29
2. 1. 3. Ayn-ı Zer Cami:	31
2. 1. 4. Ayn-ı Halilu'r-Rahman Cami:	32
2. 1. 5. Cami-i Kebir (Kızıl Cami):.....	38
2. 1. 6. Çakeri (Hacı Hüseyin) Cami:	51
2. 1. 7. Davud Paşa Cami:.....	54
2. 1. 8. Debbâğhâne Cami:	55
2. 1. 9. Hacı Hamza Cami:	57
2. 1. 10. Hacı Korkmaz Cami:	58
2. 1. 11. Haseki Mustafa Ağa Cami:.....	61
2. 1. 12. Hekim Dede Cami:	61
2. 1. 13. Hoca Ahmed (Pazar) Cami:	64
2. 1. 14. Hüseyin Paşa (Kara Meydan) Cami:	66
2. 1. 16. İhlasiye (Molla Musa Efendi) Cami:	72
2. 1. 17. Kale Cami:	75
2. 1. 18. Kandilkoyunlu Mahallesi Cami:	75

2. 1. 19. Kara Musa Cami:	75
2. 1. 20. Kara Seyyid Taha Câmî (Mahallesi):	79
2. 1. 21. Karaburc (Hızanoğlu) Cami:	79
2. 1. 22. Kutbeddin Cami (Seyyid Mehmed Mescidi):	86
2. 1. 23. Meşarıkiyye (Çarhoğlu Kardeşler) Cami:	89
2. 1. 24. Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Cami:	92
2. 1. 25. Musa Efendi Cami:	99
2. 1. 26. Narincli (lu) Cami:	102
2. 1. 27. Nimetullah Bey (Ak) Cami:	106
2. 1. 28. Nur Ali Cami:	109
2. 1. 29. Rahmaniye Cami:	110
2. 1. 30. Siverekli Hacı Ali Cami:	111
2. 1. 31. Süleyman Ağa (Damat Süleyman) Cami:	112
2. 1. 32. Şah Hüseyin (Mahkeme) Cami:	113
2. 1. 33. Şeyh Ramazan Efendi Tekkesi Cami:	115
2. 1. 34. Tahtemur (Akkoyunlu Uzun Hasan) Cami:	116
2. 1. 35. Yusuf Paşa Cami:	122
2. 2. Köy Camileri:	123
2. 2. 1. Gengan Mezraa Köyü (Molla Hüseyin) Cami:	123
2. 2. 2. Hişebendi? ve Bozan Köyü Cami:	123
2. 2. 3. Keşişlik Köyü Cami:	123
2. 2. 4. Kısas Köyü Cami:	124
2. 2. 5. Kütübler Köyü Cami:	125
2. 2. 6. Sarkamış Köyü Cami:	125
2. 2. 7. Şaşoğlu Köyü Cami:	126
2. 3. İlçe Camileri:	126
2. 3. 1. Akçakale Camileri:	126
2. 3. 2. Bozova Camileri:	126
2. 3. 2. 1. Çaharmelik (Büyükhan) Köyü Cami:	126
2. 3. 2. 2. Tatyeri Köyü Cami:	127
2. 3. 2. 3. Teriş Köyü Cami:	127
2. 3. 2. 4. Karaköprü (Köprüye) Köyü Cami:	127
2. 3. 2. 5. Haleb-i Sağır Köyü Ali Bey Cami:	128
2. 3. 2. 6. Yalak (Yaylak) Köyü Cami:	128
2. 3. 2. 7. Yarıntepe Köyü Cami:	128
2. 3. 3. Harran Camileri:	129
2. 3. 3. 1. Hayat-ı Harrani Cami:	129
2. 3. 4. Hilvan (Karacurun) Camileri:	129
2. 3. 4. 1. Karacurun Cami:	129
3. Cemaatler:	129
3. 1. Cerablı Ahalileri'nin Kırkalı Cemaatı:	129

3. 2. Dergezenli (Dergezenlu) Cemaatı:	130
3. 3. Mahdûmlar Taifesi:	130
3. 4. Miskinler Cemaatı:	130
4. Çarşı-Pazarlar:.....	130
4. 1. Sağrıçı Sûku (Pazarı):.....	131
4. 2. Sûk-ı Sultanî:	131
5. Çeşmeler:.....	132
5. 1. Sağrıçı Sûku Çeşmeleri:.....	132
5. 2. Harran Kapısı Sebili:	132
5. 3. Yusuf Paşa Çeşmeleri:.....	133
6. Esnaf Grupları:	133
6. 1. Berber Esnafı:.....	133
6. 2. Cullâh Esnafı:.....	133
6. 3. Debbâğ Esnafı:.....	135
6. 4. Hallâc Esnafı:.....	135
6. 5. Kuyumcu Esnafı:.....	136
6. 6. Şeyh-i Seb'â:.....	136
7. Hamamlar:	136
7. 1. Veli Bey Hamamı:.....	136
8. Hanlar:	137
8. 1. Alaca (Gümrük) Han:.....	137
8. 2. Sebil Hanı:	138
8. 3. Üç Han:	138
8. 4. Karacurun Hanı:	139
9. İmaretler:	140
9. 1. Ayn-ı Halilu'r-Rahman Zâviyesi İmareti:	140
10. Kale Görevlileri:	141
11. Kamu Görevlileri:	141
11. 1. Arasta Dellallığı:.....	142
11. 2. Mahkeme Görevlileri:	142
11. 3. Mimarbaşı:.....	143
11. 4. Müjdecî:	143
12. Medreseler:	145
12. 1. Abbas Ağa (Abbasiye) Medresesi:	145
12. 2. Cami-i Kebir Medresesi:	146
12. 3. Hamisiye Medresesi:.....	148
12. 4. İbrahimiye (Debbaghâne) Medresesi:	149
12. 5. Karaburc Cami Medresesi:.....	150
12. 6. Narincli Cami Medresesi-Mektebi:.....	151
12. 7. Sultan Burhan Medresesi (Buk'ası) :	152

12. 8. Süleyman Ağa (Yusuf Paşa) Medresesi:	153
13. Mescidler:	153
13. 1. Acem Bey Mescidi:	154
13. 2. Acûze Mescidi:	154
13. 3. Ali Halife Mescidi:	156
13. 4. Askerî Mescidi:	157
13. 5. Bağ-ı Safâ Mescidi:	157
13. 6. Bazu Mahallesi Mescidi:	158
13. 7. Behram Paşa Alaca Han Mescidi:	158
13. 8. Bıçakçı Mescidi:	159
13. 9. Debbâğhâne, Hacı Ali Mescidi:	159
13. 10. Emir Mencek Mescidi:	160
13. 11. Ez-Ziyân Mescidi:	160
13. 12. Göbekli Mescidi:	161
13. 13. Gülgümcü (Gülgözü) Mescidi:	161
13. 14. Hacı Cafer Mescidi:	161
13. 15. Hacı İbrahim Mescidi:	162
13. 16. Hacı İbşir Mescidi:	162
13. 17. Hacı İmam Köyü Mescidi:	163
13. 18. Hacı Mihmâd (Mihmân) Mescidi:	163
13. 19. Hacı Sadaka (Siddıka) Mescidi:	168
13. 20. Hacı Yadigâr Mescidi:	170
13. 21. Halife Mescidi:	173
13. 22. Hamisiye Medresesi Mescidi:	175
13. 23. Hasan Mescidi:	176
13. 24. Hoca Abdi Mescidi:	176
13. 25. İmam Kulu Mescidi:	178
13. 26. Kanberoğlu Mescidi:	179
13. 27. Kara Ahmed Mescidi:	180
13. 28. Karagöç (Koç) Mescidi:	181
13. 29. Kara Hacı Mescidi:	181
13. 30. Kasapoğlu Mescidi:	182
13. 31. Kaya (Kaba) Mescidi:	183
13. 32. Lekvân Mahallesi Mescidi:	183
13. 33. Mağara Mescidi:	183
13. 34. Mahân Bey Mescidi:	183
13. 35. Mahmudlu Mescidi:	184
13. 36. Miskinler Mescidi:	186
13. 38. Ömeriye Mescidi:	190
13. 39. Saf (Arnkök) Köyü Mescidi:	192
13. 40. Sahibiye Mescidi:	192
13. 42. Sebtân Mahallesi Mescidi:	194

13. 44. Şahab Halife Mescidi:	195
13. 45. Şatır Hüseyin Mescidi:	196
13. 47. Ziyaret Köyü Cabirü'l-Ensârî Mescidi:	198
15. Tekkeler:	199
15. 1. Mevlevihâne Tekkesi:	199
15. 2. Şeyh Ramazan Efendi Halveti Tekkesi:	200
15. 3. Tahtemur Cami Halveti Tekkesi:	205
15. 4. Yalıncak Tekkesi:	206
16. Türbeler:	206
16. 1. Abdurrahimzâde Türbesi:	206
16. 2. Hekim Dede Türbesi:	207
16. 3. İmam Bakır Türbesi:	207
16. 4. Şeyh Hattab Türbesi:	208
16. 6. Şeyh Hayat-ı Harranî Türbesi:	209
16. 7. Şeyh Mesud (Maksud) Horasanî Türbesi:	210
16. 8. Şeyh Reşid Türbesi:	211
17. Zâviyeler:	213
17. 1. Abdurrahman bin Avf Zâviyesi:	214
17. 2. Sad bin Said (Sad) Zâviyesi:	215
17. 3. Ayn-ı Halilu'r-Rahman Zâviyesi :	216
17. 4. Cabirü'l-Ensârî Zâviyesi:	221
17. 5. Emir Mencek Zâviyesi:	223
17. 6. Hekim Dede Zâviyesi:	227
17. 7. İmam Bakır Zâviyesi:	228
17. 8. Meczumin Mahallesi Zâviyesi:	228
17. 9. Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi:	229
17. 11. Şeyh Hayat-ı Harranî Zâviyesi:	239
17. 12. Şeyh Mesud Horasanî Zâviyesi:	240
17. 13. Şeyh Tahir Zâviyesi:	241
18. Muhtelif Atama Kayıtları:	242
Sonuç	243
KAYNAKÇA	249
EKLER	253

KISALTMALAR

a. g. e.	: Adı Geçen Eser
a. g. m.	: Adı Geçen Makale
a. g. t.	: Adı Geçen Tez
Bkz.	: Bakınız
BOA	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	: Cilt
çev.	: Çeviren
Edit.	: Editör
Ev. d.	: Evkâf Defteri
Ev. Mkt	: Evkâf Mektubî Kalemî
H.	: Hicrî
M.	: Miladî
MEB.	: Milli Eğitim Bakanlığı
M. Ö.	: Milattan Önce
M. S.	: Milattan Sonra
R	: Rumî
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
ŞURKAV	: Şanlıurfa İli Kültür Eğitim Sanat ve Araştırma Vakfı
TDVİA.	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
TTK	: Türk Tarih Kurumu
UŞS	: Urfa Şer'iyeye Sicilleri
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
VGMA	: Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi
Yay.	: Yayınları
yy.	: Yüzyıl

TAKDİM

1517 tarihinde Yavuz Sultan Selim ile Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine geçip, Diyarbekir Eyaleti'ne bağlı sancak statüsünde yönetilen Ruha (Urfa) , sonrasında Rakka ile birleştirilerek Rakka Ayeleti'ne, 1847 tarihinde Halep Vilayeti'ne bağlı bir sancak, XX. yy'ın başında ise müstakil bir sancak olarak yönetilmiştir. Osmanlı yönetimiyle beraber şehrin imar ve mamur hale getirildiği; cami, mescid, medrese, zaviye, han ve hamam gibi yapıların sayısında artışın olduğu görülmektedir. Zira XVI. yy'da yapılan tahrirlerde şehrin yapılarına ilişkin verilen rakamların, gün geçtikçe arttığı gözlemlenmektedir.

Osmanlı şehirlerinin ortak bir özelliği de, vakıfların buralarda dinî, sosyal, ekonomik ve eğitim alanlarında etkin rol oynamasıdır. Şöyle ki, Osmanlı şehirlerinde yer alan külliye ve içerisinde yer alan medrese, imaret, cami, zaviye gibi yapılar ile çarşılar, çeşmeler ve hamamların neredeyse tamamı vakıflar tarafından vücuda getirilmekte idi. Günümüzde bu durumun canlı örneği olarak karşımızda duran şehrimiz Şanlıurfa'nın, tarihi ve mistik dokusunun büyük bir kısmı vakıflar tarafından vücuda getirilmiştir.

Zira şehrimizin turistik ve tarihi mekânlarında yer alan yapılar birer vakıf abideleridir. Halilu'r-Rahman Külliyesi, Hasan Padişah Cami, Gümrük Hanı (Alaca Han), Rızvaniye Cami ve Medresesi, Kapalı Çarşı olarak isimlendirilen çarşı ve benzeri mekânların tamamı ecdadımızın kurduğu vakıflar tarafından bina edilen yapılardır.

Elinizdeki kitap 1690-1837 tarih aralığında Ruha Kazası'nda yer alan vakıf yapılarındaki görevliler, meslek-esnaf grupları ve kamu görevlileri gibi kişilere ilişkin atama kayıtlarını içeren ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde yer alan Hurûfât Defterleri'nde yer alan Osmanlıca metinlerin günümüz Türkçesi'ne çevirisi yapılarak hazırlanmıştır. Burada atamayı yapan, kadının ismi, vakıf yapısının ve atanan kişinin ismi gibi bilgiler yer almaktadır.

Dolayısıyla günümüzde mevcut veya değil bütün yapılar, kadı ve naib isimleri, cemaatler ve esnaf-meslek grupları hakkında mühim bilgiler ortaya çıkarılmıştır. Şehirde yer alan tarihi yapıları bina eden kişi, yapının doğru ve tam ismi, hangi mahallede yer aldığı; bunun yanında örgütlü esnaf grupları –Ahilik teşkilatı- ve cemaat ile tarikatlar hakkında detaylı bilgiler gün yüzüne çıkarılmıştır.

Bu çalışmayla geçmiş tarihimizi günümüze taşıyarak siz kıymetli okurlarla buluşturan değerli yazarımız Enver Karakeçili'ye şükranlarımı sunuyorum.

Abdullah ERİN

Şanlıurfa Valisi

ŞURKAV Başkanı

ÖNSÖZ

Şehir tarihi araştırmaları açısından birer özgün belge niteliğinde olan Hurûfât Defterlerinde yer alan atama kayıtları, gerek tutuldukları döneme ilişkin bilgiler vermesi, gerekse günümüze ışık tutmaları açısından önem arz etmektedir. XVI. yy'da şehrin idarî, nüfus ve iktisadî durumu ile vakıfları hakkında, diğer önemli bir arşiv belgesi ve tarihî vesika mahiyetinde olan tahrir kayıtlarından istifade edilerek, A. Nezihi Turan tarafından sancak bazlı olarak müstakil bir çalışma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmada ise XVII. yy. 'ın sonlarından XVIII. yy. ortalarına kadar şehrin idarî yapısı, ekonomik durumu, vakıfları, eğitim, dinî ve ticarî yapıları hakkında bilgiler verilmiştir.

Şanlıurfa gerek cami, mescid, tekke, zâviye gibi dinî yapılarıyla ve gerekse eski mahalleleriyle, çarşı, han, hamam gibi ticarî-mimarî yapılarıyla tarihle özdeşleşen kadim şehirlerimizden biridir. Şehirde yer alan bu yapıların neredeyse tamamı vakıflar tarafından bina veya ihya edilmiştir. Mezkûr yapıların mahallere isimlerini verdikleri, hayratların masraflarını karşılamak üzere yine vakıflar tarafından dükkân, çarşı, han, hamam inşa edildiğini vâkıflara ait vakfiyelerden öğrenmekteyiz. Bu bağlamda vakıfların aynı zamanda şehri de mamur hale getirdikleri mevzuu Urfa'ya ilişkin olarak yapılan çalışmaların birçoğunda göz ardı edilmiştir. Bu eksikliği gidermek adına Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde yer alan ve şehrin bütün vakıflarına ait atamaları ihtiva eden Hurufât Defterlerindeki atama kayıtlarından istifade edilerek, vakıfların şehirdeki dinî, eğitim, sosyal ve ekonomik hayatın yapı taşlarından biri olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Şehirde yer alan ve atama kayıtlarında isimleri geçen, günümüzde mevcut olan veya olmayan cami, mescid, zâviye, tekke, medrese, mekteb, muallimhâne, mahalle isimleri, cemaatler, kamu görevlileri ve esnaf gruplarına ilişkin bilgiler gün yüzüne çıkarılmıştır. Şehrin ekonomik, sosyal ve idarî yapısına ilişkin olarak da bilgiler veren bu kayıtlar 1690-1837 tarih aralığında tutulmuş olup, çoğunluğu şehirdeki vakıf yapılarına ait olmak üzere toplamda 2. 288 atama kaydını içermektedir.

Bu çalışmada yer alan bilgilerin tarih, sanat tarihi, şehir ve mimarî tarih konularında yapılacak olan araştırmalara ışık tutması, tamamlayıcı bilgiler sunabilmek ve şehrin tarihine bir nebze de olsa katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Osmanlıca metinlerin okunmasında yardımlarını esirgemeyen Vakıflar Arşivi emektarlarından Ali Çakır'a, teşvik ve telkinleriyle katkı sağlayan değerli mesai arkadaşlarım Arşiv Müdürü Mevlüt Çam ve Yayın Müdürü Mehmet Kurtoğlu'na, desteklerinden dolayı değerli ŞURKAV yöneticilerine teşekkürü bir borç bilirim.

Enver KARAKEÇİLİ

GİRİŞ

Kazalarda vakıflar tarafından vücuda getirilen vakıf yapılarıdaki görevliler, mahkeme, herhangi bir cemaat veya aşiret bünyesinde görev yapan görevliler ile meslek gruplarına ilişkin atamaların harf sırasına göre tanzim edildiği defter serileri olan *Hurûfât Defterleri* Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi bünyesinde bulunan önemli birer tarihî belge niteliğindedir. Arapça “*harf*” kelimesinin çoğulu olan “*hurûfât*” kelimesinden ismini alan bu defterler, yaklaşık 15x45 cm, 15x50 cm, 16x45 cm, 16x48 cm ve 16x50 cm boyutlarında olup¹ genel olarak Osmanlıca yazı şekillerinden olan “*Rika*” ile yazılmıştır. Bunun yanında çok olmamakla beraber “*Divanî*” yazısı ile yazılan atama kayıtları da mevcuttur. Kazaların harf sırasına göre dizildiğini belirttiğimiz bu defterler aynı zamanda “*Ruznâme Defterleri*” adıyla da anılmaktadır.² Sayıları hakkında muhtelif görüşler bulunmakla beraber Anadolu ve Rumeli Hurûfât Defterleri şeklinde tasniflendirilen bu defterlerden, Anadolu’ya ait ilk seri 530-569, ikinci seri 1055-1157 ve Rumeli’ye ait 1161-1223 numaralı defter aralığında olmak üzere toplam 209 adet olarak tanzim edildikleri görüşünün³ Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi’nde hâlihazırda bulunan rakamlarla ötüşüldüğü görülmektedir.⁴ Bu defterlere ilişkin olarak son yıllarda çalışmaların yayımlandığı ve bu çalışmaların büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezlerinden müteşekkil olduğu görülmektedir.⁵

¹ Sedat Baykaral, *Hurûfât Defterleri’nde Isparta Kazâsı Tarihî Eserler, Köyler, Mahalleler Meslekler, Türkiye Alim Kitapları*, Saarücken 2015, s. 1.

² Bkz. Hasan Demirtaş, “Vakıf Araştırmalarında Kaynak Olarak Hurûfat Defterleri: Kargırı Örneği”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı. XXXVII, VGM. Yay. , Ankara 2012, ss. 47-93 ve Şerife Memiş Eroğlu , “Osmanlı Toplumsal Tarihi Kaynaklarından Hurûfât ya da Askerî Rûznâme Defterleri ve Önemi: Kazâ-i Kudüs-i Şerîf Örneği”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı 39, Ankara 2013, ss. 115-146.

³ Demirtaş, a. g. m. , s. 51.

⁴ Bu görüşler için bkz. adı geçen eserler.

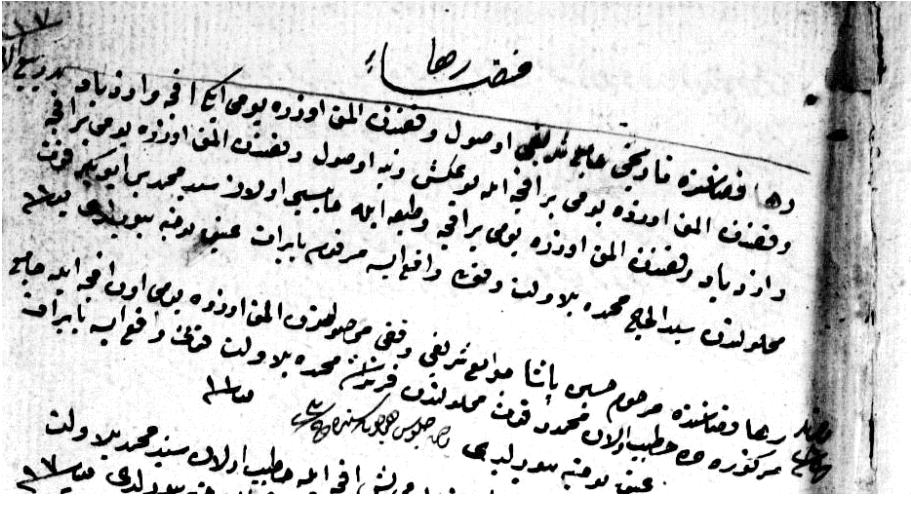
⁵ Bu çalışmalar için bkz. Gazi Özdemir, *Hurûfât Defterleri Işığında Ilgın*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2005); Halis Akıncı, *Hurûfât Defterlerine Göre Kır-ili Kazası*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007. ; İsmet Temel, *Hurûfât Defterlerinde Karaman Ereğlisi*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008); Eşref Temel, *Hurûfât Defterlerine Göre Aksaray Kenti Klasik Eğitim Kurumları (XVIII. -XIX. Yüzyıllar Arası)*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008); Muharrem Parlak, *Hurûfât Defterleri Işığında Seydişehir*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009); Zehra Çınar, *Hurûfât Defterlerine Göre Seferihisar-ı Günyüzü Kazası*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009); Ahmet Öge, *Hurûfât Defterlerinde Niğde Bor*, (Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilim-

Ruha Kazâsı'na ait atama kayıtları 25 adet Hurûfât Defterine tekabül etmektedir. Defterlerin tamamında Ruha Kazâsı ile ilgili olarak kayıtlar tutulmamış olup, diğer kazalara ait atama kayıtları da yer almaktadır. Bazı defterlerde çok az atama kaydı olmasına karşın bazılarında ise bir hayli atama kaydının olduğu görülmektedir. Ruha Kazâsı'na ait atama kayıtlarının yer aldığı defterlerin başlangıç tarihi Rebî'ü'l-evvel sene 1102/Aralık 1690 olup, 1160 numaralı deftere tekabül etmektedir. 1142 numaralı hurûfât defteri ise 16 Muharrem sene 1253/ 22 Nisan 1837 tarihine ait atama kayıtlarını ihtiva etmekte olup, bunun da defterlerin bitiş tarihi olduğu anlaşılmaktadır. Yani bu defterlerde yaklaşık olarak 147 yıllık bir zaman dilimine yayılan atamalar kaydedilmiştir. Belirtilen zaman diliminde şehirde yer alan vakıf, cami, mescid, han, hamam, medrese, tekke, zaviye mahallerler, görev yapan kadıların isimleri olmak üzere birçok konuda önemli bilgiler elde edilmiştir. Ruha Kazâsı'nın idarî taksimatından kaynaklı olarak bu defterler içerisinde Harran, Bozabad (Bozova), Hilvan (Karacurun), Akçakale, Rakka ve Suruç'a ilişkin atama kayıtları da yer almaktadır. Çalışmamızın esasını şehir merkezi oluşturduğundan adı geçen yerleşim yerlerinden Akçakale, Hilvan, Harran ve Bozabad Nâhiyelerine ilişkin atamalar dışında kalan yerlere ait bilgiler verilmemiştir. Kayıt veya vakıf kuruluşları açısından fazlaca atamanın yer almadığı bu yerleşim yerlerinden Rakka'da "*Veysel Karanî*", Suruç'ta "*Şeyh Müslüm*" gibi vakıflara dair kayıtların mevcut olduğu görülmesine karşın çalışmada bunlara yer verilmemiştir.

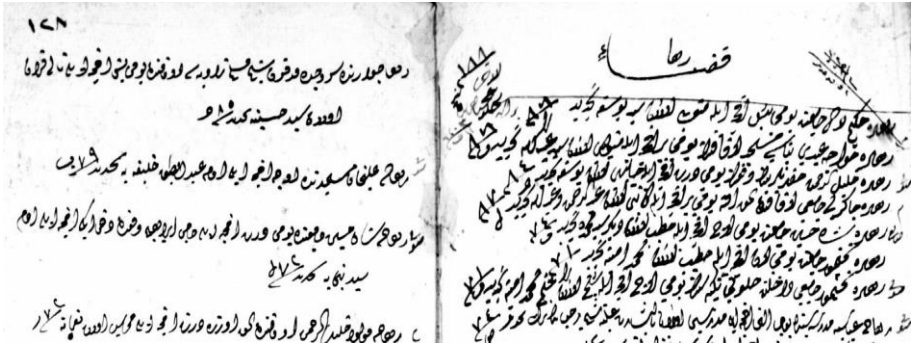
Çalışmamıza esas teşkil eden 25 adet hurûfât defterinin Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki numaraları 541, 545, 548, 549, 550, 565, 568, 1084, 1087, 1088, 1090, 1091, 1093, 1095, 1096, 1117, 1118, 1119, 1128, 1139, 1140, 1142, 1158, 1159 ve 1160 olup, bu defterlerde yer alan tarih ile defter numaraları arasında doğru orantı olmadığı görülmüştür. Yani en küçük rakamla başlayan 541 numaralı deftere ait atama tarihleri en erken döneme ait kayıtlarını ihtiva etmemekte olup, bu kayıtların Rebî'ü'l-evvel sene 1102/Aralık 1690 tarihiyle 1160 numaralı defterde tutulduğu görülmüştür.⁶ Bunun yanında tarih ve defter numaraları arasında ters orantı olduğunu da söyleyemeyiz zira bu açıdan değerlendirildiğinde en geç tarihli kaydın 1160 numaralı deftere tekabül etmesi lazım gelirken, en geç tarihli atama kaydının 1142 numaralı defterde 16 Muharrem sene 1253/ 22 Nisan

leri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010); Pakize Yıldız, Hurûfât Defterlerine Göre Maraş Kazası, (Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2010); Necibe Arvas, Hurûfât Defterlerine Göre Bursa (1695-1750), (Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011); Derya Karakaya, Hurûfât Defterleri Işığında Eski-il Kazası, (Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011); Mevlüt Eser, Hurûfât Defterlerine Göre Ermenek, (Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011); Özlem Ceyhan, Hurûfât Defterlerine Işığında Göci-yi Kebir Kazası, (Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011); Hadi Taç, Hurûfât Defterlerine Göre Kosova Vilayeti: XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısı, (Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2012).

⁶ VGMA, Defter 1160, s. 184.

Bu yöntemin dışında defterlerin genelinde ise sayfanın sol üst kısmında sadece bir numaranın verildiği ve varakın her iki sayfasını kapsadığı anlaşılmaktadır. Söz konusu defterlerde sayfanın üst kısmında Osmanlıca rakamlar yer almakta, alt kısmında sonradan konulmuş olan numaralar yer almaktadır. Bu yöneme ilişkin olarak aşağıda 1158 numaralı defterin Türkçe 259-260. sayfa ve 128 numaralı varak numarasının sureti verilmiştir.

Sadece vakıflara ait atamaların yer almadığını belirttiğimiz Hurufât Defterinde, yer alan atama kayıtlarında, naib, kadı ve mütevellî arzı ile atamaların yapıldığı, bazı görevlere atamaların da, müderris ve şeyhlik gibi, Şeyhül-İslamın işaretiyle (onayıyla) yapıldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında esnaf gruplarına ilişkin atamaların da naib ve kadı arzıyla yapıldığı görülmektedir. Atamaların nedenleri arasında ise eski görevlinin vefat etmesi, kasr-ı yedi, ferağatı, refinden gibi nedenler kaydedilmiştir. Aynı görevlinin atanması ise *tecdid* (yenileme), *beratını zâyî* (kaybetme) ve görev için alınan ücretin artırılması şeklinde yapılmıştır.

Defterlerde yer alan atama kayıtlarının nicelik olarak birbirinden farklı olduğu, bu bağlamda 1159 numaralı defterde 1 adet kayıt yer alırken, en fazla atama kaydının ise 1090 numaralı defterde yer aldığı görülmektedir. Bunun yanında 1160 numaralı defterin içerik bakımından günümüze ulaşmayan cami, mescid vs. hakkında en fazla bilgiye havi olması bakımından önem arz ettiği, 1142 numaralı defterde ise sadece kamu görevlileri ve esnaf hakkındaki atamaların kaydedildiği görülmektedir.

Çalışmamız konuları açısından bölümlere ayrılmış olup, “Birinci Bölüm’nde” Urfa tarihi ve şehrin idarî taksimatı konuları incelenmiştir.

“İkinci Bölüm’de” Ruha Kazâsı’na ait hurûfât defterlerinin analizi yapılmış olup, şehirde yer alan yapılara ilişkin yazılı kaynaklarda geçen bilgilere değinilerek, atama kayıtlarında yer alan cami, medrese, mescid, zaviye, han ve hamamların, daha önce yapılmış olan çalışmalarla karşılaştırılması yapılarak, sayılarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

“Üçüncü Bölüm’de” hurûfât defterlerinden elde edilen bilgiler çerçevesinde bir tasniflendirme yapılarak dinî yapılar, eğitim kurumları, ticaret yapıları ve meslek grupları başlıklar halinde incelenmiştir. Her yapıya dair atama kaydı, yapıya ilişkin başlık altında en erken tarihliden en geç tarihli atama kaydına kadar numaralandırılarak verilmiştir.

“Dördüncü Bölüm’de” sonuç kısmı yer almakta olup, elde edilen verilere ilişkin kısa bir değerlendirme yapılmıştır.

“Beşinci Bölüm’de” ise bütün yapılara ilişkin atamalardan elde edilen bilgiler ışığında sayısal değerleri içeren tablolara yer verilmiştir.

“Altıncı Bölüm’de” istifade edilen kaynaklara ilişkin bibliyografya verilmiştir.

Ekler kısmında ise günümüz Türkçesi’ne çevirisi yapılan metinlerin Osmanlıca görüntüleri defter numarası küçükten başlanılarak büyüğe doğru olmak üzere araştırmacı ve okuyucuların istifadesine sunulmuştur.

1. BÖLÜM

A. URFA TARİHİ VE ŞEHRİN İDARİ TAKSİMATI

1. Osmanlı Dönemi Urfa Tarihi

1690-1837 tarih aralığını ihtiva eden dönemde Urfa Kazâsı'na ait hurûfât defterleri tanzim edildiğinden, Osmanlı döneminde şehrin tarihi hakkında bilgi verilmesi, konun bütünselliği açısından önem arz etmektedir. Musul'u Halep'e bağlayan kadim yol üzerinde, Anadolu- Irak ve Suriye'yi birbirine bağlayan el-Cezîre'nin Dıyâr-ı Mudar bölümünde kalan şehrin, ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu bilinmemektedir.⁹

M. Ö. 1. binden başlayarak Asurlular, Medler ve Perslerin hâkimiyetinden sonra M. Ö. 332'de Makedonyalıların eline geçen şehir, Roma hâkimiyetine kadar İskender İmparatorluğu'nun varisleri olan Selevkoslar, Abgar ve Osrhoêne krallıkları hâkimiyetinde kalmıştır.¹⁰ M. Ö. 117'de Roma'nın bir vilayeti durumuna getirilen şehir İslam orduları tarafından 639 tarihinde İyad b. Ganem komutanlığında fethedilmiştir. Şehir bu tarihten sonra Emeviler, Abbasiler, Zengîler, Eyyûbîler, Timurlular (Altınordu Devleti), Akkoyunlular, Memlukler, Safevîler, Bizans imparatorluğu ve Selçuklular arasında iktidar mücadelesine sahne olmuştur. 1234 yılında bölgeyi ele geçiren Selçukluların hâkimiyetine kısa bir süre sonra 1236'da Eyyubîler Urfa ve Harran'ı alarak son vermiştir.¹¹

1243 tarihinde Anadolu Selçuklarının Köseadağ Savaşı'nda Moğollara yenilmesiyle Urfa Moğolların hâkimiyetine girmiş olup, şehir yağmalanarak tahribata uğramış, 1260 tarihinde Urfa ve Harran'da meskûn halk İlhanlı hakani Hülagu'ya teslim olmuştur.¹² 1403 yılına gelindiğinde ise Diyarbakır merkezli olarak Akkoyunlu Devleti kurulmuş ve kısa bir süre sonra Urfa da bu devletin

⁹ A. Nezihi Turan, "Şanlıurfa", TDVİA, C. XXXVIII, İstanbul 2010, ss. 336.

¹⁰ Turan, a. g. m, s. 337.

¹¹ Osman Turan, Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1993, s. 180-181.

¹² Halit Çal, "Urfa'da Taşınmaz Eski Eserler Hakkında Bir Ön Araştırma", Yeni Harran Çevresi, Şanlıurfa 1993, S. 4, s. 52.

hâkimiyetine girmiştir. ¹³ Akkoyunlu ve Safevî iktidar savaşları neticesinde şehir 1514 tarihinde Safevîlerin hâkimiyetine geçmiş ve nihayetinde 1517 tarihinde Sultan Selim ile Osmanlı'nın eline geçen Urfa 1518 tarihinden itibaren de Diyarbakır Eyaleti'ne bağlı bir sancak statüsüne getirilmiştir. ¹⁴

1578 tarihinde Rakka ve Urfa bölgesinde eski bir sancak beyi olan Abdurrahman ve onu destekleyen Türkmen aşiretleri ile Urfa'nın eski beyi Suhrab'ın başlatmış oldukları ayaklanma kısa sürede büyümüş devlet bu ayaklanmayı güçlkle bastırabilmiştir. Osmanlı döneminde meydana gelen önemli siyasî olaylardan bir diğeri ise XVI. yüzyılın sonlarına rastlayan isyanlar sırasında Celâlî Karayazıcı Abdülhalim'in ayaklanıp Urfa'yı ele geçirmesi hadisesidir. 1599 yılında şehri ele geçiren asiler 1600 tarihinde Mehmet Paşa'nın şehri ikinci kez kuşatmasının ardından şehrin yönetimi tekrar Osmanlı Devleti'nin eline geçmiştir. ¹⁵ Şehirde bu tarihten XVIII. yüzyıla kadar bazı ufak çaplı sosyal olaylar dışında pek mühim bir gelişmenin yaşanmadığı, 1834 tarihine gelindiğinde ise Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın hâkimiyetine giren şehir 1839 'a kadar mezkûr paşanın oğlu İbrahim Paşa'nın idaresinde kalmıştır. ¹⁶ Şehir bu tarihten Cumhuriyetin ilanına kadar Osmanlı idaresinde bir sancak olarak kalmıştır. 1919 yılında İngilizler, yedi ay sonra ise Fransızlar tarafından işgal edilen şehirde, bu durumuna karşı 7 Şubat 1920'de başlayan halk ayaklanması neticesinde 10 Nisan 1920 tarihinde Fransızlar antlaşma imzalayarak Urfa'yı terk etmeyi kabul etmiştir. 20 Nisan 1924 tarihinde ise Urfa vilayet merkezi olmuştur. ¹⁷

2. Şehrin İdarî Taksimatı

1515 tarihinde Güneydoğu Anadolu'nun fethini müteakip teşekkül edilen Diyarbakır Eyaleti'ne bağlı on iki sancaktan biri olan Urfa, Kanuni Sultan Süleyman döneminde ise Rakka ve Urfa Sancakları'nın birleştirilmesi sonucunda oluşturulan Rakka Eyaleti'ne bağlı bulunan yedi sancaktan biri olmuştur. ¹⁸ 1648 tarihinde Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilere göre, bu eyalet bünyesinde Hamese, Habur, Deyr-i Rahle, Beni Rebi', Suruç, Harran ve Paşa Sancağı olan Ruha olmak

¹³ Mehmet A. Maraş, Peygamberler Şehri Şanlıurfa, Birlik Yay. , Ankara 1986, s. 28.

¹⁴ Hilmi Bayraktar, Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Urfa Sancağı (İdarî, Sosyal ve Ekonomik Yapı), Fırat Üniversitesi Basımevi, Elazığ 2007, s. 1.

¹⁵Selahaddin E. Güler, "Eskiçağdan Kurtuluş Savaşına (1920) Kadar Urfa Tarihi", Şanlıurfa Uygurluğun Doğduğu Şehir, Şurkav Yay. , Ankara 2002, s. 31-32.

¹⁶Mahmut Karakaş, Urfa'nın Kültür ve İnançlar Serüveni, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Yay. , Ankara 2009, s. 310.

¹⁷ Turan, a. g. m. , s. 338-339.

¹⁸Ahmet Akgündüz, Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, C. IV, FEY Yay. İstanbul 1991, s. 538.

üzere toplam 7 sancak bulunmaktaydı.¹⁹ XIX. yüzyılın başlarına kadar devam eden bu idarî taksimat, 1833 senesinden sonra Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa'ya Rakka ve Halep Eyaletleri'nin verilmesiyle son bulmuştur. Böylece Urfa 1840 yılına kadar Kavalalı Mehmet Ali Paşa'nın hâkimiyetinde kalmıştır.²⁰

Urfa Sancağı Vecihi Paşa'nın Halep Valiliği sırasında 1842 tarihinde Diyarbakır'dan ayrılıp Halep'e bağlanmış, 1846'da merkezi Urfa olan Rakka Eyaleti olarak kaydedilmiştir. Ancak Tanzimat'ın getirmiş olduğu yeni idarî taksimat gereğince eyaletten sancağa düşürülen Urfa 1847'de Halep Eyaleti'ne bir sancak olarak bağlanmıştır. 1855 tarihinde ise Halep Eyaleti'ne bağlı olan Rakka Sancağı'na, Suruç, Rumkale, Birecik ve Urfa kaza olarak bağlanmıştır.²¹ Bu durum 1865 tarihine değin sürmüştür. XX. yüzyılın başında müstakil bir sancak olan Urfa, 1910 tarihinde ise liva olmuştur.²² 1868 tarihli Halep Vilayet Salnamesi'nde Urfa Livası; Urfa, Suruç, Birecik ve Rumkale Kazaları ile Döğerli, Evimağaç, Bozabad, Harran ve Çay nahiyelerinden müteşekkildir.²³

Yurtluk-Ocaklık ve Hükümet Sancaklarından farklı olarak tahrîrler yapılp, tımar sistemi uygulanan Ruha Sancağı'nda 1518, 1523, 1540 ve 1566 yıllarında olmak üzere dört defa tahrîrin yapıldığı bilinmektedir. 1518 yılında yapılan tahrîrle şehrin nüfusu, vakıfları ve ekonomik durumu hakkında ilk tespitler elde edilmiştir. Aynı tarihte şehirde 3 cami, 12 mescid, 4 hamam, 2 kervansaray, 1 bedesten, 1 darb-hânenin olduğu kaydedilmiştir.²⁴ 1646 tarihinde Urfa'ya gelen Evliyâ Çelebi'ye göre ise şehirde 22 cami, 3 medrese ve 67 mahalle bulunmaktaydı.²⁵ 1518 tarihli tahrirde Ruha Sancağı'na Cüllab, Bozabâd ve Şehir Nahiye-leri, 1523 ve 1540 tarihli tahrirlerde ise Bozabâd, Cüllab, Harran, Kabahaydar, Re'sülayn, Samsad, Şehir, Yaylak, Karacurun ve Uyumağaç Nahiyelerinin bağlı olduğu görülmektedir.²⁶ İleride de değinileceği üzere bu nahiyelerden Kabahaydar ve Re'sülayn dışındakiler Hurûfât defterlerinde yer alan atama kayıtlarında da geçmektedir. 1690-1837 tarih aralığını ihtiva eden hurâfât defterlerinde yer alan atama kayıtlarında ise Ruha Kazası'na bağlı nahiyeler olan Harran, Suruç, Bozabâd, Cüllab, Şehir ve Karacurun'a ait atamalar aynı defter ve sayfalarda yer

¹⁹ Evliya Çelebi, Seyahatnâme (Haz. İsmet Parmaksızoglu), Giriş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara 1983, s. 150.

²⁰ Bayraktar, a. g. e. , s. 6.

²¹ a. g. e. , s. 7.

²² Abdullah Ekinci-Kazım Paydaş, "Tarihte Urfa", Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dinî Hayat (Edt. Yusuf Ziya Keskin), TDV. Yay. , Ankara 2011, s. 40-41.

²³ Bayraktar, a. g. e. , s. 8.

²⁴ E. Honigman-N. Göyünç, "Urfa", İA. , MEB. Yay. , C. XII, İstanbul 1986, s. 55.

²⁵ Mehmet Emin Üner, Osmanlı'dan Cumhuriyete Urfa Tarihi, Kültür Bakanlığı Yay. , Ankara 2009, s. 152.

²⁶ Turan, a. g. e. , s. 16.

almasına karşın Rumkale'nin bu dönemde kaza olması münasebetiyle ayrı olarak kaydedildiği görülmüştür. Günümüz Şanlıurfa idarî taksimatına göre ilçe konumunda olan Siverek de kaza olması hasebiyle buraya ait vakıf atama kayıtları ayrı olarak “*Kazâ-i Siverek*” başlığı adı altında tutulmuştur. Rakka'ya ait atamalar ise toplamda dört adet olup bu atamalardan birinde “*Rakka Karyesi (köy)*” ibaresi geçmektedir.²⁷

²⁷VGMA, Defter 1160, s. 185

II. BÖLÜM

A. URFA KAZÂSÎ'NA AİT HURÛFÂT DEFTERLERİ'NİN ANALİZİ

Anadolu Hurûfât serisinde 25 deftere tekabül eden Urfa Kazâsı'na ait hurûfât defterleri zengin bir içeriğe sahip olup, şehrin dinî, kültürel, mimarî ve eğitim hayatına dair özgün bilgiler içermektedir. Cami, mescid, medrese, zâviye, tekke, imâret ve han gibi yapıların yanında mahalle isimleri ile şehirde faaliyet gösteren esnaf grupları ve bunların ürettikleri malzemeye dair bilgiler içeren bu defterler şehrin tarihi ve sosyal yaşantısı hakkında fikir sahibi olmamıza katkı sağlamaktadır. Bu defterlerde vakıf atama kayıtlarından başka mahkeme görevlileri, cemaatler ve meslek gruplarına dair atamaların da kaydedildiği görülmektedir. Bu güne değin Urfa'ya ait dinî, eğitim, sosyal ve ticarî yapılara dair kapsamlı bir çalışmanın yapılmamış olması mezkûr defterlerden elde edilen verilerle ortaya konulacak olan listeler ve burada yer alan yapı isimlerini önemli kılmaktadır. Şöyle ki defterlerin içeriğinde günümüze ulaşmayan birçok mescid, cami, mahalle ismi ve türbenin bulunduğu tespit edilmiştir.

Şehir tarihi araştırmaları 1940'lı yıllarda Ömer Lütfi Barkan'ın tahrir defterlerini keşfetmesiyle başlamış olup, ardından Halil İnalçık, Nejat Göyünç, İsmet Miroğlu, Özer Ergenç, Bahaeddin Yediyıldız, Heath Lowry, Mehmet Ali Ünal ve Feridun Emecen'in tahrir araştırmaları, 1960'lı yıllardan itibaren ise şehir tarihi yazımında kullanılmaya başlanılan şeriiye sicilleri ve son olarak 1980'li yılların sonlarında araştırmaya açılan temettuat defterleri ise en çok başvurulmuş arşiv belgeleri olmuştur. Tevfik Güran'ın ilk çalışmaları Osmanlı şehir tarihi araştırmalarının yönünü bu defterlere çevirmiştir.²⁸ 2000'li yıllarda ise şehir tarihi açısından birer özgün kaynak mahiyetinde olan Hurûfât Defterlerinin yayınlanmaya ve çalışmalara esas olmaya başlandığı görülmektedir.²⁹

²⁸Bu çalışmalar bkz. ; Erhan Afyoncu, "Türkiye'de Tahrir Defterlerine Dayalı Olarak Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bazı Görüşler", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, C. I, S. 1, İstanbul 2003, ss. 267-268 ve Said Öztürk, "Türkiye'de Temettuat Çalışmaları", Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi, C. I, Sayı 1, İstanbul 2003, ss. 287-304.

²⁹Yasemin Beyazıt, "Hurûfât Defterlerinin Şehir Tarihi Araştırmalarındaki Yeri", History Studies, 2013, (Print) Volume 5, Issue 1, s. 41-42.

Çalışmamıza esas teşkil eden 25 adet deftere ait transkripsiyon metni 160 sayfa olup, 2. 288 atama kaydını ihtiva etmektedir. Cami, tekke, zâyiye, medrese, han, su yapıları, mahkeme görevlileri, kamu görevlileri ve meslek-esnaf gruplarına ilişkin atamaların yer aldığı bu defterlerde aynı yapı veya vakfa ait *tecdîd* (yenileme), azil, feragat, inâyet ve münhâl şeklinde olmak üzere atamaların yapıldığı görülmektedir. Toplam olarak 2. 288 atama kaydının yer aldığını belirttiğimiz Ruha Kazası Hurûfât Defterleri'nde daha önce de değindiğimiz gibi en erken döneme ait atama kaydının Rebî'ül-evvel sene 1102/Aralık 1690 tarihinde tutulduğu ve 1160 numaralı defterde kaydedildiği görülmüştür. Belirtilen ayın hangi gününde atamanın yapıldığı kaydedilmemiş olup, "*Mevlûd-i Halil Zâviyesi Vakfı, Hacı Yedigâr Mescidi, Kara Musa Câmiî ve Kısas nâm karyede vâkî câmi-i şerîfe*" ait olmak üzere toplam dört adet atamanın belirtilen tarihte yapıldığı görülmüştür.³⁰ 25 defterden sadece 1160 numaralı defterde *Kazâ-i Ruha* ibaresinin üst kısmında "*der-Livâ-yı Ruha*"³¹ ifadesi yer almaktadır. Defterin devamında Suruç ve Rumkale Kazâlarına ait kayıtların da yer aldığı ve dolayısıyla Ruha Sancağı'nın bir bütün olarak bu defterde kaydedildiği anlaşılmaktadır. Hurûfât defterlerinin başlangıç tarihi olduğu düşünülen hicrî 1102 ve öncesine ait defterlerde kazaların değil sancakların baz alındığı anlaşılmaktadır. Zira Ankara Kazası'na ait hicrî 1102 tarihiyle başlayan 1138 numaralı hurûfât defterinde de "*Kazâ-yı Ankara ve der- Liva-yı Ankara*" ifadelerinin kullanıldığı Ankara Kazası'na ait atamaların bitiminde ise bu sancağa bağlı olan diğer kazalara ait atamaların peş peşe geldiği görülmüştür.³²

Urfa'ya ait en geç tarihli atama kaydı ise 16 Muharrem sene 1253/22 Nisan 1837 tarihi olup, 1142 numaralı hurûfat defterine tekabül etmektedir. "*Cüllâh kethüdâhı*" na yapılan atamaya dair olduğu görülen bu kayıtta son atanan kişiyle ilgili olarak şöyle denilmektedir: "*Cüllâh kethüdâhı Şeyh Azem fevtinden oğlu Mustafa'ya 16 Muharrem sene 1253.*"³³ 147 senelik bir zaman diliminde tutulan bu atama kayıtlarında cami, zaviye veya medrese gibi yapıların bânilerinin (bina eden), tevsî' (genişletme) edenin kim olduğu, yapının veya vakfın tam adı, diğer adı gibi mühim bilgiler yer almaktadır. Bunun yanında vakıflar bünyesinde yer alan dini, kültür, eğitim ve ticarî işlevlere havi olan yapılardaki görev türleri ve görevliler hakkında da bilgiler mevcuttur. Vakıf yapılarında yer alan görev türlerinden başka mahkeme görevlileri, esnaf grupları, cemaat ve aşiretler gibi şehrin sosyal ve ekonomik yaşantısına dair atamalar da bulunmaktadır. Bu bağlamda esnaf grubu olarak cüllâh, debbâğ, berber, kuyumcu, sağrıcı ve hallac olmak üzere 6 adet meslek grubunun bulunduğu anlaşılmaktadır. Zikredilen bu esnâf grubundan dedbâğ esnafının Ahi teşkilatına bağlı olduğu anlaşılmaktadır.

³⁰ VGMA, Defter 1160, s. 84.

³¹ Bu ifadenin "Sancak" manasında kullanıldığı düşünülmektedir.

³²VGMA, Defter 1138, s. 4 vd.

³³ VGMA, Defter 1142, s. 99.

Zira 7 adet atama kaydında debbâğlar üzerine “Âhi Baba”nın atandığı görülmektedir. Sözü edilen kayıtlardan en erken tarihlisinde şöyle denilmektedir: “*Ruha’da Debbâğlar Ahi Babası Seyyid Muhammed refinden Seyyid Hasan’a inâyet. Şa’bân sene 1117.*”³⁴ Mimarbaşı, müjdecî, mahkeme görevlileri ve arasta dellallığı gibi kamu görevlileri arasında gösterebileceğimiz meslek gruplarına dair atama kayıtlarına ise ilgili bölümde temas edilecektir. Bu esnaf gruplarının üzerlerinde bir de “*şeyh-i seb’â*” denilen bir yönetici bulunmaktaydı.³⁵ Terim anlamı “*yedilerin şeyhi*”³⁶ olan bu görevin esnaf teşkilatlarında yer alan mesleklerin üzerlerine bir nevî yönetici olduğu anlaşılmaktadır. Zikredilen esnaf grupları ve şeyh-i seb’alık görevi şehirde oldukça iyi bir şekilde örgütlenmiş esnaf teşkilatının var olduğunu göstermektedir.

8 medrese, 2 muallimhane, 13 zâviye, 4 tekke, 18 mahalle ismi, 1 imaret, birden fazla çeşme, 3 han, 9 türbe, 1 hamam, 2 çarşı-pazar ve 1 salhanenin tespit edildiği atama kayıtlarında, en fazla atamanın cami ve mescidlere yapıldığı dikkat çekmektedir. Urfa Kazâ merkezinde 35 merkeze bağlı köylerde 7, ilçelerde 10, toplamda 52 cami ve 47³⁷ mescidin tespit edildiği bu atama kayıtlarında, genel itibarıyla her bir atamanın tek bir vakfa ait olduğu gözlenmekte olup, bazı atama kayıtlarında ise birden çok vakfın adının geçtiği de görülmektedir. Bu duruma örnek olarak: “*Ruha’da Câmi-i Kebîr Vakfî’ndan almak üzere yevmî üç akçe ile aşır-hân ve Tahtemur Câmi-i Şerîfi Vakfî’ndan almak üzere yevmî iki akçe ile cuma ferrâşlı olan Mehmed Emin fevt mahlûlünden Seyyid Ahmed Sâhib’e bâberât tevcih. 12 Şevvâl sene 1203 /6 Temmuz 1789 tarihli atama kaydı verilebilir.*”³⁸ Bunun yanında bir vakfa ait görev ücretinin başka bir vakıf tarafından karşılandığı örnekler de mevcuttur. Bazı yapılara ait tek atama kaydı olmasına karşın yüzlerce atama kaydının olduğu yapılara da rastlanılmaktadır. Tarihî eserlerin yer aldığı mahalleler veya mevkiler birçok kayıta belirtilmiş olduğu halde bazılarında ise belirtilmemiştir. 18 mahalle ve 33 köy isminin geçtiği kayıtlarda aynı köy isminin farklı yazıldığı hatta aynı vakfa ait atamalarda hem vakıf isminin hem de köy isminin bile değiştiği görülmekte olup, bunun da kâtip hatasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Örnek vermek gerekirse; “*Ruha’da Cullab Nâhiyesi’nde Mecrim nam karyede Sad bin Sad Ezhârî? türbesi hâlî olmağın Seyyid Hacı Mehmed’e inâyet. Zilka’de sene 1111.*”³⁹ şeklinde geçen kaydın bir

³⁴VGMA, Defter 1160, s. 189.

³⁵ Bu görev hakkında detaylı bil için bkz. Mehmet Demiryürek, “Şeyh-i Seb’alık Kurumu ve Osmanlı Esnaf Teşkilatı İçindeki Yeri”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, Sayı 66, 2013, ss. 17-42

³⁶a. g. m. , s. 17.

³⁷ Cami ve mescidlere ait olan bu rakamlar 1850-1900 yıllarını ihtiva eden bir çalışmada 57 adet olarak verilmiştir. Bkz. Bahattin Turgut, Urfa Vakıfları (1850-1900), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2013, s. 85.

³⁸ VGMA, Defter 548, s. 98.

³⁹ VGMA, Defter 1160, s. 85.

sonraki yenileme (tecdîd) kaydında ise, “*Ruha’da Harran Nahiyesi’nde Mihrablı nâm karyede medfûn Sad bin Sad Ensâr türbesine mütevellî ve şeyh ve ferrâş olan Şeyh Seyyid Hacı Mehmed’e beş akçe ile tecdîd. Safer sene 1229.*”⁴⁰ olarak kaydedilmiş olup, nahiye ve köy adlarının değiştiği görülmektedir. Urfa’da bilinen vakıflardan birisi olan Behram Paşa Vakfı’nın ise Bayram Paşa olarak kaydedildiği görülmektedir. Bu isim değişiklikleri ve yazım yanlışlıklarının fark edilmesi durumunda yapı veya atamanın hangi vakfa ait olduğu, verilen ücret, yapı ve atanan kişi bilgilerine başvurularak karışıklık giderilmeye çalışılmıştır. Cami ve mescidlere ait atamalarda dikkat çekici hususlardan birisi de mescidlerin zamanla camiye dönüşmesidir. Bu durum atama kayıtlarında yer alan “*minber vaz’ olunub câmi-i şerîf olmakla*” ibarelerinden anlaşılmakla beraber bazı atamalarda ise mescid olarak kaydedilen yapıların sonraki yıllara ait atama kayıtlarında cami olarak zikredilmeye başlandıkları görülmektedir. Cami veya mescid sayıları verilirken bu değişimler göz önüne alınmıştır. Yani ilk atamalarda mescid olarak kaydedilen bir yapı sonraki atamalarda cami olarak kaydedilmeye başlanmışsa bu son şekli kabul edilip cami olarak verilmiştir. Diğer bir mevzuu ise zaviye ve türbe sayılarının verilmesinde karşılaşılan türbedar, zaviye ve türbe kavramlarının kullanımıyla ilgilidir. Zaviye olarak kaydedilen bazı atama kayıtlarında türbedarların da atandığı görülmektedir. Böyle bir durumda yapıya ismini veren şahsın veya vâkîfın hem zaviyesi hem de türbesinin olduğu kabul edilmiştir.

Çeşme sayılarının verilmesinde ise, atama kayıtlarından anlaşıldığına göre üç mevkide çeşme yer almakta olup, bu yerlerin her birinde bir adet çeşme yer almadığı düşünülerek çeşme sayısı verilmemiştir. Zira daha sonra değinileceği üzere bu atamaların çoğunda “çeşme” ibaresi yerine “çeşmeler” kullanılmıştır ki bu da bize birden çok çeşmenin var olduğunu göstermektedir.

Hurûfât defterlerinde yer alan atama kayıtlarından elde edilen verilerle sayıları ortaya çıkartılan yapılarla ilgili olarak şunu da belirtmek gerekir ki, gerek ele alınan dönemdeki Urfa Kazâsı’nın idarî taksimatından ve gerekse günümüzdeki taksimattan dolayı bazı yerleşim yerlerinin kaza merkezinin dışında kaldığıdır. Bu yerlerin tespit edilmesi uzun süreli ve meşakkatli bir araştırma gerektirmekte olup, bu bağlamda verilen sayısal değerlerin kesinlik arz ettiği söylenemez. Zira bu çalışmada yapılarla ilgili olarak verilen sayısal değerler hurûfât kayıtlarında yer alan kayıtlardan oluşmakta olup, Rakka, Rumkale ve Suruç’a ait atamaların bir kısmı da bu defterlerde yer almasına karşın çalışmada buralara ait atamalara yer verilmemiştir. Bunun yanında şehre yakın ve kazaya bağlı birer nahiye olması nedeniyle Akçakale, Hilvan, Harran ve Bozova’ya ait atamalara yer verilmiştir.

⁴⁰ VGMA, Defter 1118, s. 75.

B. ŞEHRİN YAPILARINA DAİR KAYNAKLARDA GEÇEN BİLGİLER

Şehrin vakıflarına ve vakıflar eliyle vücuda getirilen cami, mescid, medrese, zaviye vs. ye ilişkin bilgileri havi en erken tarihli kaynakların başında şüphesiz ki tahrir kayıtları gelmektedir. Bu bağlamda XVI. yüzyılda yapılan tahrirler önemli bilgiler içermektedir. 1518, 1523, 1540 ve 1566 tarihlerinde tahrirler yapılarak şehrin ekonomik, nüfus durumu ve vakıf sayıları hakkında bilgiler verilmiştir.⁴¹ Bu tahrirler neticesinde şehirde cami ve mescid sayısı toplam 34 adet; zaviye, tekve ve türbe sayıları ise toplamda 10 adet olarak verilmiştir.⁴² Bunun yanında tahrir kayıtlarında şehrin mahalleleri, esnaf grupları ve cemaatleri hakkında da bilgiler verilmiştir.

Şehirde vakıflar tarafından vücuda getirilen veya ihya edilen yapılara ilişkin bilgiler içeren diğer bir kaynak ise Evliya Çelebi Seyehatnâmesidir. 1646 yılında şehri gezen Evliya Çelebi'ye göre Urfa'da 22 cami, 67 kadar mahalle mescidi, 3 medrese, 30 sıbyan mektebi, 7 mahalle, bunun yanında çok sayıda zaviye, mektep, medrese, daru'l-kurra ve daru'l-hadis olduğundan bahsetmektedir.⁴³ Hurûfât defterlerinde yer alan en erken tarihli atama kaydından yaklaşık olarak 44 yıl önce verilen bu bilgilere göre cami sayısında zamanla artış yaşanmış iken mescid sayısında azalma olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise mescidlerin zamanla camiye çevrilmesi olarak telakki edilebilir. 1690-1837 tarih aralığında tanzim edilen bu defterlere göre ise Ruha Kazası'nda 42 cami ve 47 mescid bulunmaktadır. Zira Evliya Çelebi'nin cami ve mescid için dediği sayı toplamda 89 olup, bu oran yukarıda görüldüğü üzere Hurufât Defterlerinde yer alan toplam sayı ile de uyushmaktadır.

Şehirde yer alan yapılar, mahalle isimleri, vakıf sayıları; idarî, sosyal ve ekonomik yapıya ilişkin bilgileri havi diğer bir kaynak ise Şer'iyye Sicilleridir.⁴⁴ Vakıflara ilişkin olarak yapılan bir çalışmada Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Şer'iyye Sicilleri ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki belgelerden istifade

⁴¹Bu tahrirler hakkında detaylı bilgi için bkz. A. Nezihi Turan, XVI. Yüzyılda Ruha (Urfa) Sancağı, TTK. Yay. , Ankara 2012.

⁴²Turan, a. g. e. , s. 178-179.

⁴³Evliya Çelebi, Seyahatname, C. III, İkdâm Matbaası, İstanbul 1314, 149-160.

⁴⁴Bu konuda yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır: Yasin Taş, Kadı Sicillerine Göre 19. Yüzyılın İkinci yarısında Urfa'da Sosyal Hayat", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Ün. Sosyal Bil. Enstitüsü. İstanbul 2013. , Bahattin Turgut, Urfa Vakıfları (1850-1900), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2013. , Mehmet Şilen, 208 numaralı Urfa Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyon ve Değerlendirilmesi (H. 1296-1299/M. 1879-1882), Harran Üniversitesi Sosyal Bil. Enstitüsü(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa 2015. , Zafer Benzer, 222 Numaralı Urfa Şer'iyye Sicili'nin (Birinci kısım) Transkripsiyonu ve değerlendirilmesi (H. 1308-1309/M. 1891-1892), Harran Üniversitesi Sosyal Bil. Enstitüsü(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa 2015.

edilerek elden edilen bilgilerle 1850-1900 yılları arasında şehirde cami ve mescid sayısı toplamda 57, medrese 8, mahalle 12, tekke ve zaviye sayısı ise 11 olarak verilmiştir. ⁴⁵ Belirtilen bu çalışma ve kaynaklardan başka önemli birer tarihî vesika olan Salnâmeler hakkında da bilgi verilmesi gerekmektedir. Devlet ve Vilayet Salnâmeleri olmak üzere iki çeşidi bulunan bu vesikalar vilayetin eğitim, nüfus, idarî, ekonomik ve sosyal hayatına ilişkin bilgileri ihtiva etmektedirler. Urfa ile ilgili olarak H. 1313/ M. 1895 ve H. 1316 M. 1898 yıllarına ait Osmanlı Devlet Salnâmeleriyle, H. 1284, 1286, 1288, 1295, 1302, 1309, 1312, 1323ve 1326 tarihli Haleb Vilayet Salnâmeleri bulunmakta olup, bunlardan H. 1308/ M. 1891 tarihli Haleb Vilayet Salnâmesine göre 31 mekteb, 11 medrese ve kütüphane, 5 tekke ve zaviye, 6 çeşme ve sebilin; H. 1312/ M. 1894 tarihli Haleb Vilayet Salnâmesine göre ise Urfa'da toplam 58 cami ve mescid, 4 tekke ve zaviye bulunmaktadır. ⁴⁶

⁴⁵Detaylı bilgi için bkz. Turgut, a. g. t. , s. 1- 220.

⁴⁶Turgut, a. g. t. , s. 53 vd.

III. BÖLÜM

A. HURÛFÂT DEFTERLERİNDE YER ALAN ATAMA KAYITLARINA GÖRE RUHA KAZÂSI:

Genel itibariyle vakıflara ait atamaları ihtiva eden bu defterlerde, mahkeme görevlileri, esnaf teşkilatları, cemaat ve aşiretler hakkında da kayıtlar bulunmaktadır. Bunun yanında yapının yer aldığı mahalle, diğer ismi, yapıyı tamir eden kişi, atamayı yapan kadının ismi gibi önemli bilgiler de yer almaktadır. Tarihi veya mimari vakıf yapılarının fiziksel durumları hakkında pek bilgi verilmemekle beraber bazı atamalarda yapıların bitişiğinde veya içlerinde nelerin olduğu işlevlerinin ne olduğu hakkında bilgilerin verildiği de görülmektedir.

2. 288 atamanın gerçekleştirildiği Urfa Kazâsı'na dair yapılan tasniflendirmede şu başlıklar ortaya çıkarılmıştır: Aşiretler, camiler, cemaatlar, çarşı ve pazarlar, çeşmeler, esnaf grupları, hamamlar, hanlar, imaretler, kale görevlileri, kamu görevlileri, medreseler, mescidler, muallimhaneler, salhane, tekkeler, türbeler ve zâviyeler. Bu başlıklar dışında sadece vakıf kaydı olarak geçen atamalar da mevcut olup, bu kayıtlar “muhtelif atama kayıtları” başlığı adı altında verilmiştir. Aşağıda bu başlıklar alfabetik sıraya göre, her başlığa ait atama kayıtları numaralandırılmak suretiyle en erken tarihli kayıttan başlanılarak verilmiştir

1. Aşiretler

Atama kayıtlarında sadece bir aşiretten bahsedilmekte olup, aşiretin imamlık görevini yapan kişilere ait atamalar bulunmaktadır.

1. 1. Beymişli Aşireti:

Bu aşiretin imamlık görevinin yapılması hakkında 1'i *tecâdid* (yenileme) 4'ü de atama olmak üzere toplam 5 kayıt bulunmaktadır. Bu kayıtlardan birinde “*Türkmân aşireti*” denilmiş olup⁴⁷, hangi mahallede sakin oldukları hakkında ise bir bilgi verilmemiştir.

⁴⁷VGMA, Defter 1117, s. 37.

Atama kayıtları⁴⁸:

1-Ruha'da Beymişli Aşireti'nin bir akçe ile imâmı Mustafa fevtinden Mehmed'e inâyet. Muharrem sene 1141.

2-Ruha'da Beymişli Aşireti'nin Mustafa mahlûlünden bir akçe ile imâmı Mehmed'e tecdîd. Zilhicce sene 1143.

3-Ruha'da Beymişli Aşireti'nin bir akçe ile imâmı Mehmed bilâ-veled fevt, bilâ-veled fevti vâki' ise Sadık'a buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1151.

4-Ruha'da Türkmân Aşiretlerinden Beymişli Aşireti'nin sâkin oldukları mahalde musallada salavât-ı cuma edâ olunmak için bâ-izn-i hümayûn minber vaz' olunub hitâbeti hasbî imâmları Sadık Halîfe'ye bâ-arzuhal inâyet buyruldu. Zilka'de sene 1177.

5-Ruha'da Beymişli Aşireti'nin bir akçe ile imâmı olan Sadık Halîfe'ye berâtı tecdîd buyruldu. Muharrem sene 1178.

2. Camiler

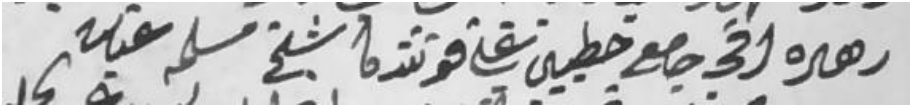
En fazla atamanın camilere yapıldığı bunun yanında şehirde yer alan dinî yapılar içerisinde de sayısal olarak camilerin çoğunlukta olduğu anlaşılmaktadır. Şehir merkezinde 35 adet caminin tespit edildiği kayıtlarda en erken tarihli atama kayıtlarının Rebî'ü'l-evvel sene 1102/Aralık 1690 tarihinde Kara Musa ve Kısas Köyü Camilerine yapılan atamalar olduğu anlaşılmaktadır. ⁴⁹ Bunun yanında kayıtlarda mevcut olan birçok cami isminin bu güne kadar bilinmediği ve kaynaklarda geçmediği anlaşılmaktadır. Bu kısımda şehrin merkezinde yer alan camiler, köy camileri ile Bozova, Harran, Akçakale ve Hilvan ilçelerine ait camiler incelenecektir

2. 1. Kaza Merkezinde Yer Alan Camiler

25 adet hurûfat defterinde yer alan atama kayıtlarına göre Urfa kaza merkezinde 35 adet cami bulunmaktadır.

2. 1. 1. Akçe Cami:

Bu cami ile ilgili olarak tek atama kaydı mevcut olup, kayıtta şöyle denilmektedir: “*Ruha'da Akçe Câmî hatîbi Ali fevtinden Şeyh Müslüm'e inâyet. Zilka'de sene 1223.*”⁵⁰

⁴⁸Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1139, s. 51; 1088, s. 51, 58; 1117, s. 37.

⁴⁹VGMA, Defter 1160, s. 84.

⁵⁰VGMA, Defter 1118, s. 73.

2. 1. 2. Alihan Bey (Mehmed Fazlı Bey) Cami:

Günümüzde Tepe Mahallesi Harran Kapı semtinde yer alan ve Arabî Cami olarak bilenen bu yapının bânisi minare kaidesindeki kitabeye göre Muhammed Fazili Efendidir. H. 1156/ M. 1743 tarihinde Alihan Mescidi diye bilinen mescidin yerine inşa edilmiştir.⁵¹ Aşağıda verilen atama kayıtlarında ise Harran Kapısı'nda yer aldığı anlaşılan caminin Zilka'de sene 1153/ Ocak 1741 tarihine kadar Alihan Bey Mescidi olarak anıldığı bu tarihten sonraki atamaların bazılarında ise mescid yerine cami ibaresinin kullanıldığı ve diğer adının Fazlı Efendi Cami olarak kaydedildiği görülmektedir. Bu bilgilere göre mescidin Mehmed Fazlı Efendi tarafından tamir edildiği veya minber konularak camiye çevrildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca daha önce de değindiğimiz gibi İbrahimiye Medresesi içerisinde bir kütüphane inşa eden Arabî Kâtibi Mehmed Fazlı Efendi'nin burada belirtilen bâni ile aynı kişi olduğu ve camiye Arabî Cami isminin verilmesinin nedenin de mesleğinden-lakabından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf-1: Alihan Bey Mescidi (Arabî Cami)⁵²

Atama kayıtları⁵³:

1-Medine-i Ruha'da vâki' Alihan Mescidi'nde dört akçe ile imâm Şeyhi fevt yerine İbrahim Halîfe'ye kadısı Yahya Bey buyruldu. Zilka'de sene 1114.

2-Medine-i Ruha'da vâki' Alihan Mescidi'nde dört akçe ile imâm-ı sâni Şeyhi fevt yerine İbrahim Halîfe'ye kadısı Yahya Bey buyruldu. Zilka'de sen 1114.

3-Ruha'da Alihan Mescidi'nde bir akçe ile ferrâş Molla Şeyhi fevt Ahmed'e kadısı Hasan arzıyla. Şevvâl sene 1116.

⁵¹ Urfa Kültür Envanteri, s. 20.

⁵² Çalışmada kullanılan fotoğraflar Yasin Küçük tarafından çekilmiştir.

⁵³Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 187, 189, 188; 1119, s. 90; 1139, s. 51; 1088, s. 49, 59; 1090, s. 119, 116; 1158, s. 259; 1117, s. 35, 37; 1158, s. 260; 1095, s. 170; 548, s. 99; 541, s. 202, 203; 1118, s. 79.

4-Ruha'da Alihan Bey Mescidi'nde dört akçe ile imâm İbrahim mutasarrıf iken Halil müdâhale etmekle berât-ı atîk mücibince İbrahim'e inâyet. Şa'bân sene 1137.

5-Ruha'da Alihan Bey Mescidi'nin bir akçe ile mü'ezzini Halil fevtinden Ömer'e kadısı Receb arziyla inâyet. Receb sene 1141.

6-Ruha'da Alihan Bey Mescidi'nde iki akçe ile imâm Halil fevtinden Seyyid Mustafa'ya kadısı Receb arziyla inâyet. Receb sene 1141.

7-Ruha'da Alihan Mescidi'nin üç akçe ile imâmı Seyyid Mustafa diyâr-ı aherde olmakla ref'inden es-Seyyid Muhammed'e kadısı Mehmed arziyla. Ramazân sene 1143.

8-Ruha'da Alihan Mescidi Evkafı'nın mütevellîsi olmayub bir akçe ile Seyyid Muhammed'e buyruldu. Zilka'de sene 1153.

9-Ruha'da Babü'l-Harran Mahallesi'nde Alihan Bey Mescidi Câmii'nde dört akçe hatîb Hüseyin'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

10-Ruha'da Ali Han nam-ı diğeri Fazlı Efendi Câmii'nde iki akçe ile aşır-hân Nebi'ye tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

11-Ruha'da Alihan Bey Câmii'ne dört akçe ile hatîb olan İshak'a tecdîd. Safer sene 1176.

12-Ruha'da Alihan Bey Câmî-i Şerîfi'nde yevmî dört akçe ile hatîb olan Hüseyin bilâ-veled fevt mahlûlünden İshak Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arziyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Safer sene 1176.

13-Ruha'da vâki' Alihan Mescidi'nde yevmî üç akçe ile imâm olan Seyyid Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Abdullatif'e nâibi Mehmed Said arziyla tevcîh buyruldu. Receb sene 1179.

14-Ruha'da vâki' Alihan Mescidi'nde yevmî üç akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Abdullatif'e nâibi Mehmed Said arziyla tevcîh buyruldu. Receb sene 1179.

15-Ruha'da Alihan Mescidi'nde üç akçe ile imâm Abdullatif Halîfe'ye tecdîd. Receb sene 1179.

16-Ruha'da Hacı Alihan Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi ve iki akçe ile imâmı olan Abdullatif fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed'e nâibi Seyyid Hacı Mehmed Fehmi arziyla tevcîh. 16 Zilhicce sene 1202.

17-Ruha'da Alihan Mescidi'nde üç akçe ile imâm olan Seyyid Abdullatif fevt olduk da oğlu Seyyid Mustafa mevcut iken bilâ-veled deyu ecânibten kimesne berât ittirub kuyuda gadr itmekle mezbûr ref'inden babası mahlûlünden kendüye tevcîh olunub berât-ı âlîşân virilmek ricâsına nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzı ile ruznâmçe-i askeriye nazar olunduk da ,, Abdullatif mahlûlünden Seyyid Mehmed'e nâibi arziyla bin iki yüz iki senesi Zilhiccesinde tevcîh olduğu ,, babası mahlûlünden derkenârda mezkûr Seyyid Mehmed'in ref'inden merhum Seyyid Mustafa'ya tevcîh. 26 Şevvâl sene 1204.

18-Ruha Kazâsı'nda Alihan Mescid-i Şerîfi'nde yevmî üç akçe ile imâm olan Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Halil'e bâ-arzuhal bilâ-veled fevt vâki' ise şartıyla mahlûlünden merhum Halil'e tevcîh

olunmak deyu 3 Receb 1225 tarihiyle müverrah ve musahhah fermân-ı âli sadır olmakla sadır olan fermân-ı âli mûcibince merkuma tevcih buyruldu. 5 Receb sene 1225.

19-Ruha'da Alihan Mescidi'nde yevmî üç akçe ile imâm olan sâhib-i evvel Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif bi'l-fiil berât-ı şerifiyle mutasarrıf olup hizmet-i lâzimesinde bir türlü kusuru yoğ iken ecânibten ve ashâb-ı (ağrâzdan) Seyyid Halil nâm kimesne merkum Seyyid Mustafa bilâ-veled fevt oldu deyu hilâf-ı inhâ ber takrib kendi üzerine tevcih ve berât ittirub sâhib-i evvel merkum Seyyid Mustafa'ya gadr-ı küllî ve „, mahrum-ı fevti gayr-i vâki' olmakla hilâf-ı inhâ berât ittiren mezbûr Seyyid Halil'in refinden sâhib-i evvel merkuma kemâ-kân tevcih ve ibkâ ve mukarrer kılınub bâbında yedine berât-ı ali şan virilmek bâbında istid'â-yı inâyet itmeğin sadır olan fermân-ı âlilerine imtisâlen iş bu arzuhal ve derkenâra nazaran Ruha'da Alihan Mescid-i Şerifi'nde yevmî üç akçe ile imâm olan Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif hizmet-i lâzimesinde kusuru olmayub taraf-ı aherden ve dahl ve taarruzu icâb itmez iken ashâb-ı ağrâzdan Seyyid Halil nâm kimesne merkum Seyyid Mustafa'nın bilâ-veled mahlûlünden kendi üzerine tevcih ve berât ittirub merkuma gadr-ı küllî fevti gayr-ı vâki' olmakla cihet-i mezkûre kemâ-kân kenduye ibkâ buyrulmasını istid'â-yı inâyet ider ve fi'l-hakika Câmi-i mezbûrun imâmeti bin iki yüz yirmi beş Recebi'nin üçüncü günü tarihinde Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif mahlûlünden bilâ-veled fevti vâki' ise şartıyla Seyyid Halil'ebâ-arzhal sadır olan fermân-ı âli mûcibince tevcih ve berât virildiği derkenârda müstebân olduktan sonra başka merkumun hala hayatında fevti gayr-ı vâki' olduğunu kaza-yı mezbûre ahalisinden Seyyid Hacı İslam bin İslam Mehmed bin Hüseyin ve Ali bin Mehmed nâm kimesneler ala tarikü's-şehâde haber vermeleriyle imâmet-i mezkûre vazife-i mersûmesiyle mezbûr Seyyid Halil'in refinden sâhib- evvel merkum Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif'e kemâ-kân ibkâ olunub yedine berât-ı âlişân sadaka ve ihsan buyrulmasını bi'l-fiil Anadolu Kazaskeri faziletli semahatlı Mehmed Tahir Efendi hazretleri i'lâm itmeleriyle i'lâmları mûcibince merkumun refinden sâhib-i evveli mûmâileyhe kemâ-kân ibkâ ve tevcih buyrulmak deyu 27 Şevvâl 1225 günü tarihiyle müverrah ve musahhah sadır olan fermân-ı âli mûcibince merkum Seyyid Mustafa'ya tevcih buyruldu. 27 Şevvâl sene 1225.

20-Ruha Kazâsı'nda Alihan Mescidi'nde yevmî üç akçe ile imâm olan Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif ferağından sulbî oğlu Seyyid Ahmed bin Seyyid Mustafa'ya bâ-berât tevcih buyruldu. 12 Zilhecce sene 1225.

21-Ruha'da Alihan Bey Mescidi'nde bir akçe ile ferrâş olan Ahmed ferağından Seyyid İbrahim'e nâibi Seyyid Ömer arzıyla tevich buyruldu. Şevval sene 1234.

2. 1. 3. Ayn-ı Zer Cami:

5 adet atama kaydı bulunmakta olup, Candebi? Köyü mahsulünden almak üzere bu camiye ait giderler karşılanmıştır. En erken tarihli atama kaydı Zilhicce

sene 1127/ Kasım 1715 tarihli olup, Muharrem sene 1136/ Ekim 1723 tarihine kadar atamaların yapıldığı bundan sonraki tarihlerde atamaların yapılmadığı görülmektedir. Bu camiye ait atamalar aşağıda yer almaktadır.⁵⁴

1-Ruha'da Ayn-ı Zer Câmii'nde iki akçe mü'ezzin iki akçe ile ferrâş ve senede iki ruhavî keyl hintaya mutasarrıf Şaban fevt Muhammed'e inâyet. Zilhicce sene 1124.

2-Ruha'da Canbedi? nâm karye mahsûlünden almak üzere dört akçe ile ve senevî iki keyl-i Ruhavî hinta ile Ayn-ı Zer Câmî-i Şerîfi'nde ferrâş ve müezzin olan Mehmed berâtın zâyî' etmekle kaydı mûcibince inâyet buyruldu. Zilka'de sene 1136.

3-Ruha'da vâkî' Ayn-ı Zer Câmii'nde vazîfe-i mu'ayyene ile ima ve hatîb olan Şefakat Halîfe mutasarrıf olub müceddeden berât inâyet buyruldu. Zilhicce sene 1136.

4-Ruha'da vâkî' Canbedi? nâm Karye mahsûlünden almak üzere yevmî on akçe vazîfe ile Ayn-ı Zer Câmii'nde hatîb olan Şefakat olmakla deyu ahalisi şhâdetleriyle adısı Mehmed Emin arzıyla Şefakat refinden Mehmed Halîfe'ye vazîfe-i mersûmesiyle tevcîh. Muharrem sene 1137.

2. 1. 4. Ayn-ı Halilu'r-Rahman Cami:

H. İbrahim'in ateşe atıldığına inanılan mekânda yer alan, "Döşeme veya Makam Cami" olarak da anılan, bu cami Eyyubîler döneminde H. 608/M. 1208 tarihinde inşa edilmiş olup, şehrin en erken tarihli yapılarından birisidir.⁵⁵ Çok sayıda atama kaydının bulunduğu bu camide *loğkeş*, *aşır-hân*, *cüz-hân*, *hatîb*, *vâiz*, *müezzin*, *ferrâş*, *çerağdâr* gibi görevliler bulunmaktadır. Bu görevlilere ait en erken tarihli kayıt Receb sene 1104/ Mart 1693 tarihlidir.⁵⁶ Caminin yer aldığı mekân içerisinde zâviye, imaret, mezarlık ve medrese yer almakta olup, buranın Osmanlılar devrinde zamanla meydana getirilmiş bir külliye olduğu anlaşılmaktadır.⁵⁷ Evliya Çelebi ise caminin de yer aldığı külliye içerisindeki "*İbrahim Halil Tekyesi*"nden bahsederken burada bir imaretin de bulunduğunu belirtmektedir.⁵⁸ Hurûfât kayıtlarında da burada bir imaret ve zaviyenin bulunduğu, bu yapılara ait atamaların yapıldığı görülmektedir.

⁵⁴ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 192; 1119, s. 89; 1119, s. 89; 1119, s. 90.

⁵⁵ A. Cihat Kürkçüoğlu, "Dinî Mekanlar Camiler", Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dinî Hayat", (Edit. Yusuf Ziya Keskin), TDV Yay. , Ankara 2011, s. 113- 114.

⁵⁶ VGMA, Defter 1160, s. 184.

⁵⁷ Enver Karakeçili, Urfa'da Halilu'r-Rahman Vakıfları (XVI. -XIX Yüzyıl Başları), Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2015, s. 21.

⁵⁸ Kürkçüoğlu, a. g. m, s. 114.

Fotoğraf-2: Ayn-ı Halilu'r-Rahman Cami

Ayn-ı Halilu'r-Rahman Camii'ne ait atama kayıtları⁵⁹:

1- Ruha'da Halilu'r-Rahman salavâtullahi-aleyh ale'n-nebiyinâ ve aleyh Câmii'ne câbi-i süvârî İbrahim'e tecdîd buyruldu. Receb sene 1103.

2- Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'nde cüz-hân Abdurrahman'a tecdîd. Receb sene 1104.

3- Ruha'da Halilu'r-Rahman Zâviyesi Câmii'nde çerâğdâr Şaban fevt oğlu Adem Halîfe'ye inâyet. Rebî'ü'l-âhîr sene 1105.

4- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nde duâgûy Seyyid Mehmed fevt oğlu Halil'e kadısı Mehmed arzıyla. Cemâziye'l-âhîr sene 1105.

5- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nde mü'ezzin lâzım olmağın Seyyid Murtezâ'ya kadısı Muhammed arzıyla. Receb sene 1105.

6- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nde bir akçe ile ferrâş Ramazân'a atîk berâtı tecdîd. Şevvâl sene 1109.

7- Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'nda aşır-hân olan Ebubekir ahire verilmekle sulûk? idüb yerine Seyyid Hasan mahaldır deyu inâyet. Muharrem sene 1112.

8- Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'ne bir akçe ile ferrâş Maksud fevt yerine oğlu Şaban mahaldır deyu kadısı Seyyid Mustafa arzıyla buyruldu. Zil-hicce sene 1112.

⁵⁹Bu atamaların, sırasıyla, yer aldığı defterler; VGMA. Defter 1160, s. 184, 193, 194; 1140, s. 313; 1160, s. 186, 188, 192, 191; 1119, s. 90; 1128, s. 11, 12; 1088, s. 50, 55; 1139, s. 52; 1090, s. 117, 118; 1090, s. 116; 1117, s. 36, 37, 38; 1087, s. 27; 1158, s. 259; 1093, s. 90; 1096, s. 269, 270; 1095, s. 168, 170, 171; 548, s. 98, 100; 565, s. 214, 1118, s. 72, 73; 541, s. 202; 1118, s. 73, 74, 75, 76, 78; 549, s. 52, 53.

9- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Câmii'ne bir akçe ile ferrâş İbrahim'e berât-ı atik mûcibince tecdîd inâyet buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1113.

10- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafi'nda bir akçe ile duâgûy Ramazan'a tecdîd. Şevvâl sene 1115.

11- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nde çerağdâr Hacı Bekir'e zâyî'den berât inâyet. Safer sene 1119.

12- Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'nde on akçe ile hatîb Seyyid Yusuf ferağından oğlu Seyyid Muhammed'e kadısı Muhammed arziyla. Ramazân sene 1124.

13- Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafi'nda on akçe ile duâgûy olan Mahmud fevtinden Seyyid Musa'ya inâyet. Zilhicce sene 1124.

14- Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafi'nın Câmii'nde üç akçe ile mü'ezzin Seyyid Murteza'ya tecdîd. Zilhicce sene 1124.

15- Ruha'da vâki' Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman salvatullahi ale'n-nebiyina ve aleyh hazretleri Evkafi'ndan almak üzere yevmî beş akçe duâgûy eş-Şeyh Hamis fevtinden Musa Efendi'ye kadısı Mehmed arziyla inâyet. Şa'bân sene 1137.

16- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Vakfı'nın üç akçe ile kâtibi olan Mehmed mahlûlünden Şeyh Şaban'a kadısı Seyyid Osman arziyla inâyet. Zilhicce sene 1139.

17- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan ber-vech-i duâgûy yevmî beş akçeye mutasarrıf olan Musa kasr-ı yedinden es-Seyyid Ali'ye kadısı Seyyid Osman arziyla inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1140.

18- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nde iki akçe ile babası Şaban ferağından ferrâş Ramazan'a tecdîd. Ramazân sene 1143.

19- Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'nde üç akçe ile cüz-hân olan Hacı İshak kasr-ı yedinden oğlu İbrahim'e kadısı Mehmed arziyla inâyet. Şevval sene 1143.

20- Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafi'nda iki akçe ile Hamza fevtinden cüz-hân Seyyid Abdurrahman'a bir akçe ile tecdîd. Şevval sene 1143.

21- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nde üç akçe ile babası Seyyid Yusuf ferağından hatîb Seyyid Mehmed Halîfe'ye tecdîd. Şevval sene 1143.

22- Ruha'da İbrahim Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyh hazretlerinin câmiinin üç akçe ile cüz-hânlığına mutasarrıf olan İbrahim fevt el-Hâc İshak'a inâyet. Safer sene 1147.

23- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman ve Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Vakıfları'nın yevmî dört akçe ile nâzırları olan Seyyid Halil mahlûlünden babası Feyzullah'a kadısı Muhammed arziyla inâyet. 27 Cemâziye'l-âhîr sene 1154.

24- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nde cüz-hân Mehmed Arife tecdîd. Şa'bân sene 1168.

25- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nde on akçe ile hatîb Seyyid Mehmed'e tecdîd. Şa'bân sene 1168.

26- Ruha'da Halilu'r-Rahman Vakfı'nda üç akçe ile cüz-hân Hüseyin'e tecdîd. Şa'bân sene 1168.

27- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nde babası Murad fevtinden iki akçe ile aşır-hân Mehmed Mukim'e tecdîd. Receb sene 1168.

28- Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyina ve aleyh Câmî-i Şerîfi Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile cüz-hân olan Mehmed Arif kendi hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yedinden karındaşı Abdolvahhab Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Zilka'de sene 1176.

29- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî iki akçe ile şeyh-i çerağdâr olan İmran'a tecdîd. Gurre Receb sene 1177.

30-Ruha'da vâki'Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile müftüzâde vazîfesine ve yine vakf-ı mezkûrun câmî-i şerîfinde yevmî on akçe ile cüz-hân olan Abdulfettah ferağından Seyyid Fethullah'a bâ-berât tevcih buyruldu. Şa'bân sene 1179.

31- Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyh Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile duâgûy olan Seyyid Ali ferağından karındaşı oğlu Seyyid Mehmed Gazi'ye bâ-berât tevcih buyruldu. Safer sene 1182.

32- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile duâgûy olan Seyyid Ali bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Şeyh Receb'e nâibi Seyyid İbrahim Nakıbzâde arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1182.

33- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Vakfı mahsûlünden almak üzere üç akçe ile medine-i mezbûrede Tahmtetur Câmii'nde muallim-i sıbyân olan Seyyid Halil'e tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1186.

34- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî üç akçe ile medine-i mezbûrede Tahtemur Câmî Muallimhânesi'nde muallim-i sıbyân olan Yusuf ferağından Seyyid Halil'e tevcih olunub berâtı zâyî' olmakla kadısı Derviş Mustafa arzıyla zâyî'den tevcih buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1186.

35- Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Evkafı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile müftizâde cihetine mutasarrıf olan Seyyid Sunullah ve yine câmî-i şerifte yevmî üç akçe ile cüz-hân Seyyid Sunullah mahfel-i kazâda rızâsıyla yaverzâdesi Müftizâde Seyyid Hasan Rızâ'ya fereğat ve yedinde olan berâtı teslim itmekle ciheteyn-i mezkûretyni emmisi Sunullah kasr-ı yedinden Seyyid Hasan Rızâ'ya nâibi Seyyid Abdurrahim arzıyla inâyet. Şevvâl sene 1197.

36- Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile cüz-hân olan Abdolvahhab ferağından Seyyid Hasan Rızâ'ya bâ-berât tevcih buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1198.

37- Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile İbrahim Halebî dersiyesine mutasarrıf olan Abdolvahhab rızâsıyla Seyyid Hasan Riccayî'ye? fereğat ve kasr-ı yed ve yedinde olan berâtını virub kasr-ı yed itmekle istid'â-yı inâyet itmekle derkenârda mastûr İbrahim Halebî kitâbı tadrîs itmek üzere yevmî iki akçe vazîfesine mutasarrıf olduğu Teftiş Mahkemesi'nde ,, ihbârlarıyla müstehak olan Abdolvahhab dersiye-yi mezkûreden vazîfe-i mersûmesiyle sâhib-i arzuhal Seyyid Hasan Rızzani ibn Abdullah'a fereğat ve yedinde olan berâtını teslim itmekle mezbûre tevcih buyrulamak bâbında Evkaf Müfettişi olan Seyyid Ebubekir zide ilmuhu i'lâm itmekle mücibince tevcih

buyrulmak ricâsına Şeyhül-islâm faziletlu Dürrızâde Seyyid Mehmed Ataullah Efendi Hazretleri işâret-i âlileriyle merkûm Seyyid Hasan Rıza'ya tevcih. Rebîü'l-evvel sene 1198.

38- Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi aleyh hazretlerinin câmi vakfının yevmî dört akçe ile câbisi olan Yusuf fevt mahlûlünden Seyyid İmam Hasan'a vâki' ise deyu inâyet. Safer sene 1201.

39-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'nde yevmî üç akçe ile vakit mü'ezzini olan Seyyid Halil ve yevmî iki akçe ile yevm-i cumada mü'ezzin olan Seyyid İbrahim müteakiben fevt mahlûllerinden Seyyid Hüseyin'e vâki' ise deyu inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1201.

40- Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere dört akçe müftizade cihetine ve yine vakf-ı mezkûrun câmiinde üç akçe ile cüz-hân olan Seyyid Hasan Rızâ fevt mahlûlünden Müftizade Seyyid Fazlullah Rızâ'ya nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 26 Zilhicce sene 1202.

41- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak iki akçe ile cüz-hân olan Seyyid Hasan Rızâ fevt mahlûlünden karındaşı Müftizade Seyyid Mustafa Rızâ'ya nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 26 Zilhicce sene 1202.

42- Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile İbrahim Halebî dersiyesine mutasarrıf olan Seyyid Hasan Rızâyî bin Abdullah fevt mahlûlünden karındaşı Müftizade Seyyid Fazlullah Rızâ'ya nâibi İbrahim ba'de'l-arz şeyhül-islâm faziletlu semahatlu Seyyid Mehmed Kamil Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince tevcih. 3 Muharrem sene 1203.

43- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere üç akçe ile ber-vech-i duâgûy mutasarrıf olan Receb ferağından Hasan'a bâ-berât tevcih. 5 Muharrem sene 1203.

44- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere üç akçe ile cüz-hân olan Hüseyin ferağından oğlu Hasan'a bâ-berât tevcih. 24 Şevvâl sene 1203.

45- Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Evkafı'nın yevmî dört akçe ile câbisi olan Yusuf fevt olduk da oğlu mevcud iken Seyyid İmam Hüseyin nam kimesne berât ittirub gadr-ı küllî olmakla babası Yusuf mahlûlünden Seyyid İmam Hüseyin ref'inden oğlu Seyyid Ömer'e nâibi es-Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcih buyruldu. 28 Safer sene 1205.

46- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman mahsûlünden almak üzere üç akçe ile medine-i mezbûrede Tahtemur Câmii'nde muallimhânedeki muallim-i sıbyân olan Seyyid Seyyid Halil fevt mahlûlünden oğlu es-Seyyid Mehmed bin Seyyid Halil'e kadısı Seyyid Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. 15 Receb sene 1210.

47-Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nin beş akçe ile câbisi olan Seyyid Ali fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed bin Seyyid Ali'ye kadısı Seyyid Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. 11 Şevvâl sene 1210.

48- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman salvatullahi ale'n-nebiyina ve aleyh evkaf-ı şerîfesine üç buçuk akçe ile nâzır Hasan fevtinden diğer Seyyid Murteza'ya kadısı Abdalbaki arzıyla tevcih. Zilhicce sene 1220.

49- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam hazretleri evkafı mah-sûlünden almak üzere yevmî iki akçe ile şeyh-i çerâğdâr olan Şeyh Ali fevt olub yerine oğlu Şeyh İmran bir müddet çerâğdâr olub ol dahi fevt olub oğlu Şeyh İsmail bilâ-berât mutasarrıf iken fevt oğlu Şeyh Ali'ye kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1223.

50- Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Hazretlerinin Evkafı'nın yevmî dört akçe ile câbisi olan Seyyid Ömer ferağından Hacı Ali bin Ali Halife'ye bâ-berât ve zuhrunda takrîr hücceti mûcibince tevcih buyruldu. 27 Zilka'de sene 1223.

51- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Evkafı'ndan almak üzere yevmî altı aş ve elli çift? nan ile mutasarrıf olan Ebubekir ferağından Seyyid Halil'e kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1223

52- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafı kurâ ve mezâri' olub ulemâdan Seyyid Yusuf'a beş akçe ile duâgûy vazîfesi kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Cemâziye'l-evvel sene 1225.

53- Ruha'da Ayn-ı Mevlûd-i Halilu'r-Rahman'da ferrâş lâzım olmakla iki akçe ile Şeyh Veli'ye inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1225.

54- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Câmii'ne bir akçe ile aşır-hân Mustafa fevtinden Yusuf'a inâyet. Şa'bân sene 1225.

55- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nin ferrâşı olmayub iki akçe ile İbrahim'e mütevellîsi Ali arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1225.

56- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nin loğkeş Ebubekir fevtinden bir akçe ile Mehmed'e mütevellîsi Ali arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1225.

57- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman'da bir akçe ile loğkeş Hacı Osman fevtinden Hacı Ebubekir'e inâyet. Safer sene 1229.

58- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman aleyhi's-selamın Câmii'nde bir akçe ile loğkeş Ramazan fevtinden Mustafa'ya kadısı Hacı Ali arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

59- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Câmii'ne beş akçe ile vâiz Mehmed fevtinden Ahmed'e inâyet. Safer sene 1229.

60- Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Câmii'ne beş akçe ile vâiz Şeyh İbrahim ferağından Şeyh Abdurrahman'a bâ-berât tevcih. Safer sene 1229.

61- Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'ne üç akçe ile cüz-hân Ebubekir ferağından oğlu Abdülkerim'e kadısı Ahmed arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

62- Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'ne beş akçe ile duâgûy Alaaddin ferağından Halil'e bâ-berât tevcih. Safer sene 1229.

63- Ruha'da Halilu'r-Rahman Hazretlerinin Evkafı'nın üç akçe ile mü'ezzini Seyyid Murteza fevtinden oğlu Seyyid Halil'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1231.

64- Ruha'da Halilu'r-Rahman Hazretlerinin Evkafı'nın dört akçe ile câbisi Seyyid Murteza fevtinden oğlu Seyyid İsmail'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1231.

65- Ruha'da Halilu'r-Rahman'da üç akçe ile cüz-hân Hacı Ömer fevtinden Hasan'a nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1231.

66-Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî üç akçe ile medine-i mezbûrede Tahtemur Câmi-i Şerîfî'nde muallimhânede muallim-i sıbyân olan Seyyid Mehmed bin Seyyid Halil fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Fazlı bin Mehmed'e nâibi Seyyid İsmail kafer arzıyla merkuma tevcih buyruldu. 22 Rebiü'l-evvel sene 1239.

67- Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman afdale's-salavâtü's-selam hazretlerinin Evkafı'nın yevmî dört akçe ile câbisi olan el-Hâc Ali bin Ali ferağından sulbî oğlu Abdurrahman'a babası berâtı mûcibince ferağı vâki' ise şartıyla merkuma buyruldu. 3 Receb sene 1243.

2. 1. 5. Cami-i Kebir (Kızıl Cami):

Eski bir Sinagog iken M. S. 435-36'da ölen Piskopos Rabula tarafından St. Stephan Kilisesi'ne dönüştürülen⁶⁰ caminin XII. yüzyılın ikinci çeyreğinde Zengiler zamanında yaptırıldığı tahmin edilmektedir.⁶¹ En çok atama kaydına sahip olan camiye ait en erken tarihli kayıt Cemâziye'l-âhir sene 1103/ Şubat 1692 tarihli olup, kayıta "*Câmi-i Kebîr Mescidi*" ibaresinin kullanıldığı görülmektedir.⁶² Sonrasında yer alan Şa'bân sene 1104/ Nisan 1693 tarihinde ise "*Câmi-i Kebîr veya Kızıl Câmi*" denilerek imâm, neccâr, loğkeş, ferrâş ve müezzin olmak üzere dört adet göreve atama yapılmıştır. *Muallim-i sıbyan, temcîdhân, kayyım, enderûn ferrâşı, duâgûy, bevvâb, muhaddis, hafız ve sakâ* gibi daha birçok görevlinin cami bünyesinde görev aldığı anlaşılmaktadır. Rebiü'l-evvel sene 1198/ Ocak 1784 tarihli "*suyolcu*" görevine yapılan atama kaydında "Serbevvâbin-i Dergâh-ı Âli, Hacı Firuz Bey" in *Kariz Başı* nâm mahalden camiye getirilmek üzere su şebekesi kurduğu görülmektedir.⁶³ (bkz. 133. **atama kaydı**) Camiye yapılan diğer bir tahsisat ise cuma vaazı görevine maaş verilmek üzere İsmail Paşa tarafından bezzazistanda yer alan iki dükkân gelirinin vakfedilmesidir.⁶⁴ (bkz. 8. ve 65. **atama kayıtları**) Bu tahsisata ilişkin üç atama kaydı mevcut olup, en erken tarihlisi Receb sene 1108/ Ocak 1697 tarihli kayıttır.⁶⁵

⁶⁰ J. B. Segal, Edassa: The Blessed City, Oxford 1970, s. 263.

⁶¹ Halit Çal, "Urfa'daki Taşınmaz Eserler Hakkında Bir Ön Araştırma, Yeni Harran Çevresi, S. 4, Şanlıurfa 1993, ss. 49-70.

⁶² VGMA, Defter 1160, s. 184.

⁶³ VGMA, Defter 1196, s. 270.

⁶⁴ VGMA; Defter 1088, s. 51.

⁶⁵ VGMA, Defter 1140, s. 310.

Fotoğraf-3: Cami-i Kebir

Cami-i Kebir'e ait atama kayıtları⁶⁶:

1-Ruha'da Câmî-i Kebîr Mescidi'ne bir akçe ile mütevellî Şeyh Hamis rızâsıyla oğlu Seyyid Ali'ye fâriğ olub buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

2-Ruha'da Kızıl Câmîi'nde beş akçe ile imâm olan Bahri'ye tecdîd. Şa'bân sene 1104.

3-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de yevmî bir akçe loğkeş olan Cuma fevt yerine mütevellî arzıyla Mustafa'ya inâyet. Şa'bân sene 1104.

4-Ruha'da Câmî-i Kebîr Vakfı'nda neccâr Hasan'a tecdîd. Şa'bân sene 1104.

5-Ruha'da Câmî-i Kebîr'in suyollarının ferrâş Zark nam zımmî yevmî bir akçe ile tasarruf ide deyu buyruldu. Şa'bân sene 1104.

6-Ruha'da Câmî-i Kebîr mü'ezzini Mahmud bî-berât olmakla inâyet buyruldu. Şa'bân sene 1104.

7-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı kâtibi Seyyid Muhammed fevt İbrahim'e kadısı Muhammed arzıyla. Cemâziye'l-âhîr sene 1105.

8-Ruha'da İsmail Paşa Câmî-i Kebîr'de cuma vaazı için kürsüsüne iki dekâkin vakf ve şart idüb şeyh ve mütevellîsi Muhammed ferağından oğlu Şeyh Ömer'e bâ-arz-ı mütevellî inâyet. Receb sene 1108.

⁶⁶Bu atamaların sırasıyla yer aldığı defterler: VGMA, Defter 1160, s. 184, 185, 193; 1140, s. 310, 311, 312, 313; 1160, s. 185, 186, 188; 1160, s. 188, 189, 190, 192; 1160, s. 191, 192; 1119, s. 89, 90, 91; 1091, s. 24, 25; 1128, s. 11, 12; 1139, s. 52; 1088, s. 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 60; 1090, s. 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 125, 128, 129, 130, 131; 1117, s. 35, 37, 38; 1087, s. 27; 1093, s. 90; 1158, s. 260; 1084, s. 107; 1096, s. 266, 269, 270; 1095, s. 168, 169, 170; 548, s. 98, 100, 101, 102; 545, s. 56; 1118, s. 73, 74, 75, 76, 78, 79, 80; 568, s. 239; 549, s. 52.

9-Ruha'da Câmi-i Kebir Vakfı'ndan almak üzere ber-vech-i duâgûy üç akçe vazîfesine mutasarrıf İbrahim' tecdîd. Şa'bân sene 1108.

10-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de sakâ Akku'ya? tecdîd. Şevvâl sene 1108.

11-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de sakâ Eyyüb'a tecdîd. Zilka'de sene 1108.

12-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de hasbî mü'ezzin Şeyh Muhammed fevt Şeyh Mahmud'a kadısı Ahmed arziyla inâyet. Rebiü'l-sâni sene 1109.

13-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de hasbî vâiz İbrahim'e tevcîh olunup kadısı Mustafa arziyla inâyet. Receb sene 1109.

14-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'ndan bir akçe ile neccâr Hasan'a atık berâtı tecdîd. Şevvâl sene 1109.

15-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'na beş akçe ile nâzır İsmail kebîr oğlu Mehmed'e fârîğ olub kadısı Mehmed arziyla. Rebî'ül-ahîr sene 1111.

16-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'nda iki akçe ile cüz-hân Seyyid Hasan'a tecdîd buyruldu. Cemâziye'l- evvel sene 1111.

17-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de bir akçe ile kâtib hizmetinde tekâsül ref' yerine Şeyh Ali'ye mütevellisi Şeyh Ali arziyla. Şa'bân sene 1111.

18-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'nın yevmî iki akçe olan vazîfesi kimesne üzerinde olmayub vakfın müsaadesi olmakla Halil mahaldır deyu. Ramazân sene 1111.

19-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'nın izdiyâdından almak üzere bir akçe ile duâgûy olan Mehmed fevt yerine el-Hâc Ömer mahaldır deyu inâyet. Zilhicce sene 1111.

20-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de üç akçe ile vâiz olan Şeyh İbrahim'e tecdîd buyruldu. Rebî'ül-evvel sene 1112.

21-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan iki akçe ile zevâyidhorân el-Hâc Ömer vazîfesine üç akçe dahi zam edildi bâ-arz-ı kadı Mustafa. Sene 1115.

22-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de bir akçe ile imâm mütevellî Osman târik olmakla yerine Şeyh Ali'ye inâyet. Sene 1115.

23-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de bir akçe ile cüz-hân Ali târik olmakla yerine Mahmud'a inâyet. Sene 1115.

24-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de bir akçe ile mü'ezzin ferrâş olan Ömer târik olmakla Hacı Cuma'ya inâyet. Sene 1115.

25-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de evlâd vakfı dimekle ma'rûf bir akçe ile Şeyh Ramazan'a tecdîd. Şevvâl sene 1115.

26-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de evlâd vakfı? dimekle ma'rûf bir akçe ile Şeyh Ramazân'a tecdîd. Şevvâl sene 1115.

27-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de İsmail Paşa vâizi Şeyh Mehmed fevt Şeyh İsa'ya inâyet. Rebî'ül-ahîr sene 1117.

28-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de iki akçe ile loğkeş Emreddin? nâm kimesneden Mehmed'e inâyet buyruldu. Receb sene 1117.

29-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de iki akçe ile duâgûy Halil fevt Bekir'e kadısı Muhammed'e arziyla. Cemâziye'l-âhir sene 1118.

30-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de üç akçe ile Hafız Bahri'ye tecdîd. Şa'bân sene 1118.

31-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'nda iki akçe ile ferrâş İbrahim fevtinden Receb'e kadısı Seyyid Ahmed inâyet. Muharrem sene 1119.

32-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'nın yedi akçe ile nâzırı Muhammed'e zâyî'den kadısı Muhammed arzıyla. Rebî'ü'l-âhîr sene 1124.

33-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'nın yevmî beş akçe ile muallim-i sıbyân Halil'e zâyî'den berât. Safer sene 1125.

34-Ruha'da vâki' Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile duâgûy el-Hâc Ömer fevt olub oğlu Mevlana Mehmed zide salahu var iken aherden Ahmed almakla babası berâtı mûcibince inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1135.

35-Ruha'da yevmî iki akçe vazîfe ile Câmi-i Kebîr'de babası mahlûlünden ferrâş olan İsmail mucib-i azli yoğ iken aherden Molla Ali nâm kimesne alub gadr etmekle ref'inden mezbûr İsmail'e ibkâ buyruldu. Zilka'de sene 1136.

36-Ruha'da vâki' Câmi-i Kebîr'in Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile enderûn ferrâşı olan fevt olduk da karındaşı Ali'ye tevcîh olunmak üzere arz verilmiş iken yine câmi-i mezkûr ferrâşı olan İsmail kendi üzerine berât ettirub iki ferâşet kendume cem' olmakla maniatü'l-cem' olmakla merkum Abdurrahman'ın fevtinden mezbûr İsmail ref'inden kadısı Mehmed arzıyla merkum Ali'ye inâyet buyruldu. Zilhicce sene 1136.

37-Ruha'da vâki' Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere yevmî dört akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf Şeyh Hamis fevtinden Hacı Hall Halîfe'ye zikrolunan dört akçe duâgûy kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1137.

38-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan iki akçe ile ulemâ-yı ..., vazîfesine mutasarrıf Hamis fevtinden (silik) Şa'bân sene 1137.

39-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'nın yirmi akçeye mutasarrıf? Hamis fevtinden nısıf vazîfesi ..., Halife'ye kadısı Mehmed Emin arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1137.

40-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan iki akçe evlâd-ı vâkıf vazîfesi olub evlâd mutasarrıf olmakla ulemâdan mutasarrıf Hamis fevtinden Mustafa'ya kadısı Mehmed emin arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1137.

41-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de bir akçe ile loğkeş Mustafa fevtinden İsmail'e inâyet. Şa'bân sene 1137.

42-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de yevmî üç akçe ile mü'ezzin Hamis fevtinden nısıf hissesi Ali Halîfe'ye kadısı Mehmed Emin arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1137.

43-Ruha'da Kızıl Câmi-i Şerîfi'nin yevmî iki akçe ile enderûn ferrâşı Ahmed fevt sulbî oğlu İsmail Halîfe'ye kadısı İsmail arzıyla inâyet. Muharrem sene 1138.

44-Ruha'da Kızıl Câmi'de iki akçe ile babası Cuma mahlûlünden ferrâş-ı enderûn olan İsmail üzerinden Ali almakla kadısı İsmial arzıyla sâhib-i evvel mezbûra inâyet. Muharrem sene 1138.

45-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'nın evlâd-ı vâkıf vazîfesi olub ba'de'l-inkırâz Şeyh Hamis mutasarrıf olduğu iki akçe mezbûr Şeyh Hamis mahlûlünden yerine

vakf-ı mezbûrdan iki akçe zamlıya Mustafa Halîfe'ye mütevellîsi Mustafa arzıyla inâyet olundu. Zilhicce sene 1138.

46-Ruha'da vâki Câmî-i Kebîr'de iki akçe ile ferrâş İsmail ferağından Sofu Mehmed'e berât-ı atik mûcibince inâyet oldu. Zilhicce sene 1138.

47-Ruha'da Câmî-i Kebîr Vakfı'nın iki akçe ile huffâz ve iki akçe ile cüz-hân olan Ömer nâ-ehil olmakla ref'inden Mustafa'ya mütevellîsi Hacı Mustafa arzıyla. Şevvâl sene 1139.

48-Ruha'da Câmî-i Kebîr Vakfı'nda yevmî beş akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Mehmed mahlûlünden Seyyid Hasan'a kadısı Seyyid Osman arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1139.

49-Ruha'da Câmî-i Kebîr Vakfı'ndan almak üzere ber-vech-i duâgûy yevmî beş akçe vazîfeye mutasarrıf olan Şeyh Hamis mahlûlünden ecânibten olan Halil ref'inden müteveffânın oğlunun oğlu Seyyid Ramazan'a inâyet. Safer sene 1140.

50-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de bir akçe ile vâiz olan Tahir mahlûlünden Ahmed'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1140.

51-Ruha'da Câmî-i Kebîr Vakfı'nda üç akçe ile temcîd-hân olan Mahmud kasr-ı yedinden sulbî kebîr oğlu Mustafa'ya kadısı seyyid Osman'a inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1140.

52-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de beş akçe ile mü'ezzin olan Mahmud kasr-ı yedinden oğlu Mustafa'ya kadısı Seyyid Osman arzıyla inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1140.

53-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de yevmî beş akçe ile dedesi Şeyh Hamis mahlûlünden evladının evlâdı Halil ref'inden duâgûy olan Şeyh Ramazan'a mâhlua' mezbûr Halil müdâhale etmemekle ,, inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1143.

54-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile duâgûy Şeyh Hamis fevt olduk da Halil alub gadr etmekle ref'inden oğlu Seyyid Ramazan mutasarrıf olub berât mûcibince tecdîd inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1143.

55-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile muallim-i sıbyân Halil'e tecdîd. Ramazân sene 1143.

56-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere Şeyh Hamis mahlûlünden beş akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan el-Hâc Halil üzerinden es-Seyyid Rıza bir takrible kendi üzere berât ittirub gadr-ı küllî etmekle ref'inden sâhib-i evvel el-Hâc Halil'e kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Ramazân sene 1143.

57-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de beş akçe ile imâm Halil'e üç akçe daha zam olub sekiz akçe ile mutasarrıf iken berâtı tecdîd. Ramazân sene 1143.

58-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de iki akçe vazife (ile) babası Hamis mahlûlünden enderûn ferrâş olan İsmail'e tecdîd. Şevval sene 1143.

59-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de beş akçe ile babası Mahmud ferağından mü'ezzin Mustafa'ya tecdîd. Şevval sene 1143.

60-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere Seyyid Halil fevtinden iki akçe ile abdâr olan İsmail'e tecdîd. Şevval sene 1143.

61-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de üç akçe ile Bekir Ali mahlûlünden mü'ezzin olan İsmail'e tecdîd. Şevval sene 1143.

62-Ruha'da Kızıl Câmi dimekle ma'rûf Câmi-i Kebîr'de iki akçe ile ferrâş Hacı Hamis mahlûlünden mutasarrıf Hacı Halil'e tecdîd. Şevval sene 1143.

63-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de üç akçe ile babası Mahmud temcîd-hân Mustafa'ya tecdîd. Şevval sene 1143.

64-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de iki akçe ile Receb ferağından derûn ferrâşî İsmail'e tecdîd. Şevval sene 1143.

65-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de vâaz etmek için İsmail Paşa'nın vakf idüb Câmi-i Kebîr'in Evkafına mülhak kıldığı Bezzazistanda iki bâb dükkânın beş akçe icârından vazîfe ile vâiz olan eş-Şeyh Tahir fevt olduk da ulemâdan sulbî kebîr oğlu Mehmed Halife var iken aherden Molla Ahmed nâm kimesne hilâf-ı inhâ bir takrile kendi üzerine berât rtirub küllî gadr etmekle Mehmed Halife'nin babası ,,, olmakla bâ-mu'ayyene Molla Ahmed'in ref'inden mezbûr Mehmed Halife'ye kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1143.

66-Ruha'da Câmi-i Kebîr'in babası Abdalbaki mahlûlünden üç akçe ile hatîbi Ali'ye tecdîd. Muharrem sene 1144.

67-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere Muhammed mahlûlünden beş akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf Seyyid Hüseyin'e tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1145.

68-Ruha'da Câmi-i Kebîr'in üç akçe ile vâizi eş-Şeyh İbrahim fevt eş-Şeyh Ahmed'e mütevellîsi Hafız Cabir arzıyla inâyet. Rebî'ü'l-âhir sene 1147.

69-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de üç akçe ile Şeyh İbrahim mahlûlünden vâiz olan Şeyh Ahmed henüz zabt etmeyub fevt olmakla babası Şeyh Ebubekir'e bâ-berât-ı atîk inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1147.

70-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere üç akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf İbrahim fevt sulbî oğlu Mehmed Fazlı'ya kadısı es-Seyyid Seyfullah arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1147.

71-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere üç akçe ile meşihatı Şeyh Ahmed üzerinde iken fevt olub mahlûl olduk da Cullahcı nâ-ehil ve nâ-müstehak Ebubekir nâm kimesne bir takrile hilâf-ı inhâ kendi üzerine berât itturub gadr etmekle ref'inden ulemâdan Seyyid Şeyh Muhammed'e mütevellîsi Hafız Cabir arzıyla berât buyruldu. Receb sene 1147.

72-Ruha'da Câmi-i Kebîr'in üç akçe ile mü'ezzini olan Derviş İbrahim fevt sulbî oğlu Ömer'e kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1148.

73-Ruha'da Kızıl Câmi dimekle ma'rûf câminin iki akçe ile enderûn ferrâşî olan İsmail babası Cuma mahlûlünden mutasarrıf iken aherden Ali nâm kimesne hilâf-ı inhâ bir takrile kendi üzerine berât itturub gadr etmekle ref'inden sâhib-i evvel merkuma kemâ-kân ibkâ ve mukarrer olub üzerinde iken ferağından sulbî oğlu Ali'ye bâ-berât-ı fânîg buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1148.

74-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de on akçe ile mü'ezzini İsmail Halife tecdîd-i berât idüb üzerinde olmakla ferağından sulbî oğlu Abdurrahman'a bâ-berât-ı fânîg buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1148.

75-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere bir akçe ile loğkeş olan İsmail câmi-i şerîfinin fevkine çıkıp hizmetinde kusuru olub rağbet etmemekle

ref'inden diğeri İsmail'e mütevellîsi Hafız Cabir arzıyla buyruldu. Muharrem sene 1149.

76-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere bir akçe ile loğkeş olan Mustafa fevt el-Hâc Ali'ye Vakfı'nın müsaadesi olmakla iki akçe ile el-Hâc Ali'ye mütevellîsi Hafız Cabir arzıyla buyruldu. Muharrem sene 1149.

77-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere bir akçe ile loğkeş olan Ebuzer bî-berât olmakla mütevellîsi Hafız Cabir arzıyla müceddeden berât buyruldu. Muharrem sene 1149.

78-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile vâiz olan Şeyh İbrahim mahlûlünden es-Seyyid Muhammed üç akçe ile tevcih buyrulub berât-ı şerîf ile sadaka olunmağın lakin bundan akdem câmi-i mezkûrda vâiz olanlar beş akçe ile mutasarrıf olageldiklerinden gayri câmi-i mezkûrun evkafının dahi kemâl-ı müsaadesi olmağın kemâ fi's-sâbık beş akçe ile Seyyid Muhammed'e ibkâ kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1149.

79-Ruha'da Kızıl Câmi demekle ma'rûf Câmi-i Kebîr'in yevmî sekiz akçe vazîfe ile imâmı olan Halil Halife kendi hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu es-Seyyid Mehmed'e kadısı Seyyid Abdülkerim arzıyla kasr-ı yedinden berât virildi. Şa'bân sene 1154.

80-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'nda yevmî iki akçe ile loğkeş İzzeddin fevt Osman'a inâyet buyruldu. Zilka'de sene 1154.

81-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'ndan almak üzere iki akçe ile abdâr İsmail'e tecdid. Receb sene 1168.

82-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile enderûn ferrâş İsmail'e tecdid. Receb sene 1168.

83-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de iki akçe ile enderûn ferrâş İsmail'e tecdid. Receb sene 1168

84-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de dört akçe ile Seyyid İbrahim ref'inden câbi Mustafa rızâsıyla Seyyid Osman'a kasr-ı yed itmekle bâ-berât. Receb sene 1168.

85-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'nın beş akçe ile babası Halil kasr-ı yedinden muallim-i sıbyân Seyyid Mehmed Emin'e tecdid. Receb sene 1168.

86-Ruha'da Kızıl Câmi nam-ı diğeri Câmi-i Kebîr'de babası Halil mahlûlünden sekiz akçe ile imâm Seyyid Mehmed'e tecdid. Receb sene 1168.

87-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'nın nâzırı Mehmed Said'e tecdid. Şa'bân sene 1168

88-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'nın dört akçe nâzır-ı nüzzârı Seyyid Celaled-din'e tecdid. Şa'bân sene 1168

89-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'nda dokuz akçe duâgûy ibrahim'e tecdid. Şa'bân sene 1168.

90-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'nda babası Seyyid Hasan fevtinden beş akçe duâgûy Seyyid Osman'a tecdid. Şa'bân sene 1168

91-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de imâm-ı sâni Hafız Seyyid Hasan'a tecdid. Şa'bân sene 1168.

92-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de üç akçe Hafız Abdülbaki'ye tecdîd. Ramazân sene 1168

93-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de yevmî yedi akçe vazîfe ile vâiz ve nâsih olan Mehmed zide ilmuğu berâtı tecdîd. Rebî'ül-âhîr sene 1169.

94-Ruha'da vâkî' Câmi-i Kebîr Evkafî'ndan almak üzere yevmî üç akçe vazîfe ile duâgûy olan Mehmed Fazlı Halîfe'nin atık berâtı tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

95-Ruha'da Câmi-i Kebîr'in iki akçe ile birûn ferrâşî Emin Halîfe'ye tecdîd inâyet. Şa'bân sene 1169

96-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de iki akçe ile abdâr Emin Halîfe'ye tecdîd inâyet. Şa'bân sene 1169

97-Ruha'da Kızıl Câmi'de akçe ile ferrâş Emin Halîfe'nin berâtı tecdîd. Şa'bân sene 1169

98-Ruha'da vâkî' Câmi-i Kebîr'de yevmî beş akçe ile mü'ezzin olan Mustafa Halîfe'nin berâtı tecdîd. Şevval sene 1169.

99-Ruha'da vâkî' câmi-i şerîfde yevmî üç akçe ile temcîd-hân olan Mustafa Halîfe'nin berâtı tecdîd. Şevval sene 1169.

100-Ruhada Câmi-i Kebîr'de beş akçe ile mü'ezzin olan Mustafa Halîfe'ye tecdîd. Zilhicce sene 1171.

101-Ruhada Câmi-i Kebîr'de üç akçe ile temcîd-hân olan Mustafa Halîfe'ye bâ-berât-ı atık mûcibince tecdîd. Zilhicce sene 1171.

102-Ruha'da vâkî' Câmi-i Kebîr'de yevmî yedi akçe ile vâiz Mehmed Halîfe fevt olub mahlûlünden sulbî oğlu İsmail Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih Şeyhül-islâm Mustafa Salih Efendi hazretleri işâretleriyle berât. Gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1172.

103-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafî'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile duâgûy olan Mehmed Fazlı Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yedinden sulbî oğlu Hafız Ahmed Halîfe'ye babası fârîğ-ı merkumun berât-ı atık mûcibince tevcih buyruldu. Gurre-i Şevval sene 1172.

104-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de iki akçe ile ima-ı sâni olan Seyyid Hafız Hasan Halîfe'ye berât tecdîd buyruldu. Gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1173.

105-Ruha'da Câmi Vakfî'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile muallim-i sıbyân olan Seyyid Mehmed Emin Halîfe'ye berât tecdîd. Gurre-i Cemâziye'l-âhîr sene 1173.

106-Ruha'da Kızıl Câmi demekle arîf Câmi-i Kebîr'de yevmî sekiz akçe ile imâm olan Seyyid Mehmed bin Halil Halîfe'nin berâtı tecdîd. Gurre-i Cemâziye'l-âhîr sene 1173.

107-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfî'ndan almak üzere iki akçe ile derûn ferrâşî ve iki akçe ile ebkeş cihetlerine mutasarrıf olan Emin Halîfe ,, cemaatı olmakla refinden İsmail Halîfe'ye nâibi Mustafa arzıyla tevcih. Gurre-i Ramazân sene 1173.

108-Ruha dâhilinde surunda Câmi-i Kebîr'de vâkî' yevmî on beş akçe ile muhaddis olan fudâladan Hacı Hasan Mansurî Halîfe berâtın tecdîd inbasına zâyî'

olmakla müceddeden mezbûrdan mezbûre izdiyâd-ı vakıftan almak üzere beş akçe daha zam olunub yevmî yirmi vazîfe akçe ile kemâ il-evvel ibkâ ve müceddeden kadîmden mezbûr el-Hâc Hasan Mansurî zide ilmuhuya nâibi Mustafa arzıyla tevcîh. Gurre-i Zilka'de sene 1173

109-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere üç akçe ile duâgûy cihe-tine mutasarrıf olan Hafız Ahmed bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Seyyid Hacı Murteza'ya bâ-arzuhal tevcîh. Gurre-i Rebîü'l-evvel sene 1174.

110-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile duâgûy olan Hafız Ahmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Hacı Mehmed Emin Halîfe'ye tevcîh ricâsına arz ve ilâm olunub arzın vürudundan mukaddem ,, nâ-müstehak ve adem-i ehliyet olmakla Murteza nâm kimesne alub mezbûr el-Hâc Mehmed Emin'e gadr-ı küllî etmekle mezbûr Seyyid Murteza ref'inden merkum el-Hâc Mehmed Emin Halîfe'ye kadısı İbrahim arzıyla tevcîh. Gurre-i Rebîü'l-evvel sene 1174.

111-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'nın yevmî yedi akçe ile nâzırı olan Mehmed Said Halîfe'nin berâtı tecdîd. Gurre-i Ramazân sene 1174.

112-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile duâgûy müceddeden Seyyid Mehmed Halîfe'ye kadısı İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Zilhicce sene 1174.

113-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de yevmî üç akçe ile hafız olan Abdulkaki fevt olub mahlûlünden sulbî kebîr oğlu Ali Halîfe'ye kadısı İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Zilhicce sene 1175.

114-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'nın iki akçe ile câbisi Mehmed Emin Halîfe'nin atik berâtı. Şa'bân sene 1177.

115-Ruha'da vâki' Câmi-i Kebîr Evkafı'nın yevmî sekiz akçe ile câbisi olan es-Seyyid Osman bilâ-veled fevt mahlûlünden Mehmed Emin Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Şa'bân sene 1177.

116-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de yevmî beş akçe ile bâ-işâret-i âliye vâiz olan Hacı İshak'a tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1178.

117-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile câmi-i mezkûrenin vâizi ve şeyhi Seyyid Mehmed fevt mahlûlünden Hacı İshak Halîfe'ye nâibi Şeyh Mehmed arzıyla Şeyhül-islâm Dürriyâde Mustafa işâret etmele-riyle inâyet buyruldu. Ramazân sene 1178.

118-Ruha'da vâki' Câmi-i Kebîr'de yevmî iki akçe ile birûn-ı ferrâş olan Emin'e tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1179.

119-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile duâgûy olan Seyyid Osman tecdîd. Buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1180.

120-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'ndan almak üzere yevmî beş akçe vazîfe ile duâgûy vazîfe ile mutasarrıf Osman'a tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1180.

121-Ruha'da Câmi-i Kebîr'in yevmî yirmi akçe ile muhaddisi olan mü'ezzin bi'l-ifta? Hacı Hasan rızâsıyla oğlu Hacı Mehmed Kadri'ye tevcîh ricâsına nâibi Seyyid İbrahim Nakıbzâde arz ve Şeyhül-islâm Veliyiddin Efendi işâretleriyle tevcîh buyruldu. Ramazân sene 1181.

122-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere yevmî dört akçe evlâd-ı vâkıf vazîfesine mutasarrıf olan Mehmed fevt mahlûlünden oğulları Abdullah ve Abdurrahman'a nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1184.

123-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Mehmed fevt mahlûlünden oğulları Abdullah ve Abdurrahman'a nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1184.

124-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de yevmî yedi akçe ile vâiz ve kayyım olan Şeyh İsmail fevt mahlûlünden li-ebeveyn kebîr karındaşı Seyyid Şeyh Abdurrahman'a nâibi Nakıbzâde Seyyid İbrahim arz ve Şeyhül-islâm Seyyid Mehmed Said Efendi'nin işâretleriyle tevcih buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1184.

125-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de yedi akçe ile vâiz olan Seyyid Şeyh Abdurrahman'a işâret-i âliye üzerinde olmakla tecdid. Cemâziye'l-evvel sene 1184.

126-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile aşırhân ve Tahtemur Câmî Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile cuma ferrâşı olan Ali bilâ-veled fevt mahlûlünden emmisi Mehmed Emin'e nâibi Hacı Abdulkерim Hanbelizâde arzıyla tevcih buyruldu. 25 Rebî'ül-âhir sene 1188.

127-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'nın dört akçe ile evlâd-ı vâkıf mutasarrıflar Abdullah ve Abdurrahman fevt mahlûlünden hissesi oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcih. 17 Zilhicce sene 1192.

128-Ruha'da Câmî-i Kebîr Vakfı'nda yevmî iki akçe ile duâgûy cihetine mutasarrıf olan Abdullah ve Abdurrahman mutasarrıflar iken mezbûr Abdurrahman fevt mahlûlünden hissesi oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla 17 Zilhicce sene 1192.

129-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile câmî-i mezkûrede vâiz olan el-Hâc ishak fevt mahlûlünden Sarım Hüseyin'e nâibi el-Hâc Mehmed Said ba'del-arz Şeyhül-islâm Mehmed Şerîf Efendi Hazretlerinin işâretleriyle tevcih buyruldu. Şevvâl sene 1194.

130-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile mü'ezzin olan diğer Mehmed Emin evkât-ı hamesede ve eshârda hizmetini gayr-ı vazîfesi kalil olub hizmet-i mezbûresini adem-i rağbetinden nâşi evkât-ı muarazada olan olunmayub bu misullu siğârû's-selâm olan hidemât-ı şerîfeleri ,, olub ,, olduğundan ulemâ ve müderrîsin ,, ve mütevellî-i vakf-ı mezbûr ve erbâb-ı mürtezikânın ma'rifetleriyle vazla-yı vakftan asıl vazîfesine beş akçe zam ve yevmî on akçe ile merkum diğer Mehmed Emin'e nâibi Seyyid Hacı Abdurrahim arzıyla buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1198.

131-Ruha'da Câmî-i Kebîr'in taşra kapılarının bevvâbı câmî-i mezkûrun havşı muallim-i sıbyân ve,,, olmakla câmî-i şerîfin harici ve dâhili harem ve hıfz-ı hiraseti lâzım ve mühim umûr-ı diniyeden olub bir bevvâbın ta'yini lâzım olduğundan başka ashâb-ı hayrâtlardan,,, el-Hâc Firuz Bey müceddeden binâ ve ta'mir eylediği,,, tanzîf ve tenkiyesi bir kennâs ve yine muâmileyhın inşâ eylediği,,,,, bir sucu lâzım olmakla cümle beldenin ulemâ ve müdrrisin ve mütevellî ve,,, ve erbâb-ı mürtezikâların,,, fazla-yı vakıftan almak üzere yevmî on akçe ile cihât-ı mezkûrenin İbrahim'e nâibi Seyyid Hacı Abdurrahim arzıyla tevcih buuruldu. Rebîü'l-evvel sene 1198.

132-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile mü'ezzin olan Mehmed Emin Halife'nin vazîfesi ve hizmeti kesir olduğundan vakf-ı mezbûr mütevellî ve nâzır ve ehl- mürtezikânın ma'rifetiyle fazla-yı vakıftan yevmî beş akçe vazîfe dahi zam olunmakla cem'an yevmî on akçe ile merkum Mehmed Emin'e nâibi Abdurrahim arzıyla Rebîü'l-evvel sene 1198.

133-Ruha'da Serbevâbin-i Dergâh-ı Ali, Hacı Firuz Bey hâric-i şehirde Kariz Başî nâm mahalde câri suyun derûn-ı şehirde Câmi-i Kebîre ve fazlası cevâmi-i saireye icrâ eylediği suyun tarafına hizmet ve nasb? suylucu nasb ve ta'yın olunmak lâzım olduğundan belde-i mezbûrun ve mütevellî-i vakf ve nâzır ma'rifetiyle fazla-yı vakıftan yevmî on akçe ile üstad Sergiz nâm zımmîye nâibi Abdurrahim arzıyla Rebîü'l-evvel sene 1198.

134-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'nda yevmî beş akçe ile mü'ezzin Seyyid Mustafa'nın vazîfesi kebîr olduğundan vakf-ı mezbûrun mütevellî, nâzır ve mürtezikâ ma'rifetiyle asıl vazîfesine yevmî beş akçe dahi zam olunmakla cem'an on akçe ile ibkâ buyrulmak ricâsına nâibi Abdurrahim arzıyla tevcîh Rebîü'l-evvel sene 1198.

135-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de beş akçe ile bilâ-berât mü'ezzin olan Yusuf'un hizmeti kesir vazîfesi kalîl olmakla vakf-ı mezbûrun müsaadesi olmakla fazla-yı vakıftan asıl vazîfesi üzerine beş akçe daha zam ile yevmî on akçe ile mü'ezzinlik-i mezkûre merhûm Yusuf'a nâibi Seyyid Mehmed Emin arzıyla tevcîh buyruldu. Rebîü'l-âhîr sene 1201.

136-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı galesinden almak üzere yevmî on akçeye ber-vech-i duâgûya mutasarrıf olan Seyyid Mehmed Şerîf fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed'e bâ-berât tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1201.

137-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile câmi-i mezkûrda vâiz olan Sarım Hüseyin fevt mahlûlünden oğlu Alim Mehmed'e nâibi İbrahim ba'de'l-arz Şeyhül-islâm faziletli semâhatlu müftizade Ahmed Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince merkûm Alim Mehmed zide il-muhuya tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1201.

138-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de beş akçe ile mü'ezzin olan Mustafa fevt mü'ezzinlik-i mezkûrun vazîfesi kalîl ve hizmeti kesir olmakla vakf-ı mezkûrun dahi müsaadesi olmakla fazla-yı vakıftan asıl vazîfesine yevmî beş akçe zam ile yevmî on akçe ile mü'ezzinlik-i mezkûre müteveffâ-yı mezkûrun oğlu Mehmed Reşid'e nâibi Seyyid Mehmed Emin arzıyla tevcîh buyruldu. Receb sene 1201.

139-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de yevmî beş akçe ile vâiz olan Seyyid Mehmed bin Hüseyin fevt mahlûlünden Seyyid İbrahim'e nâibi İbrahim ba'de'l-arz Şeyhül-islâm faziletli semahatlu es-Seyyid Mehmed Kamil Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince tevcîh. 20 Zilhicce sene 1202.

140-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile aşır-hân ve Tahtemur Câmi-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile cuma ferrâşî olan Mehmed Emin fevt mahlûlünden Seyyid Ahmed Sâhib'e bâ-berât tevcîh. 12 Şevvâl sene 1203.

141-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de beş akçe ile vâiz olan Seyyid İbrahim kendi arzuhalî Şeyhül-islâm faziletlu semahatlu Mehdizâde Mustafa Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince zâyî'den inâyet. 15 Zilka'de sene 1204.

142-Ruha'da Câmi-i Kebîr Vakfı'ndan almak üzere beş akçe ile muallim-i sıbyân ve yine vakf-ı mezburdan almak üzere yevmî beş akçe vazîfeye ber-vech-i duâgûy mutasarıfı olan Seyyid Mehmed Emin'e Konya? ahalisinden Câmi-i Kebîr Mahallesi sâkinlerinden âsitâne-i âlide,,, müsafiren sâkin Hacı Ahmed bin Osman ve Ali bin Veli dahi,,, câmi imâmı ve hatîb Seyyid Muhammed bin Seyyid 1260-Mehmed ihbârlarıyla mahlûlünden oğlu Seyyid Ramazan bin Seyyid Mehmed Emin'e başka başka tevcih inâyet buyruldu. 7 Rebî'ül-âhir sene 1208.

143-Ruha'da Kızıl Câmi demekle ma'rûf Câmi-i Kebîr'de sekiz akçe ile imâm olan Seyyid Mehmed Emin bin Halil'in fevtini ve oğlu olduğunu ahalisinden Câmi-i Kebîr Mahallesi sâkinlerinden âsitâne-yi âlide,,, misafiren sâkin Hacı Ahmed bin Osman ve Ali bin Veli dahi Mahmudiye Câmi imâmı Hatîb Seyyid Mehmed bin seyyid Mehmed ihbâr itmeleriyle mahlûlünden oğlu Seyyid Ramazan bin Seyyid Mehmed Emin'e vâki' ise deyu inâyet. 10 Rebî'ül-âhir sene 1208.

144-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere on akçe ile câmiinde mü'ezzin olan Yusuf'un ferağatını,,, Câmi-i Kebîr Mahallesi sukkânından âsitâne-yi âlide,,, misafiren sâkin Hacı Ahmed bin Osman ve Ali bin veli dahi ve Mahmudiye Câmi imâmı Hatîb Seyyid Mehmed bin Seyyid Mehmed ihbâr itmeleriyle ferağından Seyyid Hüseyin bin Mehmed Emin'e bâ-berât tevcih buyruldu. 17 Rebî'ül-âhir sene 1208.

145-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de beş akçe ile vâiz olan Seyyid İbrahim bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud ba'de'l-arz Şeyhül-islâm faziletlu semahatlu Mevlana Seyyid Mehmed Arif Dürriâde Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâret-i âlileri mûcibince tevcih buyruldu. 21 Zilhicce sene 1209.

146-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de yevmî beş akçe ile vâiz olan es-Seyyid el-Hâc Müslim ferağından es-Seyyid Mehmed'e yedinde olan fârğ-ı mezkûrun atik berâtı ve zuhrunda takrîr hücceti mûcibince inâyet taleb itmekle mûcibince tevcih buyrulamak ricâsına bi'l-fiil Şeyhl-islâm Mevlana Ahmed Esad Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince merhûm es-Seyyid Mehmed'e tevcih. 18 Ramazân sene 1218.

147-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de yevmî iki akçe ile ferrâş İbrahim fevtinden bâmu'ayyene Hasan'a kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1223.

148-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de eshâr mü'ezzini ve temcîd-hân olmayub izdiyâd-ı vakıftan yevmî üç akçe ile Mahmud'a kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1223.

149-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de yevmî üç akçe ile mü'ezzin Mahmud'un hizmet-i asır vazîfesi kalîl olmakla izdiyâd-ı vakıftan yevmî iki akçe daha zam olunub beş akçe ile kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1223.

150-Ruha'da Câmi-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile muallim-i sıbyân olan Halil'e zâyî'den inâyet. Receb sene 1225.

151-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de bir akçe ile taşra ferrâşî Şaban fevtinden Hacı Hasan'a inâyet. Ramazân sene 1225.

152-Ruha'da Emir Mencek Zâviyesi Evkafı'nın dört akçe ile Câmî-i Kebîr Evkafı'nın dört akçe ile nâzırı Seyyid Fazlullah ferağından oğlu Seyyid Halil'e kadısı Ebubekir arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

153-Ruha'da Câmî-i Kebîr'in suylucusu Şeyh Hasan ferağından Abdullah'a bâ-berât tevcih. Safer sene 1229.

154-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de bir akçe ile duâgûy Şeyh Hamis'e tecdid. Safer sene 1229.

155-Ruha'da Câmî-i Kebîr'in beş akçe ile imâmı Halil izdiyâd-ı vakftan beş akçe daha zamlı kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

156-Ruha'da Câmî-i Kebîr'in yevmî bir akçe ile loğkeşi Mehmed terk-i hizmet olmakla refinden Mustafa'ya kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

157-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de iki akçe ile aşır-hân Seyyid Ömer fevtinden Seyyid Halil'e nâibi Ebubekir arzıyla. Safer sene 1229.

158-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'nın dört akçe ile câbisi Hacı Halil fevtinden Seyyid Ömer'e kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

159-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de abkeş İbrahim fevtinden Seyyid Halil'e kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Rebî'ül-âhir sene 1229.

160-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile duâgûy Ebubekir fevtinden Mustafa'ya kadısı Ebubekir arzıyla. Şevval sene 1229.

161-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de bâ-mu'ayyene muarraf Şeyh Hamis ferağından oğlunun oğlu diğr Hamis'e mütevellîsi Şeyh Hamis arzıyla tevcih. Şevval sene 1229.

162-Ruha'da Kızıl Câmîi dimekle ma'rûf Câmî-i Kebîr'in iki akçe ile ferrâşî Hacı Hamis fevtinden Hacı Halil bin İbrahim'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Cemâziye'l-âhîr sene 1231.

163-Ruha'da Câmî-i Kebîr'de üç akçe ile hatîbi Abdalbaki fevtinden oğlu Halife'ye nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Şevval sene 1231.

164-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile duâgûy Hacı Ömer fevtinden Ahmed'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1231.

165-Ruha'da Câmî-i Kebîr'in iki akçe ile ferrâşî olan Receb ferağından İsmail'e kadısı Salih arzıyla tevcih. Receb sene 1232.

166-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile enderûn ferrâşî olan Hacı Cuma fevtinden oğlu İsmail'e nâibi Seyyid Ömer arzıyla tevcih. Cemâziye'l-evvel sene 1234.

167-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile abdâr olan Seyyid Halil fevtinden İsmail'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1234.

168-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'ndan almak üzere bir akçe ile loğkeş olan Hacı Hüseyin fevtinden Mehmed'e inâyet. Zilka'de sene 1234.

169-Ruha'da Câmî-i Kebîr Evkafı'nın üç akçe ile mü'ezzini Mehmed ferağından İbrahim'e nâibi Ömer arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1234.

170-Ruha'da Câmi-i Kebîr'in üç akçe ile çerâğdârı Abdurrahman fevtinden oğlu Mehmed'e inâyet. Muharrem sene 1235.

171-Ruha'da Kızıl Câmi dimekle Câmi-i Kebîr'de yevmî sekiz akçe ile imâm olan Seyyid Ramazan bin Seyyid Mehmed Emin fevt mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Hafız İsmail bin Seyyid Ramazan'a babası atîk berâtı mûcibince vâkî' ise merkûme tevcih buyruldu. 24 Ramazân sene 1236.

172-Ruha Kazâsında Kızıl Câmi dimekle ma'rûf Câmi-i Kebîr'de yevmî sekiz akçe vazîfe ile imâm olan Seyyid Hafız İsmail bi'l-fil berât-ı şerîfiyle babası Seyyid Ramazân mahlûlünden mutasarrıf olub lakin yedinde olan berâtını zâyî' olmakla kaydı mûcibince zâyî'den yedine müceddeden bâ-arzuhal inâyet buyruldu. 12 Rebîü'l-ewvel sene 1240.

2. 1. 6. Çakeri (Hacı Hüseyin) Cami:

Camiye ait en erken tarihli atama kaydı Rebî'ü'l-âhir sene 1105/ Kasım 1693 tarihli olup, bu kayıta caminin ismi Çakeri olarak geçmektedir. Aşağıda verilen atama kayıtlarından da anlaşılacağı üzere "*Hacı Hüseyin Cami*" olarak kaydedilen yapıya ilişkin atamalar da verilmiştir. Zira Çakeri Camisinin girişinde yer alan kitabenin birinde caminin H. 1044/ M. 1635 tarihinde Ayaşoğlu Hacı Hüseyin tarafından tamir ettirildiği yazılıdır.⁶⁷ Hüseyin ismiyle anılan diğer camilerden olan "*Hüseyiniye, Şah Hüseyin ve Hüseyin Paşa Camilerine*" ait atama kayıtlarının hiçbirine uymayan ve benzerlik göstermeyen Hacı Hüseyin Camisine ait atamalardan Çakeri Camisiyle aynı olduğu düşünüldüğünden iki camiye ait atama kayıtları aynı başlık altında verilmiştir. Mütevelli atamasına ilişkin kayıtlarda aynı kişiden bahsediliyor olması (bkz. 1. ve 2. **atama kayıtları**) ve cami kitabesinde yer alan bilgiye istinaden iki cami bir olarak değerlendirilmiştir. 17 Zilhicce sene 1192/ Aralık 1778 tarihli atama kaydında şöyle denilmiştir; "*Ruha'da Çekerli? (Çakerli) Vakfı'nda yevmî bir akçe ile zâviye-i mezkûrun kâtibi olan Abdurrahman ve Abdullah mutasarrıflar iken mezbûr Abdurrahman fevt mahlûlünden hissesi oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. 17 Zilhicce sene 1192.*" bu bilgiye göre vakfa ait bir zaviyenin de var olduğu belirtilmişse de kâtip hatasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Zira diğer atama kayıtlarının hiç birinde bu bilgi bulunmamaktadır.

⁶⁷Kürkçüoğlu, a. g. e. , s. 34.

Fotoğraf-4: Çakeri Cami

Camiye ait atama kayıtları⁶⁸:

1-Ruha'da Çakeri Câmii'nde mütevellî Murteza üzerinden Abdurrahman almakla ibkâ inâyet. Rebî'ü'l-âhir sene 1105.

2-Ruha'da Hacı Hüseyin Câmii'nde bir akçe ile mütevellî Murteza fevt oğlu Osman'a kadısı Yusuf arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1108.

3-Ruha'da Hacı Hüseyin Câmii'nde bir akçe ile imâm Murteza fevt Halil'e inâyet. Zilhicce sene 1108.

4-Ruha'da Hacı Hüseyin Câmii'nde bir akçe ile hatîb Murteza fevt Osman'a inâyet. Zilhicce sene 1108.

5-Ruha'da Hüseyin Câmii'nde dört akçe ile mü'ezzin Muhammed fevt Hafız Cabir'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1118.

6-Ruha'da Hüseyin Câmii'nde nâzır olmayub bir akçe ile Bekir'e kadısı Muhammed'e arzıyla. Şa'bân sene 1118.

7-Ruha'da Çakeri Câmii'nde bir akçe ile imâm mütevellî Ahmed fevt Şeyh Ali'ye inâyet. Şa'bân sene 1118.

8-Ruha'da Hacı Hüseyin Câmii'nde beş akçe ile imâm Feyzullah'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

9-Ruha'da Hacı Hüseyin Câmii'nde beş akçe ile hatîb Mehmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

⁶⁸VGMA, Defter 1160, s. 193; 1140, s. 311; 1160, s. 190, 191; 1090, s. 117, 118, 127; 1117, s. 35, 36; 1087, s. 27; 1158, s. 259; 1084, s. 107; 1096, s. 266, 267, 268, 269; 1095, s. 167, 168, 171; 548, s. 99, 102; 541, s. 202; 1118, s. 76, 78; 549, s. 52.

10-Ruha'da Hacı Hüseyin Câmii'nde mütevellî Mehmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

11-Ruha'da Hacı Hüseyin Câmii'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Feyzullah Halîfe'nin berâtı tecdîd. Gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1172.

12-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı câmi-i şerîfte yevmî beş akçe ile hatîb olan Mehmed Halîfe bilâ-veled fevt olmakla mahlûlünden Ebubekir Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Safer sene 1176.

13-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı câmi-i şerîfi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Feyzullah bilâ-veled fevt olmakla mahlûlünden Ebubekir Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Safer sene 1176.

14-Ruha'da Hacı Hüseyin Câmî-i Şerîfi Vakfı'nın yevmî iki akçe ile mütevellîsi olan Hacı Mehmed bilâ-veled fevt olub mahlûlünden es-Seyyid Abdulvahhab Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Şa'bân sene 1176.

15-Ruha'da Çakerî Câmii'nin yevmî bir akçe ile kâtibi olan Mehmed fevt mahlûlünden oğulları Abdullah ve Abdurrahman'a nâibi Hacı Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1184.

16-Ruha'da Çakerî Câmî Evkafı'ndan almak üzere yevmî bir akçe ile kâtibi olan Abdurrahman ve Abdullah'a tecdîd. Şevvâl sene 1187.

17-Ruha'da Çakerî Câmî Evkafı'ndan almak üzere yevmî bir akçe ile kâtibi olan Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Abdurrahman'a kadısı Seyyid İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 27 Şevvâl sene 1187.

18-Ruha'da Çekerli? Vakfı'nda yevmî bir akçe ile zâviye-i mezkûrun kâtibi olan Abdurrahman ve Abdullah mutasarrıflar iken mezbûr Abdurrahman fevt mahlûlünden hissesi oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. 17 Zilhicce sene 1192.

19-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı câmisinde yevmî beş akçe ile hatîb olan Ebubekir bilâ-veled fevt mahlûlünden kadısı Seyyid Mustyafa arzıyla tevcih buyruldu. 26 Rebîü'l-evvel sene 1193.

20-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı câmisinde yevmî beş akçe ile imâm olan Ebubekir bilâ-veled fevt mahlûlünden Hacı Yusuf'a kadısı Seyyid Mustyafa arzıyla tevcih buyruldu. 3 Cemâziye'l-evvel sene 1193.

21-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı câmiinde yevmî beş akçe ile imâm olan hacı Yusuf rızâsıyla Seyyid Mustafa'ya ferağat ve yedinde olan berâtını virub kasr-ı yed itmekle nâibi Seyyid Hacı Abdurrahim arzıyla tevcih buyruldu. Zilhicce sene 1195.

22-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı Câmî-i Şerîfi'ne yevmî beş akçe ile imâm olan Seyyid Mustafa rızâsıyla Hamud'a ferağ ve kasr-ı yed ve yedinde olan berâtını virub kasr-ı yed etmekle nâibi Seyyid Hacı Abdurrahim arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1196.

23-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı câmide yevmî iki akçe ile mütevellî olan Seyyid Abdulmuid ferağından karındaşı oğlu Seyyid Lüfullah'a bâ-berât-ı atik tevcih buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1200.

24-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı câmide beş akçe ile hatîb olan Hüseyin fevt mahlûlünden oğlu Mustafa'ya nâibi İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1201.

25-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı câmiinde iki akçe ile mütevellî olan Seyyid Abdulvahhab ferağından mutasarrıf olan Lütfullah fevt mahlûlünden Seyyid Abdulvahhab'a nâibi İbrahim arzıyla tevcîh. 26 Zilhicce sene 1202.

26-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı câmiide yevmî iki akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Abdulvahhab bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Halil'e nâibi es-Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcîh buyruldu. 24 Cemâziye'l-evvel sene 1204.

27-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı câmide beş akçe ile imâm olan Cuma'nın fevtini ve oğlu olduğunu ahalisinden Seyyid el-Hâc Mustafa bin Molla Veli ve Seyyid Mehmed bin İbrahim ihbârlarıyla mahlûlünden oğlu Seyyid Ahmed bin Cuma'ya bâ-berât-ı atîk tevcîh buyruldu. 18 Şevvâl sene 1209.

28-Ruha'da el-Hâc Hüseyin binâsı Câmi-i Şerîf'te beş akçe ile hatîb olan Seyyid Mustafa ferağından Seyyid Ahmed'e yedinde olan berâtını teslim itmekle kadısı Seyyid İsmail arzıyla tevcîh buyruldu. 9 Receb sene 1224.

29-Ruha'da Çakeri Câmii'ne bir akçe ile cüz-hân Mehmed fevtinden Ahmed'e inâyet. Safer sene 1229.

30-Ruha'da Hacı Hüseyin Câmii'nde bir akçe ile mütevellî Osman fevtinden oğlu Mehmed'e nâibi Süleyman arzıyla tevcîh. Zilka'de sene 1231.

31-Ruha'da Hacı Hüseyin Câmii'nde beş akçe ile hatîb Osman fevtinden oğlu Mehmed'e nâibi Süleyman arzıyla tevcîh. Zilka'de sene 1231.

32-Ruha'da Hacı Hüseyin binâsı Câmi-i Şerîfin yevmî iki akçe vazîfe ile mütevellîsi olan Seyyid Halil fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Osman'a nâibi Mustafa arzıyla merkuma tevcîh buyruldu. 8 Zilka'de sene 1239.

2. 1. 7. Davud Paşa Cami:

Cami ile ilgi olarak aşağıda Osmanlıca sureti verilen tek kayıt mevcuttur. Rebî'ü'l-âhîr sene 1104/ Aralık 1692 tarihli olan bu kayıta nâzır ve kâtib görevlerine atama yapılmıştır. ⁶⁹ Urfa'da bu isimle anılan bir caminin bulunmayışı idarî taksimattan dolayı caminin Halep veya Rakka'da olduğu ya da Kara Meydan'da yer alan Hüseyin Paşa Cami'nin ilk bânisi olan Davud Bey'in sonradan paşa olduğu ve böylece caminin "Davud Paşa Cami" ismiyle anılmaya başlandığı yorumunda bulunulabilir.

رحمہ دادریش جہدہ ناظر و کاتب فیض اللہ منصرف محمد

⁶⁹VGMA, Defter 1160, s. 192.

2. 1. 8. Debbâğhâne Cami:

30 adet atama kaydının bulunduğu cami-vakıf bünyesinde *kâtib, câbi, müezzin, hâtib, imâm, nâzır, kennâs, aşır-hân, çerâğdâr ve muallim-i sıbyânın* görev yaptığı anlaşılmaktadır. Bu görevlerden Şa'bân sene 1111/ Ocak 1700 tarihinde atanan muallim-i sıbyân görevine sonraki tarihlerde rastlanılamamaktadır. Camiye ait en erken tarihli kayıt Ramazân sene 1104/ Mayıs 1693 tarihli *tecdîd* (yenileme) kayıdır. ⁷⁰ (bkz. 1. **atama kaydı**)

Fotoğraf-5: Debbâğhâne Cami

Camiye ait atama kayıtları⁷¹:

1-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'ne imâm Mustafa üzerinde *tecdîd*. Ramazân sene 1104.

2-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde çerâğdâr Davud fevt Ömer'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1105.

3-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde hatîb Ahmed Halîfe'ye *tecdîd*. Cemaziye'l-sâni sene 1108.

4-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde iki akçe ile kâtib Yusuf fevt Halil'e kadısı Mustafa arzıyla inâyet. Ramazân sene 1109.

5-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nin muallim-i sıbyânı Cebrail olub hizmet etmeyub yerine Şeyh Mehmed'e nâibi Ahmed arzıyla. Şa'bân sene 1111.

⁷⁰Aynı defter s. 185.

⁷¹Bu atama kayıtlarının yer aldığı defterler: VGMA, Defter 1160, s. 185, 193; 1140, s. 309, 312; 1160, s. 185, 188, 189, 191, 192; 1119, s. 90; 1091, s. 25; 1088, s. 49, 50, 55, 60; 1090, s. 116, 119, 124, 128, 130; 1084, s. 106; 1158, s. 259; 548, s. 101; 1118, s. 74, 75, 76, 79.

6-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde iki akçe ile aşır-hân Halil fevt Yusuf'a bâ-arz-ı kadı inâyet. Rebî'ül-ahîr sene 1116.

7-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde imâm Mustafa fevtinden oğlu Seyyid Ömer mutasarrıf iken Seyyid Ali almakla ibkâ inâyet. Rebî'ül-ahîr sene 1116.

8-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde bir akçe ile câbi Nezir ref'inden Ahmed'e inâyet. Şevvâl sene 1117.

9-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde bir akçe ile ferrâş İsmail fevt Bayezid'e inâyet. Şa'bân sene 1124.

10-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde iki akçe ile kâtib Halil'e tecdîd. Zilka'de sene 1124.

11-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde salavât-ı mağrib ve işada bir akçe ile mü'ezzin Ahmed'e Muhammed ferağından Ebubekir'e kadısı Muhammed arzıyla. Zilka'de sene 1124.

12-Ruha'da Debbâğhâne Câmi-i Şerîfi'nde iki akçe ile kâtib Halil ferağından oğlu Abdurrahman'a bâ-berât-ı atik inâyet. Şa'bân sene 1137.

13-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde iki akçe ile imâm Abdulkерim fevt Seyyid Ahmed'e inâyet buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1138.

14-Ruha'da Debbâğhâne Câmi-i Şerîfi'nde üç akçe ile hatîb olan Abdulkерim fevtinden Ahmed Halîfe'ye inâyet buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1138.

15-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde iki akçe ile hatîb Ahmed ferağından es-Seyyid İbrahim'e kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Ramazân sene 1143.

16-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nin Evkafı'nın üç akçe ile nâzırı olan Ahmed'e bâ-berât-ı atik tecdîd. Şevval sene 1143.

17-Ruha'da Debbâğhâne Câmi Evkafı'nın iki akçe ile kâtibi ve Narincli Câmii'nin iki akçe ile babası kasr-ı yedinden nâzırı olan es-Seyyid Abdurrahman fevt sâhib-i evveli olan babası es-Seyyid Halil'e kadısı es-Seyyid Seyfullah arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1147.

18-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nin iki akçe ile kâtibi olan Seyyid Halil fevt olmakla Seyyid Ömer'e kadısı Mustafa arzıyla buyruldu. Safer sene 1154.

19-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde Yusuf mahlûlünden iki akçe aşır-hân Ahmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

20-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde hatîb Seyyid İbrahim'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

21-Ruha'da Debbâğhâne Câmi-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile cüz-hân olan es-Seyyid Yusuf Halîfe'ye tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

22-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde iki akçe ile aşır-hân Hafız Ahmed'e tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

23-Ruha'da Debbâğhâne Câmi-i Şerîfi'nde vazîfe-i mu'ayyenesiyle mü'ezzin ve kennâs olan Mehmed fevt mahlûlünden Seyyid Hüseyin Halîfe'ye kendi arzu-hali mûcibince tevcih buyruldu. Gurre-i Zilka'de sene 1173.

24-Ruha'da Debbâğhâne Câmi Evkafı'nından almak üzere yevmî iki akçe ile hatîb olan Osman fevt mahlûlünden oğlu Ali'ye kadısı Seyyid İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. Rebî'ül-âhîr sene 1187.

25-Ruha'da Debbâğhâne Câmî-i Şerîfî Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile hatîb olan Ali'ye tecdîd. Şa'bân sene 1188.

26-Ruha'da Debbâğhâne Câmî Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile câmî-i mezkûrda hatîb olan Ali bilâ-veled fevt mahlûlünden Abdullah'a bilâ-veled fevt vâkî' ise inâyet. 12 Receb sene 1206.

27-Ruha'da Debbâğhâne Câmîi'ne iki akçe ile mü'ezzin olan Ömer fevtinden Mehmed'e inâyet. Şa'bân sene 1225.

28-Ruha'da Debbâğhâne Câmîi'nin Evkafı'nda nâzır olmayub lâzım olmakla üç akçe ile Ahmed'e kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

29-Ruha'da Debbâğhâne Câmîi'ne bir akçe ile loğkeş Derviş fevtinden Ramazan'a kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

30-Ruha'da Debbâğhâne Câmîi'nin üç akçe ile imâmı olan Abdulkерim'in hizmeti kesir veaizfesi kalîl olmakla iki akçe daha zam olunub beş akçe ile nâibi Seyyid Ömer arzıyla tevcih buyruldu. Şevval sene 1234.

2. 1. 9. Hacı Hamza Cami:

Aşağıda camiye ait verilen 15 adet atama kaydından da anlaşılacağı üzere caminin hangi mahallede veya mevkide yer aldığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Camiyi yapanın Hacı Hamza olduğu kaydedilmesine rağmen, babasının adı veya lakabı ile ilgili olarak da bilgi verilmemiş olup, bu durum günümüzde mevcut olmayan cami hakkında daha fazla fikir sahibi olmamızı engellemiştir. 1518, 1523, 1540 ve 1560 tahrirlerinde Ruha Sancağı'nda 34 adet cami ve mescid içerisinde Mescid-i Hacı Hamza olarak kaydedilen⁷² yapıya ait atama kayıtlarından da anlaşılacağı üzere Şa'bân sene 1118/ Kasım 1706 tarihine kadar buranın mescid olduğu sonraki atama kayıtlarında cami olarak geçtiği görülmektedir.

Hacı Hamza Camisine ait hurâfat defterlerinde yer alan atamalar⁷³:

1-Ruha'da Hacı Hamza Mescidi'nde üç akçe ile imâm Hasan ref'inden İbrahim'e kadısı Muhammed arzıyla. Şa'bân sene 1118.

2- Ruha'da vâkî' el-Hâc Hamza Câmî-i Şerîfinin yevmî beş akçe vazîfe ile hatîb olan es-Seyyid Feyzullah pîr ve ihtiyar olmakla kendi hüsn-i rızâsıyla sulbî kebîr oğlu es-Seyyid Halil Halîfe'ye cihet-i mezbûru vazîfe-i mersûmesiyle kasr-ı yed etmele kadısı Mehmed arzıyla tevcih inâyet. Muharrem sene 1137.

3- Ruha'da Hacı Hamza Mescidi'ne üç akçe ile imâm İbrahim ferağından Hüseyin'e berâtı mûcibince inâyet. Şevvâl sene 1137.

4- Ruha'da Hacı Hamza Mescidi'nde salâvat-ı mağrib ve işada üç akçe ile İbrahim kasr-ı yedinden imâm olan Hüseyin Halîfe'ye tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1145.

⁷²A. Cihat Kürkcüoğlu, Şanlıurfa İli Camileri, Şanlıurfa Belediyesi Yay. , Ankara 2013, s. 18.

⁷³Bu atamalar sırasıyla, VGMA, Defter 1116, s. 192; 1119, s. 90; 1091, s. 24; 1088, s. 53, 55 ve 60, 1090, s. 117, 127, 131; 548, s. 101; 1118, s. 73; 550, s. 49'da yer almaktadır.

5- Ruha'da Hacı Hamza Mescidi demekle ma'rûf câmide salavât-ı mağrib ve ışada üç akçe ile imâm olan Hüseyin mahlûlünden Halil'e kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1146.

6- Ruha'da el-Hâc Hamza Câmi Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile hatîb olan Seyyid Feyzullah fevt olmakla diğer Seyyid Feyzullah'a kadısı Seyyid Abdülkerim arzıyla buyruldu. Receb sene 1154.

7- Ruha'da Hacı Hamza Câmi-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe ile hatîb Seyyid Feyzullah fevt Seyyid Fazlullah Halife'ye kadısı Seyyid Abdülkerim arzıyla buyruldu. Zilka'de sene 1154.

8-Ruha'da Hacı Hamza Câmi'i'nde hatîb Seyyid Fazlullah'a tecdîd. Şa'bân sene 1168

9- Ruha'da Hacı Hamza Câmi-i Şerîfi'nde yevmî dört akçe ile imâm olan Halil Halife fevt olup mahlûlünden sulbî oğlu Mehmed Said Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Receb sene 1172

10- Ruha'da Hacı Hamza binâ eylediği câmi-i şerîfinde yevmî beş akçe ile hatîb olan Seyyid Fazlullah Halife'ye berât-ı atîk tecdîd. Gurre-i Ramazân sene 1174.

11- Ruha'da Hacı Hamza Câmi'i'nde dört akçe ile imâm olan Mehmed Said fevt mahlûlünden oğlu Mehmed Salih'e kadısı Feyzullah arzıyla tevcîh buyruldu. 26 Rebîü'l-evvel sene 1207.

12 -Ruha'da Hacı Hamza Câmi'i'nde dört akçe ile imâm olan Mehmed Salih bilâ-veled fevt mahlûlünden seyyid Mehmed Salih'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcîh. 25 Ramazân sene 1209.

13-Ruha'da Hacı Hamza Mescidi'nde yevmî üç akçe ile salâvat-ı mağrib ve ışa imâmı İbrahim üzerinde olup mutasarrıf iken aherden Hasan alub gadr-ı küllî itmekle ref'inden izdiyâd-ı vakıftan yevmî bir akçe zam dört akçe ile İbrahim'e ibkâ kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcîh. Zilka'de sene 1223.

14- Ruha'da Hacı Hamza Câmi'i'nde beş akçe ile hatîb Seyyid Fazlullah ferağından kebîr oğlu Seyyid Halil'e kadısı Seyyid Salih arzıyla tevcîh. Muharrem sene 1235.

15-Ruha Kazâsında Hacı Hamza binâsı câmide yevmî dört akçe vazîfe ile imâm olan Seyyid Mehmed Salih fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Hüseyin'e nâibi Seyyid Mustafa arzıyla merkûme tevcîh buyruldu. 5 Receb sene 1250.

2. 1. 10. Hacı Korkmaz Cami:

İmâm, kennâs, ferrâş, hatîb, câbi, mü'ezzin, mütevellî, duâgûy, nâzır ve cüz-hân olmak üzere bir hayli görevli cami-vakıf bünyesinde görev yapmaktadır. Bugün mevcut olmayan caminin hangi mahallede yer aldığı ve banisinin kim olduğu hakkında atamalarda bilgi bulunmamaktadır. Bu cami de XVI. Yüzyıl tahrirlerinde yer almak olup, "Mescid-i Hacı Korkmaz" ismiyle kaydedilmiştir.⁷⁴

⁷⁴ Turan, a. g. e, s. 178,

Camiye ait ilk atama kaydı Safer sene 1103/ Ekim 1691 tarihinde kennâs görevini yapan Hasan'a ait beratın yenilenmesine dairdir.⁷⁵

Camiye ait atama kayıtları⁷⁶:

1-Ruha'da Hacı Korkmaz Câmii'ne bir akçe ile kennâs Hasan'a tecdîd ricâsına berât-ı atik mûcibince buyruldu. Safer sene 1103.

2-Ruha'da Hacı Korkmaz Câmii'nde bir akçe ile cumada ferrâş ve loğkeş Hasan berâtı tecdîd. Rebiü'l-sani sene 1108.

3-Ruha'da Korkmaz Câmii'nde beş akçe ile imâm Seyyid Osman'a tecdîd. Şevvâl sene 1108.

4-Ruha'da Korkmaz Câmii'nde bir akçe ile ferrâş Nezir fevt Hüseyn'e inâyet. Şa'bân sene 1117.

5-Ruha'da vâki' Korkmaz Câmii'nin nezâreti kimesne üzerinde olmayub hâlî olmakla iki akçe ile Ahmed'e inâyet buyruldu. Zilhicce sene 1135.

6-Ruha'da Korkmaz Câmii'nin bir akçe ile cibâyeti ve bir akçe ile aşır-hânlığı ve bir akçe ile cuma ferrâşı kimesne üzerinde olmayub hâlî olmakla Hüseyn'e inâyet buyruldu. Zilhicce sene 1135.

7-Ruha'da Korkmaz Câmî-i Şerîfi'nde tilâvet olunan eczâlardan yevmî dört akçe ile bir cüz-i şerif kimesne üzerinde olmayub hâlî ve mahlûl olmakla Şeyh Ahmed'e inâyet buyruldu. Rebiü'l-evvel sene 1136.

8-Ruha'da vâki' Korkmaz Câmî-i Şerîfi'nde yevmî bir akçe ile ferrâş ve bir akçe ile loğkeş Hasan fevtinden oğlunun oğlu Abdurrahman Halife'ye kadısı Seyyid Salih arzıyla sadaka buyruldu. Rebi'ü'l-âhir sene 1136.

9-Ruha'da Hacı Korkmaz Câmî-i Şerîfi'nin iki akçe ile mü'ezzini olan Allah-verdi fevtinden sulbî oğlu İbrahim'e kadısı İsmail arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1138.

10-Ruha'da Korkmaz Câmii'nde beş akçe ile imâm ve beş akçe ile hatib ve bir akçe ile mütevellî olan Mehmed mahlûlünden Ahmed Halife'ye inâyet. Şevvâl sene 1139.

11-Ruha'da Korkmaz Câmii'nde beş akçe ile imâm ve beş akçe ile hatib ve evkafının bir akçe ile mütevellîsi Muhammed mahlûlünden mutasarrıf Ahmed'e tecdîd. Cemaziye'l-Sâni sene 1144.

12-Ruha'da Hacı Korkmaz Câmii'nde bir akçe ile Hüseyn mahlûlünden ferrâş olan diğer Hüseyn'e tecdîd. Ramazân sene 1144.

13-Ruha'da Korkmaz Câmii'nin nezâreti kimesne üzerinde olmayub Ahmed iki akçe ile mutasarrıf olup üzerinde olmakla bâ-berât-ı atik tecdîd. Zilka'de sene 1147.

14-Ruha'da Korkmaz Câmî Vakfı'nın sekiz akçe ile kâtibi ve nâzırı olan Şeyh Ahmed fevt İsmail Halife'ye inâyet. Rebi'ü'l-âhir sene 1148.

⁷⁵Aynı defter, s. 184.

⁷⁶Bu kayıtlar: VGMA, Defter 1160, s. 184; 1140, s. 309; 1160, s. 187, 189; 1119, s. 89; 1091, s. 25; 1128, s. 11; 1088, s. 52, 55, 56, 57, 58, 59; 1090, s. 117, 120, 121, 128; 1087, s. 27; 1084, s. 108; 1095, s. 167, 169; 1118, s. 78; 568, s. 238; 1118, s. 80. de yer almaktadır.

15-Ruha'da Hacı Korkmaz Câmî Evkafı'ndan almak üzere dört akçe ile cüz-hân Ahmed fevt Abdurrahman'a kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1148.

16-Ruha'da Korkmaz Câmîi'nin beş akçe ile imâmetine ve beş akçe ile hitâbetine ve bir akçe ile tevliyetine mutasarrıf olan Ahmed ancak beş akçe ile imâmetini Abdurrahman'a fârîğ olmakla kadısı Seyyid Mustafa arzıyla buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1151.

17-Ruha'da Korkmaz Câmî Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile nâzırı olan Şeyh Ahmed mahlûlünden Seyyid Alaeddin nâm kimesneye tevcîh olunmak üzere arz verilub berât ettirmezden Mukim? İsmail hilâf-ı inhâ bir takrifle kendi üzerine berât itturub ismi mevcûd ve cismi nâ-mevcûd olub üç seneden beru yine merkur Alaeddin mutasarrıf iken fevt olmakla mezbûrun fevtinden merkur İsmail'in ref'inden kadısı Seyyid Mustafa arz itmekle İsmail'e terk vâkî' ise berât buyruldu. Şa'bân sene 1152.

18-Ruha'da Korkmaz Câmîi'nin iki akçe ile nâzırı Halil kasr-ı yedinden diğer Halil'e nâibi Seyyid Hasan arzıyla buyruldu. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

19-Ruha'da Korkmaz Câmîi Vakfı'nın nâzırı Seyyid Halil bin Seyyid Ömer'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

20-Ruha'da Korkmaz Câmîi Vakfı'nda iki akçe duâgûy Ahmed'e tecdîd. Şa'bân sene 1168.

21-Ruha'da vâkî' Hacı Korkmaz Câmî-i Şerîfi Evkafı'ndan almak üzere yevmî dört akçe vazîfe ile cüz-hân olan Abdurrahman Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla oğlu diğer Abdurrahman Halîfe'ye ferağat ve kasr-ı yed itmekle bâ-berât-ı fârîğ tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

22-Ruha'da vâkî' Korkmaz Câmî-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe vazîfe ile imâm ve yevmî beş akçe ile hatîb ve yevmî beş akçe vazîfe ile mütevellîsi olan Abdurrahman Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu diğer Abdurrahman Halîfe'ye ferağat ve kasr-ı yed itmekle bâ-berât-ı fârîğ tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

23-Ruha'da vâkî' Korkmaz Câmî-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe vazîfe ile hatîb olan Ahmed Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla oğlu Kasım Halîfe'ye kasr-ı yed itmekle bâ-berât-ı fârîğ tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

24-Ruha'da vâkî' Korkmaz Câmî-i Şerîfi'nde yevmî bir akçe vazîfe ile câbi ve yevmî bir akçe vazîfe ile aşır-hân ve yevmî bir akçe vazîfe ile ferrâş olan Hüseyin Halîfe'nin berâtı tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

25-Ruha'da Korkmaz Câmî Vakfı'nda iki akçe ile duâgûy Molla Ahmed'e tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

26-Ruha'da Korkmaz Câmîi'ne yevmî beş akçe ile hatîb olan Kasım yedinde olan berâtın zâyî' olmakla zâyî'den nâibi Nakibzâde Seyyid İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. Ramazân sene 1182.

27-Ruha'da Korkmaz Câmîi'ne yevmî beş akçe ile hatîb olan Kasım ferağından Mehmed'e kadısı Derviş Mustafa arzıyla bâ-berât tevcîh buyruldu. 14 Mu-harrem sene 1189.

28-Ruha'da Korkmaz Câmî Vakfı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile Câmî-i mezkûrda hatîb olan Mehmed'e zâyî'den nâibi Seyyid Abdurrahim arziyla tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1199.

29-Ruha'da Korkmaz Câmî Vakfı'ndan almak üzere beş akçe ile hatîb olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden karındaşı Mahmud'a nâibi İbrahim arziyla tevcîh. 15 Zilhicce sene 1202.

30-Ruha'da Korkmaz Câmîi'nin bir akçe ile mütevellîsi Hacı Ömer fevtinden oğlu Mehmed'e nâibi Süleyman arziyla tevcîh. Zilka'de sene 1231.

31-Ruha'da Korkmaz Câmîi'nin beş akçe ile imâmı ve beş akçe ile hatîbi Hacı Ömer fevtinden oğlu Mehmed'e nâibi Süleyman arziyla tevcîh. Zilka'de sene 1231.

32-Ruha'da vâki' Hacı Korkmaz Câmîi'nde yevmî beş akçe ile imâm ve yevmî dört akçe ile cüz-hân ve yevmî bir akçe ile vakfın mütevellîsi olan Abdurrahman bin Abdurrahman ferağından biraderzâdesi Seyyid Ahmed'e yedinde olan fârığın berâtı mûcibince istid'â itmekle tevcîh merkûma tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1233.

33-Ruha'da Hacı Korkmaz Câmîi'nin birer akçe ile ferrâşı olan Hacı Ahmed ve Hüseyin fevtinden diğer Hüseyin'e inâyet. Muharrem sene 1235.

2. 1. 11. Haseki Mustafa Ağa Cami:

3 adet atama kaydının bulunduğu camide imamet görevine kimlerin atandığı kaydedilmiştir. Camiyi bina edenin de Haseki Mustafa olduğu, "*Ruha'da Haseki Mustafa Ağa binâsı câmiinde yevmî dört akçe ile imâm olan Mehmed Halîfe mutasarrıf olup lakin yedinde berât olmamakla müceddeden kayıd ile bâ-arzuhal tevcîh buyruldu. Rebî'ül-âhir sene 1195.*"⁷⁷ tarihli atama kaydından anlaşılmaktadır. Bu cami de günümüze ulaşmayan camilerdendir.

Camiye ait diğer atama kayıtları⁷⁸:

1-Ruha'da Haseki Mustafa Ağa binâsı Câmide yevmî dört akçe ile imâm olan Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Tahir Mehmed'e nâibi Seyyid Ahmed Mesud arziyla tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1204.

2-Ruha'da Haseki Câmîi'nde dört akçe ile imâm olan Mehmed Tahir bilâ-veled fevt mahlûlünden lede'l-imtihân istihkâkı nümâyan olan Seyyid Ahmed'e nâibi Seyyid Hacı Mehmed arziyla tevcîh buyruldu. 17 Ramazân sene 1217.

2. 1. 12. Hekim Dede Cami:

Bu isimle zaviye, türbe ve camiye ait atamalar mevcuttur. Camide *İmâm-ı sâni, loğkeş, mü'ezzin, imâm-hatîbin* görev yaptığı atama kayıtlarından anlaşılmaktadır. Caminin bânisiyle ilgili olan tek kayıtta "*Ruha'da vâki' Hekimdede binâ eylediği câmi-i şerîfinin... Muharrem sene 1137*"(bkz. 9. **atama kaydı**)

⁷⁷VGMA, Defter 1096, s. 268.

⁷⁸Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 548, s. 99; 545, s. 55.

ibarelerinden camiye bina edenin Hekim Dede olduğu kaydedilmiştir.⁷⁹ Bunun yanında vâkıfın evladı veya sonradan bura için vakıf kuranların evladından olduğu anlaşılan, mütevellik görevine yapılan atamada ise “*evlâdiyet ve meşrutiyet*” ibarelerinin kullanıldığı görölmektedir.⁸⁰ Aşağıda verilen atama kayıtlarında da görüldüğü üzere camiye ait en erken tarihli atama kaydı Şa’bân sene 1104/ Nisan 1693 tarihli dir.

Fotoğraf-6: Hekim Dede Cami

Atama kayıtları⁸¹:

⁷⁹VGMA, Defter 1160, s. 184.

⁸⁰VGMA, Defter 1118, s. 78.

⁸¹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184; 1140, s. 312, 1160, s. 186, 187, 188, 189 ve 190; 1119, s. 89; 1090, s. 119, 126, 131; 1158, s. 259; 1118, s. 78; 1118, s. 80.

1- Ruha'da Hekimdede Câmii'nde üç akçe ile imâm hatîb olan Hasan'a tecdîd. Şa'bân sene 1104.

2- Ruha'da Hekimdede Câmii'nin mütevellîsi Seyyid İsmail ferağından oğlu Seyyid Osman'a kadısı Mustafa arzıyla inâyet. Receb sene 1109.

3-Ruha'da vâki' Hekimdede Câmii'nde yevmî bir akçe şeyh ve türbe,,, yevmî bir akçe ile ferrâş olan Şeyh Ali fevt Hüseyin. Cemâziye'l-evvel sene 1113.

4- Ruha'da Hekimdede Mescidi'nde imâm Muhammed ref Ahmed'e nâibi Hasan arzıyla buyruldu. Zilka'de sene 1114.

5- Ruha'da Hekimdede Câmii'nin bir akçe şeyh ve bir akçe ile türbesinde ferrâş olan Ali feragat yerine Veli ibn-i Muhammed cümle cemaat ihtiyarıyla câmi-i şerîfinde şeyh ve türbesinde ferrâş ta'yin ve azli îcâb ider hali yoğ iken el-Hâc Hüseyin üzerine berât ve gadr itmekle mezbûr Hüseyin ref merkum Muhammed'e bâ-arz-ı kadı inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

6- Ruha'da Hekimdede Câmii'nde şeyh ve ferrâş Hüseyin'e bir akçe ile tecdîd. Rebî'ü'l-âhîr sene 1116.

7- Ruha'da Hekimdede Câmii'nde mütevellî Seyyid Osman'a tecdîd. Şa'bân sene 1117.

8- Ruha'da Hekimdede Câmii'nde hasbî mütevellî Çavuşzâde İsmail fevt Üveys'e inâyet. Safer sene 1118,

9-Ruha'da vâki' Hekimdede binâ eylediği câmi-i şerîfinin mahallesi ahalileri şehadetleri câmi-i mezkûr,,, olmakla deyu kadısı Mehmed arzıyla erbâb-ı istihakattan cümle ahali-i mezkûrun muhtârı İsa mahal ve müstehak olmakla yevmî dört akçe ile mezkûr el-Hâc İsa bin Musa'ya bâ-arz-ı kadı-yı mezkûr inâyet. Muharrem sene 1137.

10- Ruha'da Hekimdede Câmii'nde vakfının müsaadesi olmakla yevmî bir akçe imâm-ı sâni olmak üzere Süleyman Halîfe'ye nâibi Seyyid Hasan arzıyla buyruldu. Şa'bân sene 1168

11- Ruha'da vâki' Hekimdede Câmii'nde bâ-mu'ayyene ile mütevellî Seyyid İbrahim Halîfe'ye tecdîd. Ramazân sene 1168

12- Ruha'da Hekimdede Câmii-i Şerîfi'nde yevmî bir akçe ile imâm-ı sâni olan Süleyman Halîfe'ye tecdîd. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1172.

13- Ruha'da Hekimdede Câmii-i Şerîfi'nin bâ-mu'ayyene mütevellîsi olan Seyyid İbrahim Halîfe'ye tecdîd. Gurre-i Rebî'ü'l-evvel sene 1174.

14- Ruha'da Hekimdede Câmii'nin yevmî beş akçe ile mütevellîsi olan Seyyid İbrahim fevt mahlûlünden Seyyid Yusuf'a kadısı Derviş Mustafa arzıyla tevcîh buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1186.

15-Ruha'da Hekimdede Câmii'ne yevmî beş akçe ile mütevellî olan Seyyid Yusuf'a tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1188.

16- Ruha'da Hekimdede Câmii'ne iki akçe ile loğkeş Hüseyin fevtinden Ömer'e kadısı Süleyman arzıyla tevcîh. Cemâziye'l-âhîr sene 1231.

17-Ruha'da Hekimdede Mescidi'nde bir akçe ile ferrâş İbrahim ve gayrı fevtinden iki akçe ile Ömer'e kadısı Süleyman arzıyla tevcîh. Cemâziye'l-âhîr sene 1231.

18-Ruha'da Hekimdede Câmii'nin bir akçe ile evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevellîsi Seyyid Osman fevtinden evlâdından Seyyid Ahmed'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1231.

19-Ruha'da Hekimdede Câmii'nin hasbî mütevellîsi olan Veys mutasarrıf iken aherden Ahmed almakla bâ-berât ibkâ. Zilka'de sene 1234.

20-Ruha'da Hekimdede Câmii'nde üç akçe ile mü'ezzin Halil fevtinden Mehmed'e inâyet. Zilka'de sene 1234.

2. 1. 13. Hoca Ahmed (Pazar) Cami:

Günümüzde Haşimiye Meydanı'nda yer alan caminin mimarî özellikleri ve çeşitli hat süslemeleri üslubundan, Zengiler döneminden (XII. yy. ikinci yarısı) kalmış olabileceği izlenimini vermektedir.⁸² Pazar Cami olarak da bilinen caminin bu isimle anıldığı tek atama kaydı mevcuttur. (bkz. 4. **atama kaydı**). Caminin Ahmed Hoca, Hoca Cami, Hacı Ahmed, Hoca Ahmed ve Pazar Cami gibi değişik isimlerle yazıldığı görülmektedir. Pazar ve Hoca Ahmed Camilerine ait atama kayıtlarında yer alan mütevellilerin aynı kişiler olması neyle bu camilerin aynı olduğu değerlendirilmiştir. (bkz. 4. ve 13. **atama kayıtları**)

Fotoğraf-7: Pazar Cami

Camiye ait atama kayıtları⁸³:

1-Ruha'da Hoca Ahmed Câmii'ne altı akçe ile imâm İbrahim'e tecdid berât-ı atik mûcibince. Cemâziye'l-evvel sene 1103.

2-Ruha'da Hoca Ahmed Câmii'nde bir akçe ile üç vakitte mü'ezzin Ahmed'e tecdid. Şa'bân sene 1104.

⁸²Kürkçüoğlu, a. g. e. , s. 22.

⁸³Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184; 1140, s. 311; 1160, s. 185, 186; 1091, s. 24; 1090, s. 116, 119, 121, 131; 1158, s. 259; 1093, s. 90; 548, s. 99, 102; 565, s. 215; 545, s. 55; 1118, s. 74, 75.

3-Ruha'da Hoca Câmiî'ne iki akçe ile muallim-i sıbyân İbrahim Mansur'a berâtı mûcibince tecdîd. Sene 1104.

4-Ruha'da Pazar Câmiî'nde mütevellî Muhammed'e tecdîd. Zilka'de sene 1108.

5-Ruha'da Hoca Ahmed Evkafına iki akçe ile kâtib İsmail kebîr oğlu Mehmed'e fârîğ olub kadısı Mehmed arzıyla. Rebî'ü'l-ahîr sene 1111.

6-Ruha'da vâki' Hoca Ahmed Mescid-i Şerîfi'nde bir akçe ile imâm hatîb İbrahim ,, olub ,, olmakla yerine Ebubekir inâyet. Şevvâl sene 1111.

7-Ruha'da Hacı Ahmed Câmiî'nde üç akçe ile vâiz Şeyh İbrahim'e tecdîd. Receb sene 1111.

8-Ruha'da Hoca Ahmed Câmiî'ne bir akçe ile imâm ve hatîb olan İbrahim üzerinden Bekir alub gadr etmekle ibkâ ricâsına nâibi Mustafa arzıyla buyruldu. Rebî'ü'l-ahîr sene 1112.

9-Ruha'da merhûm Hoca Ahmed Câmiî'nde bir akçe ile çerağdâr Ömer fevt sulbî oğlu Yusuf'a babası berâtı mûcibince inâyet buyruldu. Safer sene 1138.

10-Ruha'da Hoca Ahmed Câmiî vasat-ı sûkda vâki' olmakla kesîretün cemaatından baş imâm-ı sâni elzem olmakla el-Hâc Ali Vakfî'ndan bir akçe ile ta'yîn eyleyub Seyyid Osman Halife'ye iltimâs itmeğin müceddeden tevcîh bâbında nâib Seyyid Hasan arzıyla. Receb sene 1168.

11-Ruha'da vâki' Hoca Câmi-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile muallim-i sıbyân Seyyid İbrahim'e tecdîd. Ramazân sene 1168

12-Ruha'da vâki' Hacı Ahmed Câmi-i Şerîfi'nde yevmî üç akçe ile vâiz Seyyid Abdullah'a tecdîd. Ramazân sene 1168

13-Ruha'da vâki' Hoca Ahmed Câmi Vakfî'ndan yevmî beş akçe vazîfe ile Mehmed mahlûlünden mütevellîsi olan Seyyid Ahmed bin Ömer'e bâ-berât tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

14-Ruha'da Hoca Câmi-i Şerîfi'nde iki akçe ile muallim-i sıbyân İbrahim Halîfe'ye bâ-berât-ı atîk tecdîd. Gurre-i Ramazân sene 1174.

15-Ruha'da Hoca Ahmed Câmiî Vakfî'nda altı akçe ile imâm ve dört akçe ile hatîb olan Seyyid Mehmed Emin Halîfe'ye tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1186.

16-Ruha'da Hoca Ahmed Câmi Vakfî'ndan almak üzere yevmî altı akçe ile imâm ve yevmî dört akçe ile hatîb olan Seyyid İbrahim ferağından oğlu Seyyid Mehmed Emin'e kadısı Derviş Mustafa arzıyla tevcîh buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1186.

17-Ruha'da Ahmed Hoca Câmiî Vakfî'ndan almak üzere altı akçe ile imâm olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Pir Mehmed'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcîh. 4 Ramazân sene 1204.

18-Ruha'da Ahmed Hoca Câmiî Vakfî'ndan almak üzere dört akçe ile hatîb olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Pir Mehmed'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcîh. 4 Ramazân sene 1204.

19-Ruha'da Ahmed Hoca Câmi Vakfî'ndan almak üzere altı akçe ile imâm olan Pir Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Şeyh Mehmed'e bâ-berât tevcîh buyruldu. 22 Muharrem sene 1209.

20-Ruha'da Ahmed Hoca Câmi Vakfı'ndan almak üzere dört akçe ile hatîb olan Pir Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Şeyh Mehmed'e bâ-berât tevcih buyruldu. 22 Muharrem sene 1209.

21-Ruha'da Hoca Ahmed Câmi'nde yevmî altı akçe ile imâm olan Seyyid Mehmed Emin bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Ahmed'e kadısı Seyyid Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. 30 Şa'bân sene 1211.

22-Ruha'da vâkî' Hacı Hoca Vakfı demekle ma'rûf evkafının mütevellîsi olmayub lâzım olmakla evlâd-ı vâkıftan tevliyet-i mezkûre hasbî Seyyid Mehmed'e nâibi Seyyid Mehmed el-Arabi' arzıyla merkuma tevcih buyruldu. 6 Şa'bân sene 1218.

23-Ruha'da Hoca Ahmed Câmi'ne nim akçe ile vakf-ı asrda mü'ezzin Hasan fevtinden Seyyid Ebubekir'e inâyet. Receb sene 1225.

24-Ruha'da Hoca Ahmed Câmi'ne iki akçe ile salavât-ı zuhr ve asrda mü'ezzin Hüseyin fevtinden Yusuf'a kadısı Ali arzıyla tevcih. Zilhicce sene 1225.

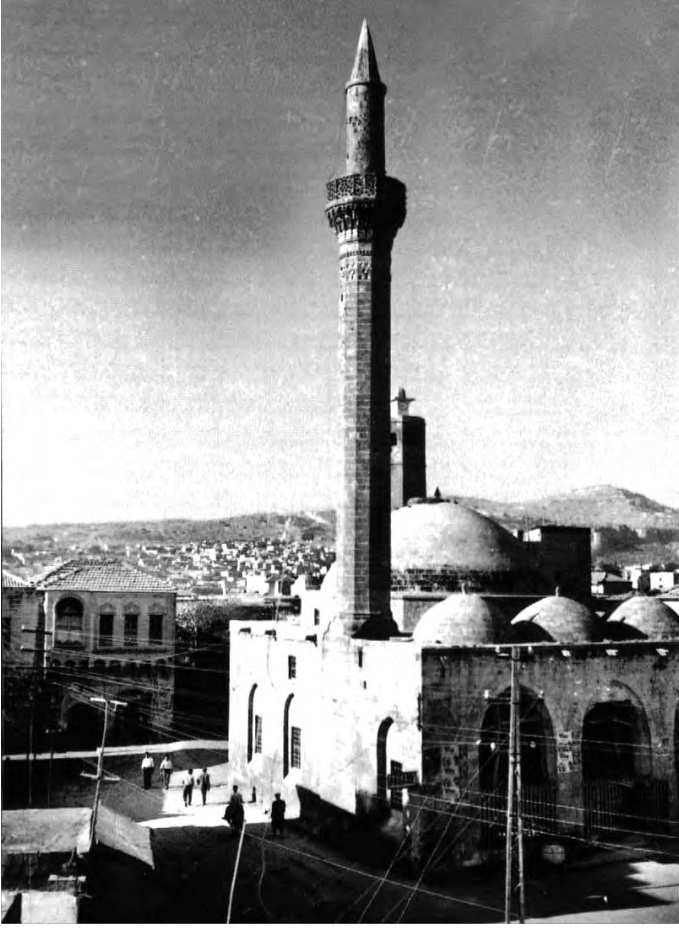
25-Ruha'da Hoca Ahmed Câmi'ne iki vakitte iki akçe ile mü'ezzin Hüseyin fevtinden Abdurrahman'a inâyet. Safer sene 1229.

2. 1. 14. Hüseyin Paşa (Kara Meydan) Cami:

Atama kayıtlarına göre Kara Meydan Mahallesi'nde yer alan camiye ait en erken tarihli kayıt olan Receb sene 1104/ Mart 1693 tarihli müteveli atamasına dair kayıta caminin adı Davud Bey Mescidi olarak geçtiği görülmektedir.⁸⁴ Bu kayıttan, sonradan camiye dönüştüğü anlaşılan mescidin ilk bânisinin Davud Bey olduğu anlaşılmaktadır. Davud Bey Mescidi olarak geçen kayıt sayısı 8 adet olup, daha sonraki atamalarda caminin Hüseyin Paşa adıyla anıldığı görülmektedir. Bunun nedeni ise Hüseyin Paşa'nın camiye tamir etmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Zira Cemâziye'l-evvel sene 1146/ Ekim 1733 tarihli atama kaydında; *"Ruha'da Davud Bey Mescidi demekle ma'rûf mescidi Hüseyin Paşa tevsî ve minber vaz' eylediği caminin bâ-mu'ayyene imâmı Ahmed fevt iki evlâdı olub,,, meşreb ve imâmate adem-i istihkaklarından ulemâdan Muhammed bin Ali'ye kadısı Muhammed arzıyla inâyet.* Cemâziye'l-evvel sene 1146 "denilerek bu durum teyit edilmektedir. Bu iki isimden ayrı olarak caminin bir de Ali Paşa Cami şeklinde geçtiği 4 adet kayıt da bulunmaktadır. Hüseyin Paşa'nın kayınpe-deri olduğu bilinen Ali Paşa⁸⁵ nın isminin geçtiği kayıtların en erken tarihli Şa-ban sene 1168/ Mayıs 1755 tarihli olup bu kayıt dâhil diğer üç kayıta da *"Babü'l-Emir Mahallesi'nde"* denilmekte, bu ibare Hüseyin Paşa ve Davud Bey isimle-riyle kayıtlı olan atamalarda yer almamaktadır. Ali Paşa Cami olarak geçen ka-yıtlarda atanan kişilerin farklı kişiler olduğu ve diğer atama kayıtlarından farklı olarak *"Babü'l-Emir Mahallesi'nde Karameydan nam mahalde"* denildiği görülmektedir. Bu durum Ali Paşa Cami ismiyle ayrı bir caminin olduğu izlenimini verse de burada üç isimle anılan camin aynı cami olduğu düşünülmektedir.

⁸⁴VGMA, Defter 1160, s. 184.

⁸⁵Kürkçüoğlu, a. g. m. , s. 128.

Fotoğraf-8: Hüseyin Paşa Cami

Camiye ait atama kayıtları⁸⁶:

1-Ruha'da Davud Bey Mescidi'ne mütevellî Hacı Halil tecdîd. Receb sene 1104.

2-Ruha'da Davud Bey Mescidi'nde beş akçe ile imâm İshak fevt Ahmed'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1108.

3-Ruha'da Davud Bey Mescidi'nde bir akçe ile mü'ezzin Mustafa fevt oğlu Osman'a inâyet. Şevvâl sene 1109.

4-Ruha'da Davud Bey Mescidi'ne imâm Ahmed'e tecdîd. Zilka'de sene 1124.

⁸⁶Bu kayıtların yer aldığı defterler: VGMA, Defter 1160, s. 184; 1140, s. 309, 313; 1160, s. 192; 1139, s. 51; 1088, s. 49, 54, 57; 1090, 117, 118, 124, 125; 117, s. 35, 36; 1158, s. 259; 1096, s. 266, 267; 1095, s. 168; 545, s. 55, 56; 1118, s. 72; 568, s. 237.

5-Ruha'da Davud Bey Mescidi'nde iki akçe ile ferrâş İbrahim yirmi otuz seneden mütecâviz ,, vazîfe-i mezkûr bir akçe zam ... kadısı Seyyid Ahmed arzıyla inâyet. Safer sene 1124.

6-Ruha'da Kara Meydan Mahallesi'nde Davud Bey Mescidi'ne bâ-izn-i hümayûn müceddeden minber vaz' olunmağın yevmî üç akçe ile hitâbeti Müderrîs Mehmed Halîfe'ye kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1142.

7-Ruha'da Meydan Mahallesi'nde Davud Bey Câmiî'nde , , müderrîs Muhammed'e on akçe ile bâ-berât-ı atık tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1143.

8-Ruha'da Kara Meydan Mahallesi'nde Rakka Valisi el-Hâc Hüseyin Paşa Hazretlerinin müceddeden binâ eylediği câmi-i şerîfe yevmî on akçe ile hatîb nasb ve ta'yin olunan Mehmed Halîfe'ye nâibi müşarun-iley arzı mûcibince inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1143.

9-Ruha'da Davud Bey Mescidi dimekle ma'rûf mescidi Hüseyin Paşa tevsi' ve minber vaz' eylediği câminin bâ-mu'ayyene imâmı Ahmed fevt iki evlâdı olub ,, meşreb ve imâmaet adem-i istihkaklarından ulemâdan Muhammed bin Ali'ye kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1146.

10- Ruha'da Karameydan'da Davud Bey Mescidi dimekle ma'rûf mescid harâb-ı müşrif olduk da bundan akdem Rakka Muhafızı Hüseyin Paşa mescid-i mezkûru câmi binâ ve tevsi' ve ta'mîr idüb lakin mukaddema bâ-mu'ayyene imâmı Ahmed iki sene mukaddem fevt mahlûlünden Müderrîs Muhammed ibn-i Ali'ye kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1148.

11-Ruha'da Hüseyin Paşa'nın müceddeden binâ ve ta'mîr eylediği Karameydan Câmiî'nin on akçe ile bundan akdem imâmı olan Ahmed fevt olub mahlûlünden mütevellî-i vakf Hızır Halîfe'ye tevcih olunmak üzere arzını dahi virmiş iken aherden Mehmed nâm kimesne aldım deyu müdâhale etmekle refinden mezbûr Hızır Halîfe'ye kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1148.

12-Ruha'da vezir-i mükerrerem Hüseyin Paşa Karameydan'da binâ ve ta'mîr eylediği câminin beş akçe ile ikinci mü'ezzini olan Derviş İbrahim fevt sulbî oğlu Ömer'e kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1148.

13-Ruha'da Babü'l-Emir Mahallesi'nde Karameydan'da Ali Paşa Câmiî'nde bâ-mu'ayyene imâm Mustafa tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168

14-Ruha'da Karameydan'da Hüseyin Paşa Câmiî'nde üç akçe hatîb İbrahim'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168

15-Ruha'da Hüseyin Paşa Câmiî'nde on akçe ile kadîmden imâm olan Mehmed'in arzı zuhûr ve Hızır nâm kimesne bî'tevkîl ol dahi bir takrib üzerine berât ve ba'dehu mezbûrân Mehmed ve Hızır fevt olmalarıyla Mehmed'in sulbî oğlu kalub benim ve bî-kes olanlar tasarruf olanların mahlûlünden Mustafa nâm alub lakin mezbûr Mehmed'in oğlu İbrahim'in babası etmekle ve mağdûr olmakla Mustafa ve Hızır'ın ref'lerinden tevcih bâbında nâibi Seyyid Hasan arz itmekle mûcibince buyruldu. Ramazân sene 1168

16-Ruha'da Kara Meydan'da Hüseyin Paşa Câmiî'nde bundan akdem beş akçe ile mü'ezzin ve vâkıfın sıhhatında? beher Ramazânda hatimhân olan ,, Mehmed fevt olduk da mahlûlünden oğlu Ahmed'e zabtı için taraf-ı şer'de

mühürü mutabık mürâsel virilmeğın ol dahi ber-vech-i meşrûh mutasarrıf bî-berât olmakla mûcibince buyruldu. Ramazân sene 1168.

17-Ruha'da Kara Meydan Mahallesi'nde Hüseyin Paşa Câmi-i Şerîfi'nin yevmî beş akçe ile cüz-hân ve yevmî üç akçe ile şeh-r-i Ramazânda vâkıfın ruhu içün hatm-i şerîf tâlisi olan Ahmed Halîfe'nin yedinde olan atîk berâtı tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

18-Ruha'da vâkı' Babü'l-Emir Mahallesi'nde Kara Meydan nâm mahalde Ali Paşa Câmi-i Şerîfi'nde vazîfe-i mu'ayyene ile imâm olan Mustafa'ya tecdîd buyruldu. Gurre-i Ramazân sene 1171.

19-Ruha'da Babü'l-Emir Mahallesi'nde Karameydan nâm mahalde Ali Paşa Câmi-i Şerîfi'nde vazîfe-i mu'ayyene ile imâm olan Mustafa fevt olub mahlûlûnden sulbî oğlu İbrahim Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Safer sene 1172.

20-Ruha'da Karameydan Mahallesi'nde Hüseyin Paşa binâsı Câmi-i Şerîfi'nde yevmî on akçe ile hatîb olan Mehmed Emin bilâ-veled fevt mahlûlûnden es-Seyyid Hüseyin Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Safer sene 1176.

21-Ruha'da merhûm Hüseyin Paşa binâsı Câmi-i Şerîfi Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile muallim-i sıbyân olan Seyyid Mustafa'ya tecdîd. Receb sene 1177.

22-Ruha'da Hüseyin Paşa Câmi-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile muallim-i sıbyân olan İsmail bilâ-veled fevt mahlûlûlünden Seyyid Mustafa Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre Receb sene 1177.

23-Ruha'da Paşa Hüseyin Câmi'i'ne yevmî üç akçe ile hatîb olan diğer Seyyid Mehmed'e tecdîd. Receb sene 1184.

24-Ruha'da Meydan Mahallesi kurbunda Hüseyin Paşa ta'mîr eylediği câmide yevmî on akçe ile hatîb olan Abdi Seyyid Hüseyin bundan akdem fevt mahlûlûlünden müteveffâ-yı merkumun biraderzâdesi Müftüzâde Mehmed Fazlî'ya bâ-berât arz,,, âsitâne-yi âliyye,,, hitâbet,,, taifesinden Hacı İshak üzerine berât ittirub ref'inden Seyyid Mehmed Fazlî'ya kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcîh . 9 Rebû'l-evvel sene 1193.

25-Ruha'da Kara Meydan Mahallesi derûnunda müteveffâ Hüseyin Paşa ta'mîr eylediği câmi-i şerifte yevmî on akçe ile hatîb olan Gazi Seyyid Hüseyin bin Seyyid Hasan bilâ-veled fevt mahlûlûlünden el-Hâc İshak'a bâ-arzuhal tevcîh. 24 Şa'bân sene 1192.

26-Ruha'da merhûm Hüseyin Paşa Câmi'i'nde yevmî on akçe ile hatîb olan İshak hizmetinde kusuru yoğ iken aherden Seyyid Mehmed üzerine berât ittirub gadr-ı küllî olmakla Seyyid Mehmed ref'inden sâhib-i evveli Hacı İshak'a Kilis ve Rakka kadısı İbrahim Paşa arzıyla tevcîh 27 Şevvâl sene 1193.

27-Ruha'da merhûm Hüseyin Paşa Vakfı'ndan almak üzere yevmî on akçe vazîfe ile câmi-i mezkûrda hatîb olan sâhib-i evvel Hacı İshak fevt mahlûlûlünden kebîr oğlu Mahmud'a yedinde olan hülâsa mûcibince inâyet itmek mûcibince tevcîh olunmak deyu bin iki yüz senesi Receb-i şerîfinin dördüncü günü tarihiyle

müverrah ve musahhah sadr olan fermân-ı âli mûcibince tevcîh buyruldu. Receb sene 1200.

28-Ruha Kazâsı'nda merhûm Hüseyin Paşa Cevâmi-i Şerîfi Vakfı mahsûlünden almak üzere yevmî on akçe ile câmi-i mezkûrede hatîb olan Mahmud fevt mahlûlünden karındaşı Mehmed'e bilâ-veled fevti vâki' ise bâ-berât-ı atîk tevcîh buyruldu. 11 Reb'ü'l-âhir sene 1217.

29-Ruha'da Babü'l-Emir Mahallesi'nde Kara Meydan nâm mahalde Ali Paşa Câmiî'nde bâ-mu'ayyene imâm olan İbrahim ferağından es-Seyyid Abdurrahman'a bâ-berât fârîğî vâki' ise tevcîh buyruldu. 6 Şa'bân sene 1218.

30-Ruha'da Kara Meydan Câmiî'nde bir akçe mü'ezzin Osman'a tecdid. Ramazân sene 1221.

31-Ruha'da Hüseyin Paşa Câmiî'ne yevmî on akçe vazîfe hatîb Mehmed yedinde olan berâtın virub fârîğ olmakla ferağından medine-i mezbûrede miskinlerden Ahmed'e nâibi Seyyid İshak Tahir arzıyla tevcîh buyruldu. 16 Cemâziye'l-âhîr sene 1228.

32-Ruha'da Hüseyin Paşa binâsı câmide yevmî on akçe ile hatîb olan Ahmed fevt mahlûlünden oğlu Sadullah'a bâ-arzuhal tevcîh buyruldu. 17 Cemâziye'l-evvel sene 1231.

33-Ruha'da Hüseyin Paşa binâsı Câmi-i Şerîfi Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile ,, cabisi olan Seyyid Mustafa fevt mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Abdurrahman bâ-arzuhal tevcîh buyruldu. 14 Reb'ü'l-evvel sene 1232.

2. 1. 15. **Hüseyniye (Kadioğlu) Cami:** Kadızâde Hüseyin Paşa'nın H. 1106/ M. 1694 tarihli vakfiyesine göre caminin vâkıf tarafından tamir edildiği yazılmaktadır. Aynı vakfiyede caminin adı "*Hüseyniye Cami*" olarak zikredilmekte olup, vakfiyenin devamında gelen Şura-yı Evkaf'ın 22 Kanuni-evvel sene 330 tarihli karar suretinde ise; " *Urfa'da kâin Kadioğlu nâm-ı diğer Hüseyniye Camii Şerîfi Vakfı*" denildiği görülmektedir. ⁸⁷ Bunun yanında vakfa ait hayrat ve hizmetlere ilişkin olarak tutulan ve "*Şahsiyet Kaydı*" adıyla isimlendirilen defterde de cami *Hüseyniye* ismiyle kaydedilmiştir. Hurûfat kayıtlarında ise Kadioğlu Cami olarak geçmediği sadece Hüseyniye Cami ismiyle geçtiği görülmektedir. Aşağıda yer alan 22 adet atama kaydından da anlaşılacağı üzere camiye ait en erken tarihli atama kaydı Receb sene 1111/ Aralık 1699 tarihli kayıttır. (bkz. 1. ve 2. **atama kayıtları**). Bu atama kayıtlarına göre camide beş vakit müezzinlerinin görev yaptığı anlaşılmakta, keza bahsi geçen vakfiyede de vâkıfın şartı gereği beş vakit müezzinin görev yapmasının şart koşulduğu anlaşılmaktadır. ⁸⁸

⁸⁷VGMA, Defter 2167, s. 174, sıra. 97.

⁸⁸Aynı defter, s. 174, sıra. 97.

Fotoğraf-9: Hüseyiniye (Kadioğlu) Cami

Camiye ait atamlar⁸⁹:

1-Ruha'da Hüseyiniye Câmî-i Şerîfî'nde vakt-ı zuhr ve asr ve mağrib mü'ezzini olmayub bir akçe ile Ahmed'e inâyet. Receb sene 1111.

2-Ruha'da Hüseyiniye Câmî-i Şerîfî'nde vakt-ı işa ve subh mü'ezzini olmayub bir akçe ile Ömer'e inâyet. Receb sene 1111.

3-Ruha'da müceddeden binâ olunan Hüseyiniye Câmîi'nde üç akçe ile mü'ezzin Ahmed ve Osman ref'inden Muhammed'e inâyet buyruldu. Şevvâl sene 1116.

4-Ruha'da Hüseyiniye Câmîi'nde çerâğdâr lâzım olmakla bir akçe ile Ömer'e inâyet. Şevvâl sene 1116.

5-Ruha'da Hüseyiniye Câmîi'nde mütevellî lâzım olmakla Seyyid Sadeddin'e kadısı Muhammed arzıyla. Zilhicce sene 1124.

6-Ruha'da Hüseyiniye Câmîi'nde loğkeş olmamakla bir akçe ile Musa'ya inâyet. Rebî'ül-âhir sene 1140.

7-Ruha'da Hüseyiniye Câmîi'nde bir akçe ile mü'ezzin-i cuma olan Arslan mahlûlünden ,, Hafız Cabir'e inâyet. Rebî'ül-âhir sene 1140.

8-Ruha'da Hüseyiniye Câmîi'nde dört akçe ile mü'ezzin olan Hafız Cabir kasr-ı yedinden Ömer'e berât mûcibince inâyet. Rebî'ül-âhir sene 1140.

9-Ruha'da Hüseyiniye Câmî-i Şerîfî'ne leyâli-i mübarekelerde bir mü'ezzin lâzım olmakla Hafız Cabir'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1140.

⁸⁹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 185, 188, 192; 1128, s. 12; 1088, s. 50; 1090, s. 124; 1158, s. 260; 1117, s. 35; 1095, s. 170; 1118, s. 73; 568, s. 239.

10-Ruha'da Hüseyniye Câmii'nde bir akçe ile çerâğdâr olan Ömer müceddeden mutasarrıf olub berâtı,,, oğlu Mustafa'ya berât tecdîd. Şevval sene 1143.

11-Ruha'da Hüseyniye Câmii'nde müceddeden loğkeş olan Musaya'a bir akçe ile tecdîd. Şevval sene 1143.

12-Ruha'da Hüseyniye Câmii'nde iki akçe ile ferrâş olan Abdulkadir mahlûlünden mutasarrıf Halil'e tecdîd. Şevval sene 1143.

13-Ruha'da vâki' Hüseyniye Câmi-i Şerîfi'nin Evkafı'nın ber-vech-i hasbî mütevellisi olan es-Seyyid Mahmud Halife'nin atık berâtı tecdîd. Receb sene 1170.

14-Ruha'da vâki' Hüseyniye Câmi-i Şerîfi'nde yevmî bir akçe ile mü'ezzin olan Halil Halife'ye tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1171.

15-Ruha'da vâki' Hüseyniye Câmi-i Şerîfi'nde yevmî bir akçe ile çerâğdâr olan Mustafa'ya tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1171.

16-Ruha'da vâki' Hüseyniye Câmi-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile ferrâş olan Halil'e tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1171.

17-Ruha'da Hüseyniye Câmi-i Şerîfi Evkafı'nda Hamis mahlûlünden mütevellisi olan Seyyid Mahmud Halife'ye tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

18-Ruha'da Hüseyniye Câmi Evkafı'nın hasbî mütevellisi olan Seyyid Mahmud Halife'ye tecdîd. Receb sene 1171.

19-Ruha'da Hüseyniye Câmi-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere yevmî bir akçe ile loğkeş olan Musa nâm kimesne bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Ahmed Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1176.

20-Ruha'da Hüseyniye Câmi Vakfı'nın beş akçe ile mütevellisi olan Seyyid Mahmud fevt mahlûlünden Seyyid Ahmed'e nâibi İbrahim arzıyla tevcîh. 15 Zil-hicce sene 1202.

21-Ruha'da Hüseyniye Câmii'nde yevmî iki akçe ile ferrâş Abdulkadir fevtinden bâ-mu'ayyene Halil'e kadısı Seyyid Hasan arzıyla tevcîh. Zilka'de sene 1223.

22-Ruha'da Hüseyniye Câmii'nin beş akçe ile mütevellisi olan Seyyid Said fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Ebu Reis bin Said'e nâibi Seyyid Mehmed Kasım arzıyla tevcîh buyruldu. Cemaziye'lahir sene 1235.

2. 1. 16. İhlasiye (Molla Musa Efendi) Cami:

Caminin bânisi olan Musa Efendi bin Mahmud Efendi'nin H. 1051/ M. 1641 tarihli vakfiyesinde, İhlasiye denilen caminin "*Babu'l-Emir Mahallesi'nde*" olduğu ve kendisinin bu camiyi inşa ettiğini belirttikten sonra, caminin hizmetlileri ve masrafları için kendi malından muhtelif yerleri vakfettiğini belirtmiştir. ⁹⁰ Günümüzde Kunduracı Pazarı'ndaki Kardeşler Camiisinde yer alan H. 1032/ M. 1623 tarihli kitabede buranın Molla Musa tarafından "*İhlasiye Camii*" adıyla yaptırıldığı yazılıdır. ⁹¹

⁹⁰VGMA, Defter 608/2, s. 323, sıra. 272.

⁹¹ A. Cihat Kürkçüoğlu, "Şanlıurfa Mimari Eserlerine Genel Bir Bakış", Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir, Şurkav Yay. , Ankara 2002, s. 70.

Camiye ait atamalar⁹²:

1-Ruha'da Musa Efendi binâ eylediği İhlasiye Câmii'ne beş akçe ile imâm olan Seyyid Mustafa mahlûlünden karındaşı Seyyid Abdulcelil'e kadısı Seyyid Osman arzıyla inâyet. Muharrem sene 1140.

2-Ruha'da Musa Efendi binâ eylediği İhlasiye Câmii'ne beş akçe ile ferrâş olan Ahmed mahlûlünden kadısı Altıparmak Receb arzıyla Seyyid İsmail'e inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1142.

3- 2075-Ruha'da Musa Efendi binâ eylediği İhlasiye Câmii'nde beş akçe ile karındaşı Seyyid Mustafa mahlûlünden imâm Abdulhalil'e tecdîd. Şevval sene 1143.

4-Ruha'da Musa Efendi binâ eylediği İhlasiye Câmii'nin beş akçe ile evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevellîsi Abdullah'a? tecdîd. Şevval sene 1143.

5--Ruha'da İhlasiye Câmii'nde iki akçe ile babası Yusuf kasr-ı yedinden mü'ezzin Abdurrahman Halîfe'ye tecdîd. Receb sene 1145.

6-Ruha'da İhlasiye Câmii'nde iki akçe ile mü'ezzin Abdurrahman ferağından oğlu Abdullah Halîfe'ye babası berâtı mûcibince inâyet. Şa'bân sene 1145.

7-Ruha'da Molla Musa Câmii'nin iki akçe ile loğkeşi Mustafa fevt sulbî kebîr oğlu Muhammed'e kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Zilka'de sene 1146.

8-Ruha'da Musa Efendi binâ eylediği İhlasiye Câmî Vakfı'nın yevmî beş akçe ile tevliyeti evlâd-ı zükûruna meşrût olup ber- mucebi şart-ı vâkıf mütevellîsi olan es-Seyyid Abdullah mahlûlünden sulbî kebîr oğlu es-Seyyid İsmail Halîfe'ye kadısı Ahmed Efendi arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1150.

9-Ruha'da Musa Efendi binâsı İhlasiye Câmii'ne Ahmed mahlûlünden beş akçe ile ferrâş Seyyid İsmail'e tecdîd. Receb sene 1168.

10-Ruha'da Musa Efendi binâsı İhlasiye Câmîi tevliyeti evlâd-ı zükûra şart olmakla Seyyid Abdullah fevtinden beş akçe ile mütevellî Seyyid İsmail'e tecdîd. Receb sene 1168.

11-Ruha'da Musa Efendi binâsı İhlasiye Câmii'nde beş akçe ile imâm diğer Seyyid Mehmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

12-Ruha'da vâki' Musa Efendi binâ eylediği İhlasiye Câmî-i Şerîfi'nin yevmî beş akçe ile imâmı olan es-Seyyid Mehmed Halîfe edâ-yı hizmet üzere bâ-berât mutasarrıf olup bir türlü dahl ve taarruzu olunur hali yoğ iken aherden Numan nâm kimesne bir tarikle kendi üzerine berât itturub sâhib-i evvel merhûm es-Seyyid Mehmed Halîfe'ye gadr itmekle mezbûr Numan nâm kimesnenin ref'in-den sâhib-i evvel merhûm es-Seyyid Mehmed Halîfe'ye ibkâ ricâsına kadısı el-Hâc Mustafa Efendi arzı mûcibince ibkâ ve tevcih buyruldu. Zilka'de sene 1169.

13-Ruha'da vâki' Molla Musa Câmî-i Şerîfi'nin evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevellîsi olan Seyyid İsmail nâm kimesne vakf-ı mezbûrun hasılatı olan gala-

⁹²Atamaların yer aldığı defterler: VGMA, Defter 1128, s. 11; 1139, s. 51; 1088, s. 50, 54, 57, 58; 1090, s. 116, 117, 122, 123; 1117, s. 36; 1095, s. 169; 548, s. 99, 100, 101; 545, s. 55; 1118, s. 73, 79; 550, s. 48.

tını kenduye sarf „, itlâf? itmekle ve mürtezikalari dahi hoşnud olmayub ref olunub yerine karındaşı es-Seyyid Hüseyin Halîfe'ye tevcih ricâsına kadısı Mevlana es-Seyyid Hacı Mehmed Sadık Efendi arzı mûcibince bin yüz yetmiş senesi Şevvalî'nin yedinci günü tarihiyle tevcih ve Hüseyin Halîfe'ye sadaka. Receb sene 1170.

14-Ruha'da Molla Musa Câmî-i Şerîfi Vakfî'ndan almak üzere beş akçe imâm olan Mehmed Tayyib Halîfe bilâ-veled fevt mahlûlünden İhlasiye Câmî-i Şerîfi'nde Seyyid Mahmud Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Zilka'de sene 1176.

15-Ruha'da Molla Musa Câmîi Vakfî'ndan almak üzere beş osmanî akçe ile imâm olan Seyyid Mahmud bilâ-veled fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Hafız Osman'a nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 15 Zilhicce sene 1202.

16-Ruha'da Molla Musa Câmîi'nde beş osmanî akçe ile ezher-i ? subh dört vakit mü'ezzin olan Ömer fevt mahlûlünden Hafız Osman'a nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcih. Gurre-i Cemâziye'l-âhîr sene 1204.

17-Ruha'da Musa Efendi binâsı İhlasiye Câmî-i Şerîfi Evkafî'nın beş akçe ile evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevellisi olan Seyyid İsmail fevt mahlûlünden yine evlâd-ı vâkıftan Seyyid Hüseyin bilâ-berât ber-vech-i meşrûta mutasarrıf iken mezbûr Seyyid Hüseyin dahi bilâ-veled fevt mahlûlünden ber-muceb-i şart-ı vâkıf evlâd-ı zükûrdan kimesne olmayub evlâd-ı inâsının erşedi Rahime Hatun'a nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 24 Receb sene 1205.

18-Ruha'da Molla Musa binâsı câmîsi vakfının nâzırı olmayub lâzım olmakla izdiyâd-ı vakıftan almak üzere yevmî beş akçe ile Seyyid Hafız Osman'a kadısı Feyzullah arzıyla tevcih buyruldu. 25 Zilhicce sene 1207.

19-Ruha Kazâsı'nda Molla Musa binâsı câmî-i şerîfte yevmî beş akçe ile hatîb olan Seyyid Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Hafız Osman'a bilâ-veled fevti vâkî' ise bâ-arzuhal tevcih buyruldu. 11 Rebî'ü'l-âhîr sene 1217.

20-Ruha'da İhlasiye Câmîi'nin tevliyeti evlâdının zükûruna meşrût olub meşrûtiyet üzere mutasarrıf olan Rahime? bî-berât olmakla müceddeden inâyet. Receb sene 1223.

21-Ruha'da Hacı Musa Efendi binâ eylediği İhlasiye Evkafî'nın tevliyeti evlâd-ı zükûra meşrût inâsdan müdâhale itmeleriyle def'a tevliyeti tasarruf Abdullah vakfiye mûcibince intikâl idüb kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1223.

22-Ruha'da İhlasiye Câmîi'nde iki akçe ile mü'ezzin Yusuf ferağından oğlu Abdurrahman'a kadısı Seyyid Mehmed arzıyla tevcih. Rebî'ü'l-âhîr sene 1234.

23-Ruha'da Musa Efendi binâ eylediği İhlasiye Câmî-i Şerîfi Evkafî'nın evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere yevmî beş akçe vazîfe ile mütevellisi olan Rahime Hatun müteveffiyе olub mahlûlünden evlâd-ı vâkıftan sulbî oğlu Abdi zide kadruhuya ber-vech-i meşrût anası müteveffiyenin mahlûlünden oğlu merkuma nâibi Seyyid Mustafa Refîi arzıyla merkûme inâyet. Şevvâl sene 1236.

2. 1. 17. Kale Cami:

Bu cami ile ilgili olarak 5 adet atama kaydı mevcut olup, caminin iç kalede yer aldığı anlaşılmaktadır.

Camiye ait atama kayıtları⁹³:

1-Ruha'nın İç Kal'asında vâki' câmide bir akçe ile loğkeş Veli fevt yerine İbrahim'e inâyet buyruldu. Muharrem sene 1115.

2-Ruha'da Kal'a-yı Enderûn Câmii'nde beş akçe ile hatîb Hacı Abdullah fevt oğlu Ahmed'e bâ-arz-ı kadî inâyet. Rebî'ü'l-ahîr sene 1116.

3-Ruha'da İç Kal'a'da Câmî'de iki akçe ile loğkeş Bayram'a tecdîd. Rebî'ü'l-ahîr sene 1117.

4-Ruha'da Enderûn-ı Kal'asında Câmî'de beş akçe ile hatîb Şeyh Ahmed fevtinden Hasan'a kadısı Hacı Ali arzıyla tevcîh. Receb sene 1225.

5-Ruha'da Enderûn-ı Kal'asının Câmii'nde iki akçe loğkeş İbrahim'in kusuru yoğ iken aherden Ali müdâhale itmekle ibkâ inâyet. Muharrem sene 1235.

2. 1. 18. Kandilkoyunlu Mahallesi Cami:

Cami ile ilgili olarak tek kayıt mevcut olup, kayıta şöyle denilmektedir: "Ruha haricinde Kandilkoyunlu Mahallesi'nde müceddeden binâsı câmiinde imâm olmayub lâzım olmakla imâmet-i mezkûre hasbî Hacı Ali'ye nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcîh. 4 Şevvâl sene 1204. "⁹⁴

2. 1. 19. Kara Musa Cami:

Atama kayıtlarından da görüleceği üzere en erken dönemli camilerirden biri olan ve Beykapısı Mahallesi'nde yer alan Kara Musa Camii'nin H. 959/M. 1552 tarihli vakfiyede vâkıf Musa bin Yusuf bin Ali tarafından yapıldığı belirtilmektedir. ⁹⁵

⁹³Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 187, 188; 1118, s. 74, 80.

⁹⁴VGMA, Defter 548, s. 99.

⁹⁵VGMA, Defter 605, s. 192, sıra. 267.

Fotoğraf-10: Kara Musa Cami

Camiye ait atama kayıtları⁹⁶:

1-Kara Musa Câmii'ne loğkeş olan Ali terk-i hizmet olub yerine Mustafa mahaldır deyu berât inâyet. Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

2-Ruha'da Kara Musa Câmii Evkafı'nın hasbî mü'ezzini Seyyid Hüseyin'e tecdîd. Şa'bân sene 1104.

3-Ruha'da Kara Musa Câmii'nde imâm hatîb Halil'e tecdîd. Rebî'ü'l-âhir sene 1105.

4-Ruha'da Kara Musa Câmii'nde mü'ezzin Mustafa fevt Malkoç'a inâyet. Rebî'ü'l-âhir sene 1105.

5-Ruha'da Babü'l-Emir kurbunda Kara Musa Câmii'nde üç akçe ile hatîb Halil fevt Ali'ye inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1108.

6-Ruha'da Babü'l-Emir kurbunda Kara Musa Câmii'nde bir akçe ile imâm Halil fevt Ali'ye inâyet. Cemâziye'l-sâni sene 1108.

7-Ruha'da Kara Musa Câmii'nde iki akçe ile mü'ezzin İbrahim'e zâyî'den berât buyruldu. Şevvâl sene 1108.

8-Ruha'da Kara Musa ferrâşi İbrahim'e tecdîd. Zilka'de sene 1108.

9-Ruha'da Kara Musa Câmii'ne mu'ayyene ile mütevellî Seyyid Hüseyin berâtını zâyî' idüb berât ricâsına inâyet buyruldu. Muharrem sene 1113.

10-Ruha'da Bey Kapusu Mahallesi'nde Kara Musa Câmii'nde bir akçe ile mütevellî Bali fevt olub yerine Hüseyin mahaldır deyu inâyet buyruldu. Muharrem sene 1115.

⁹⁶Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 193; 1140, s. 309, 310, 311; 1160, s. 186, 187, 188, 190, 191; 1119, s. 90; 1088, s. 49, 50; 1090, s. 117, 118, 119, 121, 122; 1158, s. 260; 1090, s. 126, 129, 131; 1158, s. 260; 1096, s. 267; 1095, s. 171; 548, s. 101; 545, s. 55; 1118, s. 72; 545, s. 56; 541, s. 202; 549, s. 52.

11-Ruha'da Babü'l-Emir kurbunda Kara Musa Câmii'nde üç akçe ile cüz-hân? Ali'ye tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1117.

12-Ruha'da Kara Musa Câmii'nde bir akçe ile imâm ve hatîb Halil fevt oğlu üzerinde iken Ali almakla ref'inden babası fevtinden Ahmed'e inâyet. Safer sene 1118.

13-Ruha'da Kara Musa'da ferrâş İbrahim'e tecdîd. Şa'bân sene 1118.

14-Ruha'da vâki' Kara Musa Câmi-i Şerîfi'nin yevmî iki akçe vazîfe ile mü'ez-zini Malkoç nâm kimesne pîr ve ihtiyâr olmakla sulbî oğlu (silik). Receb sene 1137.

15-Ruha'da Kara Musa Câmii'nde iki akçe ile mü'ezzin İbrahim fevtinden sulbî oğlu Mehmed Hakkı'ya kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1143.

16-Ruha'da Kara Musa Câmii'nde bir akçe ile evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevellî olan Muhammed'e tecdîd. Şevval sene 1143.

17-Ruha'da Kara Musa Câmii Vakfı'nın nâzırı ve kâtibi Mehmed Said'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

18-Ruha'da vâki' Kara Musa Câmii'nde beş akçe ile babası fevt olan Ahmed mahlûlünden imâm ve hatîb Hüseyin rızâsıyla yalnız hitâbeti Hacı İshak'a kasr-ı yed itmekle bâ-berât buyruldu. Ramazân sene 1168.

19-Ruha'da Kara Musa Câmi Vakfı'nın babası Mehmed fevtinden ber-vech-i meşrût mütevellîsi Ahmed ve Mehmed Emin'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

20-Ruha'da Kara Musa Câmii'nde iki akçe ile mü'ezzin olan İbrahim hüsn-i rızâsıyla İsmial Halîfe'ye kasr-ı yed idüb bâ-berât-ı atîk inâyet buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

21-Ruha'da vâki' Kara Musa Câmi-i Şerîfi Evkafı'nın gallatı cem' ve tahsil için bir câbi nasb ve ta'yîn olunmağın erbâb-ı istihkaktan Mehmed Halîfe'ye müceddeden üç akçe vazîfe ile kadısı Mevlana es-Seyyid el-Hâc Mehmed Sadık Efendi arz etmeğın ahr câbi yoğ ise bin yüz yetmiş senesi Rebî'ül-l-âhîrinin yirmi dokuzuncu günü tevcîh buyruldu. Rebî'ül-l-âhîr sene 1170

22-Ruha'da vâki' Kara Musa Câmi-i Şerîfi cemaatı kesîr olmakla imâm-ı sâni nasb ve ta'yîn olunmak lâzım ve mühim olmakla Hacı Ahmed Halîfe'ye yevmî bir akçe ile kadısı es-Seyyid Hacı Mehmed Sadık Efendi arz etmeğın mûcibince yüz yetmiş senesi Cemâziye'l-evveli guresinde müceddeden tevcîh. Rebî'ül-l-âhîr sene 1170.

23-Ruha'da Kara Musa Câmii'ne iki buçuk ile hatîb olan Hacı İshak'a berât-ı atîk tecdîd. Rebî'ül-l-âhîr sene 1172.

24-Ruha'da Kara Musa Câmii'nde bir akçe ile imâm-ı sâni Ahmed'e tecdîd. Gurre-i Rebî'ül-l-âhîr sene 1172.

25-Ruha'da Kara Musa Câmii'nde iki buçuk akçe ile hatîb Hacı İshak Halîfe'ye berât-ı atîk mûcibince tecdîd. Gurre-i Rebî'ül-l-âhîr sene 1172.

26-Ruha'da Kara Musa Câmii Evkafı'nın gallâtını cem' -i tahsîl için üç akçe ile câbisi Mehmed'e tecdîd. Gurre-i Rebî'ül-l-âhîr sene 1172.

27-Ruha'da Kara Musa Câmi-i Şerîfî'nde yevmî iki buçuk akçe ile imâm olan Hüseyin bin Ahmed Halife mutasarrıf olduğu cihet-i mezkûru kendi hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yedinden el-Hâc İshak Halife'ye nâibi Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Receb sene 1173.

28-Ruha'da Kara Musa Câmi Evkafî'nın yevmî altı akçe ile nâzırı ve kâtibi olan Mehmed Said Halife'ye tecdid. Gurre-i Rebîü'l-evvel sene 1174.

29-Ruha'da Kara Musa Câmiî'nde yevmî iki buçuk akçe ile imâm Hacı İshak'a tecdid. Receb sene 1177.

30-Ruha'da Kara Musa Câmi Vakfî'nda yevmî iki akçe ile hatib olan Hacı İshak fevt mahlûlünden oğlu İbrahim'e nâibi Hacı Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. 20 Muharrem sene 1194.

31-Ruha'da Kara Musa Câmi Vakfî'nda yevmî iki akçe ile imâm olan Hacı İshak fevt mahlûlünden oğlu es-Seyyid Mustafa'ya bâ-arzuhal tevcih buyruldu. 20 Muharrem sene 1194.

32-Ruha'da Kara Musa Câmi Evkafî'nın üç akçe ile câbisi olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Hacı Mehmed'e bilâ-veled fevt vâki' ise deyu inâyet. 6 Muharrem sene 1203.

33-Ruha'da Kara Musa Câmi Evkafî'nın bir akçe ile evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevellisi olan Ahmed ve Mehmed mutasarrıflar evlâd-ı mezbur Ahmed fevt mahlûlünden oğlu Mehmed'e Feyzullah arzıyla tevcih buyruldu. 8 Safer sene 1208.

34-Ruha'da Kara Musa Câmi Evkafî'nın evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere ile mütevellisi olan Mehmed fevt mahlûlünden kebîr oğlu Ahmed'e nâibi Seyyid Hacı Mehmed arzıyla tevcih buyruldu. 17 Ramazân sene 1217.

35-Ruha'da Kara Musa Câmi Evkafî'ndan almak üzere iki akçe ile imâm olan Seyyid Mustafa bilâ-veled fevt mahlûlünden lede'l-imtihan istihkâkı nümâyân olan Seyyid Halil'e nâibi Seyyid Hacı Mehmed arzıyla tevcih buyruldu. 17 Ramazân sene 1217.

36-Ruha'da Kara Musa Vakfî'ndan almak üzere câmi-i şerîfine yevmî iki akçe ile imâm es-Seyyid Mustafa bin Hacı İshak bilâ-veled fevt mahlûlünden lede'l-imtihan istihkâkı nümâyân olan Mehmed Said bin Mustafa'ya inâyet. 6 Şevvâl sene 1217.

37-Ruha'da Kara Musa Vakfî'ndan almak yevmî iki akçe ile hatib olan İbrahim bin el-Hâc İshak bilâ-veled fevt mahlûlünden lede'l-imtihan istihkâkı nümâyân olan Mehmed Said bin Mustafa'ya inâyet. 6 Şevvâl sene 1217.

38-Ruha'da Kara Musa Câmiî'ne beş akçe ile imâm ve hatib Ahmed'in üzerinde Mustafa almakla ref'inden kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Şevval sene 1219.

39-Ruha'da Kara Musa Câmi Evkafî'nın yevmî üç akçe ile câbisi olan Seyyid Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Halil'e tevcih olunmak bâbında istid'â-yı inâyet itmeğin bilâ-veled fevt vâki' ise şartıyla tevcih olunmak 23 Cemâziye'l-âhîr sene 1221 günü tarihiyle müverrah ve musahhah sadır olan fermân-ı âli mûcibince merhum Seyyid Halil'e tevcih buyruldu. 25 Cemâziye'l-âhîr sene 1221.

40-Ruha'da Kara Musa Câmii'nde iki akçe ile hatîb olan Mehmed Said fevt mahlûlünden sulbî oğlu Mehmed Emin bin Mehmed Said'e kadısı es-Seyyid İsmail arzıyla tevcih buyruldu. 9 Receb sene 1224.

41-Ruha'da Kara Musa Câmii'nde iki akçe ile imâm olan Mehmed Said fevt mahlûlünden sulbî oğlu Mustafa bin Mehmed Said'e kadısı es-Seyyid İsmail arzıyla tevcih buyruldu. 9 Receb sene 1224.

42-Ruha'da vâkî' Kara Musa Evkafı'nın yevmî üç akçe vazîfe ile câbisi olan Seyyid Halil fevt mahlûlünden sulbî oğlu Osman ibn Seyyid Halil zide kadruha nâibi Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. 7 Zilka'de sene 1239.

2. 1. 20. Kara Seyyid Taha Câmî (Mahallesi):

Cami ile ilgili olarak sadece bir atama kaydı mevcut olup, kayıta şöyle denilmektedir: *"Ruha'da Kara Seyyid Taha Câmî Mahallesi'nde muallim İshak'a tecdid. Şa'bân sene 1104."*⁹⁷ Bu kayıta muallimin nerede görev yaptığı tam olarak açıklanmamış olmasına rağmen, adı geçen ve mahalleye ismini veren camide görev yaptığı değerlendirilmektedir.

2. 1. 21. Karaburc (Hızanoğlu) Cami:

XVI. yüzyılda yapılan tahrirlerde *"Vakf-ı Mescid-i Karaburc"* olarak kaydedilen⁹⁸ cami günümüzde Pınarbaşı Mahallesi'nde yer almakta olup, Hızanoğlu Cami olarak anılmaktadır. H. 1142/ M. 1729 tarihli kitabesinde caminin Hacı Halil Ağa tarafından tamir edildiği yazılmaktadır.⁹⁹ Bu bilgi Hurûfât kayıtlarında da teyit edilmektedir. Aşağıda camiye ait sadece bir atama kaydında mezkûr Halil Ağa'nın lakabı Hızanzâde (Hızanoğlu) olarak verilmiştir. (bkz. 40. atama **kaydı**) Caminin lakabıyla anıldığı Hacı Halil Ağa'nın aynı zamanda kendi mülkü olan yarı hisse hamamını da buranın masrafları için vakfettiği anlaşılmaktadır. Atamaların bir kısmında *"mescid"* ibaresi kullanılmışsa da buranın cami olduğu ve bünyesinde *imam, müezzin, cüzhân, ferrâş* gibi vazifelilerin görev aldığı görülmektedir.

Camiye ait atama kayıtları¹⁰⁰:

1-Ruha'da Burc Câmî'ne bir akçe ile duâgûy Şeyh Hamis rızâsıyla oğlu Hacı Mahmed'e fârîğ olup buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

2-Ruha'da Karaburc Câmî'ne beş akçe ile imâm İbrahim fevt yerine es-Seyyid Osman mahaldır deyu nâibi Hasan arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

⁹⁷ VGMA, Defter 1160, s. 185.

⁹⁸ Turan, a. g. e. , s. 178.

⁹⁹ Kürkçüoğlu, a. g. e. , s. 77.

¹⁰⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 193; 1140, s. 309, 310, 311; 1160, s. 185, 186, 188, 189, 191; 1119, s. 90, 91; 1128, s. 11; 1139, s. 52; 1088, s. 49, 50, 51, 53, 55, 56, 57, 58; 1090, s. 116, 117, 118, 119, 120, 121, 124, 127, 128, 129, 130, 131; 1117, s. 35, 37; 1096, s. 264, 265, 269, 270; 1095, s. 169, 171; 548, s. 98, 99, 100, 101; 565, s. 215; 541, 202, 203; 1118, s. 75, 78, 80.

3-Ruha'da Karaburc Câmii'nde Cuma ferrâşı Mehmed tecdîd. Şa'bân sene 1104.

4-Ruha'da Karaburc Mescidi'nde noktacı Seyyid Ali'ye tecdîd. Zilhicce sene 1104.

5-Ruha'da Karaburc Câmii'nde mütevellî Halil üzerinden Mustafa almakla kadısı Makbul arzıyla ibkâ. Rebî'ü'l-âhîr sene 1105.

6-Ruha'da Karaburc Câmii'nde bir akçe ile câbi Muhammed'e tecdîd. Rebî'ü'l-sani sene 1108.

7-Ruha'da Karaburc Câmii'nde bir akçe ile loğkeş Veli fevt Abdurrahman'a kadısı Yusuf arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1108.

8-Ruha'da Karaburc Câmii Vakfı'ndan almak üzere iki akçe ile cüz-hân vazîfesine mutasarrıf İbrahim'e tecdîd. Şa'bân sene 1108.

9-Ruha'da Karaburc Câmii'nde imâm Seyyid Osman'a tecdîd. Şevvâl sene 1108.

11-Ruha'da Karaburc Câmii'nde aşır-hân İbrahim'e tecdîd. Şevvâl sene 1108.

12-Ruha'da Karaburc Câmii'nde bir akçe ile ferrâş Ahmed fevt oğlu Muhammed'e kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Şevvâl sene 1108.

13-Ruha'da Karaburc Mescidi'nde mütevellî Şeyh Mustafa ferağından oğlu Seyyid Muhammed'e inâyet. Zilhicce sene 1108.

14-Ruha'da Karaburc Câmii'nde iki akçe ile cüz-hân İsmail kebîr oğlu Mehmed'e fârîğ olub kadısı Mehmed arzıyla. Rebî'ü'l-ahîr sene 1111.

15-Ruha'da Karaburc Mescid-i Şerîfi'nde iki akçe ile cüz-hân Seyyid Mehmed'e tecdîd buyruldu. Safer sene 1112.

16-Ruha'da Karaburc Mescid-i Şerîfi'nde bir akçe ile noktacı Seyyid Ali tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1112.

17-Ruha'da Karaburc Câmii-i Şerîfi'ne yevmî iki akçe ile asr ve zuhrda mü'ezzin İbrahim'e tecdîd. Şevvâl sene 1115.

18-Ruha'da Karaburc Câmii'nde bir akçe ile câbi Muhammed ferağından oğlu Ebubekir'e inâyet. Rebî'ü'l-ahîr sene 1116.

19-Ruha'da Karaburc Mescidi'nde bir akçe ile noktacı Seyyid Ali'ye tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1117.

20-Ruha'da Karaburc Mescidi'nde iki akçe ile cüz-hân Seyyid Muhammed'e tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1117.

21-Ruha'da Karaburc Mescidi'nde beş akçe ile mütevellî Şeyh Seyyid Muhammed'e tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1117.

22-Ruha'da Karaburc Câmii'nde cüz-hân Abdurrahman fevt Mehmed Şükrü'ye inâyet. Şa'bân sene 1117.

23-Ruha'da Karaburc Câmii'nde bir akçe ile loğkeş Abdurrahman'a tecdîd. Şa'bân sene 1117.

24-Ruha'da Karaburc Câmii'nde yevmî iki akçe ile câbi Ebubekir fevt İbrahim'e inâyet. Receb sene 1117.

25-Ruha'da Burc Câmii'nde on akçe ile kâtib Ebubekir fevt oğlu Abdulkerim'e kadısı Muhammed arzıyla. Receb sene 1124.

26-Ruha'da Karaburc Câmii'nde iki akçe ile cüz-hân Ebubekir kasr-ı yedinden oğlu Abdulkerim'e kadısı Muhammed inâyet. Receb sene 1124.

27-Ruha'da vâki' Karaburc Câmii'nin Vakfı'ndan almak üzere yevmî bir akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf eş-Şeyh Hamis,,, ulemâdan eş-Şeyh Seyyid Mustafa'ya kadısı Mehmed arzıyla tevcih buyruldu. Şa'bân sene 1137.

28-Ruha'da Karaburc Vakfı'nın mi'ayyene ile nâzırı ve kâtibi Abdulkerim fevtinden Şeyh Ahmed'e Şa'bân sene 1137.

29-Ruha'da vâki' Karaburc Evkafı'nın yevmî beş akçe ile nâzırı ve iki akçe ile kâtibi Mehmed fevtinden es-Seyyid Hüseyin Halife'ye inâyet. Şa'bân sene 1137.

30-Ruha'da Karaburc Câmii'nde bir akçe ile loğkeş olan abdulkerim mahlûlünden Hüseyin'e kadısı Seyyid Osman inâyet. Muharrem sene 1140.

31-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi imâm-ı sâniye muhtaç olmakla zevâyid-i vakıftan iki akçe ile Abdulkadir'e kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1143.

32-Ruha'da Karaburc Câmii'ne bir akçe ile loğkeş Abdurrahman muatasarrıf berât mûcibince tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1143.

33-Ruha'da Karaburc Câmii'nde müceddeden bânisi ve vâkıfı el-Hâc Halil Ağa'nın vakfiye-i ma'mulun- bihâsında şart ve tasrîh eylediği üzere iki akçe ile vâiz Halil'e kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Ramazân sene 1143.

34-Ruha'da Karaburc Câmii'nde müceddeden bânisi ve vâkıfı el-Hâc Halil Ağa'nın vakfiyesine şart ve ta'yin eylediği üzere iki akçe ile yevmî cumada aşır-hânlık es-Seyyid Mustafa'ya kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Ramazân sene 1143.

35-Ruha'da Karaburc Câmii'nde iki akçe ile vakt-ı zuhr ve asr mü'ezzini İbrahim fevt mahlûlünden Süleyman bilâ-berât fuzuli zabt eylediğinden maada câmi-i mezkûr cemaatı kendinden razı ve hoşnud olmayub müteveffânın mahlûlünden vazîfesine iki akçe zam vakfından dahi müsaade olmakla el-Hâc Mustafa'ya dört akçe ile kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Ramazân sene 1143.

36-Ruha'da Karaburc Câmii'nde bir akçe ile noktacı olan Seyyid Ali mahlûlünden Seyyid Abdullah'a kadısı Mehmed arzıyla. Şevval sene 1143.

37-Ruha'da Karaburc Câmii'nde iki akçe ile Mehmed ref'inden cüz-hân Ahmed'e berâtı mûcibince tecdîd. Şevval sene 1143.

38-Ruha'da Karaburc Câmî Vakfı'nın bir akçe duâgûy vazîfesine Şeyh Hamis mahlûlünden mutasarrıf olan Seyyid Mustafa Halife'ye tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1145.

39-Ruha'da Karaburc Câmî Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile cüz-hân Şeyh İbrahim fevt sulbî oğlu Muhammed Emin'e kadısı es-Seyyid Seyfullah arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1147.

40-Ruha sükkânından sâhibu'l-hayrât Hızanzade dimekle maruf el- Hac Halil Ağa kurb-ı civarında Karaburc Câmii'ni müceddeden tamîr ve ihyâ ve minare binâ idüb izdiyâdından mürtezikalarından maada vâiz ve aşır-hân ve temcîd-hân ve minare ferrâşî nasb ve şem-i asel ve şîr-i ruğân ta'yîn idüb masârîf-ı mezkûre

içün müceddeden binâ eylediği hamamın nısıf hissesi icâresinden elli kuruşu vakıf etmekle es-Seyyid Mustafa fakat meblağ-ı mezkûr elli kuruşu beher sene ahz ve mahalline sarf etmeğin hasbî mütevellî nasb olunmak lâzım olub vâkıf-ı mezbûrun karındaşı olmakla kadısı Seyyid Seyfullah arzıyla buyruldu. Rebî'ül-âhir sene 1148.

41-Ruha'da Karaburc Câmî Vakfı'nın bâ-mu'ayyene nâzırı Şeyh Ahmed fevt Mehmed'e inâyet. Rebî'ül-âhir sene 1148.

42-Ruha'da Debbâğhâne Câmîi'nin üç akçe ile nâzırı ve Karaburc Câmîi'nin iki akçe ile cüz-hânı Ahmed fevt es-Seyyid Ömer'e kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Rebî'ül-âhir sene 1148.

43-Ruha'da Karaburc Câmîi'nde bir akçe ile noktacı olan Seyyid Abdullah mahlûlünden sulbî kebîr oğlu es-Seyyid Hüseyin Halife'ye kadısı Ahmed Efendi arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1150.

44-Ruha'da Karaburc Câmîi'nde babası Abdullah fevtinden bir akçe ile noktacı Seyyid Hüseyin'e tecdîd. Receb sene 1168.

45-Ruha'da Karaburc Câmîi'nde dört akçe ile Mustafa ferağından vakt-ı zuhr ve asr mü'ezzini Ahmed'e tecdîd. Receb sene 1168.

46-Ruha'da Karaburc Câmîi'nde iki akçe temcîd-hân Ahmed'e tecdîd Receb sene 1168.

47-Ruha'da Karaburc Câmîi Vakfı'nda iki akçe ile câbi İbrahim'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

48-Ruha'da Karaburc Câmîi Vakfı'nın dört akçe ile nâzır Abdulvahhab'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

49-Ruha'da Karaburc Câmîi Vakfında iki akçe duâgûy Mehmed Said'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

50-Ruha'da Debbâğhâne Câmîi'nde üçer akçe ile nâzır ve kâtib ve Karaburc Câmîi'nde iki akçe cüz-hân Seyyid Yusuf'a tecdîd. Ramazân sene 1168.

51-Medine-i Ruha'da vâkî' el-Hâc Halil Ağa ta'mîr eylediği Karaburc Câmî-i Şerîfi'ne ta'mîr ve termîm itmek içün vakf eylediği elli kuruş nısıf hamam ,, nukud-ı mevkufenin ber-vech-i hasbî mütevellîsi olan es-Seyyid Mustafa Halife kendi hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu el-Hâc Mehmed Emin Halife'ye ferağat itmekle kadısı el-Hâc Mustafa Efendi arzıyla tevcîh buyruldu. Muharrem sene 1169

52-Ruha'da vâkî' Karaburc Câmî-i Şerîfi Evkafı'ndan almak üzere yevmî bir akçe ber-vech-i duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan es-Seyyid Mustafa Halife kendi hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu Mehmed Said Halife'ye ferağat itmekle kadısı el-Hâc Mustafa Efendi arzıyla tevcîh buyruldu. Muharrem sene 1169.

53-Ruha'da Karaburc Câmîi Vakfı'ndan almak üzere yevmî iki akçe vazîfe ile cüz-hân ,, Hacı İsmail Halife atık berât tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

54-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe vazîfe ile cüz-hân olan Mehmed Emin Halife'nin atık berâtı tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

55-Ruha'da vâki' Karaburc Câmî-i Şerîfi'nde Hacı Halil Ağa Vakfı'ndan almak üzere yevmî iki akçe vazîfe ile babası Hüseyin mahlûlünden vâiz olan Abdurrahman'ın atik berâtı tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

56-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi'nde yevmî dört akçe ile ferrâş olan Ebubekir Halife'ye tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

57-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi'nin yevmî üç akçe ile mü'ezzini olan Ahmed fevt olmakla mahlûlünden Mehmed Halife'ye kadısı es-Seyyid Mehmed Sadık Efendi arz itmekle mûcibince ,,,, fevti vâki ise deyu tevcîh. Gurre-i Ramazân sene 1171.

58-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere ber-vech-i duâgûy yevmî bir akçe ile mutasarrıf olan Mehmed Said Halife'nin berâtı tecdîd buyruldu. Gurre-i Cemâziye'l-âhîr sene 1172.

59-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi'nde dört akçe ile vakt-ı zuhr ve asrda mü'ezzin olan Ahmed Halife'ye tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

60-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi'nde iki akçe ile imâm-ı sâni Abdulkadir'e tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

61-Ruha'da Karaburc Câmî-i Evkafı'nın iki akçe ile câbisi olan İbrahim'e tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

62-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere bir akçe ile cuma ferrâşı olan el-Hâc Ali bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Bekir? Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Şevval sene 1172.

63-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile cüz-hân olan Mehmed Emin Halife kendi hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yedinden Seyyid Fazlullah Halife'ye mezbûr ferağından nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1173.

64-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile leyâlî-i mübarekede temcîd-hân olan Ahmed bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Numan Halife'ye nâibi Mustafa arzıyla tevcîh buyruldu. Safer sene 1174

65-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi'nde yevmî dört akçe ile vakt-ı zuhr ve asrda mü'ezzin olan Ahmed bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Molla Hüseyin Halife'ye kendi arzuhali mûcibince tevcîh buyruldu. Gurre-i Rebîü'l-evvel sene 1174.

66-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere iki akçe ile cüz-hân Abdülkerim fevt mahlûlünden sulbî oğlu Abdulfettah Halife'ye kadısı İbrahim arzıyla tevcîh. Gurre-i Zilka'de sene 1174.

67-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi Evkafı'ndan dört akçe ile kâtibi olan Abdülkerim fevt mahlûlünden sulbî oğlu Abdulfettah Halife'ye kadısı İbrahim arzıyla tevcîh. Gurre-i Zilka'de sene 1174.

68-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi vakfı malından almak üzere yevmî iki akçe ile cüz-hân olan Yusuf Halife bilâ-veled fevt olub mahlûlünden es-Seyyid İsmail Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1176.

69-Ruha'da vâki' Karaburc Câmî-i Şerîfî Evkafı'ndan almak üzere yevmî yedi akçe ile duâgûy olan Seyyid İsmail bilâ-veled fevt mahlûlünden Abdurrahman'a nâibi Ömer arzıyla tevcih buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1178

70-Ruha'da vâki' Karaburc Câmî Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile cüz-hân ve yine câmî-i mezbûr evkafının yevmî dört akçe ile kâtibi olan Abdulfettah ferağından Seyyid Fethullah'a bâ-berât mûcibince tevcih buyruldu. Şa'bân sene 1179.

71-Ruha'da Karaburc Câmîi'nin bâ-mu'ayyene mütevellîsi olan Seyyid Abdullatif câmî-i mezkûru âdem-i rağbet ve ihtimâmından nâşî harâba ve galle-i vakfı bi'l-küllîye ekl ve bel' erbâb-ı vazîfelerini edâda tekâsül ve muhâlefet ve câmî-i mezkûrun lâzım ta'mîr ve termîminde kusur ve hıyaneti zâhir olmakla ref'inden Seyyid Mehmed Şerîf'e kadısı Derviş Süleyman arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1180.

72-Ruha'da Karaburc Câmî Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile mütevellî olan Abdullatif babası Mehmed ferağından mutasarrıf iken yedinde olan berâtı zâyî' olmaklı zâyî'den kenduye tevcih ricâsına nâ'ib Halilzâde Hacı Abdulkirim zide ilmuhu arz etmeğin ruznâmçe-i askeriye nazar olunduk da tevliyet-i mezkûre Seyyid Abdullatif ref'inden Seyyid Mehmed Şerîf'e kadısı Süleyman arzıyla seksen senesi Cemâziye'l-evvelinde tevcih olunduğu ,,, mezkûr ref'inden sâhib-i evvel merkûme,,, nâibi merkum arzıyla ibkâ buyruldu. 15 Rebî'ü'l-âhir sene 1190.

73-Ruha'da Karaburc Câmî Vakfı'nın yevmî bir akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf Mehmed Said bilâ-veled fevt mahlûlünden emmisi Seyyid Mustafa'ya nâibi Hüseyin Efendi arzıyla tevcih. 18 Cemâziye'l-evvel sene 1191.

74-Ruha'da Karaburc Câmî Evkafı'na yevmî dört akçe ile kâtibi yevmî iki akçe ile cüz-hân olan Seyyid Sunullah fevt mahlûlünden karındaşı Müftizâde Seyyid Hasan Rızâ'ya nâibi Seyyid Hacı Abdurrahim'e inâyet. Şevvâl sene 1197.

75-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfî Vakfı'na yevmî dört akçe ile nâzır olan Abdolvahhab ferağından Seyyid Hasan Rızâ'ya berât-ı atık tevcih buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1198.

76-Ruha'da Karaburc Câmî Evkafı'nın yevmî beş akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Abdullatif bilâ-veled fevt mahlûlünden es-Seyyid Ahmed'e vâki' ise inâyet. 6 Zilhicce sene 1202.

77-Ruha'da Karaburc Câmîi'nde dört akçe ile kâtib ve yine câmî-i mezbûr vakfından almak üzere iki akçe ile cüz-hân olan Seyyid Hasan Rızâyî fevt mahlûlünden Seyyid Mustafa Vehbi'ye nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 26 Zilhicce sene 1202.

78-Ruha'da Karaburc Câmî Evkafı'nın dört akçe ile nâzır olan Seyyid Hasan Rızâyî fevt mahlûlünden karındaşı Müftizade Seyyid Mustafa Vehebi'ye nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 26 Zilhicce sene 1202.

79-Ruha'da Karaburc Câmîi Evkafı'nın yevmî beş akçe vazîfe ile mütevellîsi olan Seyyid Ahmed ferağından Mustafa'ya bâ-berât tevcih. 12 Şevvâl sene 1203.

80-Ruha'da Karaburc Hacı Evkafı'nın beş akçe ile mütevellîsi olan Mustafa ferağından Seyyid Ahmed'e bâ-berât tevcih. 25 Muharrrem sene 1204.

81-Ruha'da Karaburc Câmii'ne beş akçe ile mütevellî olan Abdullatif fevt mahlûlünden fevt olduk da oğlu Seyyid Mustafa mevcut iken ecânibten kimesne kenduye berât itturub gadr-ı külli ve babası ,,, mahrum itmekle mezbûrun ref'in-den ve babası mahlûlünden merkum Seyyid Mustafa'ya tevcîh ve yedine berât-ı âlişân verilmek ricâsına nâibi Seyyid Mehmed Mesud arz itmekle ruznâmçe-i askeriyeye nazar olunduk da Karaburc Câmii'ne beş akçe ile mütevellî olan Seyyid Abdullatif bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Ahmed'e bilâ-veled fevt vâki' ise deyu bâ-arzuhal bin iki yüz iki senesi Zilhiccesi'nde tevcîh olub ,,, Seyyid Ahmed ferağından Mustafa'a bin iki yüz üç senesi Şevvâlî'nde tevcîh olunub ba'de Mustafa ferağından Seyyid Ahmed'e bin iki yüz dört Muharemi'nde tevcîh olunduğu ba'de't-derkenâr mezbûr Seyyid Ahmed ref'inden merkum Seyyid Mustafa. 26 Şevvâl sene 1204.

82-Ruha'da Karaburc Câmii'nde salavât-ı zuhr ve salavât-ı asrda dört akçe ile mü'ezzin olan Hüseyin fevt cihet-i mezkûrun hizmeti kesîr vazîfesi kalîl olmakla vakf-ı mezkûr kurâ ve mezari' olub , , olduğunu mahalinde meclis-i şer'de haber vermeleriyle vazîfesi üzerine bir akçe daha zam olub beş akçe ile müte-vaffânın mahlûlünden Ahmed'e nâibi İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. 9 Muharrem sene 1206.

83-Ruha'da Karaburc Câmî Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile câbisi olan İbrahim fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed dahi bilâ-berât mutasarrıf iken ol dahi bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed'e nâibi İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. 5 Muharrem sene 1206.

84-Ruha'da Karaburc Câmii'nde bir akçe ile noktacı olan Seyyid Hüseyin bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Hafız Osman'a kadısı Feyzullah arzıyla tevcîh buyruldu. 26 Rebîü'l-evvel sene 1207.

85-Ruha'da vâki' Karaburc Câmî Evkafı'nın yevmî dört akçe vazîfe ile nâzırı olan Müftizâde Seyyid Mustafa bilâ-veled fevt mahlûlünden biraderi Seyyid Fazlullah ,,,, , nâibi Seyyid İshak arzıyla tevcîh buyruldu. 5 Cemâziye'l-âhîr sene 1213.

86-Ruha'da vâki' Karaburc Câmî Evkafı'nın dört akçe ve ile kâtib ve yine vakf-ı mezbûrdan almak üzere yevmî iki akçe ile cüz-hân olan Müftizâde Seyyid Mustafa bilâ-veled fevt mahlûlünden karındaşı Seyyid Fazlullah Razi'ye nâibi Seyyid İshak arzıyla tevcîh buyruldu. 5 Cemâziye'l-âhîr sene 1213.

87-Ruha Kazâsı'nda Karaburc Câmî-i Şerîfi Vakfı'nın yevmî beş akçe vazîfe ile mütevellîsi olan Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Halil'e bâ-arzuhal bilâ-veled fevt vâki' ise ve sened-i aher ile mahlûlünden mutasarrıfı yoğ ise şartıyla mûmâ-ileyh mahlûlünden merkum Halil'e tevcîh olunmak deyu 3 Receb 1225 tarihiyle müverrah ve musahhah fermân-ı âli sadır olmakla sadır olan fermân-ı âli mûcibince merkuma tevcîh buyruldu. 6 Receb sene 1225.

88-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi Vakfı'nın yevmî beş akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif bi'l-fiil berât-ı şerîfiyle mutasarrıf olub hizmet-i lâzimesinde bir türlü kusuru yoğ iken ecânibten ve ashâb-ı ağrâzdan Seyyid Halil nâm kimesne merkum Seyyid Mustafa bilâ-veled fevt oldu deyu

hilâf-ı inhâ ber takrib kendi üzerine tevcih ve berât ittirub sâhib-i evvel merkur Seyyid Mustafa'ya gadr-ı külli ve „, mahrum-ı fevti gayri vâki' olmakla hilâf-ı inhâ berât ittiren mezbûr Seyyid Halil'in ref'inden sâhib-i evvel merkur kemâ-kân tevcih ve ibkâ ve takrîr kılınmak bâbında istid'â-yı inâyet itmeğin sadır olan fermân-ı âlilerine imtisâlen iş bu arzuhal ve derkenâra nazar olunduk da Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfi Vakfı'nın yevmî beş akçe ile mütevellîsi olan sâhib-i arzuhal Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif hizmet-i lâzîmesinde kusuru olmayub ashâb-ı ağrâzdan ve dahl ve taarruzu îcâb itmez iken Seyyid Halil nâm kimesne merkur Seyyid Mustafa bilâ-veled fevt oldu diyerek kendi üzerine tevcih ve berât ittirub merkurun fevti gayr-ı vâki' olmakla ref'inden kemâ-kân kenduye ibkâsı istid'â ider câmî-i mezbûrun tevliyeti bin iki yüz yirmi beş Recebi'nin üçüncü günü tarihinde Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif bilâ-veled fevti vâki' ise ve sened-i aher ile mahlûlünden mutasarrıfı yoğ ise şartıyla mûmâ-ileyh mahlûlünden merkur Halil'e bâ-fermân-ı âli tevcih ve berât virildiği derkenârda müstebân olduğundan başka sâhib-i arzuhal Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif sâhib-i berât idüğünü fevti gayr-ı vâki' olduğunu kaza-yı mezbûre ahâlisinden Mehmed bin Ahmed ve Mehmed bin İnâyet ve Seyyid Mustafa bin Hacı Ahmed nâm kimesneler ala tarikü's-şehâde haber virmeleriyle tevliyet-i mezkûre vazîfe-i mersûmesiyle merkur Seyyid Halil'in ref'inden sâhib-i evvel merkur Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif'e kemâ-kân ibkâ ve yedine berât-ı âlişân sadaka ve ihsan buyrulmasını bi'l-fiil Anadolu Kazaskeri faziletlu semahatlu Mehmed Tahir Efendi hazretleri i'lâm itmeleriyle i'lâmları mûcibince merkurun ref'inden sâhib-i evveli mûmâ-ileyhe kemâ-kân ibkâ ve tevcih buyrulmak deyu 27 Şevvâl 1225 günü tarihiyle müverrah ve musahhah sadır olan fermân-ı âli mûcibince merkur Seyyid Mustafa'ya tevcih buyruldu. Şevvâl sene 1225.

89-Ruha Kazâsı'nda Karaburc Câmî-i Şerîfi Vakfı'nın yevmî beş akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Mustafa bin Seyyid Abdullatif ferağından sulbî Seyyid İbrahim bin Seyyid Mustafa'ya bâ-berât tevcih buyruldu. 12 Zilhicce sene 1225.

90-Ruha'da Karaburc Evkafına bir akçe ile kâtib ve nâzır Şeyh Hamis'e tecdid. Safer sene 1229.

91-Ruha'da Karaburc Câmîi'ne iki akçe ile cüz-hân Mehmed Şükrü ref'inden Ahmed'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1231.

92-Ruha'da Karaburc Câmîi'nin bir akçe ile cuma ferrâşı olan Hacı Mehmed fevtinden Hacı Ali'ye kadısı Seyyid Salih arzıyla tevcih. Muharrem sene 1235.

2. 1. 22. Kutbeddin Cami (Seyyid Mehmed Mescidi):

Kadıoğlu Mahallesi'nde yer alan caminin inşa tarihi bilinmemekte olup, Ömer Paşa'ya ait H. 1194/M. 1780 tarihli vakfiyede buranın harap bir durumda olduğu ve kendisi tarafından tamir edildiği belirtilmektedir.¹⁰¹ Aşağıda verilen atama kayıtlarında ise yapıya Rebîü'l-evvel sene 1110/ Eylül 1698 tarihinden itibaren atamaların yapıldığı ve 18 Safer sene 1191/ 28 Mart 1777 tarihli

¹⁰¹ Kürkcüoğlu, a. g. e. , s. 46.

atama kaydında ise ahali tarafından minber konulduğu ve böylece camiye dönüştürüldüğü belirtilmektedir. Bunun yanında Kutbeddin Cami'nin diğer adının *Seyyid Mehmed Mescidi* olduğu (bkz. 10. ve 27. **atama kaydı**), camide bir mektebin tahsis edildiği ve bitişiğindeki hücrelerin masrafları için İbrahim adındaki hayır sahibinin muhtelif akarlar vakfettiği anlaşılmaktadır.

Fotoğraf-11: Kutbeddin (Seyyid Mehmed Mescidi) Cami

Atama kayıtları¹⁰²:

1-Ruha Kasabası'nda Kutbeddin Câmii'nde mütevellî Muhammed hevâsına tabî Seyyid Halil'e kadısı Mahmud bir akçe ile inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1110.

2-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'nde bir akçe ile loğkeş Abdulgaffar fevt Üveys'e kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Rebîü'l-sâni sene 1110.

3-Ruha'da Kutbeddin Mescidi Vakfı'nın hasbî mütevellîsi Mehmed kendi ,, refinden kadısı Muhammed arzıyla s-Seyyid Halil'e buyruldu. Cemaziye'l-sâni sene 1110.

4-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'nde iki akçe ile imâm olan Mehmed terk-i hizmet etmekle Ahmed'e kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Şevval sene 1143.

¹⁰²Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1140, s. 313; 1088, s. 50, 58; 1090, s. 1118, 126, 129; 1117, s. 35; 1158, s. 260; 1084, s. 107; 1096, s. 265, 266; 1095, s. 167, 169, 171; 548, s. 99; 545, s. 55; 1118, s. 72, 73, 80; 549, s. 53.

5-Ruha'da Kutbeddin Mesidi'nin bir akçe ile mütevellisi el-Hâc Halil olmakla ferağından ,, oğlu es-Seyyid Muhammed'e kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1149.

6-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'nde Mahmud ref'inden imâm Ahmed'e tecdid. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

7-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'nde hücerât ve mescidin şîrruğânı için İbrahim vakfeylediği? iki akçe ile mütevellisi Mehmed ferağından Cafer'e inâyet. Ramazân sene 1168.

8-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'nde iki akçe ile imâm olan Ahmed'e tecdid. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1172.

9-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'nde mebnî hücerât ve mescid-i mezkûrun şîrruğân masârıfı için İbrahim nâm kimesne vakf eylediği evkafının iki akçe ile Seyyid Mehmed mahlûlünden mutasarrıf ,, Cafer Halîfe'ye bâ-berât-ı atîk mûcibince tecdid. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1172.

10-Ruha'da Kutbeddin be-nâm Seyyid Mehmed Mescid-i Şerîfi'nin evlâdiyet-i meşrûtiyet üzere yevmî iki akçe ile mütevellisi olan Seyyid Ataullah kendi hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yedinden oğlu Mehmed'e babası fârîğ-ı mezbûrun atîk berâtı mûcibince tevcih. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1173.

11-Ruha'da Kutbeddin Mescid-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile imâm olan Ahmed Halîfe bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Ömer Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1176.

12-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'nde iki akçe ile imâm olan Ömer'e Rebî'ü'l-evvel sene 1176.

13-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'ne mebnî hücerât sâhibu'l-hayrın vakfeylediği evkafının yevmî iki akçe ile mütevellisi olan Cafer bilâ-veled fevt mahlûlünden Hacı Abdurrahman'a nâibi Hacı Abdulkerim Hanbelizâde arzıyla tevcih buyruldu. 11 Muharrrem sene 1189.

14-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'ne ahali minber vaz' idüb hitâbeti ücûrâtı evkafından almak üzere yevmî iki akçe ile Hindizâde Hacı Abdurrahman'a inâyet. 18 Safer sene 1191.

15-Ruha'da Kutbeddin Mescidi mecma'-i nâs bir mahalde olub etfâl-ı kesîresi ta'lîm-i ilim için mahal-ı aherde mekteb varsa da usretleri olmakla mescid-i mezbûrede bir mekteb vaz' olunub ve mescid-i mezbûrede mebnî hücerâtının hücrelerinde sâkin olub evkafından almak üzere yevmî dört akçe ile Dokuzlu Ali'ye Suruç nâibi İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 4 Rebî'ü'l-âhîr sene 1191.

16-Ruha'da Kutbeddin Mescidi derûnunda hücerâta vakf eylediği evkafının yevmî iki akçe ile ber-muceb-i şart-ı vâkıf mütevellisi olan Abdurrahman fevt mahlûlünden oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla. 17 Zilhicce sene 1192.

17-Ruha'da Kasabası'nda Kutbeddin Mescidi'ne ahali-i mahalle minber vaz' idüb câmide yevmî iki akçe ile hatîb olan Efendizâde Hacı Abdurrahman ferağından Seyyid Ali bin İsa'ya bâ-berât tevcih buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1199.

18-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'ne ahali-i mahalle minber vaz' idüb câminde iki akçe ile hatîb olan Seyyid Ali bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed'e bilâ-veled fevt vâki'ise deyu inâyet. 16 Zilka'de sene 1202.

19-Ruha'da Kutbeddin Mescidi Mektebi'nde dört akçe ile muallim-i sıbyân olan Ali fevt mahlûlünden diğeri Ali'ye „, Hacı Mehmed Fehmi arzıyla tevcîh buyruldu. 15 Zilhicce sene 1202.

20-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'nde iki akçe ile imâm olan Ömer fevt olduk da bundan akdem oğlu Mehmed'e tevcîh ricâsına arz olunmuş iken mezbûr Mehmed dahi fevt mahlûlünden Ali'ye nâibi Seyyid Hacı Mehmed Fehmi arzıyla tevcîh. 26 Zilhicce sene 1202.

21-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'ne mebnî hücerâta vakf olunan evkafın galesinden almak üzere iki akçe ile bâ-şart-ı vâkıf mütevellî olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid İsmail'e Seyyid Hacı Abdurrahim arzıyla. 2 Muharrem sene 1204.

22-Ruha Kazâsı'nda vâki' Kutbeddin Mescid-i Şerîfi'ne ahali-i mahalle minber vaz' eyledikleri câmide yevmî iki akçe ile hatîb olan Seyyid Mehmed ferağından Seyyid İbrahim'e ferağı vâki' ise bâ-berât tevcîh buyruldu. 11 Ramazân sene 1217.

23-Ruha'da Kutbeddin Mescid-i Şerîfi'ne mebnî hücerrâta vakfolan evkafın galesinden iki akçe ile „, „, „, vakf mütevellîsi İsmail ferağından ber-vech-i bâ-berât-ı fârîğ vâki' ise deyu tevcîh buyruldu. 15 Ramazân sene 1217.

24-Ruha'da Hacı Kutbeddin Mescidi'nde loğkeş olan Derviş İsmail'e tecdîd. Receb sene 1221.

25-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'nin yevmî iki akçe ile imâmı Mehmed fevtinden Hacı Murteza'ya inâyet. Muharrem sene 1222.

26-Ruha'da Kutbeddin Mescidi'nin yevmî iki akçe ile imâmı Mehmed fevtinden oğlu Mahmud'a kadısı Seyyid Abdalbaki arzıyla tevcîh. Zilka'de sene 1223.

27-Ruha'da Kutbeddin benâm Seyyid Mehmed Mescidi'nin evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere iki akçe ile mütevellîsi Seyyid Hasan fevt mahlûlünden karındaşı Seyyid Ahmed'e kadısı Seyyid Salih arzıyla tevcîh buyruldu. Muharrem sene 1235.

28-Ruha'da Kutbeddin Mescid-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile imâm olan Ali ferağından oğlu Abdurrahman bin Ali'ye babası berâtı mûcibince rızâsıyla idüğü vâki' ise şartıyla merkuma tevcîh buyruldu. 19 Cemâziye'l-âhîr sene 1243.

29-Ruha'da Kutbeddin Mescid-i Şerîfi Mektebi'nde yevmî dört akçe ile muallim-i sıbyân olan diğeri Ali ferağından oğlu Abdurrahman bin Ali'ye babası berâtı mûcibince rızâsıyla idüğü vâki' ise şartıyla merkuma tevcîh buyruldu. 19 Cemâziye'l-âhîr sene 1243.

2. 1. 23. Meşarikiyye (Çarhoğlu Kardeşler) Cami:

Türk Meydanı yakınında bulunan cami 1956 yılında yıkılarak yerine Muhammed ve Ali Çarhoğlu kardeşler tarafından günümüzdeki Çarhoğlu Kardeşler

Cami yaptırılmıştır. ¹⁰³ Meşarikiyye Camisinin bânisinin İsmail Bey bin Bekir (Seyyid Bekirzâde İsmail Bey) olduğu ve vakfiyesinin kaybolduğu 25 Muharrem 1299/ 17 Aralık 1881 tarihli hüccette belirtilmektedir. ¹⁰⁴

Camiye ait atama kayıtları¹⁰⁵:

1-Ruha'da Meşarikiyye Mescidi'nde imâm Ebubekir'e tecdid buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

2-Ruha'da Meşarikiyye Mescidi'ne kâtib ve nâzırEbubekir'e tecdid buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

3-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde hatib Mustafa üzerinde tecdid. Ramazân sene 1104.

4-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde câbi Abdulcelil'e tecdid. Rebî'ü'l-âhir sene 1105.

5-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde mütevellî İbrahim mal-ı vakfı ekl Şeyh Bekir'e nâibi Ahmed arızıyla nimakçe ile inâyet. Muharrem sene 1109.

6-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde imâm Seyyid İsmail'e beş akçe ile tecdid. Cemâziye'l-sâni sene 1109.

7-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'ne bir akçe ile aşır-hân Mustafa fevt yerine Ebubekir mahaldır deyu inâyet buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1112.

8-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde beş akçe ile imâm Seyyid İsmail rızâsıyla Ebubekir'e fârîğ olub kadısı Seyyid Ebdulgani arzıyla. Cemâziye'l-evvel sene 1113.

9-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde mu'ayyene ile hatib es-Seyyid Mustafa fevt yerine Mahmud'a inâyet. Sene 1115.

10-Ruha'da Meşarikiyye Mescidi'nin beş akçe ile imâmı Seyyid İsmail ferağından bâ-arz-ı kadı Ebubekir'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

11-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde hatib Ömer ref Muhammed'e inâyet buyruldu. Şevvâl sene 1116.

12-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde bir akçe ile İshak fevtinden Mehmed'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1118.

13-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nin üç akçe ile derûn- birûn ferrâşı Mustafa refinden Abdurrahman'a kadısı Muhammed arzıyla. Rebî'ü'l-âhir sene 1124.

14-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde bir akçe ile câbi Abdulhalim fevt oğlu Ahmed'e inâyet. Şa'bân sene 1124.

15-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde bir akçe ile loğkeş Burak fevtinden oğlu Hüseyin'e kadısı Mehmed arzıyla. Rebî'ü'l-âhir sene 1124. .

¹⁰³ Kürkçüoğlu, a. g. e. , s. 100.

¹⁰⁴ VGMA, Defter 2150/2, s. 186, sıra. 105.

¹⁰⁵ Bu atamaların yer aldığı defterler: VGMA, Defter 1160, s. 184, 185, 193; 1140, s. 312; 1160, s. 186, 187, 188, 190, 191, 192; 1091, s. 25; 1088, s. 51, 52; 1090, s. 116, 117, 129; 1117, s. 36, 37; 1118, s. 73; 1096, s. 266; 1118, s. 75, 77.

16-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nin beş akçe ile kâtib ve nâzırı Abdülkerim fevtinden Müderriszâde Mehmed Halîfe'ye kadısı İsmail arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1138.

17-Ruha'da Meşarikiyye Mescidi'nde mü'ezzin Abdullah ferağından iki akçe ile Abdurrahman'a bâ-berâtı atık inâyet buyruldu. Zilhicce sene 1138.

18-Ruha'da Meşarikiyye Mescidi'nde iki akçe ile loğkeş olan Hüseyin babası Burak mahlûlünden mutasarrıf olub tecdîd buyruldu. Şevval sene 1143.

19-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde bir akçe ile aşır-hân olan Mustafa mahlûlünden Ebubekir mutasarrıf olub ferağından oğlu Murad'a babası berâtı mûcibince inâyet. Cemaziye'l-Sâni sene 1144.

20-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde beş akçe ile imâm Ebubekir ferağından kebîr oğlu Murad mutasarrıf olub berâtı tecdîd. Cemaziye'l-Sâni sene 1144.

21-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'ne üç akçe ile babası mahlûlünden ferrâş Mehmed Mukim'e tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1168

22-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'ne babası Murad mahlûlünden beş akçe ile imâm Seyyid İbrahim Halil'e tecdîd. Receb sene 1168

23-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'ne babası Murad mahlûlünden bir akçe ile aşır-hân Seyyid İbrahim Halil'e tecdîd. Receb sene 1168

24-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde beş akçe ile kâtib ve nâzır olan Müderriszâde Mehmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168

25-Ruha'da Meşarikiyye Câmi-i Şerfi Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile kitâbet ve nezâret cihetlerine Abdülkerim Halîfe mutasarrıf iken bin yüz otuz sekiz tarihinde aherden Mehmed hilâf-ı inhâ mezbûr Abdülkerim fevt olmuşdur deyu kadı arzıyla berât itturub mezbûr Abdülkerim fevti gayr-i vâki' olduğundan ciheteyn-i mezkûr adem-i rağbet birle berâtını ,, etmeyub ,, ve sâhib-i evvel mezbûr Abdülkerim cihet-i mezkûre mutasarrıf ilken bu esnada fevt olub cihet-i mezkûre ,, kalmakla mezbûr Mehmed Halîfe'nin dahi cihet-i mezkûre adem-i rağbeti nümâyân olmkala yerine erbâb-ı istihkaktan sâhib-i evvel müteveffâ Abdülkerim'in sulbî sahîh oğlu Abdulfettah Halîfe'ye nâibi Mehmed Said Efendi arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Zilka'de sene 1172.

26-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nde beş akçe ile imâm İbrahim Halîfe bilâveled fevt mahlûlünden Abdullah Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre Receb sene 1177.

27-Ruha'da vâki' Câmi-i Meşarikiyye Evkafı'nın yevmî beş akçe ile kâtib ve nâzırı olan Abdulfettah ferağından Abdurrahman'a nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Rebî'ül-âhîr sene 1179.

28-Ruha'da Meşarikiyye Câmii'nin yevmî bir akçe ile câbisi Abdulhalim'e tecdîd. Zilka'de sene 1223.

29-Ruha'da Meşarikiyye Câmi Evkafı'nın evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere yevmî dört akçe ile mütevellîsi olan İbrahim ferağından oğlu Ahmed'e kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcîh. Zilka'de sene 1223.

30-Ruha'da Meşarikiyye Câmî Evkafı'na yevmî beş akçe ile kâtib ve nâzır olan Abdullah ve Abdurrahman mutasarrıflar iken Abdurrahman fevt mahlûlûnden hissesi oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcîh. 17 Zilhicce sene 1192.

31-Ruha'da Meşarikiyye Câmîi'nin bâ-mu'ayyene kâtib ve nâzırı Ebubekir ferağından oğlu Abdulkerim'e kadısı Ebubekir arzıyla tevcîh. Safer sene 1229.

32-Ruha'da Meşarikiyye Câmîi'nin yevmî beş akçe ile hatîbi Seyyid Mehmed ,,, olmakla refinden Muhammed'e kadısı Mehmed arzıyla tevcîh. Safer sene 1229.

33-Ruha'da Meşarikiyye Câmîi'ne yevmî üç akçe ile ferrâş Abdurrahman fevtinden Murad'a kadısı Ebubekir arzıyla tevcîh. Şevval sene 1229.

34-Ruha'da Meşarikiyye Câmîi'nin beş akçe ile imâmı Ebubekir ferağından kebîr oğlu Murad'a bâ-berât tevcîh. Muharrem sene 1235.

2. 1. 24. Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Cami:

XVI. yüzyılda yapılan tahrirlerde caminin bulunduğu alanda Akkoyunlu Uzun Hasan Vakfı'ndan olan ve "*Zâviye-i Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman*" ismiyle kaydedilen bir zaviyenin bulunduğu anlaşılmaktadır. Kanunî Sultan Süleyman İran Seferi dönüşü burayı ziyaret etmiş ve Şehir Nahiyesine bağlı olan Şeyhçoban Köyü ile Humsvirânı ve Gâvurvirânı mezralarının tımar gelirlerini buraya vakfetmiştir. ¹⁰⁶ Caminin de içinde yer aldığı ve zamanla meydana getirilmiş bir külliye olduğu anlaşılan bu yapılar topluğunda yer alan en eski yapıardan biri de olan Hazreti İbrahim'in doğduğuna inanılan mağaranın üstündeki kitabedir. Hat tarzından Eyyubi dönemine ait olduğu tahmin edilmekte olan bu kitabenin tarih ve sultan isminin bulunduğu yer kırılmış olup, müezzin odasının kapısının üstündeki kitabede ise bu caminin 1523 tarihinde Muhammed Salih Paşa tarafından yapıldığı yazılmaktadır. ¹⁰⁷

¹⁰⁶Turan, a. g. e. , s. 173, 174.

¹⁰⁷Kürkçüoğlu, a. g. e. , s. 108.

Fotoğraf-12: Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Cami

Camiye ait atama kayıtları¹⁰⁸:

1-Ruha'da Mevlûd Câmii'nde duâgûy Ebubekir'e tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

2-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'ne cüz-hân Abdulvahhab rızâsiyla Seyyid Ahmed ferağat idüb kadısı Mehmed arzıyla buyruldu. Sene 1103.

3-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'ne imâm olan Halil'e tecdîd buyruldu. Rebî'ül-evvel sene 1111.

4-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'nde bir akçe ile cuma mü'ezzini Seyyid Mustafa fevt yerine Hasan'a inâyet. Sene 1115.

5-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'nde on akçe ile imâm Halil fevt Yusuf'a inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

6-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'nde vâiz Abdurrahman fevt Tahir'e inâyet. Şevvâl sene 1117.

7-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'nde cüz-hân Abdurrahman fevt Şeyh Mahmud'a inâyet. Şevvâl sene 1117.

8-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı Câmii'nde iki akçe ile ferrâş Şa'bân ferağından oğlu Ramazan'a inâyet. Safer sene 1125.

9-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'nde evkât-ı hamsede mü'ezzin ve Derviş Hacı Muhammed ferağından oğlu Abdurrahman'a kadısı Yusuf arzıyla inâyet. Rebiü'l-sani sene 1108.

¹⁰⁸Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 185, 186, 187, 189, 192; 1140, s. 309, 310, 312, 313; 1119, s. 90; 1091, s. 25; 1139, s. 51; 1128, s. 12; 1088, s. 50, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59; 1090, s. 118, 119, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 129; 1158, s. 260; 1117, s. 36, 37; 1084, s. 107; 1196, s. 267; 1195, s. 168, 169; 548, s. 98, 100; 565, s. 214; 545, s. 56; 1118, s. 72; 568, s. 237; 1118, s. 75, 76, 77; 568, s. 238; 549, s. 52, 53; 550, s. 48, 49.

10-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'nde bir akçe ile cuma mü'ezzinin Muhammed fevt karındaşı İbrahim'e kadısı Yusuf arzıyla inâyet. Receb sene 1108.

11-Ruha'da Hazreti Mevlûd-i Halilu'r-Rahman'da bir akçe ile cuma ferrâşı Ramazan'a zâyî'den berât inâyet. Şa'bân sene 1109.

12-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman'da altı akçe ile cüz-hân Ahmed'e berâtı tecdîd. Cemaziye'l-sâni sene 1110.

13-Ruha'da vâki' Mevlûd-i Halilu'r-Rahman salvatullahi ale'n-nebiyina ve aleyh hazretlerinin câmi-i şerîfi'nde yevmî iki akçe vazif ile ferrâş es-Seyyid Ahmed fevtinden sulbî oğlu es-Seyyid Ömer Halife'ye kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Receb sene 1137.

14-Ruha'da vâki' Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Hazretleri'nin Evkafı'ndan almak üzere üç akçe vazîfe ile cüz-hân Halil ferağından oğlu Seyyid Abdurrahman'a berât-ı atîk mûcibince inâyet. Şa'bân sene 1137.

15-Ruha'da vâki Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkaf-ı Şerîfi'nden almak üzere cüz-hân Ali fevtinden sulbî oğlu İsmail'e kadısı İsmail arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1138.

16-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'nde iki akçe ile cüz-hân Mehmed ferağından el-Hâc Abdurrahman'a bâ-berât-ı atîk inâyet. Zilhicce sene 1138.

17-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman salvatullahi ale'n-nebiyina aleyh hazretlerinin Câmii'nde yevm-i cumada iki akçe ile mü'ezzin Seyyid Ahmed ferağından Seyyid İbrahim'e kadısı Receb arzıyla inâyet. Receb sene 1141.

18-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Vakfı'nda iki akçe ile yevm-i cumada mü'ezzin olan Mahmud mahlûlünden Seyyid Ahmed'e inâyet. Safer sene 1140.

19-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'nde beş akçe ile Şeyh Ahmed kasr-ı yedinden vâiz olan diğer Şeyh Ahmed'e berâtı mûcibince tecdîd. Şevval sene 1143

20-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyh câmi-i şerîflerinde yevm-i cumada iki akçe ile mü'ezzin olan es-Seyyid Ahmed ferağından es-Seyyid İbrahim Halife mutasarrıf olub üzerinde olmakla bâ-berât-ı atîk tecdîd. Ramazân sene 1144.

21-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyhi's-selam câmiinde iki akçe ile aşır-hân es-Seyyid Hüseyin nâm kimesne ismi mevcud ve cismi nâ-mevcud olub terk-i hizmetinden Murad'a kadısı İbrahim arzıyla berât inâyet. Ramazân sene 1144.

22-Ruha'da Hazreti Mevlûd-i Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Evkafı'nın bir akçe ile cüz-hân Abdurrahman ferağından sulbî oğlu Abdullah mutasarrıf olub üzerinde olmakla bâ-berât-ı atîk tecdîd. Zilhicce sene 1144.

23-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Hazretlerinde beş akçe ile cüz-hân Mustafa'ya zâyî'den berât inâyet. Safer sene 1145.

24-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'nde iki akçe ile Şeyh Mahmud kasr-ı yedinden cüz-hân olan Ali Halife'ye tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1145.

25-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ aleyhi's-selam Evkaf-ı Şerîfi'nden almak üzere üç akçe ile cüz-hân ve yine evkaf-ı mezkûreden almak üzere iki akçe ile İbrahim Halebî vazîfesine babası kasr-ı yedinden mutasarrıf olan es-Seyyid Abdurrahman fevt babası es-Seyyid Halil'e kadısı es-Seyyid Seyfullah arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1147.

26-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'nde beş akçe ile vâiz Şeyh Ahmed fevt diğer Ahmed'e inâyet. Rebî'ü'l-âhîr sene 1148.

27-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'nde bir akçe ile loğkeş olan Mehmed fevt İsmail bin Cuma nâm kimesneye kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Zilhicce sene 1148.

28-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'nde beş akçe ile vâiz olan Ahmed nâ-ehil ve nâ-müstehak olan diğer Ahmed'e kendi üzerine berât gadr etmekle refinden Şeyh Halil'e el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Zilhicce sene 1148.

29-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyhi's-selam Câmî-i Şerîfi'nde iki akçe ile mü'ezzin olan İbrahim fevt Halil'e kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1149.

30-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'nin iki akçe ile cüz-hân olan Seyyid Ömer fevt sulbî oğlu es-Seyyid Ahmed Halîfe'ye kadısı Seyyid Mustafa arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1152.

31-Ruha'da İbrahim Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyh hazretlerinin makam-ı mübareklerinde beş akçe ile enderûn ferrâşlığına mutasarrıf olan İbrahim fevt el-Hâc İshak'a inâyet. Muharrem sene 1154.

32-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyhi's-selam Câmii'nin beş akçe ile enderûn ferrâş olan el-Hâc İshak fevt olmakla sulbî oğlu Abdullah'a kadısı es-Seyyid Abdulkerim arzıyla buyruldu. Muharrem sene 1154.

33-Ruha'da İbrahim Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyh hazretlerinin makam-ı mübareklerinde beş akçe ile enderûn ferrâşlığına mutasarrıf olan İbrahim fevt el-Hâc İshak'a inâyet.

34-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'nde babası Seyyid Mehmed ferâğından beş akçe ile vâiz Ahmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168

35-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'nde dört akçe ile saccade-nişin şeyhi olan Abdalbaki'ye tecdîd. Ramazân sene 1168

36-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'nde çerâğdâr Seyyid İsmail kasr-ı yedinden oğlu Seyyid Yahya'ya bâ-berât. Ramazân sene 1168

37-Ruha'da vâki' Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmî-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe vazîfe ile cüz-hân olan Hüseyin Halîfe'ye babası Hacı Abdurrahman mahlûlünden mutasarrıf olub berât tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

38-Ruha'da vâki' Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmî-i Şerîfi Evkafı'ndan yevmî iki akçe vazîfe ile cüz-hân olan es-Seyyid Ahmed Halîfe'nin yedinde olan atîk berâtı tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

40-Ruha'da Hazreti Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'nde iki akçe ile loğkeş Emin Halife tecdîd inâyet. Şa'bân sene 1169

41-Ruha'da vâki' Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmi-i Şerîfi'nde yevmî on akçe vazîfe ile seccade-nişîn olan es-Seyyid Mustafa mutasarrıf iken fevt olduk da mahlûlünden meşihat-ı mezkûre oğlu Şeyh Mehmed'e ba'de't-tevcîh olunduktan sonra mutasarrıf olub ol dahi fevt olduk da meşihat-ı merkumenin dört akçesi Şeyh Mehmed'e iki akçesi diğer Mehmed'e tevcîh ve dört akçesi dahi babam eş-Şeyh Ali'ye tevcîh ale'l-iştirâk her birleri mutasarrıflar iken babam merkum eş-Şeyh Ali beş sene tasarrufundan sonra kendi hüsn-i rızâsıyla dört akçe meşihatı mezbûr babam bana kasr-ı yed idûb ben dahi üç sene mutasarrıf olub üzerimde iken vâki' olan cûlûs-u hümayûndan dahi tecdîd berâtı olunmağın aherden diğer imâm Mehmed nâm kimesne kendi iki akçe vazîfesine kanaat itmeyub benim mutasarrıf olduğum yevmî dört akçe meşihatı bir takrîble üzerimden ref ittirub bana küllî gadr itmekle mezbûr diğer imâm Mehmed'in ref'inden sâhib-i evvel olduğum ciheti yedinde olan atîk berât mûcibince ibkâ ve tevcîh inâyet buyruldu. Es-Seyyid Abdalbaki Halîfe. Şevval sene 1169

42-Ruha'da vâki' Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Câmi-i Şerîfi'nde yevmî dört akçe vazîfe ile seccade-nişîn şeyh olan Şeyh Abdalbaki Halife kendi hüsn-i rızâsıyla erbâb istihkaktan şeyh el-Hâc Mehmed zide salahuya ferağ ve kasr-ı yed ve teslim berât itmeğın mezbûrun kasr- yedinden tevcîh ricâsına kadısı Mevlana el-Hâc Mehmed Sadık Efendi arzı mûcibince bin yüz yetmiş senesi Cemaziye'l-âhîrinin on dokuzuncu günü tarihiyle merkum Şeyh Hacı Mehmed Halîfe'ye tevcîh buyruldu. Cemaziye'l- ahir sene 1170.

43-Ruha'da vâki' Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmi-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe ile muhaddis olan el-Hasan Halîfe'ye tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

44-Ruha'da vâki' Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Câmi-i Şerîfi'nde yevmî dört akçe vazîfesiyle seccâde-nişîn şeyhi olan Şeyh el-Hâc Mehmed berâtın zâyî' itmekle it'âm-ı taâm tevcîh? üzere zâyî'den müceddeden bâ-arzuhal tevcîh buyruldu. 5 Receb sene 1171.

45-Ruha'da vâki' Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Câmi-i Şerîfi'nde yevmî dört akçe ile seccâde-nişîn şeyhi olan berâtın zâyî' etmekle müceddeden Şeyh Hacı Mehmed Halîfe'ye berâtın zâyî' etmekle kasr-ı yedinden itibâr olunmak üzere zâyî'den bâ-arzuhal inâyet buyruldu. Zilka'de sene 1171.

46-Ruha'da Halilu'r-Rahman Câmii'nde beş akçe ile vâiz Ahmed'e tecdîd. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1172.

47-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Câmii'nde iki akçe ile cüz-hân Hüseyin fevt mahlûlünden sulbî oğlu Halil Halîfe'ye nâib Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Safer sene 1173

48-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahu ale'n-nebiyinâ ve aleyhi's-selam hazretlerinin Câmii'nde yevmî beş akçe ile bâ-işâret-i âliye vâiz olan Seyyid Mustafa'ya tecdîd. Şevvâl sene 1175.

49-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyina ve aleyhi's-selam evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî beş akçe ile cüz-hân olan

Mustafa Halife fevt olub mahlûlünden sulbî oğlu Mehmed Kamil Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Ramazân sene 1176.

50-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyina ve aleyh evkafı mahsûlünden almak üzere iki akçe ile cüz-hân olan Seyyid Yusuf Halife bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid İsmail Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1177.

51-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyina ve aleyh hazretleri evkafı mahsûlünden almak üzere vazîfe-i mu'ayyene ile cüz-hân olan İsmail fevt mahlûlünden sulbî kebîr oğlu Seyyid İmran'a nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre Receb sene 1177.

52-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Mevlûd-i Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî iki akçe ile aşır-hân olan Mehmed Mukim bilâ-veled fevt mahlûlünden Abdurrahman Halife'ye nâibi Ömer arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Safer sene 1178.

53-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî iki akçe ile aşır-hân olan Mehmed Mukim bilâ-veled fevt mahlûlünden Abdurrahman Halife'ye nâibi Ömer arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Safer sene 1178.

54-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmîi'ne yevmî beş akçe ile ferrâş olan Mehmed ferağından oğlu Seyyid Mustafa'ya nâibi Hacı Abdulkirim Hanbelizâde arzıyla tevcih buyruldu. 27 Cemâziye'l-evvel sene 1188.

55-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî iki akçe ile aşır-hân olan Abdurrahman fevt mahlûlünden oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcih. 17 Zilhicce sene 1192.

56-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman hazretleri Evkafı mahsûlünden almak üzere bâ-mu'ayyene cüz-hân olan Seyyid İmran bin İsmail fevt mahlûlünden oğulları Seyyid İsmail ve Seyyid Mehmed'e bâ-berât tevcih buyruldu. Safer sene 1201.

57-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere iki akçe ile aşır-hân olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid İsmail'e nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 15 Zilhicce sene 1202.

58-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere altı akçe ile ,, ferrâş ve dört akçe ile câmiinde ferrâş olan Şeyh Mustafa bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Şeyh Hasan'a nâibi Seyyid Hacı Mehmed Fehmi arzıyla tevcih. 24 Şevvâl sene 1203.

59-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Hazretlerinin Evkafı mahsûlünden almak üzere vazîfe-i mu'ayyene ile cüz-hân ve medine-i mezbûrede Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam avkafı mahsûlünden almak üzere yevmî iki akçe ile şeyh-i ferrâş olan Seyyid İsmail bin seyid Mehmed nâm karındaşlar mutasarrıflar iken mezbûr Seyyid Mehmed fevt nısıf hissesi mahlûlünden karındaşı müstereği Seyyid İsmail'e müstakilen tevcih ricâsına nâibi es-Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcih buyruldu. 28 Safer sene 1205.

60-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman hazretlerinin evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî iki akçe ile aşır-hân olan Seyyid İsmail ferağından oğlu Seyyid

Mustafa'ya kadısı Seyyid Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. 30 Şa'bân sene 1211.

61-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere bâ-mu'ayyene cüz-hân ve yine medine-i mezbûrede Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî iki akçe ile şeyh-i çerâğdârı olan Seyyid İsmail fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Abdullah bin Seyyid İsmail'e bâ-berât tevcih buyruldu. 12 Safer sene 1219.

62-Ruha'da vâki' Mevlûd-i Hazret Halilu'r-Rahman aleyhi efdalü's-salavâtü's-selam Evkafı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile makam-ı şerîflerinde taşra ferrâşı ve yine vakf-ı mezbûrdan almak yevmî altı akçe ile câmi-i şerîfnde ferrâş olan el-Hâc Mehmed fevt mahlûlünden Seyyid Ahmed'e bâ-berât fevti vâki' ise kaydı arzıyla tevcih buyruldu. 9 Cemâziye'l-âhîr sene 1221.

63-Ruha'da Mevlûd-i Halilur'r-rahman Câmii'ne iki akçe ile cüz-hân Mahmud ferağından Ali'ye kadısı Abdalbaki arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1221.

64-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'ne yevmî beş akçe ile vâiz olan Seyyid Mustafa fevt mahlûlünden sâhib-i evvel ve karındaşı Seyyid Ahmed'e nâibi Seyyid İshak Tahir arzıyla mûcibince tevcih buyrulmak ricâsına faziletlu semahatlu iffetlu Şeyhül-islâm Mevlana Durrizâde Seyyid Abdullah Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince tevcih buyruldu 8 Safer sene 1228.

65-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile cüz-hân Mehmed fevtinden karındaşı Mustafa'ya kadısı Ebubekir arzıyla tevcih. Safer sene 1229

66-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'ne bâ-mu'ayyene cüz-hân olan Ali'ye tecdîd. Safer sene 1229.

67-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'ne beş akçe ile vâiz Mehmed fevtinden Abdurrahman'a inâyet. Safer sene 1229

68-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmii'ne beş akçe ile vâiz-i şeyh Şeyh Ahmed ferağından diğer Şeyh Ahmed'e bâ-berât tevcih. Safer sene 1229.

69-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Câmî Evkafı'nın iki akçe ile cüz-hân Halil fevtinden karındaşı Mehmed'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Muharrem sene 1231.

70-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere bâ-mu'ayyene cüz-hân ve yine kaza-yı mezbûrede Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî iki akçe vazîfe ile şeyh-i çerâğdârı olan Seyyid İmran bin Seyyid İsmail bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Şeyh Hacı Lütfullah Nakibzâde istid'â-yı inâyet itmeğin sadır olan fermân-ı âlilerine imtisâlen iş bu arzuhal ve derkenâra nazar ve mütalaa olunduk da ber-mantuk-u kayd-ı berât-ı âlîşân el-yevm üzerinde olan Seyyid İmran bilâ-veled fevt olmakla mahlûlünden kenduye tevcih buyrulmak bâbında sâhib-i arzuhal Seyyid Şeyh Hacı Lütfullah Nakibzâde istid'â idûb ve merkûmun bilâ-veled fevtini ahalisinden Seyyid hacı Mustafa bin Seyyid Abdullah ve Seyyid Mehmed Ali bin Hamid nâm kimesneler ale't-tarikü's-şehade ihbâr itmeleriyle ber-muceb-i ihbâreteyn-i mezkûreteyn müteveffâ-yı merkûm Seyyid İmran'ın bilâveled mahlûlünden sâhib-i arzuhal merkûm Seyyid Şeyh Lütfullah'a tevcih buyrulmasını faziletlu semahatlu bi'n-

nefs Anadolu Kazaskeri Mevlana? Yahya ,,,, Efendi hazretleri i'âm itmeleriyle bilâ-veled fevt vâki' ise i'lâmları mûcibince tevcîh olunmak deyu 6 Rebiü'l-evvel 1234 tarihinde sadır olan fermân-ı âli mûcibince merkûme tevcîh buyruldu. 13 Rebîü'l-evvel sene 1234.

71-Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere mu'ayyene cüz-hân yine kaza-yı merkûmude Ayn-ı hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere iki ile şeyh-i çerâğdâr olan Seyyid Şeyh Hacı Lütfullah Nakibzâde ferağından Seyyid Şeyh Mehmed' bi'l-fiil vakf-ı mezbûrun mütevellisi Hüseyin arzıyla tevcîh buyruldu. 5 Zilka'de sene 1238.

72-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman aleyhi efdale's-salavâtü's-selam Evkafı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile Makam-ı Şeriflerinde taşra ferrâşı ve yine vakf-ı mezkûrdan almak üzere yevmî altı akçe ile câmi-i şerîfi'nde ferrâş olan Seyyid Ahmed fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed Hamid'e nâibi Seyyid Mustafa Rafi arzıyla merkuma tevcîh buyruldu. 5 Cemâziye'l-âhîr sene 1243.

73-Ruha Kazâsı'nda Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere bâ-mu'ayyene cüz-hân yine kaza-yı mezbûrede Ayn-ı Hazret-i Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere iki akçe ile şeyh-i çerâğdâr olan Seyyid Şeyh Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Halil'e nâibi Seyyid Mustafa Refii arzıyla merkûme inâyet. Şevvâl sene 1246.

74-Ruha Kazâsı'nda Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman ala'l-fazlu'l-salavât ve's-selam evkafından almak üzere yevmî dört akçe vazîfe ile makam-ı şerîflerinde ferrâş-ı taşra ve yevmî altı akçe vaife ile câmi-i şerîfi'nde ferraşlık cihetlerine Seyyid Ahmed mahlûlünden mutasarrıf olan oğlu Seyyid Mehmed ,,, bilâ-veled fevt mahlûlünden Osman bin Seyyid Mustafa arz itmekle bilâ-veled fevt vâki' ise şartıyla tevcîh ve berâtları i'tâ olunmak deyu 13 Ramazân sene 1250 günü tarihinde sadır olan fermân-ı âli şanın maliye tarafında vihet-i ,,, olduğunu ruus-ı hümayûn tarafında hıfz olunmakla askeri ruznâmçecisine ilmühaber kaimesi virmekle ,,, ilmühaber kaimesi mûcibince müteveffâ-yı merkûmun mahlûlünden ciheteyn-i mezkûretyni merkum Osman'a tevcîh. Şevvâl sene 1250.

2. 1. 25. Musa Efendi Cami:

Çalışmamızda en çok isim karşılığına sebebiyet veren isimlerin başında "Musa Efendi, Hacı Musa, Molla Musa" isim ve lakaplarıyla anılan yapılar gelmektedir. Zira hâlihazırda Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde Urfa'da, "*Molla Musa Cami, Musa Efendi (Miskinler) Cami, Musa Efendi bin Mahmud Efendi (İhlasiyye Camii) ve Kara Musa bin Yusuf bin Ali Cami*" olmak üzere dört adet cami-vakıf kaydı bulunmaktadır. Musa Efendi Cami diye anılan bu caminin atama kayıtlarında da görüldüğü üzere yapının Babü'l-Emir'de Taşra Mahallesi'nde yer aldığı anlaşılmaktadır. Caminin bânisi olduğu anlaşılan Musa Efendi'nin ayrıca eski müftülerden olduğu da kaydedilmiştir. Bir diğer husus ise Musa Efendi Camisi'nin VGMA'da yer aldığı gibi Miskinler Cami (Mescidi) ile ilgili bir bağının bulunmadığıdır. Zira ilerde de görüleceği üzere atama kayıtlarında "*Miskinler Mescidi*" adıyla ayrı bir vakıf kaydı olduğu anlaşılmaktadır. Bu kayıt VGMA'da "*Diyarbakir Asker*" isminde olan 423 numaralı defterin 119. sayfası, 151. sırasında "*Vakf-ı Cami-i Şerif-i Miskinler der- Mahalle-i Taşra der- Haric-*

i Sur der- Ruha” adıyla kayıtlıdır. Aynı defterin 159. sırasında ise “*Vakf-ı Cami-i Şerif-i Aşhab-ı Hayrat Merhum Musa Efendi der-Mahalle-i Taşra der-Babü'l-Emir der-Ruha*” adıyla farklı bir vakfın kaydedildiği görülmektedir. İkisinin de aynı mahallede olduğu görülen bu cami-mescidler ayrı olarak değerlendirilmiştir.

Camiye ait atamalar¹⁰⁹:

1-Ruha'da Hacı Musa Mescidi'nde iki akçe ile loğkeş Resul'a tecdîd. Rebî'ü'l-evvel sene 1117.

2-Ruha'da Musa Câmî-i Şerîfî Evkafı'nın bir akçe ile evlâdiyet üzere mütevellî Mehmed'e tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1119.

3-Ruha'da Nurullah? Musa Efendi'nin müceddeden binâ eylediği câmî-i şerîfin mü'ezzini olmayub lâzım ve mühim olmakla ber-vech-i hasbî Molla İbrahim bin Hasan'a inâyet buyruldu. Zilhicce sene 1135.

4-Ruha'da vâkî' Musa Efendi Câmîi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Seyyid Abdurrahman pîr ve alîl olub hizmet-i mezkûrun uhdesinden gelemeyeceğine karar olmamakla hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu es-Seyyid Mustafa Halîfe'ye kadısı Mehmed Emin arzıyla fârîğ ve kasr-ı yed etmkle mûcibince berât inâyet. Şa'bân sene 1137.

5-Ruha'da Musa Câmîi'nde beş akçe ile Mustafa refinden imâm ve hatîb Ahmed Halîfe'ye tecdîd. Şevval sene 1143.

6-Ruha'da Yusuf Paşa ihdâs eylediği mahalde Ruha'da mezun bi'l-iftâ Musa Efendi ta'mîr eylediği câmide nim akçe ile hatîb ve yine câmî-i mezbûrede nim akçe ile imâm Mustafa'ya tecdîd. Şevval sene 1144.

7-Ruha'da Babü'l-Emir'de Kal'a-yı Cedîd'te Musa Efendi Câmîi'nde mütevellî olmayub iki akçe ile Mustafa'ya nâibi Seyyid Hasan arzıyla buyruldu. Receb sene 1168.

8-Ruha'da Cedîd Mahallesi'nde Musa Efendi ta'mîr eylediği câmide iki akçe ile nezâreti müceddeden Ahmed'e inâyet. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

9-Ruha'da Babü'l-Emir'de Taşra Mahal-ı Cedîd'de Musa Efendi Câmîi'nin câbisi olmayub iki akçe ile Seyyid Ahmed'e mütevellî Mustafa arzıyla tevcîh. Ramazân sene 1168.

10-Ruha'da vâkî' Taşra Mahalle-yi Cedîd'de vâkî' Musa Efendi binâ eylediği câmî-i şerîf evkafının nâzırı olmayub lâzım ve mühim olmakla yevmî iki akçe vazîfesiyle Hafız Ahmed Halîfe'ye mütevellîsi Mustafa zide kadruhu arzıyla müceddeden tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

11-Ruha'da vâkî' kasaba hâricinde mahal-ı Cedîd'de mebni Müftü-yü Sâbık Musa Efendi binâ eylediği câmî-i şerîfte yevmî beş akçe vazîfe ile imâm ve hatîb

¹⁰⁹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 188, 190; 1119, s. 89, 90; 1088, s. 50, 52; 1090, s. 116, 117, 119, 120, 121, 122, 123, 124; 1096, s. 267, 268, 269; 1095, s. 267, 269, 269; 1095, s. 167, 170; 545, s. 55; 1118, 176; 568, s. 237; 1118, s. 77.

olan fevt olmakla mahlûlünden es-Seyyid Ali Halife'ye kadısı el-Hâc Mustafa Efendi arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

12-Ruha'da vâki' Musa Efendi Câmii'nde beş akçe ile imâm olan Mustafa fevt olduk da sulbî oğlu Seyyid Numan mevcut iken ecânibden Seyyid Mehmed almakla ref'inden müteveffânın oğlu Seyyid Numan'a tevcih buyruldu bâ-berât atik. Cemâziye'l-evvel sene 1169

13-Ruha'da Musa Efendi Câmii'nin cemaatı kesir olmakla câmi-i şerîfi vakfından almak üzere yevmî dört akçe ile eyyâm-ı cumada ve leyâli-i mübârekede müceddeden vâiz ve nâsih lâzım olmakla Seyyid Ali Halife'ye kadısı Mustafa arzıyla inâyet buyruldu. Şa'bân sene 1169

14-Ruha hâricinde Musa Efendi Câmii'nde ferrâş olmayub vakfından almak üzere yevmî iki akçe ile Seyyid İbrahim Halife müceddeden lâzım olmakla kadısı Hacı Mustafa Efendi arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1169

15-Ruha hâricinde Musa Efendi Câmî-i Şerîfi'nin aşır-hânı olmayub lâzım ve mühim olmakla erbâb-ı istihkaktan Yusuf Halife'ye müceddeden yevmî bir akçe ile tevcih buyrulamak ricâsına kadısı Mevlana es-Seyyid Hacı Mehmed Efendi arz itmeğin bin yüz yetmiş Cemâziye'l-evvel guresinde merhûm Yusuf Halife'ye buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1170

16-Ruha'da Babü'l-Emir'de taşrada mahal-ı cedidde vâki' Musa Efendi binâ eylediği câmi-i şerîfin yevmî iki akçe ile mütevellisi olan Mustafa Halife'ye yedinde olan berâtı zâyî olmakla kaydı mûcibince bin yüz yetmiş senesi Şa'bân-ı şerîfinin yedinci günü tarihiyle merkur Mustafa Halife'ye sadaka buyruldu vâki' ise tevcih. Şa'bân sene 1170.

17-Ruha'da Babü'l-Emir Mahlle-i Cedid'de taşra mahalde Musa Efendi binâ eylediği câmi-i şerîfin cemaatı kesir olmağın imâmet-i sâni nasb ve ta'yin olunmak lâzım olmakla müceddeden Kanber Halife'ye mütevellisi Mustafa arzı mûcibince yevmî iki akçe ile bin yüz yetmiş senesi Zilhiccesi'nin dokuzuncu gübü tarihiyle merkur Kanber Halife'ye tevcih ve sadaka buyruldu. Zilhicce sene 1170.

18-Ruha Kasabası hâricinde vâki' Musa Efendi binâ eylediği câmi-i şerîfi evkafının yevmî bir akçe ile mütevellisi olan Mustafa'ya âdem-i rağbetinden celâyı vatan idüb terk-i hizmet itmekle ref'inden es-Seyyid Ali Halife'ye tevcih ricâsına kadısı Mevlana Seyyid Hacı Mehmed Sadık Efendi arzıyla terk-i hizmet eylediği vâki' ise deyu tevcih ve sadaka buyruldu. Muharrem sene 1171.

19-Ruha hâricinde Musa Efendi binâsı câmide bir akçe ile mütevellî olan Ali fevt mahlûlünden oğlu Halil'e babası berâtı mûcibince tevcih buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1194.

20-Ruha hâricinde Mahal-ı Cedid'de Müfti-yi Sâbık Musa Efendi binâsı câmide yevmî beş akçe ile imâm ve hatîb olan Seyyid Ali fevt mahlûlünden oğlu Mehmed'e bâ-berât tevcih. Ramazân sene 1194.

21-Ruha hâricinde Mahal-ı Cedid'de Müfti-yi sâbık Musa Efendi binâsı câmiinde yevmî beş akçe ile imâm ve hatîb olan Mehmed fevt mahlûlünden diğer Mehmed'e bâ-arzuhal tevcih buyruldu. 17 Rebî'ü'l-âhir sene 1195.

22-Ruha'da Babü'l-Emir'de Taşra Mahallesi demekle ma'rûf mahalde merhûm Musa Efendi binâsı câmide yevmî beş akçe ile imâm hatîb olan Seyyid

Ali bilâ-veled fevt mahlûlünden ulemâdan Seyyid Yusuf Halîfe her vecihle müstehak olmakla ciheteyn-i mezkûreyene müteveffâ-yı mezbûrun bilâ-veled fevtinden kenduye tevcîh buyrulmak ricâsına taraf-ı şer' de yedine arz i'tâ ve berât zahrına değin olan hizmetini etmek için mürâsele verildikten sonra yedinde olan arzını „, arz berât olmaksızın kenduye „, aherden Mehmed nâm kimesne hliâf-ı inhâ müteveffâ Seyyid Ali'nin oğluyum deyu kendi üzerine berât ittirub ba'de „, için celile-i „, Mehmed bilâ-veled fevt oldu deyu diğer Mehmed üzerine berât ittirub bu tarafa geldik de Seyyid Yusuf ile mahllinde meclis-i şer' de „, bi'l-meclis olduk da ferağlarından keyfiyeti hal ber-minvâl-ı muharrer olduğunu bir takrib ile mezbûr Mehmed ikrâr-ı itirâf idüb ve Seyyid Yusuf Halîfe'ye gadr-ı küllî olduğunu ahali-i belde haber vermeleriyle mezbûr imâmet ve hitâbet cihetleri diğer Mehmed'in ref'inden Seyyid Yusuf Halîfe'ye nâ'ib Seyyid Hacı Abdurrahim arziyla tevcîh buyruldu. Şevvâl sene 1197.

23-Ruha'nın hâric-i surunda Babü'l-Emir'de Taşra Mahalle demekle ma'rûf mahalde Musa Efendi binâsı câmide yevmî beş akçe ile imâm ve hatîb olan es-Seyyid Yusuf ferağından oğlu Ahmed'e bâ-berât vâki' ise deyu tevcîh buyruldu. Şevvâl sene 1199.

24-Ruha hâricinde Babü'l-Emir'de Taşra Mahallesi demekle ma'rûf mahalde merhûm Musa Efendi binâsı câmide yevmî beş akçe ile imâm ve hatîb olan Ahmed bilâ-veled fevt mahlûlünden sâhib-i evvel Seyyid Yusuf'a nâibi İbrahim arziyla tevcîh buyruldu. 20 Zilhicce sene 1202.

25-Ruha'da Babü'l-Emir'de Taşra Mahallesi demekle ma'rûf mahallede merhûm Musa Efendi binâsı câmide yevmî beş akçe ile imâm ve hatîb olan Yusuf bilâ-veled fevt mahlûlünden lede'l-intihân istihkâkı nümâyân olan Seyyid Mehmed'e nâibi Seyyid Hacı Mehmed el-Arabi? arziyla merkuma tevcîh buyruldu. 6 Şa'bân sene 1218.

26-Ruha'da Musa Efendi Câmiî'ne iki akçe ile mü'ezzin Hacı Ali fevtinden Ömer'e kadısı Seyyid Ahmed arziyla tevcîh. Safer sene 1229.

27-Ruha'da Babü'l-Emir'de Taşra Mahallesi demekle ma'rûf mahalde merhûm Musa Efendi binâsı câmide beş akçe ile imâm ve hatîb olan Seyyid Mehmed bilâ-veled fevt mahlûllerinden Seyyid Halil'e kadısı Hafız Mustafa Efendi arziyla tevcîh buyruldu. 21 Rebî'ü'l-âhir sene 1229.

28-Ruha'nın hâricinde Yusuf Paşa ihdâs eylediği yeni Mahkeme'de hâliyen Ruha'da mezun bi'l-iftâ Musa Efendi ta'mîr eylediği câmi olub hatîb lâzım olmakla nim akçe ile Mustafa'ya kadısı Süleyman arziyla tevcîh. Muharrem sene 1231.

29-Ruha'nın hâricinde Yusuf Paşa ihdâs eylediği yeni mahkemede mezun bi'l-iftâ Musa Efendi ta'mîr eylediği mescidde imâm lâzım olmakla nim akçe ile Mustafa'ya kadısı Süleyman arziyla tevcîh. Muharrem sene 1231.

2. 1. 26. Narincli (lu) Cami:

Günümüzde Narıncı Mahallesi'nde Akarbaşı mevkiinde yer alan caminin bânisinin veya vâkıfının kim olduğu hakkında yazılı kaynaklarda herahangi bir

bilgi bulunmamaktadır. XVI. yy. 'da yapılan tahrirlerde “Camii Narinceli” olarak kaydedilen bu yapıya ait aşağıda verilen atama kayıtlarında da bânisi hakkında bilgiler yer almamakta olup, buraya yapılan atamaların XVII. yy. 'ın sonlarına tekabül ettiği görülmektedir.

Fotoğraf-13: Narinli Cami (İç Kısım)

Camiye ait atamalar¹¹⁰:

1-Ruha'da Narinli Câmii'nde beş akçe ile mütevellî Hüseyin rızâsıyla İsmail'e fârîğ olub kadısı Makbul arzıyla. Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

2-Ruha'da Narinli Câmii'nde üç akçe ile imâm-ı sâni Halil fevt Ali'ye inâyet. Rebîü'l-sani sene 1108.

3-Ruha'da Narinli Câmii'nde beş akçe ile hatîb Şeyh Ömer ferağından sulbî oğlu İbrahim'e kadısı Yusuf arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1108.

4-Ruha'da Narinli Câmii'nde loğkeş Ali fevt nim akçe ile Ramzan'a mütevellîsi Hüseyin arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1110.

5-Ruha'da Narinli nâm câmide bir akçe ile imâm-ı sâni Halil fevt Muhammed'e kadısı Hüseyin arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1110.

6-Ruha'da Narinli Câmii'nde aşır-hân Mahmud fevt nim akçe ile Ahmed'e kadısı Mahmud arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1110.

7-Ruha'da Narinli Câmii'nin vüs'atı olub fazlasından üç akçe ile duâgûy olmak üzere Ebubekir'e kadısı Muhammed arzıyla. Şa'bân sene 1118.

8-Ruha'da Narinli Câmii'nde imâm-ı sâni Halil fevt Ahmed'e inâyet. Zilka'de sene 1124.

¹¹⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 193; 1140, s. 309, 313, 314; 1160, s. 190, 191; 1119, s. 90; 1091, s. 25; 1128, s. 11; 1088, s. 50, 60; 1090, s. 116, 117, 118; 1158, s. 260; 1090, s. 126, 127, 128, 130; 1093, s. 90; 1084, s. 106; 1095, s. 168, 171; 548, s. 98, 99, 101; 545, s. 55, 56; 1118, s. 72, 73, 74, 75, 77; 568, s. 238.

9-Ruha'da vâki' Narincli Mescidi Vakfı'nın iki akçe ile nâzırı Seyyid Halil hüsn-i rızâsıyla oğlu Seyyid Abdurrahman Halîfe'ye kasr-ı yed etmekle fârîğ -ı mezbûrun berâtı mûcibince berât. Şa'bân sene 1137.

10-Ruha'da vâki' Narincli Câmii'ne loğkeş olan Mehmed fevtinden loğkeş olan Mehmed fevtinden Mustafa'ya inâyet buyruldu. Receb sene 1138.

11-Ruha'da Narincli Câmii'nde iki akçe ile ferrâş olan Hacı Murteza terk-i hizmet etmekle ref'inden Ömer'e kadısı İsmail arzıyla inâyet. Safer sene 1139.

12-Ruha'da Narincli Câmii'nde üç akçe ile mü'ezzin olan İzzet İbrahim mahlûlünden Yusuf'a inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1139.

13-Ruha'da Narincli Câmî Vakfı'nın iki akçe ile kâtibi olan Seyyid Abdurrahman kasr-ı yedinden oğlu Seyyid Ahmed'e kadısı Seyyid Osman arzıyla inâyet. Muharrem sene 1140.

14-Ruha'da Narincli Câmii'nin iki akçe ile babası Seyyid Abdurrahman ferağından kâtibi Seyyid Ahmed'e tecdîd. Şevval sene 1143

15-Ruha'da Narincli Câmî Evkafı'nın iki akçe ile nâzırı olan es-Seyyid Halil fevt olmakla Seyyid Ömer'e kadısı Mustafa arzıyla buyruldu. Safer sene 1154.

16-Ruha'da Narincli Câmî-i Şerîfi'nde yevmî üç akçe ile imâm-ı sâni Şahin rızâsıyla sulbî kebîr oğlu Mehmed Şerîf'e kasr-ı yedinden kadısı mezbûr arzıyla. Zilka'de sene 1154.

17-Ruha'da Narincli Câmii'nin Vakfı'ndan üç akçe ile duâgûy Ahmed bin Mahmud'a tecdîd. Receb sene 1168.

18-Ruha'da Narincli Câmii'nde babası Seyyid Ömer fevtinden vakfın nâzırı Halil kasr-ı yedinden Ahmed'e tecdîd. Receb sene 1168.

19-Ruha'da Narincli Câmii'nde iki akçe ile loğkeş Abdurrahman'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

20-Ruha'da Narincli Câmii'nde Mehmed Şerîf ferağından üç akçe ile imâm-ı sâni Ahmed'e tecdîd. Rızâsıyla ferağından karındaşı Mustafa'ya bâ-berât inâyet. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

21-Ruha'da Narincli Câmii'nde çerâğdâr Abdurrahman'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

22-Ruha'da Narincli Câmî Vakfı'nın sekiz akçe duâgûy Seyyid Hacı İsmail'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

23-Ruha'da Narincli Câmii'nde ferrâş Abdurrahman'a tecdîd. Ramazân sene 1168.

24-Ruha'da Narincli Câmii'nde yevmî üç akçe ile imâm-ı sâni olan Mustafa'ya tecdîd. Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

25-Ruha'da Narincli Câmii'nde yevmî üç akçe ile imâm-ı sâni Mustafa Halîfe'ye berât tecdîd. Gurre-i Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

26-Ruha'da Narincli Câmî-i Şerîfi Vakfı'nın yevmî bir akçe vazîfesiyle câbisi olan Osman fevt olup mahlûlünden sulbî oğlu Süleyman Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih. Gurre-i Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

27-Ruha'da Narincli Câmî Vakfı'ndan almak üzere üç akçe ile duâgûy olan Ahmed Halîfe'ye berât-ı atîk mûcibince tecdîd. Gurre-i Ramazân sene 1172.

28-Ruha'da Narincli Câmii Evkafı'nın iki akçe ile nâzırı olan Ahmed'e tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

29-Ruha'da Narincli Câmî-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile nezâret ve yevmî üç akçe ile duâgûy olan Ahmed bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Hüseyin Halife'ye bâ-arzuhal tevcîh buyruldu. Safer sene 1174

30-Ruha'da Narincli Câmî-i Şerîfi'nin Evkafı'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile duâgûy olan Hafız Ahmed bin Mehmed bilâ-veled fevt olub mahlûlünden es-Seyyid Fazlullah Halife'ye nâibi Mustafa arzıyla tevcîh. Gurre-i Rebîü'l-evvel sene 1174.

31-Ruha'da Narincli Câmî-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile vakf-ı mezbûrun nâzırı olan Ahmed fevt olduk da bilâ-veled olmakla müstehak-tan Seyyid Molla Nebi Halife'ye arz olunub tevcîh inbâsına bâ-hüccet Molla Hüseyin nâm kimesneye tevcîh olunub mezbûr Seyyid Molla Nebi Halife'ye gadr-ı küllî olmakla ref'inden Seyyid Molla Nebi Halife'ye kadısı İbrahim arzıyla tevcîh. Gurre-i Rebîü'l-evvel sene 1174.

32-Ruha'da Narincli Câmii'nin yevmî iki akçe ile nâzırı olan Seyyid Tayyib'e müceddeden inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1186.

33-Ruha'da Narincli Câmii'nin Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile nâzır olan Seyyid Nebi ferağından Hüseyin'e kadısı Seyyid İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. Receb sene 1186.

34-Ruha'da Narincli Câmii'nin Evkafı'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile duâgûy olan Fazlullah fevt mahlûlünden Hüseyin'e kadısı Seyyid İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. Receb sene 1186.

35-Ruha'da Narincli Câmî Vakfı'nın iki akçe ile nâzırı olan Hüseyin fevt mahlûlünden Seyyid Mustafa'ya vâki' ise deyu inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1201.

36-Ruha'da Narincli Câmî Evkafı'nın iki akçe ile kâtibi olan Abdurrahim fevt mahlûlünden Abdurrahman'a nâibi İbrahim arzıyla tevcîh. 26 Zilhicce sene 1202.

37-Ruha'da Narincli Câmî Evkafı'ndan almak üzere yevmî üç akçeye ber-vech-i duâgûy mutasarrıf olan Hüseyin fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Hafız Ahmed'e nâibi Seyyid Hacı Mehmed fehmi arzıyla tevcîh. 23 Cemâziye'l-âhîr sene 1203.

38-Ruha'da Narincli Câmii'nin yevmî bir akçe ile nâzırı olan Halil bilâ-veled fevt mahlûlünden es-Seyyid Mehmed'e vakf-ı mezbûr kuâ ve mezârî' ve memlaha olmakla yevmî bir akçe dahi zam olunub yevmî iki akçe ile merkum es-Seyyid Mehmed'e nâibi es-Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcîh buyruldu. 26 Cemâziye'l-evvel sene 1204.

39-Ruha'da Narincli Câmii'nde iki akçe ile loğkeş olan Abdurrahman ve yevmî bir akçe ile câbisi olan Süleyman fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed bin Ebubekir'e loğkeş mezkûr vazîfesine yevmî bir akçe zam olub üç akçe ve cibâyet-i mezkûr vazîfesine dahi bir akçe zam olunub cem'an beş akçe ile kadısı Feyzullah arzıyla merkuma tevcîh buyruldu. 8 Safer sene 1208.

40-Ruha Kazâsı'nda Narinci Câmî-i Şerîfî usûl-ı vakıftan almak üzere yevmî iki akçe ve izdiyâd-ı vakıftan almak üzere yevmî bir akçe ile loğkeş ve yine usûl-ı vakıftan almak üzere yevmî bir akçe ve izdiyâd-ı vakıftan almak üzere yevmî bir akçe vazîfe ile câbisi olan Seyyid Mehmed bin Ebubekir fevt mahlûlünden Seyyid el-Hâc Mehmed'e bilâ-veled fevt vâkî' ise merkuma bâ-berât-ı atık tevcih buyruldu. 11 Rebî'ü'l-âhir sene 1217.

41-Ruha'da Narinci Câmî-i Şerîfî'nin yevmî iki akçe vazîfe ile nâzırı olan es-Seyyid Mehmed ferağından es-Seyyid Ahmed Sâhib Halîfe'ye yedinde olan berât ve takrîr-i hüccet mûcibince tevcih buyruldu. 29 Zilhicce sene 1219.

42-Ruha'da Narincli Câmîi'ne ikişer akçe ile mü'ezzin ve ferraşlık hizmeti mahlûl olmakla Murteza'ya kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Receb sene 1219.

43- Ruha'da Narincli Câmîi'nde cüz-hân olmayub lâzım olmakla yevmî bir akçe ile Hacı Murteza'ya inâyet. Receb sene 1223.

44-Ruha'da Narincli Câmîi'ne yevmî iki akçe ile cüz-hân Ömer fevtinden Hacı Murteza'ya inâyet. Zilka'de sene 1223.

45-Ruha'da Narincli Câmîi'ne bir akçe ile imâm sânisî Mehmed mutasarrıf iken üzerinden Ahmed almakla bâ-berât ibkâ. Ramazân sene 1225.

46-Ruha'da Narincli Câmîi'ne câbisi Halil fevtinden bir akçe ile Ahmed'e inâyet. Zilka'de sene 1225.

47-Ruha'da Narincli Câmî Evkafı'ndan almak üzere üç akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf Ebubekir fevtinden Hüseyin'e kadısı Ebubekir arzıyla tevcih. Safer sene 1229

48-Ruha'da Narincli Câmîi'ne iki akçe ile mü'ezzin İbrahim fevtinden oğlu Mahmud'a kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Muharrem sene 1230.

49-Ruha Kazâsı'nda Narincli Câmî-i Şerîfî Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî üç akçe ile câmî-i mezkûrede imâm-ı sâni olan Seyyid Mustafa mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Mehmed'e bâ-arzuhal vâkî' ise merkûm Seyyid Mehmed'e tevcih buyruldu 14 Rebîü'l-evvel sene 1232.

2. 1. 27. Nimetullah Bey (Ak) Cami:

Hacı Nimetullah bin Asker'in H. 1134/ M. 1594 tarihli vakfiyesinde, sanıldığı gibi aksine, Urfa'da bulunan Nimetullah Bey Camisine herhangi bir tahsisatı bulunmamakta olup, bu caminin de bânisi olmadığı anlaşılmaktadır. Zira vakıf kurucusu sözü edilen vakfiyesinde; "*Haleb beldesine tâbi Biretülîrat (Birecik) Beldesinde Meydân Mahallesi'nde Şeker oğlu hânesi kurbunda hâlis malî ile bir mescid binâ idüp ânı gaiplerden ve hâzırlardan namâz kılânlar hasbeten lillâh müebbeden ve muhalleden vakf ve habs...*" ifadelerinden Birecik'te bir mescid inşa ettiğini belirtmektedir.¹¹¹ Oysaki günümüzde Urfa'da Nimetullah Mahallesi Ellisekiz Meydanı'nda yer alan camiye ait aşağıda verilen atama kayıtlarında da görüleceği üzere caminin bânisi Nimetullah Bey olarak verildiği gibi caminin de Ruha'da (Urfa) yer aldığı belirtilmektedir. Baba ismi ve "Hacı" lakabı

¹¹¹ VGMA, Defter 735, s. 46, sıra. 22.

olmayan bu vâkıfın yukarıda belirtilen “Hacı Nimetullah bin Asker”den farklı bir vâkıf ve kişi olduğu anlaşılmaktadır. Kitabesine göre M. 1695 tarihinde Abbas Ağa tarafından cami avlusunun kuzeyinde bulunan medrese odaları yaptırılmıştır.¹¹² Bu bilgi atama kayıtlarında da yer almaktadır. (bkz. 13. **atama kaydı**)

Fotoğraf-14: Nimetullah Bey (Ak) Cami

Camiye ait atama kayıtları¹¹³

1-Ruha’da Nimetullah Bey Câmii’nde hatîb Abdurrahman berâtı zâyî’ idüb berât,, inâyet buyruldu. Şa’bân sene 1104.

2-Ruha’da Nimetullah Bey Câmii’nde imâm Ali kebîr oğlu Seyyid Ahmed’e fârîğ olub kadısı Muhammed Emin arzıyla. Cemâziye’l-âhîr sene 1105.

3-Ruha’da Nimetullah Bey Evkafı’ndan cüz-hân Seyyid Muhammed fevt Seyyid Abdurrahman’a kadısı Muhammed Emin arzıyla. Cemâziye’l-âhîr sene 1105.

4-Ruha’da Nimetullah Câmii’nde beş akçe ile nâzır ve iki akçe ile cüz-hân İsmail kebîr oğlu Mehmed’e fârîğ olub kadısı Mehmed arzıyla. Rebî’ü’l-ahîr sene 1111.

5-Ruha’da Nimetullah Câmii’nde dört akçe ile kâtib Mahmud’a berât tecdit. Sene 1116.

6-Ruha’da Nimetullah Câmii’ne iki akçe ile imâm-ı sâni Mehmed ferağından oğlu Ebubekir’e inâyet. Rebî’ü’l-evvel sene 1116.

¹¹² Kürkçüoğlu, a. g. e. , s. 48.

¹¹³Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 193, 185, 186, 188, 189, 190, 192; 1139, s. 51; 1088, s. 53; 1090, s. 119, 124; 117, s. 36, 38; 1084, s. 107; 1096, s. 265; 548, s. 101; 565, s. 215; 1118, s. 77, 78.

7-Ruha'da Nimetullah Câmii'nde bir akçe ile mü'ezzin Cuma ferağından oğlu Yusuf'a inâyet. Rebi'ü'l-ahîr sene 1116.

8-Ruha'da Nimetullah Câmii Evkafı'ndan iki akçe ile cüz-hân Ali ferağından oğlu Seyyid İbrahim'e kadısı Hüseyin arziyla. Zilhicce sene 1117.

9-Ruha'da Nimetullah Bey Câmii'nde Evkafı'ndan almak üzere bir akçe ile cüz-hân Abdurrahman fevt oğlu Feyzullah'a kadısı Muhammed arziyla. Safer sene 1118.

10-Ruha'da Nimetullah Câmii'nde beş akçe ile imâm Bahri'ye tecdîd. Şa'bân sene 1118.

11-Ruha'da Nimetullah Câmii'nde Hacı Abbas Ağa Medresesi'ne müderrîs lâzım olmakla altı akçe ile Veli'ye kadısı Muhammed arziyla. Şa'bân sene 1118.

12-Ruha'da Ak Câmii'nde ber-vech-i meşrûtiyet mütevellî Koca dimekle ma'rûf kimesneye tecdîd. Zilka'de sene 1124.

13-Ruha'da Nimetullah Bey Câmii'nde el-Hâc Abbas Ağa binâ eylediği medresede altı akçe ile müderrîs olan Ahmed ferağından el-Hâc Mehmed'e kadısı Altıparmak Receb arziyla inâyet. Muharrem sene 1141.

14-Ruha'da Nimetullah Câmii'nde Evkafı'nın iki akçe ile cüz-hânı Ali ferağından es-Seyyid İbrahim Halîfe mutasarrıf olup üzerinde olmakla bâ-berât-ı atîk tecdîd. Zilhicce sene 1144.

15-Ruha'da vâki' Nimetullah Câmî-i Şerîfi'nde iki akçe ile aşır-hân Nebi Halîfe'ye tecdîd. Ramazân sene 1168.

16-Ruha'da vâki Nimetullah Câmî-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile cüz-hân olan es-Seyyid İbrahim Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu Seyyid Ali'ye kasr-ı yed itmekle bâ-berât-ı fârîğ tevcih buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

17-Ruha'da Nimetullah Câmî-i Şerîfi Vakfı'nın yevmî dört akçe ile kâtibi olan İshak Halîfe fevt olup mahlûlünden sulbî oğlu Derviş Mehmed Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arziyla tevcih buyruldu. Gurre-i Şa'bân sene 1176.

18-Ruha'da Nimetullah Bey Câmii'nde yevmî iki akçe ile cüz-hân olan Seyyid Ali bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Mustafa'ya nâibi Seyyid İbrahim Nakıbzâde arziyla tevcih buyruldu. Safer sene 1182.

19-Ruha'da Nimetullah Bey Câmii'ne yevmî iki akçe ile ve cüz-hân olan evlâd-ı vâkıftan Seyyid Mustafa ferağından Ahmed'e bâ-berât tevcih buyruldu. 27 Şa'bân sene 1188.

20-Ruha'da Ak Câmii dimekle meşhur merhûm Nimetullah Bey Câmii'nde yevmî iki akçe vazîfe ile aşır-hân Seyyid Mehmed bî-berât olmakla müceddeden tevcih buyruldu. 5 Cemâziye'l-evvel sene 1191.

21-Ruha'da Nimetullah binâsı câmî evkafında dört akçe ile kâtib olan Derviş Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden karındaşı oğlu Abdurrahman'a kadısı Feyzullah arziyla tevcih buyruldu. 5 Safer sene 1208.

22-Ruha'da Nimetullah Bey Câmii'nde yevmî iki akçe vazîfe ile cüz-hân olan Ahmed fevt mahlûlünden oğlu Abdurrahman bin Ahmed'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud arziyla tevcih buyruldu. 11 Şevvâl sene 1213.

23-Ruha'da Ak Câmî Evkafı'nın tevliyeti evlâd-ı evlâdına meşrûta olub bermuceb-i şart-ı vâkıf mütevellîsi olan Hasan Bey fevtinden evlâdından Şeyh Abdullah'a inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1230.

24-Ruha'da Nimetullah Câmî Evkafı'nın dört akçe ile kâtibi Mahmud rağbet itmekle refinden İshak'a nâibi Süleyman arzıyla tevcîh. Cemâziye'l-âhîr sene 1231.

2. 1. 28. Nur Ali Cami:

Akkoyunlu beylerinden Karayülük Osman Bey'in yeğeni olan Nur Ali 1404 yılında Urfa'ya vali olarak tayin edilmiş olup, bu tarihte yapıyı inşa ettiği sanılmaktadır. ¹¹⁴Atama kayıtlarında mescid olarak geçen ve Tatlık Mahallesi'nde yer alan yapının aslında cami olduğu ve “*Nur Ali Mescidi*” ismiyle anıldığı anlaşılmaktadır. (bkz. 5. ve 7. **atama kayıtları**)

Camiye ait atama kayıtları¹¹⁵:

1-Ruha'da Nur Ali Mescidi'nde beş akçe ile imâm olan Seyyid Mehmed kasr-ı yedinden oğlu Seyyid Mehmed Süleyman'a kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Rebî'ü'l-evvel sene 1143.

2-Ruha'da Nur Ali Mescidi'nde beş akçe ile imâm Mehmed fevt oğlu Ali'ye bâ-arz. Cemâziye'l-âhîr sene 1168.

3-Ruha'da Nur Ali Mescidi'nde beş akçe ile imâm Mehmed kasr-ı yedinden oğlu Ali'ye nâibi Seyyid Mehmed Said arzıyla inâyet. Receb sene 1168.

4-Ruha'da Tatlık Mahallesi'nde Nur Ali Mescidi Câmii'nde? hatîb ŞeyhTayyib'e? tecdîd. Ramazân sene 1168.

5-Ruha'da Tatlık Mahallesi'nde vâkî' Nur Ali Mescidi dimekle ma'rûf câmide yevmî iki akçe vazîfe ile hatîb olan Şeyh Taha fevt olub mahlûlünden Seyyid Mehmed Emin Halîfe'ye nâibi Ali Efendi arzıyla tevcîh buyruldu. Zilka'de sene 1171.

6-Ruha'da Nur Ali Mescidi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Ali'ye tecdîd. Rebî'ü'l-âhîr sene 1175.

7-Ruha'da Tatlık Mahallesi'nde Nur Ali Mescidi dimekle ma'rûf câminde iki akçe ile hatîb olan Seyyid Mehmed Emin fevt mahlûlünden Seyyid Ahmed'e bâ-berât tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1200.

8-Ruha'da Nur Ali Mescidi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Ali bin Mehmed fevt mahlûlünden Hafız Abdullah'a bilâ-veled fevt vâkî' ise deyu inâyet. 24 Cemâziye'l-âhîr sene 1211.

9-Ruha'da Nur Ali Mescidi'nin yevmî iki akçe ile imâmı Ebubekir fevtinden Mehmed'e kadısı Ebubekir arzıyla tevcîh. Muharrem sene 1230.

10-Ruha'da Nur Ali Mescidi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Ebubekir fevtinden oğlu Mehmed'e nâibi Seyyid Ömer arzıyla tevcîh. Rebî'ü'l-âhîr sene 1234.

¹¹⁴Kürkçüoğlu, a. g. e. , s. 103.

¹¹⁵Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1139, s. 52; 1090, s. 116, 118, 125; 1158, s. 260; 1095, s. 167, 565; s. 214; 1118, s. 77, 79.

2. 1. 29. Rahmaniye Cami:

Aşağıda verilen atama kayıtlarında da görüldüğü üzere caminin Babü'l-Har-ran karşısında yer aldığı ve bânisinin el-Hac Abdurrahman Efendi olduğu anlaşılmaktadır.

Camiye ait atama kayıtları¹¹⁶:

1-Ruha'da Babü'l-Harra'nda el-Hâc Abdurrahman Efendi müceddeden binâ eylediği Rahmaniye Câmi-i Şerîfi'nin yevmî üç akçe vazîfe ile hatîb olan Seyyid Osman fevtinden Mustafa Halîfe'ye kadısı es-Seyyid Feyzullah arzıyla inâyet. Ramazân sene 1136.

2-Ruha'da Babü'l-Harran hâricinde Hacı Abdurrahman Efendi binâ eylediği câmiinin dört akçe ile imâmı Kaplan nâm kimesneden cemaatı razı olmamakla Hasan'a kadısı Altıparmak Receb arzıyla inâyet. Şevvâl sene 1140.

3-Ruha'da Babü'l-Harran hâricinde el-Hâc Abdurrahman Efendi Câmi'i'nde dört akçe ile imâm Kaplan refinden Hasan'a berât tecdîd. Şevval sene 1143.

4-Ruha'da Babü'l-Harran hâricinde el-Hâc Abdurrahman Efendi binâ eylediği câminin dört akçe ile imâmı olan Hasan fevt sulbî kebîr oğlu Ebubekir'e kadısı es-Seyyid Seyfullah arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1147.

5-Ruha'da Babü'l-Harran hâricinde Hacı Abdurrahman Efendi Câmi'i'nde dört akçe imâm Ebubekir'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

6-Ruha'da Babü'l-Harran'da el-Hâc Abdurrahman Câmi-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile hatîb olan Mustafa Halîfe fevt mahlûlünden sulbî oğlu Mehmed Halîfe'ye nâibi Ali arzıyla tevcih. Gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1172.

7-Ruha'da hâric-i surunda Babü'l-Harran mukâbilinde vâki' el-Hâc Abdurrahman nâm vâkıfın müceddeden binâ eylediği Câmi-i Rahmaniye demekle arîf câmi-i şerîfin yevmî üç akçe ile hatîbi olan Mehmed Halîfe bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Hafız el-Hâc Hüseyin nâm kimesneye arz virilub tevcih olunmak ..., ol dahi fevt olmakla mahlûlünden Seyyid Ali'ye nâibi Mustafa arzıyla tevcih. Gurre-i Rebî'ül-evvel sene 1174.

8-Ruha'da haric-i surunda Babü'l-Harran mukabelesinde Hacı Abdurrahman Efendi binâ ve ta'mîr eylediği Rahmaniye Câmi'i'nde yevmî üç akçe ile hatîb olan Seyyid Ali ferağından Hacı Mustafa'ya nâibi Hacı Abdulkерim Halilzâde arzıyla tevcih buyruldu. 12 Cemâziye'l-âhîr sene 1189.

9-Ruha'da hariç-i surunda Babü'l-Harran mukabelesinde El-Hâc Abdurrahman Efendi binâ ve ta'mîr eylediği Rahmaniye Câmi'i'ne yevmî üç akçe ile hatîb olan el-Hâc Mustafa fevt mahlûlünden oğlu Mehmed'e inâyet. 16 Şevvâl sene 1204.

10-Ruha hâricinde Babü'l-Harran Mahallesi'nde Hacı Abdurrahman Efendi Câmi-i Rahmaniye'de üç akçe ile hatîb ta'yîn olunan Mahmud'a nâibi Seyyid Fazlullah arzıyla tevcih. Rebî'ül-âhîr sene 1234.

¹¹⁶Bu atama kayıtlarının yer aldığı defterler: VGMA, Defter 1160, s. 89; 1139, s. 51; 1088, s. 50, 55; 1090, s. 117, 127, 130; 1096, s. 264; 548, s. 99; 1118, s. 79, 80.

11-Ruha'da Babü'l-Harran Mahallesi'nde Hacı Abdurrahman Efendi Câmi-i Rahmaniye , , beş akçe ile imâm ta'yîn olunan Kaplan'a? nâibi Seyyid Fazlullah arzıyla tevcih. Cemâziye'l-evvel sene 1234.

12-Ruha'da haric-i kaza-yı şehirde Babü'l-Harran nâm mahallede mütevellî Hacı Abdurrahman Câmii'nde yevmî üç akçe ile hatîb Mahmud rağbet itmeyub diyâr-ı aherde olmakla refinden Seyyid Osman'a mütevellîsi Hacı Abdurrahman arzıyla tevcih. Muharrem sene 1235.

2. 1. 30. Siverekli Hacı Ali Cami:

Siverekli Hacı Ali tarafından inşa edildiği anlaşılan bu yapının, Babü'l-Emir Mahallesi'nde yer aldığı ve önceleri mescid olarak kullanılan yapının sonradan camiye çevrildiği aşağıda verilen atama kayıtlarından anlaşılmaktadır.

Camiye ait atama kayıtları¹¹⁷:

1-Ruha'da Siverekli Hacı Ali Mescidi'nde bir akçe ile mütevellî Hacı Yunus rızâsıyla Ahmed'e fânîş olub kadısı Mehmed arzıyla. Receb sene 1111.

2-Ruha'da Babü'l-Emir Mahallesi'nde el-Hâc Ali Mescidi'nde minber olmayub salât-ı cuma için mühim olmakla Şeyh Ebubekir'e izin ve ,, hatibiye mu'ay-yene ile buyruldu. Muharrem sene 1113.

3-Ruha'da Siverekli Hacı Ali Mescidi'nde beş akçe ile imâm Ahmed'e berâtı tecdîd. Muharrem sene 1116.

4-Ruha'da Siverekli Hacı Ali Câmii'nde bir akçe ile mütevellî ve beş akçe ile imâm Ahmed mahlûlünden sulbî kebîr oğlu Abdullah mutasarrıf olub berâtı tecdîd. Cemâziye'l-Sâni sene 1144.

5-Ruha'da Siverekli Hacı Ali Câmii'nde hatîb Nebi'ye tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

6-Ruha'da Babü'l-Emir Mahallesi'nde Siverekli Ali Câmii'nde mütevellî Abdullah fevt imâm-ı sâni dahi lâzım olmakla Seyyid Süleyman'a bâ-berât-ı müteveffâ tevcih. Ramazân sene 1168.

7-Ruha'da Siverekli Ali Câmii'nde beş akçe ile imâm Seyyid Süleyman'ın berâtı tecdîd. Safer sene 1172.

8-Ruha'da Siverekli Ali Câmii'nde beş akçe ile imâm olan Seyyid Süleyman Halîfe'ye bâ-berât-ı atık tecdîd buyruldu. Gurre-i Safer sene 1172.

9-Ruha'da Babü'l-Emir Mahallesi'nde Siverekli Ali Câmii'nde yevmî bir akçe ile imâm-ı sâni ve bir akçe ile mütevellî Seyyid Süleyman Halîfe'ye tecdîd. Gurre-i Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

10-Ruha'da Siverekli Ali Ağa binâsı Câmide iki akçe ile hatîb olan Nebi Halîfe'ye. Şevvâl sene 1176.

11-Ruha'da Siverekli Ali binâsı câmide yevmî iki akçe ile hatîb olan Süleyman'a tecdîd. Gurre-i Şevvâl sene 1176.

¹¹⁷Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160 s. 185, 186, 188; 1088, s. 52; 1090, s. 117, 119; 1158, s. 259; 1090, s. 125, 128; 1158, s. 259; 1117, s. 36; 1158, s. 259; 1095, s. 169; 548, s. 101; 1118, s. 72, 75, 76.

12-Ruha'da Siverekli Ali Câmii'nde beş akçe ile imâm Seyyid Süleyman'a tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1188.

13-Ruha'da Siverekli Câmî Vakfı'ndan almak üzere iki akçe ile hatîb olan Nebi fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed'e nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 15 Zil-hicce sene 1202.

14-Ruha'da Siverekli Ali binâsı Câmii'nde beş akçe ile imâm olan Seyyid Süleyman fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed'e nâibi İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 9 Muharrem sene 1206.

15-Ruha'da Siverekli Hacı Ali Mescidi'nde bir akçe ile loğkeş olan Ömer'e tecdîd. Şa'bân sene 1220.

16-Ruha'da Siverekli Hacı Ali Câmii'ne bir akçe ile mütevlî ve bir akçe ile imâm Ahmed fevtinden oğlu Abdullah'a kadısı Ebubekir arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

17-Ruha'da Siverekli Hacı Ali Mescidi'nde beş akçe ile imâm ve bir akçe ile mütevellî Ahmed mahlûlünden oğlu Abdullah kadısı Ebubekir arzıyla tevcih. Rebiü'l-evvel sene 1230.

18-Ruha'da Siverekli Hacı Ali Câmii'ne iki akçe ile hatîb Şeyh Ebubekir fevtinden Hüseyin'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Muharrem sene 1231.

2. 1. 31. Süleyman Ağa (Damat Süleyman) Cami:

Bânisi Süleyman Ağa olan bu yapı Damat Süleyman Cami olarak da bilinmektedir. Dergezenli Mahallesi'nde yer alan camiden başka bu vakfa ait aynı isimde, Yusuf Paşa Cami içerisinde yer alan, bir de medrese bulunmaktadır. Mescid olarak kullanılan bu yapının minber konulup camiye çevrildiği anlaşılmaktadır. (bkz. 5. **atama kaydı**.)

Camiye ait atama kayıtları¹¹⁸:

1-Ruha hâricinde Gezenli Mahallesi'nde Süleyman Ağa Mescidi'nde imâm Abdurrahman'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

2-Ruha hâricinde Dergezenli Mahallesi'nde Süleyman Ağa binâsı Mescid-i Şerifte yevmî altı akçe ile imâm olan Abdurrahman fevt olub mahlûlünden sulbî oğlu Mehmed Halîfe'ye babası berât-ı atiki mücibince tevcih buyruldu. Gurre-i Safer sene 1178.

3-Ruha hâricinde Dergezenli Mahallesi'nde Süleyman Ağa Mescidi'nde yevmî altı akçe ile imâm olan Mahmud ferağından Mehmed Halîfe'ye nâibi Seyyid İbrahim Nakıbzâde arzıyla tevcih buyruldu. Ramazân sene 1181.

4-Ruha hâricinde Dergezenli Mahallesi'nde Süleyman Ağa Mescidi'nde yevmî altı akçe ile imâm olan Mehmed Tayyib ferağından Mehmed'e bâ-berât ve nâibi Hacı Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Şa'bân sene 1183.

¹¹⁸Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1090, s. 117; 1117, s. 37, 38; 1087, s. 27; 1096, s. 264, 265; 1095, s. 168, 169; 568, s. 237, 239.

5-Ruha'da hâric-i surunda Dergezen Mahallesi'nde Süleyman Ağa binâsı mescidde minber vaz' olunub câmi olmakla hitâbeti yevmî dört akçe ile İbrahim'e inâyet. 18 Zilhicce sene 1190.

6-Ruha hâricinde Dergezenli Mahallesinde Süleyman Ağa binâsı mesciddde yevmî altı akçe ile imâm olan Mehmed ferağından oğlu Mustafa'ya Suruç nâibi İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 5 Safer sene 1191.

7-Ruha Kazâsının hâric-i surda Dergezenli Mahallesi'nde Süleyman Ağa minber vaz' eylediği câmiinde dört akçe ile hatîb olan İbrahim ferağından Mehmed Kamil'e bâ-berât tevcih. Rebî'ü'l-âhîr sene 1200.

8-Ruha'da Süleyman Ağa binâsı câmisinin ve medresesinin evkafından almak üzere yevmî on akçe ile mütevellisi olan Hacı Abdullah bilâ-veled fevt mahlûlünden Sofuzade Hacı Mehmed'e nâibi Seyyid Mehmed Emin arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1201.

9-Ruha hâricinde Dergezenli Mahallesi dimekle ma'rûf mahallede karye-i? mezkûr sükkânından Süleyman Ağa binâsı mescidinden iki akçe ile ferraş ve iki akçe ile çerâğdâr ve iki akçe ile loğkeş olan Mehmed bin Mehmed mütevellî? tezkiresiyle mutasarrıf yedinde berât olmayub bî- berât olmakla cihât-ı mezkûre merhum Mehmed bin Mehmed'e nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 14 Cemâziye'l-âhîr sene 1202.

10-Ruha'da Süleyman Ağa binâsı câmi ve medrese-i münifi evkafından almak üzere yevmî on akçe ile evkaf-ı mezkûrun mütevellisi olan Sofuzâde Hacı Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Ahmed veled-i Mustafa'ya nâibi Seyyid İshak Tahir arzıyla tevcih buyruldu. 7 Safer sene 1232.

11-Ruha'da Süleyman Ağa binâsı câmi-i şerîfi ve medrese-i münifi avkafından almak üzere yevmî on akçe ile evkaf-ı mezkûrun mütevellisi olan Seyyid Ahmed bin Mustafa ferağından medine-i mezbûre sükkânından Ahmed bin el-Hâc Abdulvahhab'a yedinde olan fârığın atik berâtı ve zuhrunda takrîr-i hücceti mûcibince bâ-arzuhal tevcih buyruldu. Şa'bân sene 1236.

2. 1. 32. Şah Hüseyin (Mahkeme) Cami:

Tatlık Mahallesi'nde yer alan ve Şah Hüseyin'in bina ettiği caminin diğer isminin Mahkeme Cami olduğu aşağıda verilen atama kayıtlarından anlaşılmaktadır.

Camiye ait atama kayıtları¹¹⁹:

1-Ruha'da Hacı Şah Hüseyin binâ eylediği Mahkeme Câmiî'nde dört alçe ile imâm Mustafa ferağından Hacı Abdullah'a. Cemâziye'l-evvel sene 1108.

2-Ruha'da Mahkeme Câmiî'nde hatîb Seyyid Feyzullah'a tecdîd. Şevvâl sene 1108.

¹¹⁹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1140, s. 309, 310, 312; 1160, s. 188; 1119, s. 90; 1128, s. 11; 1139, s. 51; 1088, s. 50, 51; 1090, s. 117, 118, 125; 1158, s. 260; 1090, s. 128, 130; 1096, s. 266; 1095, s. 169; 1118, s. 76, 77; 568, s. 237; 1118, s. 79, 80.

3-Ruha Kasabası'nda Mahkeme Câmii'nde hasbî mü'ezzin Nasrullah'a tecdîd. Rebîü'l-sâni sene 1109.

4-Ruha'da Mahkeme Câmii'nde bâ-mu'ayyene hatîb Ahmed'e berâtı tecdîd. Muharrem sene 1116.

5-Ruha'da Muhakeme Câmii'nde dört akçe ile imâm Hacı Abdullah fevt oğlu Ahmed'e bâ-arz-ı kadî inâyet. Rebî'ü'l-ahîr sene 1116.

6-Ruha'da vâki' Şah Hüseyin binâ eylediği câmi-i şerîfde yevmî bir akçe ile aşır-hân olan Hacı İbrahim fevt olmakla Halil'e inâyet. Receb sene 1137.

7-Ruha'da Mahkeme Mescidi'nde eben an-ceddin kâtib olan Muhammed bî-berât olmakla kadısı İsmail arzıyla berât inâyet. Safer sene 1139.

8-Ruha'da Mahkeme Câmii demekle ma'rûf Hacı Hüseyin Câmii'nde üç akçe ile hatîb olan Ahmed kasr-ı yedinden oğlu Mustafa'ya kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Şevvâl sene 1142.

9-Ruha'da el-Hâc Hüseyin binâ eylediği Mahkeme Câmii'nde üç akçe ile babası Hasan ferağından hatîb Mustafa'ya bir akçe ile tecdîd. Şevval sene 1143.

10-Ruha'da Mahkeme Câmi-i Şerîfi'nin ber-vech-i şart-ı vâkîf iki akçe ile fer-râşlğı evlâd-ı vâkıftan Seyyid Abdurrahman'a kadısı Mehmed arzıyla inâyet buyruldu. Zilka'de sene 1143.

11-Ruha'da Hacı Şah Hüseyin Câmii'nde Cabir ferağından mü'ezzin Seyyid Abdulhay'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

12-Ruha'da Mahkeme Câmii'nde üç akçe ile hatîb Mustafa'ya tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

13-Ruha'da Şah Hüseyin Câmii'nde ber-vech-i meşrûta dört akçe ile imâm Seyyid Nebi'ye tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

14-Ruha'da Tatlık Mahallesi'nde vâki' Mahkeme Câmi demekle ma'rûf câmide iki akçe vazîfe ile abkeş olmak şartıyla Hacı İbrahim nâm kimesnenin iki aded dükkân icâresinden bir dükkânın icâresiyle müceddeden abkeş olan Seyyid Ahmed Halîfe'ye bâ-arzuhal tevcih. Zilka'de sene 1171.

15-Ruha'da Şah Hüseyin Câmi-i Şerîfi'nde üç akçe ile hatîb Mustafa bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed Şerîf Halîfe'ye nâibi Mehmed Said Efendi arzıyla tevcih buyruldu. Zilhicce sene 1171.

16-Ruha'da Şah Hüseyin Câmii'nde yevmî dört akçe ile Hacı İbrahim Vakfî'nin dahi iki akçe ile imâmı Seyyid Nebi'ye tecdîd. Şevvâl sene 1172.

17-Ruha'da el-Hâc Şah Hüseyin Câmii'nde iki akçe ile evkât-ı selâsede mü'ezzin olan Seyyid Abdullah Halîfe'ye tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

18-Ruha'da Şah Hüseyin Câmii'nde dört akçe ile İbrahim fevtinden dahi iki akçe ile cem'an yevmî altı akçe ile imâm olan Seyyid Nebi Halîfe'ye tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

19-Ruha'da Şah Hüseyin Câmi-i Şerîfi'nde yevmî üç akçe ile hatîb olan Seyyid Mehmed Şerîf kendi hüsn-i rızasıyla kasr-ı yedinden Seyyid Mehmed Halîfe'ye kadısı İbrahim arzıyla tevcih. Gurre-i Rebîü'l-evvel sene 1174.

20-Ruha'da Şah Hüseyin Câmî Vakfı'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile hatîb olan Seyyid Mehmed'e zâyî'den kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. 17 Zilhicce sene 1192.

21-Ruha'da Şah Hüseyin Câmî'nde dört akçe ile hatîb olan Seyyid Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Ahmed'e nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 15 Zilhicce sene 1202.

22-Ruha'da Hacı Şah? Hüseyin Câmî'ne dört akçe ile imâm Ahmed fevtinden cedit Hacı İbrahim'e kadısı Hacı Ali arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

23-Ruha'da Şah? Hüseyin Câmî'ne dört akçe ile imâm Hacı İbrahim fevtinden Şeyh Abdurrahman'a inâyet. Safer sene 1229.

24-Ruha'da Şah Hüseyin Câmî'ne iki akçe ile mü'ezzin Hacı İbrahim fevtinden kadısı Hacı Ali arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

25-Ruha'da Hacı Şah Hüseyin Câmî'nde bâ-mu'ayyene imâmı Hacı İbrahim fevtinden evlâddan Seyyid Hüseyin'e kadısı Süleyman arzıyla tevcih. Muharrem sene 1231.

26-Ruha'da Şah Hüseyin Câmî'ne yevmî dört akçe ile hatîb olan Seyyid Mehmed bin Seyyid Ahmed babası mahlûlünden mutasarrıf olub yedinde olan berâtı zâyî olmakla kaydı mûcibince mezbûra inâyet buyruldu. 17 Cemâziye'l-evvel sene 1231.

27-Ruha'da Hacı Şah Hüseyin Mescidi'nin iki akçe ile ferrâşlığı halî olmakla Hasan bin Hacı Ramazan'a kadısı Seyyid Mehmed arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1233.

28-Ruha'da Mahkeme Câmî Evkafı'nın evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere mütevellîsi olan Hacı Nebi fevtinden erşed evlâddan Hüseyin'e inâyet. Zilka'de sene 1234.

29-Ruha'da Şah Hüseyin Câmî'nin bâ-mu'eyyene meşrûtiyet üzere imâmı Seyyid Hasan fevtinden karındaşı Seyyid Hüseyin'e inâyet. Muharrem sene 1235.

30-Ruha'da Mahkeme Câmî demekle ma'rûf Şah Hüseyin Evkafı tevliyeti evlâda meşrûta olub meşrûtiyet üzere mütevellîsi Hacı Nebi fevtinden oğlu Seyyid Hasan'a bâ-mu'ayyene inâyet. Muharrem sene 1235.

2. 1. 33. Şeyh Ramazan Efendi Tekkesi Cami:

Şeyh Ramazan Efendi'nin Halvetiye fukarası için bina eylediği tekke içerisinde yer alan camiye ait en erken tarihli atama kaydı olan Cemâziye'l-evvel sene 1108/ Kasım 1696 tarihli kayıta yapı için mescid ibaresi kullanılmış olup, sonraki atama kayıtlarında buranın cami olarak kaydedildiği görülmektedir.

Camiye ait atama kayıtları¹²⁰:

1-Ruha'da Şeyh Ramazân Tekyesi Mescidi'nde imâm Bekir ferağından Musa'ya beş akçe ile kadısı Yusuf arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1108.

¹²⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1140, s. 309; 1160, s. 186; 1119, s. 90; 1090, s. 129; 1117, s. 35; 1118, s. 72, 74.

2-Ruha'da vâki' Şeyh Ramazân Efendi Tekyesi Câmii'nde yevmî iki akçe ile imâm olan Ali'ye berât-ı atîk mücibince tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1113.

3-Ruha'da Şeyh Ramazân Efendi Tekyesi Câmii'nde iki akçe ile hatîb Ali ferağından kızı(nın) oğlu diğer Ali'ye bâ-berât-ı atîk inâyet. Şa'bân sene 1137.

4-Ruha'da Şeyh Ramazân Tekyesi Câmii'nde iki akçe ile hatîb olan Abdurrahman kendi hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yedinden Seyyid Osman Halîfe'ye nâibi Mustafa arzıyla tevcih. **Şevval sene 1173.**

5-Ruha'da Hacı Gazi Tekyesi Câmî-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe ile imâm Abdullah bilâ-veled fevt olup mahlûlünden Mehmed Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Safer sene 1176.

6-Ruha'da Şeyh Ramazân Efendi Tekyesi Câmii'ne iki akçe ile hatîb olan Ali'ye tecdîd. Şa'bân sene 1219.

7-Ruha'da Hacı Ramazan Efendi Tekyesi Câmii'ne yevmî üç akçe ile hatîb olan Gazi fevt mahlûlünden sulbî oğlu Ramazan'a nâibi Seyyid İshak Tahir arzıyla tevcih buyruldu. Şa'bân sene 1232.

2. 1. 34. Tahtemur (Akkoyunlu Uzun Hasan) Cami:

En erken tarihli atama kaydından başlanılarak yapının cami olarak kaydedildiği ve bir hayli kalabalık bir görevli kadrosunun bulunduğu anlaşılmaktadır. Hasan Padişah Camisi'nin bitişiğinde yer alan ve şehrin en eski yapılarından birisi olan burası için, Emir Mencek H. 775 / M. 1373 tarihli vakfiyesinde tahsisatta bulunmuştur. Gerek mekânsal yakınlık bakımından gerekse görevlilerin dağılımı açısından Hasan Padişah ve Tahtemur Camilerine ait atama kayıtları beraber olarak verilmiştir. Zira aşağıda verilen atama kayıtların birinde "*Hasan Padişah Cami ismiyle bilinen Tahtemur Cami*" ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. (bkz. 4. **atama kaydı**) Günümüzde ise burası Hasan Paşa Cami ismiyle anılmaya başlanmıştır, oysaki bu caminin ismi "*Akkoyunlu Uzun Hasan Cami*" şeklinde olmalıdır.

Fotoğraf-15: Akkoyunlu Uzun Hasan Cami

Camiye ait atama kayıtları¹²¹:

1-Ruha'da Tahtemur Câmii'nin mütevellîsi Abdalbaki'ye tecdîd. Şa'bân sene 1104.

2-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde cüz-hân Seyyid Ali'ye tecdîd. Zilhicce sene 1104.

3-Ruha'da Tuhtemur Câmii'nde bir akçe ile hatîb Şeyh Muhammed üzerinden Halîl olmakla ibkâ inâyet. Ramazân sene 1109.

4-Ruha'da Hasan Padişah dimekle ma'rûf Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nde Halveti Tekyesi'nde şeyh olan Seyyid Şeyh Hacı Mehmed ,,,, tecdîd buyruldu. Şevvâl sene 1111.

5-Ruha'da Tahtemur Câmii'ne iki akçe ile kâtibi olan Seyyid Muhammed'e tecdîd buyruldu. Safer sene 1112.

6-Ruha'da Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nde iki akçe ile cüz-hân olan Seyyid Ali'ye tecdîd buyruldu. Safer sene 1112.

7-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde iki akçe ile cüz-hân Seyyid Ali'ye tecdîd. Rebî'ü'l-evvel sene 1117.

8-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde iki akçe ile cüz-hân Mustafa ferağından Seyyid Muhammed'e kadısı Muhammed arzıyla. Şa'bân sene 1118.

¹²¹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 193; 1139, s. 312; 1160, s. 185, 186, 188, 191, 192; 1119, s. 89, 90, 91; 1091, s. 24, 25; 1128, s. 11; 1088, s. 49, 50, 51, 54, 55, 56, 60; 1090, s. 117, 119, 121; 1158, s. 259; 1090, s. 124, 125, 128; 1117, s. 36; 1093, s. 90; 1096, s. 267; 1095, s. 169, 172; 548, s. 98, 99, 100, 102; 565, s. 215; 1118, s. 72, 73; 541, s. 202; 1118, s. 75, 76, 78; 568, s. 238; 1118, s. 79, 80.

9-Ruha'da Hasan Padişah Câmii'ne imâm-ı sâni lâzım olmakla Şeyh ... inâyet. Safer sene 1125.

10-Ruha'da Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile loğkeş Abdülkerim fevtinden Ali Halîfe'ye inâyet buyruldu. Rebî'ül-âhir sene 1136.

11-Ruha'da Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile ferrâş Mehmed fevtinden Molla Ahmed'e inâyet buyruldu. Rebî'ül-âhir sene 1136.

12-Ruha'da vâki' Hasan Padişah Câmii'nde müceddeden ,, olmak üzere yevmî dört akçe vazîfe izdiyâd-ı vakıfdan Şeyh Mehmed'e müceddeden berât inâyet buyruldu. Muharrem sene 1137.

13-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde iki akçe ile aşır-hân İbrahim'e zâyî'den berât. Ramazân sene 1137.

14-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde iki akçe ile vâiz İbrahim'in aklına , , gelub refinden ulemâdan Ahmed'e mütevellîsi Mehmed Hanifi arzıyla inâyet buyruldu. Şevvâl sene 1137

15-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde iki akçe ile imâm-ı sâni olan Osman bî-berât olmakla kadısı İsmail arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1137.

16-Ruha'da Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nde beş akçe ile vâiz olan Şeyh İbrahim üzerinden aherden Ahmed alub gadr-ı küllî itmekle refinden sâhib-i evvel Şeyh İbrahim'e kadısı İsmail arzıyla ibkâ inâyet buyruldu. Zilka'de sene 1138.

17-Ruha'da vâki' Tahtemur Câmî-i Şerîfi Evkafı'ndan beş akçe ile câbi olan Mustafa fevtinden sulbî oğlu Seyyid Mehmed'e kadısı İsmail arzıyla inâyet buyruldu. Zilka'de sene 1138.

18-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde iki akçe ile aşır-hân olan Mehmed Hanefi mahlûlünden İbrahim'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1139.

19-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde iki akçe ile cüz-hân olan İbrahim mahlûlünden Mustafa'ya inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1139.

20-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde iki akçe ile cüz-hân olan Mustafa kasr-ı yedinden Hacı Mehmed'e berât mûcibince inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1139.

21-Ruha'da Tahtemur Câmî Vakfı'nın beş akçe ile câbisi Seyyid Muhammed'e tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1143.

22-Ruha'da Tahtemur Câmî Evkafı'nın izdiyâdından almak üzere beş akçe ile duâgûy vazîfesi İshak'a kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Şevval sene 1143.

23-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde babası Abdalbaki ferağından on akçe ile imâm Ali Halîfe'ye tecdîd. Muharrem sene 1144.

24-Ruha'da Tahtemur Câmii'nin iki akçe ile ferrâşı olan Ahmed mariz ve alîl olub hizmeti muattal olmakla Ali'ye kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Muharrem sene 1144.

25-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile vâiz olan Şeyh İbrahim fevt Muhammed Said'e inâyet. Şa'bân sene 1145.

26-Ruha'da vâki' Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nde iki akçe ile aşır-hân olan İbrahim fevt olub sulbî oğlu erbâb-ı istihkaktan Ali Halîfe'ye inâyet buyruldu. Zilka'de sene 1145.

27-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile vâiz olan Şeyh İbrahim mahlûlünden Muhammed Said mutasarrıf olub üzerinde olmakla ferağından Hüseyin'e bâ-berât-ı fâriğ inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1147.

28-Ruha'da Tahtemur Câmî Vakfı'ndan almak üzere yedi akçe duâgûy vazîfesi sine mutasarrıf olan Şeyh Ahmed fevt diğer Ahmed'e inâyet. Rebî'ü'l-âhîr sene 1148.

29-Ruha'da Tahtemur Câmii'nin dört akçe ile nâzırı olan Seyyid Feyzullah fevt olmakla İsmail Halîfe'ye kadısı Seyyid Abdulkерim arzıyla buyruldu. Receb sene 1154.

30-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde iki akçe ile aşır-hân diğer İbrahim'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

31-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde on akçe ile imâm Mehmed Emin'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

32-Ruha'da vâki' Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nin Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe vazîfe ile vâiz olan Abdurrahman Halîfe'nin yedinde olan atık berâtı tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

33-Ruha'da Tahtemur Câmii'ne yevmî on akçe ile hatîb olan Mehmed Emin'e tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1171.

34-Ruha'da vâki' Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nde yevmî on akçe ile imâm olan Mehmed Emin Halîfe'ye tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1171.

35-Ruha'da Tahtemur Câmî-i Şerîfi'ne yevmî iki akçe vazîfe ile imâm-ı sâni olan Molla Hasan fevt olmakla mahlûlünden Mustafa Halîfe mahal ve müstehak olmağın tevcîh ricâsına nâibi Mehmed Said Efendi arzı mûcibince tevcîh ve berât buyruldu. Zilhicce sene 1171.

36-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde iki akçe ile aşır-hân olan İbrahim'e tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

37-Ruha'da Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nde iki akçe ile imâm-ı sâni olan Şeyh Mustafa bilâ-veled fevt mahlûlünden karındaşı Hüseyin Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Zilka'de sene 1176.

38-Ruha'da Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nde iki akçe ile imâm-ı sâni olan Şeyh Mustafa bilâ-veled fevt mahlûlünden karındaşı Hüseyin Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Safer sene 1177.

39-Ruha'da Tahtemur Câmî Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile hatîb olan Abdurrahman fevt mahlûlünden kebîr oğlu Seyyid Hüseyin'e kadısı Derviş Mustafa arzıyla tevcîh buyruldu. Zilhicce sene 1185.

40-Ruha'da Hasan Padişah Câmii'nde isneyn ve hamis günlerinde ta'lîm-ı Kur'an eylemek şartına menûd vakf eylediği ve dükkânlara bilâ-berât mutasarrıf Ebubekir fevt mahlûlünden Seyyid Mustafa'ya kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcîh. Ramazân sene 1193.

41-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde üç akçe ile imâm olan Mehmed Emin bilâ-veled fevt mahlûlünden Mustafa'ya bilâ-veled fevt vâki'ise deyu inâyet. Gurre-i Zilhicce sene 1202.

42-Ruha'da Tahtemur Câmî Evkafî'ndan almak üzere beş akçe ile hatîb olan Seyyid Hüseyin fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Ahmed'e nâibi Seyyid Hacı Mehmed fehmi arzıyla tevcih. 16 Cemâziye'l-âhîr sene 1203.

43-Ruha'da Tahtemur Câmîi'nde yevmî on akçe ile imâm olan Mustafa ferağından Seyyid Ahmed Sâhib'e bâ-berât tevcih buyruldu. 12 Şevvâl sene 1203.

44-Ruha'da Tahtemur Câmîi'ne yevmî on akçe ile imâm olan Seyyid Ahmed ferağından emmizâdesi Seyyid Hüseyin'e bâ-berât tevcih. 17 Ramazân sene 1204.

45-Ruha'da Tahtemur Câmîi'ne yevmî on akçe ile imâm olan Seyyid Hacı Ahmed vazîfe-i mersûmesiyle cihet-i mezkûre bâ-berât-ı şerîf-i âlîşân mutasarrîf olup hizmet-i lâzîmesini müstehakıyla ,, üzere iken mezbûr es-Seyyid Ahmed sulbî kebîr karındaşı ,, idüb berâtını ahz huzur-ı şer' de ,, mezkûru Ahmed Hüseyin'e ,, ve ferağat itdi deyu ikrâr ve i'tirâf idüb ferağından cihet-i mezkûr merkum es-Seyyid Hüseyin'e tevcih olunub merkum es-Seyyid Ahmed , , gadr-ı küllî ve ferğat gadr vâkî' olmakla ref'inden sâhib-i evvel merkum es-Seyyid Ahmed'e tevcih nâibi es-Seyyid Mehmed Mesud arzıyla vâkî' ise tevcih buyruldu. 11 Muharrem sene 1205.

46-Ruha'da Tahtemur Câmîi'nde on akçe ile bundan akdem imâm olan Mustafa ferağından Seyyid Hüseyin'e ferağat ve kasr-ı ve berâtı dahi teslim idüb mûcibince tevcih olunmak üzere iken ecânibten es-Seyyid Ahmed nâm kimesne bir hile ile üzerine berât ittirub mahalline ,, gadr ve ihaneti zâhir olduğundan nâşî huzur-ı şer'i enverinde rızâsıyla merkum Seyyid Hüseyin'e ferağat ve kasr-ı yed ve berâtını teslim idüb , , tevcih ve yedine berât i'tâ buyrulmak mutasarrîf iken mezbûr Ahmed ,, Ruha nâibi Mehmed Mesud Efendi bir kıt'a arz alub ferağım gayri vâkî'dir deyu üzerine berât itturub merkum Seyyid Hüseyin'e gadr-ı küllî itmekle hususu merkum mahallinde cemaatinin vesair nazar-ı? Hizmetinde ,, olduk da ber-vech-i meşrûh üzere olduğunu ihbâr ittiklerinden maada mezbûr Seyyid Ahmed'in mukaddema rızâsıyla ferağat idüb ,, arzuhallerini , , dahi huzur-ı şer' de takrîr idüb merkum Seyyid Hüseyin'e gadr-ı küllî itmekle mezbûr Seyyid Ahmed ref'inden merkum Seyyid Hüseyin'e nâibi İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 9 Muharrem sene 1206.

47-Ruha'da Tahtemur Câmî-i Şerîfî Vakfî'ndan almak üzere câmiinde yevmî beş akçe ile vâiz ve nasih olan Abdurrahman ferağından kebîr oğlu Seyyid Hafız Ahmed bin Abdurrahman'a kendi arzuhali ve Şeyhül-islâm Mevlana Seyyid Mehmed Arif Dürriâde işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince tevcih buyruldu. 28 Rebî'ü'l-âhîr sene 1208.

48-Ruha'da Tahtemur Câmîi'ne yevmî on akçe ile imâm olan Seyyid Hüseyin bilâ-veled fevt mahlûlünden karındaşı Seyyid Mehmed Salih'e kadısı Seyyid Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Ramazân sene 1212.

49-Ruha'da Tahtemur Câmîi'ne beş akçe ile imâm Abdalbaki fakîr-ü'l-hal olmakla beş akçe daha zamlı kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Receb sene 1219.

50-Ruha'da Tahtemur Câmîi'ne bir akçe ile aşır-hân Musa fevtinden Mehmed'e kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Rebî'ü'l-evvel sene 1220.

51-Ruha'da Tahtemur Câmii'ne yevmî iki akçe ile vâiz olan İbrahim'e izdiyâd-ı vakıftan yevmî beş akçe dahi zam olunub kadısı Seyyid Mehmed arzıyla tevcih. Receb sene 1223.

52-Ruha'da Tahtemur Câmii'ne vâiz lâzım olmakla izdiyâd-ı vakıftan yevmî iki akçe ile Hüseyin'e kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1223.

53-Ruha'da Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nde yevmî on akçe vazîfe ile imâm olan Mehmed mutasarrıf olduğu imâmet-i mezkûreyi kendi hüsn-i rızâsıyla es-Seyyid Ahmed Sâhib Halîfe'ye ferağat ve kasr-ı yed ve yedinde olan fârîğ-ı mezbûrun atîk berâtının zahrına kadısı es-Seyyid İsmail takrîr hücceti itmekle merkuma tevcih buyruldu. 13 Cemâziye'l-evvel sene 1224.

54-Ruha'da Karaburc Câmii'nin dört akçe ile ve Tahtemur Câmii'nin dört akçe ile nâzırı Seyyid Fazlullah ferağından oğlu Seyyid Halil'e kadısı Ebubekir arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

55-Ruha'da Tahtemur Câmii'ne beş akçe ile imâm Abdalbaki ferağından oğlu Ali'ye kadısı Hacı Ali arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

56-Ruha'da Tahtemur Câmii'ne yedi akçe ile duâgûy olan Şeyh Ahmed'e müceddeden inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1231.

57-Ruha'da Tahtemur Câmî Vakfı'nın cibâyeti babası Mehmed kasr-ı yedin-den Mustafa üzerinde olmakla tecdid. Zilka'de sene 1231.

58-Ruha'da Tahtemur Câmii'nin bir akçe ile loğkeşi Hacı Mehmed fevtinden İbrahim'e kadısı Salih arzıyla tevcih. Şa'bân sene 1232.

59-Ruha'da Hasan Padişah Câmii'ne isneyn ve hamis günlerinde ta'lim-i Kur'an itmek şartıyla vakf eylediği dükkânların icâresinden almak üzere kurrâlık cihetine mutasarrıf olan Seyyid Mustafa fevt mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Mehmed istid'â-yı inâyet itmekle sadır olan fermân-ı âlilerine imtisâlen iş bu arzuhal ve derkenâra nazar olunduk da vilayet-i Anadolu'nun Ruha Kazâsı'nda Hasan Padişah Câmii'nde isney ve hamis günlerinde ta'lim-i Kur'an-ı Kerim itmek şartıyla vakf eylediği dükkânların icâresinden almak üzere kurrâlık cihetine mutasarrıf olan Seyyid Mustafa fevt olmakla mahlûlünden sâhib-i arzuhal oğlu Seyyid Mehmed kenduye tevcih buyrulmak bâbında istid'â-yı inâyet ider fi'l-hakika mezbûr Mustafa fevt olduğunu merkûm Seyyid Mehmed sulbî sahîh oğlu olub istihkakını kaza-yı mezbûr ahalisinden Osman bin Halil Ali bin Hasan nâm kimesneler ale- tarikü's-şehâde haber virmeleriyle cihet-i mezkûre müteveffâ-yı mezbûr Seyyid Mustafa'nın mahlûlünden oğlu sâhib-i arzuhal mezbûr Seyyid Mehmed'e tevcihi hususu işâret-i âlilerine muhtaç idüğünü faziletli semahatlu 29 Şevvâl 1232 tarihiyle Anadolu Kazaskeri bulunan ? Yasincizâde Seyyid Abdolvahhab Efendi hazretleri i'lâm itmeğin mücibince tevcih buyrulmak ricâsına faziletli semahatlu bi'n-nefs Şeyhül-islâm ,,,, Seyyid Mehmed Zeynelabidin Efendi işâret itmeleriyle işâretleri mücibince tevcih buyrulmak deyu Rebîü'l-evvel 1232 tarihiyle müverrah ve musahhah fermân-ı âli sadır olmakla sadır olan fermân-ı âli mücibince merkûme tevcih buyruldu. 9 Zilka'de sene 1232.

60-Ruha'da Tahmtemur Câmii'nde yevmî on akçe ile imâm olan Seyyid Ahmed sâhib-i mahallinde meclis-i şer'de Seyyid Mehmed Salih mahzarında mutasarrıf olduğu imâmet cihetini merkûm Seyyid Mehmed Salih'e ferağat ve kasr-ı

yed ve yedinde olan berât-ı şerîfini dahi teslim ve berât-ı mezkûr zahrına takrîr hücceti? olduktan sonra kable't-tevcîh merkûm Seyyid Salih ,, olduğuna rağbet olamayub ol-vecihle cihet-i mezkûre fârîğ-ı mezkûrun kasr-ı yedinden Molla Seyyid Mustafa'ya imâmet-i mezkûre mezbûr Seyyid Ahmed'in kasr-ı yedinden ve merkûm Seyyid Mehmed Salih'in adem-i rağbetinden merkûm Seyyid Mustafa'ya nâibi Seyyid İshak Tahir arzıyla ve kaydı mûcibince tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1233.

61-Ruha'da Tahtemur Câmii'ne yevmî on akçe ile imâm olan Abdalbaki ferağından oğlu Ali'ye bâ-berât tevcîh. Safer sene 1234.

62-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde hatîb olan Şeyh Mehmed fevtinden Abdurrahman'a kadısı Seyyid Salih arzıyla tevcîh. Muharrem sene 1235.

2. 1. 35. Yusuf Paşa Cami:

Günümüzde Yusuf Paşa Mahallesi, Sarayönü mevkiinde yer alan caminin, atama kayıtlarında Saray-ı Vali bitişinde yer aldığı ve bânisinin Arapgirli Yusuf Paşa olduğu belirtilmektedir.

Camiye ait atamalar¹²²:

1-Ruha'da merhûm el-Hâc Yusuf Paşa Câmii'nde yevmî on akçe ile sermü'ezzin İsmail Halîfe mü'ezzinlik-i mezkûru hüsn-i rızâsıyla Molla Yusuf'a kasr-ı yed ve yedine askeri ,, nâzırı Ahmed ,, hazretlerinin arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1138.

2-Ruha'da Yusuf Paşa Câmii'nde yevmî on altı akçe ile hatîb olan mezun bi'l-iftâ Hacı Hasan ferağından oğlu Mehmed Mübarek'e nâibi Seyyid İbrahim Nakıbzâde arzıyla tevcîh buyruldu. Ramazân sene 1181.

3-Ruha'da Yusuf Paşa Câmii Evkafı'ndan almak üzere yevmî yedi akçe ile çerağdâr-ı minare ve temcîd-hânlıka bilâ-berât mutasarrıf olan Süleyman fevt mahlûlünden oğulları Mehmed Emin ve Mehmed Halim'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1183.

3-Ruha'da Yusuf Paşa Câmii Evkafı'ndan almak üzere yevmî yedi akçe ile minare çerağdârı ve temcîd-hân olan Mehmed Emin ve Mehmed Halim mutasarrıflar iken Mehmed Emin fevt mahlûlünden karındaşı Mehmed Halim'e bâ-berât tevcîh buyruldu. 20 Cemâziye'l-evvel sene 1190.

4-Ruha'da Saray-ı Vali ittisâlinde ArabgirliYusuf Paşa binâsı câmiinde on altı akçe ile hatîb olan Müftizâde Mehmed Mübarek fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed Sururî vâki' ise inâyet. 25 Cemâziye'l-evvel sene 1207.

5-Ruha'da Yusuf Paşa Câmii'ne on beş akçe ile imâm olan Seyyid Mehmed fevtinden oğlu Seyyid Ahmed'e mütevellîsi Mustafa arzıyla tevcîh. Şevval sene 1225.

¹²²Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1091, s. 25; 1117, s. 38; 1087, s. 27; 1096, s. 264; 548, s. 101; 1118, s. 74, 78.

6-Ruha'da Yusuf Paşa Evkafı'ndan almak üzere dört akçe ile türbehân İbrahim terk-i hizmet olmakla Mahmud'a mütevellisi Mustafa arzıyla tevcih. Rebîü'l-evvel sene 1232.

2. 2. Köy Camileri:

Burada atama kayıtlarında Ruha'ya bağlı olarak geçen yani herhangi bir nahiye veya kasabaya bağlı olarak geçmeyen kayıtlar başlık altında incelenmiş olup, toplam 6 adet köy camisi bulunmaktadır.

2. 2. 1. Gengan Mezraa Köyü (Molla Hüseyin) Cami:

Camiye ait iki adet atama kaydı mevcut olup, bu kayıtlardan bânisinin Molla Hüseyin olduğu anlaşılmaktadır.

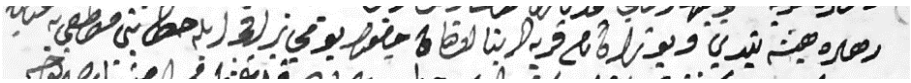
Camiye ait atama kayıtları¹²³:

1-Ruha Kazâsı muzâfâtından Gengan? Mezraası nâm karyede vâki' Molla Hüseyin binâ ve inşa eylediği câmi-i şerîfde imâm oğlu Hasan Halîfe hatîb diğer oğlu Mehmed Hasan fevtinden olmak üzere tevcih ricâsına kadısı Mevlana es-Seyyid Hacı Mehmed Sadık Efendi arzı mûcibince bin yüz yetmiş senesi Şevvalî'nin yedinci günü tarihiyle tevcih ve sadaka. Şa'bân sene 1170.

2-Ruha'da Gengan Mezraa Karyesi'nde Molla Hüseyin binâsı câmide hasbî imâm olan Hasan fevt mahlûlünden oğlu Ömer bin Hüseyin'e bâ-berât-ı atîk fevtini ve oğlu olduğunu ahâlisinden Seyyid Mustafa bin Molla Veli ve Seyyid Mehmed bin İbrahim ihbâr itmeleriyle mahlûlünden tevcih buyruldu. 18 Şevvâl sene 1209.

2. 2. 2. Hişebendi? ve Bozan Köyü Cami:

Camiye ait tek atama kaydı mevcuttur. Aşağıda Osmanlıca sureti verilen bu kayıt: "Ruha'da Hişebendi? ve Bozan nâm karyede binâ olunan câminin yevmî bir akçe ile hitâbeti Mustafa'ya inâyet. Muharrem sene 1235. "şeklinde dir. ¹²⁴

2. 2. 3. Keşişlik Köyü Cami:

Camiye ait beş adet atama kaydı mevcuttur. Bu atamalardan caminin bânisinin Hacı Emin olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde Şanlıurfa Merkez Bucacı'na bağlı Büyükalanlı (Büyükkeşişlik) ve Küçükalanlı (Küçükkeşişlik) olmak üzere iki köy bulunmaktadır. Aşağıda verilen atama kayıtlarından da anlaşılabileceği üzere köy adı verilirken "küçük" veya "büyük" ibareleri kullanılmamış olup, "Keşişlik Karyesi" denilmiştir.

¹²³Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1090, s. 123; 548, s. 102.

¹²⁴ VGMA, Defter 1118, s. 80.

Camiye ait atama kayıtları¹²⁵:

1-Ruha'da Keşişlik? nâm karyede câmi-i atîk harâb olduğundan müceddeden ma'mur olunub hitâbeti ber-vechi hasbî Abdullah'a inâyet. 5 Cemâziye'l-evvel sene 1190.

2-Ruha kurâlarından karye-i Keşişlik ahalileri binâ eyledikleri mescidde imâm olmayub yevmî üç akçe ile imâmet-i mezkûre Yusuf Halife'ye ahali-i karyenin arzuhali mûcibince inâyet. 12 Safer 1192.

3-Ruha'da Keşişlik nâm karyede Hacı Emin binâsı câminin hitâbeti ecânibden Abdullah üzerine tevcîh ittirub evlâd-ı Abdullah cevâb alıb hitâbeti mezkûre Abdullah refinden yevmî üç akçe ile Ali Halife'ye kadısı Mustafa arzıyla. Gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1193.

4-Ruha Kazâsı'nda Keşişlik Karyesi'nde Hacı Emin binâsı câmi-i şerîfte yevmî üç akçe ile hatîb Ali fevt mahlûlünden oğlu Timur'a bâ-berât tevcîh buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1199.

5-Ruha Kazâsı'nda Keşişlik Karyesi'nde Hacı Emin binâsı câmide loğkeş olmayub ber-vech-i hasbî Süleyman'a inâyet. Rebî'ü'l-âhir sene 1199.

2. 2. 4. Kısas Köyü Cami:

Şanlıurfa Merkez'e bağlı olan Kısas 1992 yılında belde, günümüzde ise Haliye Belediyesi'nin bir mahallesi olmuştur. Hurûfât kayıtlarında ise Kısas Karyesi (Köyü) olarak geçmekte ve burada yer alan cami ile ilgili olarak on atama kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtların en erken olanı Rebî'ü'l-evvel sene 1102/Aralık 1690 tarihlidir. Aşağıda yer alan atama kayıtlarında da görüldüğü üzere caminin bânisi hakkında bilgi bulunmamakta olup, bu atamalardan ayrı olarak "*Şeyh Muhammed*"e ait merkadda (mezar) görev yapmak üzere bazı görevlilerin atandığı görülmektedir. (bkz. 11. **atama kaydı**)

Camiye ait kayıtları¹²⁶:

1-Ruha hâricinde Kısas nâm karyede vâki' câmi-i şerîfin mütevellîsi Ali fevt yerine İshak mahaldır deyu inâyet. Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

2-Ruha hâricinde Kısas nâm karyede câmide mütevellî İshak'a tecdîd buyruldu. Rebî'l-âhir sene 1103.

3-Ruha'da Kısas Karyesi Câmii'nde mütevellî Mehmed'e tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1111.

4-Ruha'da Kısas Câmii'nde mütevellî Melik Muhammed refinden Şeyh Muhyiddin'e iki akçe ile kadısı Muhammed arzıyla. Cemâziye'l-âhir sene 1118.

5-Ruha'da Kısas Karyesi Mescidi'nde imâm Mustafa'ya hasbî berât tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1119.

¹²⁵Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1096, s. 264, 266, 267; 1095, s. 167.

¹²⁶Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 185, 190, 196; 1088, s. 50; 1090, s. 123; 1096, s. 264; 1095, s. 168; 1118, s. 78; 1140, s. 314.

6-Ruha'da Kısas nâm karyede câmiinde iki akçe ile babası Muhyiddin mahlûlünden mütevellî olan Mehmed Halîfe'ye berât mûcibince inâyet. Şevval sene 1143.

7-Ruha'da Kısas nâm karyede vâki' câmi-i şerîfin yevmî bir akçe ile mütevellîsi olan Mehmed fevt olmakla mahlûlünden müteveffânın oğlu Halil Halîfe'ye tevcih ricâsına kadı Mevlana es-Seyyid el-Hâc Mehmed Sadık Efendi arzı mûcibince bin yüz yetmiş senesi Şevvalî'nin beşinci günü tarihiyle tevcih ve sadaka buyruldu. Şa'bân sene 1170.

8-Ruha'da Kısas nâm karye Câmi Vakfı'nın yevmî iki akçe ile mütevellîsi olan Halil fevt mahlûlünden oğlu Mehmed'e nâibi Hafız İsmail arzıyla tevcih buyruldu. 22 Cemâziye'l-âhîr sene 1189.

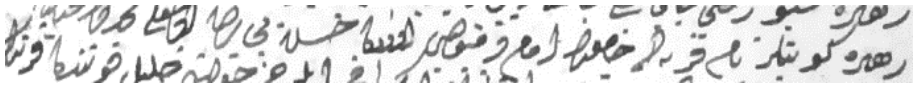
9-Ruha Kazâsı'nda Kısas Karyesi'nde câmide iki akçe ile mütevellî olan Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Halil'e nâibi Seyyid Mehmed Emin arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1201.

10-Ruha'da Kısas nâm karyede câmide iki akçe ile mütevellî Muhyiddin fevtinden oğlu Mehmed'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1231.

11-Ruha'da Kısas Karyesinde Şeyh Muhammed merkadında ferraş ve kayyım ve ,,, Bozan nâm kimesneye tecdîd. Muharrem sene 1111.

2. 2. 5. Kütübler Köyü Cami:

Camiye ilişkin olarak aşağıda Osmanlıca sureti verilen tek atama kaydı mevcut olup, kayıttta şöyle denilmektedir: "Ruha'da Kütübler (?)nâm karyede câminin imâm ve mütevellîsi olan Hasan bî-berât olmakla müceddeden inâyet. Muharrem sene 1231. "127

2. 2. 6. Sarkamış Köyü Cami:

Aşağıda camiye ait olarak verilen tek atama kaydında da görüleceği üzere bu yapının bânisinin Molla Mustafa olduğu ve yapının minber konularak camiye çevrildiği anlaşılmaktadır.

Atama kaydı¹²⁸:

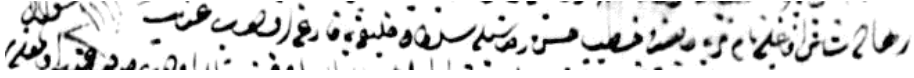
1-Ruha'da Sarkamış nâm karyede ve kurbuna karîb yerde câmi olmayub lâzım ve mühim olmakla müceddeden Molla Mustafa binâ eylediği karye-i mezbûr mescid-i şerîfine bâ-izn-i hümayûn minber vaz' olmakla ber-vech-i hasbî imâmeti ve kitâbeti bâni-i mezbûr Molla Mustafa'ya bâ-arzuhal-ı bâni mûcibince tevcih buyruldu. Gurre-i Zilka'de sene 1175.

¹²⁷ VGMA, Defter 1118, s. 77.

¹²⁸ VGMA, Defter 1117, s. 35.

2. 2. 7. Şaşoğlu Köyü Cami:

Cami ile ilgili olarak Şevval sene 1111/ Mart 1700 tarihli tek atama kaydı mevcut olup, kayıta şöyle denilmektedir: “Ruha’da Şaşoğlu nâm karye câmiinde hatîb Hasan rızâsıyla Sultan Halîfe’ye fârîğ olub inâyet. Şevvâl sene 1111.”¹²⁹

2. 3. İlçe Camileri:

Hurûfat Defterlerinde Hilvan (Karacurun), Harran, Bozova (Bozabad), Akçakale ve belli bir döneme kadar Suruç ilçelerine dair atamalar Urfa Kazası’na ait atama kayıtlarıyla birlikte verilmiştir. Bu ilçelerden Suruç’a ait atamalar çalışmada verilmemiştir. Zira Suruç’a ait atama kayıtlarının Urfa Kazası’yla birlikte verildiği dönemde burada sadece Şeyh Müslüm Zâviyesi’ne ait atamaların yer aldığı görülmektedir.

2. 3. 1. Akçakale Camileri:

Burada sadece Ayne’l-Arus Camisi’ne ait atama kayıtları bulunmaktadır. Camiye ait iki adet atama kaydı bulunmakta olup bunların en erken tarihlisi Cemâziye’l-evvel sene 1138/Ocak 1726 tarihlidir.

Camiye ait atama kayıtları¹³⁰:

1-Ruha’da Ayne’l-Arus Câmî-i Şerîfi’ne yevmî sekiz akçe ile imâm hatîb olan Şevket her vecihle azli icâb itmez iken aherden Mehmed almakla kemâkân ibkâ ve yedine berât inâyet buyruldu. Cemâziye’l-evvel sene 1138.

2-Ruha’da Akçakale Nahiyesi’nde Ayne’l-Arus Vakfı’nın bâ-mu’ayyene mütevellisi olan Hacı Hasan fevt karındaşı Seyyid Şeyh Hacı Abbas’a inâyet buyruldu. Şa’bân sene 1154.

2. 3. 2. Bozova Camileri:

Kayıtlara göre yedi adet köy camisi bulunmaktadır. Bunlara ilişkin bilgiler ve atama kayıtları aşağıda verilmiştir.

2. 3. 2. 1. Çaharmelik (Büyükhan) Köyü Cami:

Camiye ilişkin tek atama kaydı mevcut olup, kayıta şöyle denilmektedir: “Ruha muzâfâtından Nahiye-i Kendiler (Gündiler) nâm-ı diğher Çahar Melik nâm karyede ashâb-ı hayrâtta bâ-izn-i hümayûn ta’mîr ve termîm iduğu câmide imâm ve hatîb olmayub nasb ve ta’yîn olunmak lâzım ve mühim olmakla muhtâr

¹²⁹ VGMA; Defter 1160, s. 185.

¹³⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1091, s. 25; 1088, s. 59.

„, Mehmed Sancar’a nâibi Mustafa Refii arz tevcih buyruldu. Muharrem sene 1250. ”¹³¹

2. 3. 2. 2. Tatyeri Köyü Cami:

Cami ile ilgili olarak tek kayıt mevcut olup, bu kayıta camiye Abdurrahman adındaki hayır sahibinin bina ettiği anlaşılmaktadır. Camiye ait atama kaydı: *“Ruha’da Bozabad Nahiyesi’nde Tatyeri nâm karyede ve kurbunda câmi-i şerîf olmayub eyyâm-ı sayfta cemaatı kesîr olmakla Abdurrahman nâm kimesne müceddeden bir câmi-i şerîf binâ idüb imâmet ve hitâbeti ber-vech-i hasbî müceddeden bâni-i mezbûr Abdurrahman Halîfe’ye bâ-arzuhal-ı bâni tevcih. Gurre-i Zilka’de sene 1174.”*¹³²

2. 3. 2. 3. Teriş Köyü Cami:

Camiye ait tek atama kaydı mevcuttur. Bu kayıta camiye Bademluzade Mustafa Ağa’nın bina ettiği anlaşılmaktadır. Teriş olarak yazılan bu köyün günümüzdeki Titriş (Bahçeli) Köyü olduğu sanılmaktadır.

Camiye ait atama kaydı¹³³:

1- Ruha muzâfâtından Bozabad Nâhiyesi’nde Teriş Karyesi’nde Bademluzâde Mustafa Ağa bâ-izn-i hümayûn mücedden binâsı câmiine hatîb lâzım olmakla hitâbet-i mezkûre mücedden Mehmed bin Mustafa’ya ber-vech-i hasbî inâyet buyruldu. 16 Şevvâl sene 1228.

2. 3. 2. 4. Karaköprü (Köprüye) Köyü Cami:

İki adet atama kaydı bulunan bu camiye ilişkin birinci kayıta Köprüye Karyesi, ikinci kayıta ise Karaköprü Karyesi denilmiştir. Her iki köyün de aynı köy-günümüzdeki Karaköprü ilçesi- olduğu değerlendirildiğinden camiye ilişkin bilgiler aynı başlık altında verilmiştir. Aşağıda verilen atama kayıtlarında görüldüğü üzere birinci kayıta caminin adı- bânisi- Abdurrahman Efendi olarak verilmiş, ikinci kayıta ise caminin harap olduğu ve Seyyid Hacı Müslüm Serturna (?)nın burayı tamir ettiği yazılmaktadır.

Camiye ait atama kayıtları¹³⁴:

1-Ruha’da Köprüye Karyesi’nde Abdurrahman Efendi Câmiî’ne hasbî imâm Halil’e tecdîd. Cemâziye’l-evvel sene 1119.

2-Ruha’da Bozabad Nahiyesi’nde Karaköprü Karyesi’nde bundan akdem câmi-i şerîfi harâb olub ashâb-ı hayrâtan Seyyid Hacı Müslüm Serturna? müceddeden ta’mîr ve minber vaz’ idüb imâm ve hitâbeti Hüseyin bin Hüseyin’e nâibi istid’ası mûcibince tevcih buyruldu. Muharrem sene 1197.

¹³¹VGMA, Defter 550, s. 48.

¹³²VGMA, Defter 1090, s. 131.

¹³³ VGMA, Defter 568, s. 237.

¹³⁴ Bu atamaların yer aldığı defterler: VGMA, Defter 1160, s. 191; 1096, s. 269.

2. 3. 2. 5. Haleb-i Sağır Köyü Ali Bey Cami:

Camiye ait tek atama kaydı mevcut olup, kayıta şöyle denilmektedir: “Ruha’da Uyum (Oymaağaç-Uyumağaç) Nahiyesi’nde¹³⁵ Haleb-i Sağır nâm karyede Ali Bey Câmii’nin hitâbeti bâ-mu’ayyene Ali’ye nâibi Süleyman arzıyla tevcîh. Zilka’de sene 1231. ”¹³⁶

2. 3. 2. 6. Yalak (Yaylak) Köyü Cami:

İki adet atama kaydı bulunan caminin yer aldığı köy ismi Yalak olarak yazılmış olup, Yaylak Köyü’nün belirtilmek istendiği anlaşılmaktadır. Zira Bozabad’ta bu isimde bir köy ve nahiye adı bulunmamaktadır. Kayıtlardan bu caminin Yusuf adında bir sahibi’l-hayr tarafından yapıldığı anlaşılmaktadır.

Camiye ait atama kayıtları¹³⁷:

1-Ruha’da Yalak Nahiyesi’nde Yalak nâm karyede câminin bâni-i sânisı Yusuf ta’mîr ve hatîb nasb olmakla bâ-berât mutasarrıf tecdîd. Receb sene 1168.

2-Ruha Kazâsı’nda Yalak Nâhiyesi’nde Yalak Karyesi’nde Yusuf binâsı câmide bâ-mu’ayyene hatîb olan Yusuf fevt mahlûlünden oğlu Hüseyin’e bâ-berât tevcîh buyruldu. Rebîü’l-evvel sene 1200.

2. 3. 2. 7 Yarıntepe Köyü Cami:

Camiye ait üç adet atama kaydı mevcut olup, bu kayıtlardan bânisinin Ahmed Bey olduğu anlaşılmaktadır. Günümüzde bu köy Akziyaret Bucağı’na bağlıdır.

Camiye ait atama kayıtları¹³⁸:

1-Ruha’da Bozabad Nahiyesi’nde Yarıntepe nâm karyede Ahmed Bey binâsı câmide loğkeş olmayub lâzım olmakla yevmî bir akçe ile Mehmed’e kadısı İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. Rebî’ü’l-âhir sene 1187.

2-Ruha’da Yarıntepe nâm karyede Ahmed Bey binâsı câmide ber-vech-i hasbî imâm ve hatîb olan Hüseyin’e zâyî’den kadısı Seyyid İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. Rebî’ü’l-âhir sene 1187.

3-Ruha Kazâsı’nda Yarıntepe Karyesi’nde Ahmed Bey binâsı câmide hasbî imâm ve hatîb olan Hüseyin fevt mahlûlünden Ahmed’e bâ-berât tevcîh buyruldu. Rebîü’l-evvel sene 1200.

¹³⁵ Bu Nahiye XVI. yy’ tahrirlerinde geçen Uyumağaç Nahiyesi olduğu düşünülmektedir. Lağvedildiği anlaşılan, nahiye günümüzde Bozova’nın Taşan Köyü’nü içine alan bölgede bulunmakta idi. Bkz. Tahir Sezen, Osmanlı Yer Adları, Başbakanlık Devlet Arşivleri Yay, Ankara, s. 395.

¹³⁶ VGMA, Defter 1118, s. 78.

¹³⁷ Bu atamaların yetri aldığı defterler: VGMA, Defter 1090, s. 116; 1095, s. 167.

¹³⁸ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1084, s. 106; 1095, s. 167.

2. 3. 3. Harran Camileri:

Hurûfât kayıtlarında sadece Hayat-ı Harrani Camisi ilgili atamalar bulunmaktadır.

2. 3. 3. 1. Hayat-ı Harrani Cami:

Camiye ilişkin tek atama kaydı mevcuttur. Zaviye ve türbe ile içiçe olduğu anlaşılan camiye ait bu atama kaydı şöyledir: “Ruha’da Harran Nâhiyesi’nde Hayat-ı Harrani Câmii’ne ve merkad-ı şerîfinde yevmî bir akçe ile ferrâş olan Mehmed bî-berât olmakla müceddeden inâyet. Şevval sene 1225.”¹³⁹

2. 3. 4. Hilvan (Karacurun) Camileri:

Atama kayıtlarında sadece Karacurun Camisi’ne ait kayıtlar bulunmaktadır.

2. 3. 4. 1. Karacurun Cami:

Cami olarak geçen iki kayıt mevcut olup, bu kayıtlar aşağıda verilmiştir. Camiden ayrı olarak vakfa ait aynı isimde bir de han olduğu anlaşılmaktadır. Bu hana ilişkin atama kayıtları ilgili bölümde verilmiştir.

Camiye ait atama kayıtları¹⁴⁰:

1-Ruha’da Karacurun Câmii’nde altı akçe ile abkeş el-Hâc Mustafa fevt sulbî oğlu es-Seyyid İshak’a kadısı İbrahim arzıyla inâyet buyruldu. Rebîü’l-evvel sene 1145.

2-Ruha’da Karacurun Câmii’nin beş akçe ile mütevellîsi Seyyid Osman Halîfe’nin berâtı tecdîd inâyet. Şa’bân sene 1169.

3. Cemaatler:

Atama kayıtlarına göre Urfa Kazâsı’nda, Cerablı ahalilerinin Kırkalı Cemaatı, Dergezenlu Cemaatı, Mahdûmlar Taifesi ve Miskinler Cemaatı olmak dört cemaat veya taife bulunmaktadır. Dört cemaata ilişkin yapılan atamalarda üç atamanın imamlık görevi bir atamanın ise nâzırlık görevi hakkında olduğu görülmektedir.

3. 1. Cerablı Ahalileri’nin Kırkalı Cemaatı:

Bu cemaat ile ilgili tek atama kaydı bulunmaktadır. Atama kaydında şöyle denilmektedir: “Ruha’da Cerablı ahalilerinin Kırkalı cemaatının bir akçe ile imâmı İbrahim fevt yerine oğlu Abdurrahim mahaldır deyu inâyet buyruldu. Rebîü’l-evvel sene 1113.”¹⁴¹ Günümüzde Karakeçili aşiretine mensub Cerablı (Ceraban) adında bir oymak bulunsa da bu ahalîlerle -Cerablı- aynı oymak olup olmadıkları bilinmemektedir.

¹³⁹VGMA, Defter 1118, s. 74.

¹⁴⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1088, s. 53; 1090, s. 122.

¹⁴¹Bu atamanın yer aldığı defter ve sayfa numarası: VGMA, Defter 1160, s. 186.

3. 2. Dergezenli (Dergezenlu) Cemaatı:

İran'dan geldikleri anlaşılan bu cemaatla aynı ismi taşıyan bir de mahalle bulunmaktadır. Camaate dair tek atama kaydı mevcuttur. Bu atama kaydında cemaatin bir kısmının İran'dan, bir kısmın ise başka bir yerden geldiği anlaşılmaktadır.

Cemaata ilişkin atama kaydı¹⁴²:

1-Ruha'da Dergezenlu Cemaatı'ndan muhacirin-i İran'dan gayriden cemaatin imâm ve hatîb ve mü'ezzin cihetleri ber-vech-i hasbî Seyyid Mehmed Nesimi kasr-ı yedinden Haydar'a bâ-berât buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1168

3. 3. Mahdûmlar Taifesi:

Arapça'da; oğul, evlat; hizmet edilmiş¹⁴³ manasına gelen bu kelimenin atama kaydında ise *"efendi, kendisine hizmet edilen"* manasında kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu taifenin Babü'l-Harran (Harran Kapısı) haricinde oldukları, kurmuş oldukları vakfa nâzır atanmasına ilişkin kayıttan anlaşılmaktadır.

Taifeye ilişkin atama kaydı¹⁴⁴:

1-Ruha'da Babü'l-Harran hâricinde Mahdumlar taifesinin vakfının nâzırı olmamakla Seyyid Abdullah'a inâyet berât. Sene 1115.

3. 4. Miskinler Cemaatı:

İki atama kaydı bulunan cemaatla aynı isimde bugün Eyyübiye İlçesi'nde bir cami de bulunmaktadır. İleride de değinileceği üzere Miskinler Mescidi adında bir de mescid bulunmaktadır. Cemaat ibaresinin geçtiği iki atama kaydı bulunmakta olup, bunların en erken tarihli Şevvâl sene 1137/ Haziran 1725 tarihlidir.

Cemaata ilişkin atama kayıtları¹⁴⁵:

1-Ruha hâricinde Miskinler Cemaatı'nın vazîfe-i mu'ayyene ile imâmı Ömer fevt olmakla Hacı Ahmed'e inâyet. Şevvâl sene 1137.

2-Ruha'da Miskinler Cemaatı'nın imâmı Hacı Ahmed mutasarrıf iken fevt oldu deyu Süleyman almakla refinden sâhib-i evvel Hacı Ahmed'e ber-muceb-i berât inâyet. Muharrem sene 1141.

4. Çarşı-Pazarlar:

Ruha Kazâsı'nda Sağrıçı Sûku ve Sûk-ı Sultanî olmak üzere iki adet çarşı-pazara ilişkin atamalar bulunmaktadır.

¹⁴²Bu atamanın yer aldığı defter ve sayfa numarası: VGMA, Defter 1090, s. 116.

¹⁴³ Ferit DEVELLİOĞLU, Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Ak Yay. , Ankara 1998, s. 676.

¹⁴⁴ VGMA, Defter 1160, s. 186.

¹⁴⁵ Bu atama kayıtlarının yer aldığı defterler: VGMA, Defter 1091, s. 24; 1139, s. 51.

4. 1. Sağrııcı Sûku (Pazarı):

Eğer yapıcılar olduğu anlaşılan bu esnafa ait bir pazarın olduğu ve buradaki dükkânların da Kara Musa Vakfı'na ait olduğu atama kayıtlarından anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları¹⁴⁶:

1-Ruha'da Sağrııcıyân mevkiinde sağrııcıyân,,, oldukları dekâkin Kara Musa Evkafı mülhakatından olup dekâkin-i mezbûre ta'mîrine nâzır lâzım olmakla hasbî Seyyid Süleyman'a kadısı Mehmed arzıyla. Şa'bân 1111.

2-Ruha'da Sağrııcıyân Sûku'na sağrııcılar sâkin olup? ve dekâkin medine-i mezbûrede Kara Musa Câmiî Evkafı olup,,, , nâzır olan es-Seyyid Süleyman rızâsıyla Hacı Mehmed'e fânîğ olup,,, tecdîd buyruldu. Zilhicce sene 1111.

3-Ruha'da vâki' Sağrııcı Pazarı mütevellîsi olan Musa bâ-murâsıl bilâ-berât mutasarrıf iken fevt mahlûlünden İbrahim Halil'e bâ-arzuhal tevcîh buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1179.

4. 2. Sûk-ı Sultanî:

Bu pazara ilişkin olarak beş adet atama kaydı mevcuttur. Söz konusu kayıtlardan burada emlak (ev) aşeyasının satımına ilişkin müzayede yapıldığı anlaşılmaktadır. Bânisinin kim olduğu kayıtlarda belirtilmemekle beraber "*Sultanî*" ibaresi kullanıldığından padişah tarafından yaptırıldığı ya da kuralları padişah tarafından belirlenmiş alışveriş mekânı olduğu değerlendirilmektedir. Aşağıda verilen atama kayıtlarından da anlaşılabacağı üzere bu yapıya ilişkin en erken tarihli atama kaydı Safer sene 1128/ Ocak 1716 tarihliidir. (bkz. 3. **atama kaydı**)

Atama kayıtları¹⁴⁷

1-Ruha'da Sûk-ı Sultanî'de dellâlbaşı olan el-Hâc Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Mehmed'e nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1178.

2-Ruha'da Sûk-ı Sultanî'de dellâlbaşı olan Hacı Mehmed ferağından oğulları Ahmed ve Eyyüb'e kadısı Feyzullah arzıyla tevcîh buyruldu. 15 Muharrem sene 1206.

3-Sûk-ı Sultanî'de dellâlbaşı Mahmud'un refinden Abdurrahman'a Safer sene 1128, Abdurrahman fevtinden Hacı Mehmed'e Muharrem sene 1135, Hacı Mehmed'in fevtinden oğlu Mehmed'e Cemâziye'l-âhîr sene 1178, Mehmed'in ferağından oğulları Ahmed ve Eyyüb'e Muharrem sene 1207.

4-Ruha'da dellâlbaşı Hacı Abdurrahman mutasarrıf iken aherden Mahmud alub gadr itmekle mezbûr refinden Abdurrahman'a kadısı Ebubekir arzıyla tevcîh ve ibkâ. Şa'bân sene 1228.

¹⁴⁶Bu atama kayıtlarının yer aldığı defterler: VGMA, Defter 1160, s. 185; 1117, s. 37.

¹⁴⁷Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1117, s. 37; 548, s. 101; 1142, s. 99; 1118, s. 75, 78, 80.

5-Ruha'da Sûk-ı Sultanî'de müzâyede olunan emtia-i emlâk dellalları üzerine ser-dellal Abdurrahman'a tevcihe müdâhale olmakla nâibi Süleyman arzıyla ibkâ. Muharrem sene 1232.

6-Ruha'da Sûk-ı Sultanî'de dellalbaşı Abdurrahman fevtinden Hacı Mehmed'e inâyet. Muharrem sene 1235.

5. Çeşmeler:

Atama kayıtlarından Ruha Kazâsı'nda kaç adet çeşme olduğu kesin olarak bilinmemektedir. Zira çeşmelerin mütevellî ve abkeş gibi görevlerine ilişkin yapılan atama kayıtlarında "çeşmeler" denildiği ve dolayısıyla sayı verilmediği görülmektedir. Hurûfât kayıtlarına göre üç ayrı gruba ayırabileceğimiz çeşme veya sebil karşımıza çıkmaktadır. Bunlar Sağrıciyân Sûku Çeşmeleri, Harran Kapısı Sebili ve Yusuf Paşa Çeşmeleridir.

5. 1. Sağrıci Sûku Çeşmeleri:

Bu çeşmeler ile ilgili olarak dört adet atama kaydı mevcuttur. Atamalardan çeşmelerin zamanla harap olduğu ve Emmi Hafız Cabir tarafından tamir edildiği anlaşılmaktadır. (bkz. 4. **atama kaydı**)

Çeşmelere ait atama kayıtları¹⁴⁸:

1-Ruha'da Sağrıci Sûku'nda çeşmelerin bir akçe ile tevliyeti İbrahim mahlûlünden Hafız Cabir'e inâyet. Rebî'ü'l-âhir sene 1140.

2-Ruha'da Sağrıciyân Sûku'nda çeşmelerin iki akçe ile mütevellîsi İbrahim mahlûlünden Hafız Cabir'e berât tecdid. Şevval sene 1143.

3-Ruha'da Sağrıci Pazarı'nda çeşmelerin iki akçe ile mütevellîsi olan Emmi Cabir Hafız nâ-mahal olub irâd-ı vakfı mahalline sarf etmeyub ekl ve bel'idüb refinden el-Hâc Yahya'ya kadısı İbrahim arzıyla berât inâyet buyruldu. Safer sene 1145.

4-Ruha sükkânından Emmi Hafız Cabir bundan akdem Sağrıci Pazarı Çeşmeleri'ne iki akçe ile mütevellî iken çeşmeler müşrif-ı harâb olmakla ma'rifeti şer' ile ta'mîr ve termîm idüb hala vakf-ı mezbûrda iki yüz elli kuruş alacağı var iken aherden el-Hâc Yahya nâm kimesne hilâf-ı inhâ bir takrible kendi üzerine berât itturub küllî gadr etmekle refinden sâhib-i evvel merkum Hafız Cabir'e kadısı Mehmed arzıyla berât buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1147.

5. 2. Harran Kapısı Sebili:

Bu sebil ile ilgili dört adet atama kaydı mevcut olup bunlar mütevellî ve abkeş görevlerine yapılan atamalar hakkındadır. Kayıtlarda vâkıf veya bâni hakkında herhangi bir bilgi verilmemiş olup, burada görev yapan mütevellîye ait ücretin verilmesi için dükkân vakfedildiği ve dükkân kirasından karşılanmak üzere mütevellîye ücret verildiği anlaşılmaktadır. (bkz. 4. **atama kaydı**)

¹⁴⁸ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1128, s. 12; 1088, s. 49, 53, 55.

Sebile ait atama kayıtları¹⁴⁹:

1-Ruha'da Harran Kapusu kurbunda Sebile abkeş ve mütevellî lâzım olmakla nim akçe ile Süleyman'a inâyet. Şa'bân sene 1124.

2-Ruha'da Harran Kapusu'nda vakıf sebilin nim akçe ile mütevellîsi Mehemmed'e tecdîd. Şa'bân sene 1146.

3-Ruha'da Harran Kapusu kurbunda Sebilin abkeş ve dekâkinin yevmî nim akçe ile mütevellîsi olan İbrahim fevt mahlûlünden Seyyid Mustafa'ya nâibi İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. 18 Cemâziye'l-âhîr sene 1202.

4-Ruha'da Harran Kapusu'nda Sebilin ber-muceb-i şart-ı vâkıf dükkân icâresinden almak üzere yevmî üç akçe ile mütevellîsi Mehmed bî-berât olmakla müceddeden inâyet. Zilka'de sene 1223.

5. 3. Yusuf Paşa Çeşmeleri:

Bu çeşmeler ile ilgili olarak tek atama kaydı mevcut olup kayıtta şöyle denilmektedir: “Ruha'da Yusuf Paşa çeşmelerinde ferrâş olmakla dört akçe ile Ömer'e mütevellîsi Mustafa arzıyla tevcîh. Rebiü'l-evvel sene 1230.”¹⁵⁰

6. Esnaf Grupları:

Atama kayıtlarında “*esnâf*” tabiri kullanılarak haklarında bilgi verilen grupların berber, cullâh, hallâç, debbâğ ve kuyumcular esnafı olmak üzere beş adetten müteşekkil oldukları anlaşılmakta, daha önce de değindiğimiz üzere bu grupları dentleyen ve başlarında olduğu düşünülen Şeyh-i Seb'a' ya ilişkin atama kayıtları da mevcut olup, bu kayıtlar da burada verilecektir.

6. 1. Berber Esnafı:

Bu esnafa ilişkin iki adet atama kaydı bulunmaktadır. Yöneticilere (şeyh) ilişkin olduğu anlaşılan bu kayıtlarda şöyle denilmektedir¹⁵¹:

1-Berberler meşîhatı Abdulkadir fevtinden Hâcî İsmail'e Şaban sene 1131.

2-Ruha'da Berberler esnâfının şeyhi olan Abdulkadir fevtinden Hacı İsmail'e kadısı Süleyman arzıyla tevcîh. Şa'bân sene 1231.

6. 2. Cullâh Esnafı:

Farsça'da; “*ören, dokuyan*” anlamındaki cûlâh veya cullâh (ج') kelimesi, Türkler arasında yaygın olarak çulha şeklinde söylenir.¹⁵² Kaba bez, astar-

¹⁴⁹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 191; 1088, s. 54; 1095, s. 169; 1118, s. 73.

¹⁵⁰ VGMA, Defter 1118, s. 77.

¹⁵¹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1142, s. 99; 1118, s. 78.

¹⁵² Feridun Emecen, “Cullâh”, DİA, C: VIII, İstanbul 1993, s. 84.

lık, alaca, tûlbent, makrama, gömleklilik cinsi bez ve kumaşları dokuma işiyle uğraştığı anlaşılan bu esnaf-meslek grubuna ilişkin olarak atama kayıtlarında dokuz adet atama kaydı bulunmaktadır.

Cullâhlara ilişkin atama kayıtları¹⁵³:

1-Ruha'da vâki'Cullâhlar şeyhi olmayub hâlî olmakla Hüseyin Halife'ye inâyet buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1136.

2-Ruha'da Cullâhlar şeyhi olan Ahmed'in berâtı tecdîd buyruldu. Gurre-i Cemâziye'l-âhîr sene 1172.

3-Ruha'da Cullâhlar tairesinin üzerlerine Şeyh Ahmed mahlûlünden şeyh olan Ataullah Halife'nin berâtı zâyî' olmakla yedine zâyî'den ve yine kaleminden berât tecdîd olunmak deyu bin yüz yetmiş altı senesinin on altıncı günü sadrolan fermân-i âli mûcibince bâ-arzuhal tevcîh. Rebî'ü'l-âhîr sene 1176.

4-Ruha'da Cullâhlar tâifesi üzerlerine şeyh olan Ömer Halife'ye tecdîd. Safer sene 1177.

5-Ruha'da Cullâhlar şeyhi olan Ömer bilâ-veled fevt mahlûlünden İbrahim Halil'e nâibi İbrahim arzıyla tevcîh. 15 Zilhicce sene 1202.

6-Ruha'da Cullâhlar şeyhi olan Ömer bilâ-veled fevt olduk da esnâf-ı mezkûrun muhtârı Mehmed mevcut iken Ruha sâkinlerinden esnâf-ı mezkûrun ,,, İbrahim nâm kimesne şeyh-i mezkûn kendu üzerine berât itturub mezbûr İbrahim Halil'e târik ve gayr-i müstehak olduğunu ,,, , mahallinde meclis-i şer' de ihbâr itmeleriyle mezbûr İbrahim Halil ref'inden esnâfın muhtârı merhum Mehmed'e kadısı Feyzullah arzıyla tevcîh buyruldu. 15 Muharrem sene 1206.

7-Ruha'da Cullâhlar esnâfının şeyhi olan Seyyid Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Molla Mehmed'e kadısı Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcîh buyruldu. 3 Safer sene 1208.

8-Ruha'da Cullâhlar esnâfı üzerine şeyh olan İbrahim Halil fevt mahlûlünden sulbî kebîr oğlu Şeyh Osman bin İbrahim Halil'e kadısı es-Seyyid İsmail arzıyla tevcîh buyruldu. 16 Zilhicce sene 1223.

9-Cullâh kethüdâlığı müceddeden Hasan'a Rebîü'l-evvel sene 1136, Hasan kasr-ı yed itmekle bilâ-berât mutasarrıf Mehmed fevtinden Ahmed'e Rebîü'l-evvel sene 1166, Ahmed'in fevtinden Ataullah'a Rebîü'l-âhîr sene 1176, Ataullah'ın ferağından Ömer'e Safer sene 1177, Ömer'in bilâ-veled fevtinden İbrahim Halil'e Zilhicce sene 1202, İbrahim Halil ref'inden Mehmed'e Muharrem sene 1207, Mehmed fevtinden Molla Mehmed'e Safer sene 1208, Molla Mehmed ferağından İbrahim Halil'e Rebîü'l-âhîr sene 1222, İbrahim Halil fevtinden oğlu Şeyh Azem'e Zilhicce sene 1223, Şeyh Azem fevtinden oğlu Mustafa'ya 16 Muharrem sene 1253.

¹⁵³Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1119, s. 89; 1090, s. 127; 1117, s. 35; 1158, s. 259; 1095, s. 170; 548, s. 101; 541, s. 202; 1142, s. 99.

6. 3. Debbâğ Esnafı:

Hayvan derilerini belirli işlemlerden geçirdikten sonra işleyebilir hale getiren meslek olarak adlandırabileceğimiz bu grubun, aşağıda verilen atama kayıtlarında da görüleceği üzere Ahi Teşkilatı'na bağlı olduğu ve üzerlerine *Ahi Baba'nın*¹⁵⁴ atandığı görülmektedir.

Debbâğlara ilişkin atama kayıtları¹⁵⁵:

1-Ruha'da Debbâğlar Ahi Babası Seyyid Muhammed refinden Seyyid Hüseyin'e inâyet. Şa'bân sene 1117.

2-Ruha'da Debbâğ Esnâfı üzerine Ahi Baba olan Seyyid Hüseyin kasr-ı yedinden Seyyid Mustafa'ya kadısı İsmail arzıyla inâyet. Safer sene 1139.

3-Ruha'da Debbâğ Esnâfı'na Seyyid Hüseyin kasr-ı yedinden Ahi Baba olan Seyyid Mustafa Halîfe'ye tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1145.

4-Ruha'da Debbâğ Esnâfı üzerlerine ihtiyâr ve Ahi Baba olan Seyyid Mustafa fevt sulbî kebîr oğlu Seyyid Hasan'a kadısı Seyyid Mustafa arzıyla buyruldu. Muharrem sene 1152.

5-Debbâğ Esnâfı'nın Ahi Babalığı es-Seyyid Hüseyin ferağından es-Seyyid Mustafa'ya Safer sene 1139, es-Seyyid Mustafa fevtinden oğlu es-Seyyid Hasan'a Muharrem 1152.

6-Ruha'da Debbâğ Esnâfı'nın Ahi Babası Seyyid Hasan'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168

7-Ruha'da Debbâğ Esnâfı üzerlerine Ahi Babası olan Seyyid Hasan Halîfe'ye bâ-berât-ı atik tecdîd. Gurre-i Rebîü'l-evvel sene 1174.

6. 4. Hallâc Esnafı:

Pamuk ve yün işiyle uğraşan diğer bir esnaf grubu olan Hallâclara ilişkin ise iki adet atama kaydı bulunmaktadır.

Atama kayıtları¹⁵⁶ :

1-Ruha'da Hallâclar Esnâfı'nın Mehmed fevtinden şeyhi olan Ahmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

2-Ruha'da Hallâclartaifesi üzerlerine şeyh olan Ataullah Halîfe'ye nâibi İsa arzıyla tevcîh buyruldu. Safer sene 1177.

¹⁵⁴ Bu görevli hakkında detaylı bilgi için bkz. Ziya Kazıcı, "Ahi Baba", DİA, C: I, İstanbul 1988, ss. 527-528.

¹⁵⁵Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 189; 1128, s. 11; 1088, s. 53, 58; 1142, s. 99; 1090, s. 117, 131.

¹⁵⁶Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1090, s. 117; 1117, s. 36.

6. 5. Kuyumcu Esnafı:

Bu esnaf-meslek grubu hakkında iki adet atama kaydı bulunmakta olup, bunlar aşağıda verilmiştir.

Atama kayıtları¹⁵⁷:

1-Kuyumcular meşîhatı Davud fevtinden Musa'ya. Rebîü'l-âhîr sene 1140.

2-Ruha'da Kuyumcular şeyhi olan Davud mahlûlünden mutasarrıf olan Musa'ya berât mûcibince tecdîd inâyet. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1143.

6. 6. Şeyh-i Seb'a:

Şeyh-i Seb'a terimi “yedilerin şeyhi” anlamına gelmekte ve muhtemelen loncaların sayısına işaret etmektedir.¹⁵⁸ Meslek ve esnaf grupları üzerlerine bir nevi yönetici olduğu anlaşılan, bu göreve ait iki atama kaydı bulunmaktadır. Aşağıda verilen kayıtlarda da görüleceği üzere en erken tarihli atama kaydı Şa'bân sene 1120/ Ekim 1708 tarihli dir.

Atama kayıtları¹⁵⁹:

1-Ruha'da ehl-i hiref üzerlerine Şeyh-i Seb'a olan Seyyid Ahmed'e kadısı Al-tıparmak Receb arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1120.

2-Ruha'da ehl-i hiref ve esnâf üzerlerine Şeyh-i Seb'a olan es-Seyyid Ahmed fevt olmakla es-Seyyid Ömer'e nâibi es-Seyyid Feyzullah arz itmekle arzı mûcibince buyruldu. Şa'bân sene 1152.

7. Hamamlar:

Şehirde Osmanlı döneminden kalan ve halen işler durumda olan Sultan, Vezir, Cincıklı, Eski Arasa, Serçe, Şaban ve Veli Bey isimleriyle anılan yedi adet hamam bulunmaktadır.¹⁶⁰ Atama kayıtlarında ise bu hamamlardan sadece Veli Bey Hamamı ile ilgili kayıtlar bulunmaktadır.

7. 1. Veli Bey Hamamı:

Veli Bey bin Mahmud tarafından Evahir-i Şaban sene 1105/ Mart 1694 tarihli vakfiye ile geliri evladına ve Müslümanların abdest alması şartıyla vakfedildiği anlaşılan¹⁶¹, Tatlık Mahallesi'nde yer alan hamam hakkında üç adet atama kaydı

¹⁵⁷Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1142, s. 99; 1088, s. 49.

¹⁵⁸ Demiryürek, a. g. m. , s. 27.

¹⁵⁹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1139, s. 51; 1088, s. 59.

¹⁶⁰ A. Cihat Kürkçüoğlu, “Şanlıurfa Mimari Eserlerine Genel Bir Bakış”, Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir, Şurkav Yay. , Ankara 2002, s. 82.

¹⁶¹ VGMA, Defter 2150-2, s. 238, sıra. 138.

bulunmaktadır. Bu hamam kaydından başka Karaburc Camii'ni tamir eden Hı-zanzâde el-Hac Halil Ağa'nın da bir hamam inşa ettiği ve buranın yarı hisse ki-rasını da adı geçen camiye vakfettiği anlaşılmaktadır.¹⁶² (bkz. Karbuc Cami 40. **atama kaydı**)

Atama kayıtları¹⁶³:

1-Ruha'da Tatlık Mahallesi'nde Hacı Veli Hamamı Vakfı'nda bir akçe ile cüz-hân Şeyh Ahmed'e müceddeden inâyet. Ramazân sene 1124.

2-Ruha'da Veli Bey Hamamı'ndan almak üzere yine Veli Bey Vakfı'nda tilâvet-i yasinhân olan Ahmed fevt Molla Ali'ye inâyet. Rebî'ül-âhir sene 1148.

3-Ruha'da Bey Hamamı'ndan almak üzere yasinhân olan Şeyh Ahmed'e inâyet. Receb sene 1232.

8. Hanlar:

Alaca (Gümrük), Sebil ve Üç Han olmak üzere üçü kaza merkezinde, biri de Hilvan'da bulunan Karacurun Hanı olmak üzere toplamda dört hana ilişkin atama kayıtları bulunmaktadır.

8. 1. Alaca (Gümrük) Han:

Günümüzde Gümrük Hanı olarak anılan bu hanın Behram Paşa tarafından inşa edildiği ve vakfına ait olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda yer alan atama kayıtlarının birinde ise dükkân ile vesarenin zeminin Behram Paşa Vakfı'ndan olduğu belirtilmektedir. (bkz. 4. **atama kaydı**)

Atama kayıtları¹⁶⁴:

1-Ruha'da vâki' Behram Paşa Vakfı'ndan Alaca Han Vakfı'nın bir akçe ile nâzırı Mehmed diyâr-ı aherde olmakla Veli'ye kadısı es-Seyyid Abdulgani arziyla buyruldu. Muharrem sene 1113.

2-Ruha'da Behram Paşa Vakfı Hânı'nın bevvâbı olmayıp lâzım olmakla Sey-yid Hasan'a inâyet. Sene 1115.

3-Ruha'da Behram Paşa Vakfı Hânı'nın kennâsı olmamakla Üveys'e inâyet bir akçe ile. Sene 1115.

4-Ruha'da Alaca Hân dedâkin vesair zemini Amed'de Behram Paşa Ev-kafı'ndan olub nâzır ve nüzzâra muhtaç olmakla Ahmed'e bir akçe ile inâyet. Mu-harrem sene 1118.

5-Ruha'da Behram Paşa Vakfı Hânı'nın yevmî dört akçe ile kennâsı olan Ah-med fevt mahlûlünden oğlu İbrahim Halife'ye berât-ı atik mûcibince tevcîh buyruldu. Gurre-i Zilka'de sene 1172.

¹⁶² VGMA, Defter 1088, s. 56.

¹⁶³ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 191; 1088, s. 57; 1118, s. 78.

¹⁶⁴ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 186, 190; 1090, s. 129; 1087, s. 27.

6-Ruha'da Behram Paşa Vakfı Hânı'nın yevmî dört akçe ile kennâsı olan İbrahim ferağından Ömer'e bâ-berât tevcih buyruldu. Muharrem sene 1183.

8. 2. Sebil Hanı:

Atama kayıtlarında Babü'l-Emir haricinde olduğu anlaşılan hanın bânisi hakkında bilgiler verilmemiş iken, hanın zaman içerisinde harap olduğuna ve buranın vakıf yoluyla vücuda getirildiğine dair bilgiler yer almıştır.

Atama kayıtları¹⁶⁵:

1-Ruha hâricinde Sebil Hânı nezâreti kimesne üzerinde olmayub Seyyid Abdullah mahal deyu inâyet buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

2-Ruha'da Sebil Hânı Evkafı mütevellîsi İbrahim azli mucib yoğ iken ,,, , olmakla ibkâ buyruldu. Receb sene 1103.

3-Ruha'da Babü'l-Emir hâricinde vakıf hânın bir akçe ile mütevellîsi el-Hâc Maksud fevt Hüseyin'e inâyet. Muharrem sene 1110.

4-Ruha hâricinde Sebil Hânı kâtibi ve nâzırı olan ,,, , Seyyid Abdullah'a tecdîd buyruldu. Şevvâl sene 1111.

5-Ruha'da Sebil Hânı dimekle ma'rûf hân mürûr ile harâb olub mütevellîsi olmamakla bir akçe ile Hüseyin'e. Şevvâl sene 1117.

6-Ruha'da Sebil Hân Vakfı'nın mütevellîsi olmayub lâzım olmakla ber-vech-i hasbî Şeyh Ali'ye inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1118.

7-Ruha hâricinde Hân-ı Sebil dimekle ma'rûf vakıf hânın bir akçe ile mütevellîsi Hamis fevtinden oğlu Seyyid Ramazan'a kadısı Mehmed Emin arzıyla buyruldu. Şa'bân sene 1137.

8-Ruha'da Babü'l-Emir hâricinde Sebil Hânı dimekle ma'rûf hânın bir akçe ile tevliyeti Seyyid Ramazân ref'inden Hacı Mahmud'a ta'mîr etmek şartıyla kadısı Seyyid Osman arzı mûcibince inâyet. Rebî'ü'l-âhir sene 1140.

9-Ruha'da Babü'l-Emir hâricinde Sebil Hânı dimekle vakıf hânında Seyyid Ramazan ref'inden bir akçe ile mütevellî Hacı Mahmud'a tecdîd. Rebî'ü'l-âhir sene 1148.

10-Ruha hâricinde Sebil Hânı dimekle ma'rûf hânın iki akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Mahmud fevtinden Seyyid Halil'e kendi arzuhali mûcibince inâyet buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1153.

11-Ruha'da Babü'l-Emir hâricinde Sebt (?) Hânı dimekle ma'rûf hanın bir akçe ile mütevellîsi Hüseyin ferağından karındaşı Ömer'e bâ-berât tevcih. Zilka'de sene 1223.

8. 3. Üç Han:

Bu han ile ilgili olarak tek atama kaydı mevcut olup, hanın hangi mahallede yer aldığı ve bânisinin kim olduğu hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

¹⁶⁵Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184; 1140, s. 313; 1160, s. 185, 189, 190; 1119, s. 91; 1128, s. 12; 1088, s. 57, 59; 1118, s. 73.

Aşağıda verilen Cemaziye'l-sâni sene 1108/Aralık 1696 tarihli atama kaydında da görüleceği üzere hanın içerisinde bir mescid de bulunmaktadır.

Atama kaydı¹⁶⁶:

1-Ruha'da Üç Han'ın içinde mescidde bir akçe ile nâzır Seyyid Hasan fevt Muhammed'e inâyet. Cemaziye'l-sâni sene 1108.

8. 4. Karacurun Hanı:

Karacurun Nayisi'nde (Hilvan) bulunan bu vakıf hana ait en erken tarihli atama kaydı Şa'bân sene 1104/ Nisan 1693 tarihli olup, vakıf bünyesinde *abkeş*, *kâtip*, *nazır ve mütevellinin* görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları¹⁶⁷:

1-Ruha'da Karacurun Hanı'nın Mustafa (silik) Şa'bân sene 1104.

2-Ruha'da Karacurun Hanı Vakfı'nın mütevellisi Mehmed fevt yerine Hüseyin. Şa'bân sene 1104.

3-Ruha'da Karacurun Vakfı nâzırı Şeyh Ramazan'a tecdîd. Şevvâl sene 1115.

4-Ruha'da Karacurun Vakfı nâzırı Şeyh Ramazân'a tecdîd. Şevvâl sene 1115.

5-Ruha'da Karacurun Vakfı'ndan altı akçe ile abkeş Mehmed fevtinden iştirâken Ahmed ve Süleyman'a. Şa'bân sene 1137.

6-Ruha'da Karacurun Hanı'nda altı akçe ile abkeş Hüseyin fevtinden el-Hâc Mustafa'ya tevcih. Ramazân sene 1137.

7-Ruha'da Karacurun Evkafı'nın bir akçe ile kâtibi olan Seyyid İsmail Halîfe'nin mücebi azli yoğ iken aherden Seyyid Ramazan bir takrible „, gadr etmekle mûmâileyh mezbûr Seyyid İsmail'e kadısı Mehmed arzıyla ibkâ. Şevval sene 1143.

8-Ruha'da Karacurun Evkafı'nın beş akçe ile nâzırı ve iki akçe ile kâtibi Mehmed mahlûlünden es-Seyyid Hüseyin mutasarrıf olup üzerinde olmakla bâberât-ı atik tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1145.

9-Ruha hâricinde Karacurun Vakfı'nda altı akçe ile Muhammed mahlûlünden abkeş Ahmed ve İsmail nâm kimesnelere tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1145.

10-Ruha Kasabası'nda Karacurun Evkafı'nda altı akçe ile abkeş olan Mustafa fevt olup sulbî oğlu İshak'a tevcih olup Ahmed ve Mehmed Said nâm kimesneler bir atik berât ibrâz idüb „, hâlî olmayub Ahmed fevt olup Muhammed Said müdâhaleden hâlî olmakla Ahmed'in fevtinden ve Mehmed Said'in refinden yine babası vazîfesi olan sâhib-i evvel İshak'a kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Rebîü'l-âhir sene 1148.

11-Ruha'da Karacurun Vakfı'nın beş akçe ile nâzırı iki akçe ile kâtibi Seyyid Hüseyin'e tecdîd. Şa'bân sene 1169.

¹⁶⁶ Bu atamanın yer aldığı defter ve sayfa numarası: VGMA, Defter 1140, s. 310.

¹⁶⁷ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 185, 188, 190; 1119, s. 90, 91; 1088, s. 50, 53, 56; 1090, s. 122; 1158, s. 260; 1117, s. 37; 1118; s. 74, 76, 77, 79.

12-Ruha'da Karacurun Nâhiyesi'ne tâbî Karacurun Hânı dimekle hânın yevmî beş akçe vazîfe iki mütevellîsi olan Seyyid Osman'a tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1180.

13-Ruha'da Karacurun Nâhiyesi'ne tabi Karacurun Hânı dimekle ma'rûf hânın yevmî beş akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Osman'a tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1180.

14-Ruha'da Karacurun Evkafı'nın nâzırı ve kâtibi Osman fevtinden oğlunun oğlu Mehmed'e bâ-berât tevcih. Şa'bân sene 1225.

15-Ruha'da Karacurun Evkafı'nın hânı vakfına yevmî bir akçe ile mütevellî Osman fevtinden oğlunun oğlu Mehmed'e inâyet. Şa'bân sene 1225.

16-Ruha'da Karacurun Hânı'na mutasarrıf Osman üzerinden Şeyh Hamis almakla ibkâ-yı inâyet. Ramazân sene 1225.

17-Ruha'da Karacurun Vakfı'nın bir akçe ile kâtibi Seyyid İshak fevtinden karındaşı Seyyid İsmail'e inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1227.

18-Ruha'da Karacurun Nâhiyesi'nde vakıf hânın bâ-mu'ayyene mütevellî Hamis hıyânet itmekle ref'inden Seyyid Mehmed bin Hacı Zülfü'ye inâyet. Şevval sene 1229.

19-Ruha'da Karacurun Nâhiyesi'nde vakıf hân mütevellîsi Hüseyin ref'inden Seyyid Mehmed'e inâyet. Şevval sene 1229.

20-Ruha'da Karacurun Hânı Vakfı'nın bir akçe ile kitâbet ve nezâreti Şeyh Ramazân üzerinde iken aherden İsmail alub gadr itmekle ref'inden merkuma mütevellîsi Şeyh Hasan arzıyla tevcih. Rebiü'l-evvel sene 1230.

21-Ruha'da Karacurun nâm vakfın mütevellîsi Seyyid Mehmed rağbet itmeyub vakfın hânı münhedim ve harâb ve müşrif olduğundan sair akârâtı dahi mürûr-ı eyyâm ile mülkiyet üzere bazı kimesneler tasarrufunda olmakla vakf,,, gadr olunmağın Seyyid Hasan'a ta'mîr ve termîm itmek şartıyla bâ-mu'ayyene kadısı Salih arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1233.

9. İmaretler:

Kaza merkezinde sadece Ayn-ı Halilu'r-Rahman Zâviyesi Vakfı'nın bünyesinde bir imaret bulunduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında Emir Mencek ve Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyelerine ilişkin atama kayıtlarında buralarda birer mutfağın bulunduğu, *şeyh-i matbah*, *tabbâh* gibi görevlilerin atanmasından anlaşılmaktadır.

9. 1. Ayn-ı Halilu'r-Rahman Zâviyesi İmaret:

Günümüzde Balıklıgöl olarak bilinen mekânda bu vakfa ait bir imaretin bulunduğu anlaşılmaktadır. Kanuni Sultan Süleyman bu zâviye için 1541 tarihli

vakfiye ile bazı köylerin öşür gelirini vakfetmiştir.¹⁶⁸ Söz konusu vakfiyede burada her gün yemek pişirilmesi için gerekli malzemenin alınması ve aşçının çalışması gibi şartlar koşulmuştur.

Atama kaydı¹⁶⁹:

1-Ruha'da Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan üç akçe ile şeyh-i matbah Ömer'e tecdid. Şa'bân sene 1104.

2-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı Tekyesi'ne iki akçe ile şeyh-i matbah Ömer rızasıyla el-Hâc Abdullah'a fârğ olub kadısı Abdulgani arzıyla buyruldu. Receb sene 1113.

3-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman aleyhi's-Salam Evkafı'nın matbahında iki akçe ile bevâb Ahmed fevt Seyyid Hasan'a kadısı Muhammed arzıyla. Rebî'ü'l-âhir sene 1118.

4-Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Vakfı'nda üç akçe ile şeyh-i matbah olan Seyyid Mustafa mahlûlünden karındaşı es-Seyyid Abdulhalil'e kadısı Seyyid Osman arzıyla inâyet. Muharrem sene 1140.

5-Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere üç akçe ile karındaşı Seyyid Mustafa mahlûlünden şeyh-i matbah olan Seyyid Abdulhalil'e tecdid. Şevval sene 1143.

6-Ruha'da Halilu'r-Rahman İmâreti'nde üç akçe ile şeyh-i matbah Seyyid Abdulhalil bin Seyyid Mehmed'e tecdid. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

7-Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Câmii İmâreti'nde üç akçe ile şeyh-i matbah olan Seyyid Mehmed kendi hüsn-i rızasıyla kasr-ı yedinden sulbî kebîr oğlu Ahmed Halîfe'ye bâ-berât-ı fârğ tevcih. Gurre-i Şevval sene 1172.

10. Kale Görevlileri:

Aşağıda verilen atama kaydına göre , Kale'de “*Dizdar ve Loğkeş*”in görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Atama kaydı¹⁷⁰:

1-Ruha'da Kal'ada Samsad Kapusu'nda loğkeş İshak terk-i hizmet olmakla Receb'e Dizdârî Ramazân arzıyla. Cemâziye'l-evvel sene 1105.

11. Kamu Görevlileri:

Kamu görevlileri olarak adlandırılacak görevler arasında, *arasta dellal-lığı, mahkeme görevlileri, mimarbaşı ve müjdeciyi* gösterebiliriz.

¹⁶⁸ VGMA, Defter 587, s. 75, sıra. 106.

¹⁶⁹ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 185, 186, 190; 1128, s. 11; 1088, s. 49; 1090, s. 117, 128.

¹⁷⁰ Bu atamanın yer aldığı defter ve sayfa numarası: VGMA, Defter 1160, s. 193.

11. 1. Arasta Dellallığı:

Halk arasında “arasa” olarak anılan ve buğday, arpa ile vesair zahirenin alınıp, satıldığı mekânda görev yapan bu görevliye ilişkin tek atama kaydı bulunmakta olup, kayıta şöyle denilmektedir: “Arâsta nâm mevzi’de bey’ ve şîrâ olunan hinta ve şair vesâir zehâirin dellâhlığı müceddeden İshak zımmîye. Muharrem sene 1162.”¹⁷¹

11. 2. Mahkeme Görevlileri:

Kaza merkezinde yer alan mahkemede, muhızır, muhızırbaşı, başkâtib, müstahfiz-ı sicillât, kâtib ve ser-idari hizmeti olmak üzere altı görevliye ait atama kayıtları bulunmaktadır.

Atama kayıtları¹⁷²:

1-Ruha’da muhızırbaşı İbrahim’e tecdîd berât mûcibince buyruldu. Zilka’de sene 1103.

2-Ruha Mahkemesi’nde muhızırbaşı Osman üzerinden bazı kimesneler alıp ibkâ... berât-ı atik mûcibince buyruldu. Rebî’ül-âhîr sene 1104.

3-Ruha’da Mahkeme’nin muhızırbaşısı Osman üzerinden bazı kimesneler almakla kadısı Muhammed Emin arzıyla ibkâ. Cemâziye’l-âhîr sene 1105.

4-Ruha Mahkemesi’nde muhızırbaşı Osman Kapucuoğulları’ndan olup berâtı mûcibince tecdîd. Şevvâl sene 1108.

5-Ruha Mahkemesi’nde muhızırbaşı Osman’a tecdîd. Şevvâl sene 1108.

6-Ruha Mahkemesi ser-idari hizmetine mutasarrıf iken aherden müdâhale olmakla arzuhal mûcibince ibkâ buyruldu. Cemâziye’l-âhîr sene 1138.

7-Ruha Mahkemesi’nde kırk seneden beru bâ-berât başkâtib ve müstahfiz-ı sicillât es-Seyyid Feyzullah’tan ahali hoşnud ve razı olmalarıyla kadısı İsmail arzıyla mezbûr es-Seyyid Feyzullah’a ibkâ. Zilhicce sene 1138.

8-Muhızırlık müceddeden Mehmed’e Receb sene 1152.

9-Ruha Mahkemesi’nde muhızır olmayub cümle ahali ,, ma’rifetleri ve ma’rifet-i şer’le muhızırların hizmetine ,, olunan Mehmed yirmi beş seneden beru mütecaviz muhızır olup bî-berât olmakla nâibi el-Hâc Hail arzıyla kadîmen? muhızır olduğu vâkı’ ise berât buyruldu. **Şa’bân sene 1152.**

10-Ruha Mahkemesi’nde başkâtib olan Seyyid Feyzullah fevt Muhammed kırk seneden mütecâviz mahkeme-i mezbûrede kâtib olup ahali-i belde ile hüsn-ü müsaadesi? olup cümlelerin muhtârı olmakla kadısı Seyyid Abdulkerim arzıyla buyruldu. Receb sene 1154.

11-Kitâbet müceddeden Feyzullah’a Rebîül-âhîr sene 1139, Feyzullah’ın fevtinden Mehmed’e Receb sene 1154.

¹⁷¹ VGMA, Defter 1142, s. 99.

¹⁷² Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 193; 1140, s. 310, 311; 1091, s. 25; 1142, s. 99; 1088, s. 59, 60; 1142, s. 99; 1090, s. 116; 565, s. 214; 1118, s. 76.

12-Ruha Mahkemesinde bundan akdem kâtib olan Mehmed Salih Efendi mahkme-i mezbûrede reisü'l-küttâb olmak üzere nâibi Seyyid Mehmed Said arzıyla buyruldu. Receb sene 1168.

13-Başkitâbet müceddeden Mehmed Said'e Receb sene 1168.

14-Ruha'da yevmî dokuz akçe ile cami'-i cizye olanlardan kitâbete mutasarrıf olan Seyyid Halil fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed'e kadısı Seyyid Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. 25 Receb sene 1210.

15-Ruha'da Mahkeme'de başkâtib olan Çağalzâde? Mehmed fevtinden Abdurrahman'a inâyaet. Safer sene 1229.

11. 3. Mimarbaşı:

Kaza'da yer alan mimarî eserleri tamir, termim ve inşaa işlerini yapmakta olan mimarların başında bulunup, denetim ve gözetim işlerinden sorumlu olduğu anlaşılan bu görevli hakkında altı atama kaydı bulunmaktadır.

Atama kayıtları¹⁷³:

1-Ruha'da Mi'mâr olan İbrahim fen-i mi'mâriyesi olmadığından gayr-i kendüye aher mahalde mütevattın olub terk-i hizmet olmakla refinden Musa nâm kimesneye ser-mi'mâr olan el-Hâc İbrahim arz inâyet. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1143.

2-Mi'mârbaşı Sadık ferağından Gerbid? zımmîye Cemâziye'l-evvel sene 1130 Gerbid? mürûrundan Murad'a Rebî'ü'l-âhîr sene 1132, Murad fevtinden İbrahim'e Receb sene 1132, İbrahim refinden Musa'ya Cemâziye'l-evvel sene 1143.

3-Ruha'da Mi'mârbaşı Sadık'a müceddeden bâ-arzuhal tevcih ve inâyet. Şevval sene 1229.

4-Ruha'da Mi'mârbaşı olan Sadık ferağından Keryid? nâm zımmîye nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Cemâziye'l-evvel sene 1230.

5-Ruha'da Mi'mârbaşı olan Girbed? zımmî mürdünden Murad'a inâyet. Rebî'ü'l-evvel sene 1232.

6-Ruha'da Mi'mârbaşı olan Murad fevtinden oğlu İbrahim'e inâyet. Receb sene 1232.

11. 4. Müjdeci:

Her sene Hac farizasını yerine getirmek için yola çıkan kafilenin buradan dönüp Şam'a ulaştıklarını hacıların ailelerine bildirme görevini ifâ ettiği atama kayıtlarından anlaşılan bu görevli hakkında yedi adet atama kaydı bulunmaktadır. Urfa Müjdeciliği'nin ilk başlarda Diyarbakır Müjdeciliği'ne bağlı olduğu sonradan buradan ayrıldığı görülmektedir. (bkz. 1. **atama kaydı**)

¹⁷³Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1088, s. 49; 1142, s. 99; 1118, s. 76, 77, 78.

Atama kayıtları¹⁷⁴:

1-Ruha'da beher sene Tavaf-ı beytü'l-lahi'l- haram ve ziyâret-i ravza-i sey-yidü' l-enâm için iskât-ı farızâ ve edâ-yı hac-ı şerîfi eden hüccâc saadet-i minha-cın azimet ve avdetleri ve ihbâr-ı sıhhât selametleri ve aminen Şam-ı Şerîfe vü-sullarını hânelerine irsâl ve îsâl eder müjde tavr-ı müstahsineden olunduğundan bundan esbâk Ruha müjdeciliği Diyarbakır müjdeciliğine mülhâk olup belde-i mezkûrenin müjdecisi dahi Ruha câniblerinde mektublarına riayet etmeyub ve hizmet-i mezkûreyi terk eylediklerinden bi'l-karar Şaban oğlu Seyyid Muham-med emriyle hânelerine irsâl edib merkum dahi bir aher kimesneye irsâl ederler deyu hâh-ı nâ-hâh beher sene hizmet-i mezkûreyi edâ ve rüyet idüb müjdecilikte mahir olmağın Diyarbakır müjdeciliğinden ikrâz ve müceddeden Şaban oğlu Seyyid Mehmed'e Ruha müjdeciliği nâibi Seyyid İbrahim Nakıbzâde arzıyla tevcîh buyruldu. Şa'bân sene 1180.

2-Ruha'da beher sene hüccâc-ı zevil ibtihâcının Şam-ı Şerîfe avdetleri ihbâr-ının hânelerine irsâli ve îsâli için bâ-berât Ruha müjdecisi olan Seyyid Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Selim'e Rakka Valisi Hacı Hafız Mustafa Paşa ar-zıyla tevcîh buyruldu. 25 Receb sene 1189.

3-Ruha'da beher sene hüccâc zevi'l- ibtihâcın müjdecisi olan Seyyid Selim fevka'l-gayebatiü'l-meşyi ve kable's-sura olup kafile-i hüccâcın ve iyâb ve zihâbında hânelerine irsâl idecekleri ihbâr selametlerini ba'de zaman iblâğ ve tebşirde gayr-ı müslimine tahdîş,,, ve gün gün ibrâz itmekle mezbûr Seyyid Sü-leyman refinden cümlelerin muhtârı Hacı Hasan'a nâibi Seyyid Hacı Mehmed Fehmi arzıyla tevcîh. 16 Zilhicce sene 1202.

4-Ruha'da Kazâsı'nda beher sene hüccâc zevi'l-ibtihâcın müjdecisi olan el-Hâc Hasan fevt mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Mehmed'e bâ-arzuhal tevcîh buy-ruldu. 14 Zilka'de sene 1230.

5-Ruha'da beher sene hüccâc zevi'l-ibtihâcın müjdecisi olan Seyyid Mehmed bin el-Hâc Hüseyin babası mahlûlünden mutasarrıf olup yedinde olan berâtı zâyî olmakla mezbûra inâyet buyruldu. 17 Cemâziye'l-evvel sene 1231.

6-Ruha Kazâsı'nda beher sene hüccâc zevi'l-ibtihâcın bâ-berât-ı âlişân müj-decisi olan Seyyid Mehmed bin Hacı Hasan fevt mahlûlünden biraderi Seyyid Şaban'a nâibi Seyyid Mustafa arzıyla mekum Seyyid Şa'bân'a tevcîh buyruldu. 5 Rebî'ü'l-âhîr sene 1242.

7-Müjdecî es-Seyyid Mehmed'e müceddeden Safer sene 1189, es-Seyyid fev-tinden oğlu es-Seyyid Selim'e Receb sene 1189, es-Seyyid Selim refinden Hacı Hasan'a Zilhicce sene 1202, el-Hâc Hasan fevtinden oğlu Mehmed'e Zilka'de sene 1230, Seyyid Mehmed fevtinden karındaşı Seyyid Şaban'a Rebîü'l-âhîr sene 1242, Seyyid Şaban fevtinden oğulları Mehmed ve Hasan'a Şevvâl sene 1251.

¹⁷⁴Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1117, s. 38; 1096, s. 264; 1095, s. 170; 568, s. 237; 549, s. 53; 1142, s. 99.

12. Medreseler:

Hurûfât kayıtlarına göre Urfa kaza merkezinde Abbasiye Medresesi, Cami-i Kebir Medresesi, Hamisiye Medresesi, İbrahimiye Medresesi, Karaburç Cami Medresesi, Narincli Cami Medresesi, Sultan Burhan Medresesi ve Süleyman Ağa Medresesi olmak üzere sekiz medresenin bulunduğu anlaşılmaktadır.

12. 1. Abbas Ağa (Abbasiye) Medresesi:

Abbas Ağa bin Mehmed'e ait H. 1108/ M. 1696 tarihli vakfiyede Nimetullah Bey Camii Şerifi havlusu dâhilinde medrese olmak üzere yedi bab hücre ve bir derslane olarak, vâkıfın kendisi tarafından, inşa edildiği belirtilmektedir.¹⁷⁵ Aşağıda verilen atama kayıtlarında da görüleceği üzere medresede *ders-i amm*, *müderriş*, *loğkeş*, gibi görevlilerin çalıştığı anlaşılmaktadır.

Atama Kayıtları¹⁷⁶:

1-Ruha'da Ak Câmii'de Abbas Ağa Medresesi'nde iki akçe ile ders-i âmm Ahmed bî-berât olmakla berât inâyet. Ramazân sene 1109.

2-Ruha'da Ak Câmii'de Hacı Abbas Medresesi'ne loğkeş lâzım olmakla Muhammed'e inâyet. Zilhicce sene 1124.

3-Ruha'da Hacı Abbas Medresesi'ne yevmî altı akçe ile müderriş Şeyh Mehmed fevtinden Musa Halife'ye kadısı Mehmed Emin arzıyla inâyet. Muharrem sene 1137.

4-Ruha'da Nimetullah Câmî dâhilinde Abbas Bey Medresesi'nde altı akçe ile müderriş olan Musa mahlûlünden Şeyh Ahmed'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1140.

5-Ruha'da Hacı Abbas Ağa Medresesi'nde altı akçe ile müderriş Mehmed'e tecdid. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

6-Ruha'da vâki' el-Hâc Abbas binâ eylediği medresesinin yevmî altı akçe ile müderriş olan es-Seyyid Mehmed Halife kendi hüsn-i rızâsıyla es-Seyyid Ahmed zide ilmuhuya kasr-ı yed itmekle fârîğ tevcih buyruldu. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

7-Ruha'da vâki' el-Hâc Abbas binâ eylediği medresesinde yevmî altı akçe vazife ile müderriş olan es-Seyyid Ahmed zide-ilmuhu kendi hüsn-i rızâsıyla erbâb-ı istihkaktan es-Seyyid el-Hâc İsmail zide-ilmuhuya ferağat ve kasr-ı yed etmekle tevcih ricâsına nâibi Mevlana Mehmed Said Efendi arz etmekle semahatlu faziletli Şeyhül-islâm Mevlana Mehmed Salih Efendi işâret etmeğin işâretleri mûcibince merhum es-Seyyid Hacı İsmail zide ilmuhuya tevcih buyruldu. Zilhicce sene 1171.

¹⁷⁵VGMA, Defter 608/2, s. 149, sıra. 126.

¹⁷⁶Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1140, s. 312; 1160, s. 192; 1119, s. 90; 1128, s. 12; 1090, s. 117, 125; 1117, s. 35; 1158, s. 259; 1095, s. 172; 565, s. 215; 545, s. 55; 549, s. 52.

8-Ruha'da Abbasiye Medresesi'nin yevmî altı akçe ile müderrîsi olan el-Hâc İsmail fevt olub mahlûlünden eş-Şeyh Receb Halife'ye Şeyhül-islâm Mevlana Dürriâde Mustafa Efendi hazretlerinin işâret-i âliyeleri mûcibince nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Safer sene 1176.

9-Ruha'da Abbasiye Medresesi'nde yevmî altı akçe ile müderrîs olan bâ-işâret-i âli Şeyh Receb'e berât tecdid. Safer sene 1184.

10-Ruha'da Abbasiye Medresesi'nde yevmî altı akçe ile müderrîs olan Seyyid Şeyh Receb fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mustafa'ya nâibi Seyyid İbrahim ba'de'l-arz „, tevcih buyrulmak ricâsına Şeyhül-islâm Seyyid Mehmed Kamil Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince tevcih olunmak deyu bin iki yüz üç senesi Saferinin yirmi dokuzuncu günü tarihiyle müverrah ve musahhah fermân-ı âli tevcih buyruldu. 5 Rebî'ü'l-evvel sene 1203.

11-Ruha'da Abbasiye Medresesinde yevmî altı akçe ile müderrîs olan Seyyid Mustafa ferağından karındaşı Seyyid Şeyh Hasan Halife'ye kadısı Seyyid Mehmed Said ba'de'l-arz Şeyhül-islâm Mevlana Seyyid Mehmed Arif Dürriâde Efendi hazretleri işâretleriyle mûcibince tevcih buyruldu. 30 Şa'bân sene 1211.

12-Ruha'da Abbasiye Medresesi'nde yevmî altı akçe ile müderrîs olan Seyyid Şeyh Hasan bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Şeyh Hüseyin'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud ba'de'l-arz Şeyhül-islâm Mevlana Mustafa Aşir Efendi hazretlerinin işâretleri mûcibince tevcih buyruldu. 14 Şa'bân sene 1213.

13-Ruha'da Abbasiye Medresesi'nin yevmî altı akçe müderrîsi olan Seyyid Şeyh Hüseyin ferağından lede'l-imtihân istihkâkı nümâyân olan evlâd-ı vâkıftan ve ulemâdan el-Hâc Mehmed'e nâibi Mehmed Arabî? ba'de'l-arz mûcibince tevcih buyrulmak ricâsına bi'l-fiil Şeyhül-islâm Mevlana Ahmed Esad Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince merkuma tevcih buyruldu. 26 Rebî'ü'l-âhir sene 1218.

14-Ruha Kazâsı'nda Abbasiye Medresesi'ne yevmî altı akçe ile müderrîs olan Seyyid Halil fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Osman'a nâibi Mustafa arz itmeğın mûcibince tevcih buyrulmak ricâsına faziletli semahatlu Şeyhül-islâm Mevlana Mekkizâde Mustafa Asım Efendi hazretleri işâret itmeleriyle mûcibince merkuma tevcih buyruldu. 17 Zilka'de sene 1239.

12. 2. Cami-i Kebir Medresesi:

Bu isimle caminin doğu tarafına bitişik durumda olan ve günümüze sadece inşa kitabesinin de bulunduğu kuzey duvarı ulaşan Selahaddin Eyyûbî Medresesi'nden bahsedildiği anlaşılmaktadır. H. 1196/M. 1781 tarihinde bu kalıntılar üzerine Nakibzâde Hacı İbrahim Efendi tarafından yeniden bir medrese inşa edilmiştir.¹⁷⁷ İlk atama kaydının tarihi Ramazân sene 1168/ Haziran 1755 olduğu göz önüne getirildiğinde kalıntı olarak ifade bu yapının aslında öyle olma-

¹⁷⁷ Mehmet Memiş, "Medreseler", Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dinî Hayat (Edt. Yusuf Ziya Keskin), TDV. Yay. , Ankara 2011, s. 158.

dığı ve faaliyette olduğu anlaşılmaktadır. Aşağıda verilen atama kayıtlarında Medine Hatun adındaki vâkıfın bu medresede görev yapan müderris ile okuyan talebelere verilmek üzere vakıf kurduğu anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları¹⁷⁸:

1-Ruha'da Câmi-i Kebîr dâhilinde medresenin talebesine meşrûta Medine Hatun Vakfı'nın ber-vech-i hasbî mütevellîsi olan Mehmed Efendi bî-berât olmakla kemâ-kân mutasarrıf olmak üzere nâibi Seyyid Mehmed arzıyla. Ramazân sene 1168.

2-Ruha'da Câmi-i Kebîr Medresesi'nin talebelerine meşrût olmak üzere Medine Hatun Evkafı'nın ber-vech-i hasbî mütevellîsi olan Mehmed ferağından oğlu Abdurrahman'a bâ-berât tevcih buyruldu. Receb sene 1186.

3-Ruha'da Câmi-i Kebîr Medresesi'nin derûn-ı medresesinin müderrisine ve talebelerine meşrûta olmak üzere merhûme Medine Hatun Vakfı'nın hasbî mütevellîsi olan Müderrîs Hacı Abdurrahman Efendi vakf-ı mezkûrda vukuf-ı tâmmı olan mevsûku'l-kelim kimesneler haber vermeleriyle tevliyet-i mezbûre hizmetinde usret ve vazîfesi olup galle-i vakfın vazîfeye tahammülü olduğu nümâyân olmakla yevmî yedi akçe Hacı Abdurrahman'a Suruç nâibi İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 18 Cemâziye'l-evvel sene 1191.

4-Câmi-i Kebîr Medresesi'nde müderris vazîfelilerine meşrût olmak üzere merhûm Medine Hatun Vakfı'nın yevmî yedi akçe ile mütevellîsi olan Hacı Adurrahman'a kadısı tevcih buyruldu. 9 Receb sene 1191.

5-Ruha'da Câmi-i Kebîr derûn-ı medresesinde müderrîsin vazîfelilerine meşrût merhûm Medine Hatun vakfeylediği evkafından yevmî yedi akçe ile mütevellîsi olan Hacı Abdurrahman fevt mahlûlünden oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcih. Receb sene 1191.

6-Ruha'da Câmi-i Kebîr Medresesi'nin müderrîsine meşrût olmak üzere Medine Hatun Evkafı'ndan almak üzere yedi akçe ile mütevellî olan Mehmed bilâveled fevt mahlûlünden Seyyid Halil'e nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 15 Zilhicce sene 1202.

7-Ruha'da Câmi-i Kebîr'de derûn-ı medresesinde müderrîsine meşrût olmak üzere merhûme Medine Hatun Vakfı'ndan almak üzere yevmî yedi akçe vazîfe ile mütevellîsi olan Seyyid Halil fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed'e kadısı Seyyid Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. 25 Receb sene 1210.

8-Ruha'da Câmi-i Kebîr derûnunda medresenin müderrîsine meşrûta olmak üzere merhûme Medine Hatun Evkafı'ndan almak üzere yevmî yedi akçe vazîfe ile mütevellîsi olan Seyyid Mehmed bin Seyyid Halil ferağından oğlu Seyyid Halil'e yedinde olan atık berâtının zuhr-ı takrîr hücceti? mûcibince tevcih buyruldu. 3 Cemâziye'l-âhîr sene 1235.

¹⁷⁸Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1090, s. 118; 1084, s. 106; 1096, s. 265, 267; 1095, s. 170; 565, s. 214; 568, s. 239.

12. 3. Hamisiye Medresesi:

Günümüzde mevcut olmayan medresenin bânisi olan Hamis Efendi bin Hamza'nın Evâil-i Cemâziye'l-evvel sene 1137/ Ocak 1725 tarihli vakfiyesinde; inşa ettiği medresenin Babü'l-Harran Mahallesi'nde yer aldığı ve sekiz hücre-den ibaret olduğu belirtilmektedir.¹⁷⁹ Zira aşağıda verilen atama kayıtlarında da vakfiyede verilen bilgilerin teyit edildiği görülmektedir.

Atama kayıtları¹⁸⁰:

1-Ruha'da Babü'l-Harran Mahallesi'nde Şeyh Hamis Efendi Medresesi'nde sekiz akçe ile müderrîs ulemâdan İbrahim Halife bî-berât olmakla kadısı Mehmed Emin arzıyla berât. Şa'bân sene 1137.

2-Ruha'da Hamis Efendi binâ eylediği medresenin on akçe ile müderrîsi İbrahim fevt Yusuf ,,, inâyet. Rebî'ül-âhîr sene 1145.

3-Ruha'da Babü'l-Harran Mahallesi'nde Hamis Efendi binâ eylediği medresesinin sekiz akçe ile müderrîsi olan İbrahim mahlûlünden Yusuf mutasarrıf olub üzerinde olmakla ferağından es-Seyyd İbrahim'e bâ-berât-ı fârîğ inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1146.

4-Ruha'da Hacı Hamis Efendi binâ eylediği medresede üç akçe ile müderrîs iken fevt olduk da oğlu Muhammed Emin Halife var iken aherden Yusuf nâm kimesne berât itturb der-gayb-ı Seyyid İbrahim kasr-ı yed idüb gadr etmekle-Kazasker-i? Anadolu izzetlu faziletlu hazretleri husus-ı mezbûru görüb ,,, i'lâm eyleyeler deyu fermân-ı âli sadr olmakla Ruha'da Hamis Efendi Medresesi'nin müderrîsi İbrahim fevt ve mahlûlünden bir yüz kırk beş senesinde Yusuf'a tevcih ,,,, Seyyid İbrahim'e tevcih olunduğu derkenârda mastûr ve ,,, sadır olan fermân-ı âlilerine imtisâlen tefhis? olduk da Ruha sükkânından olub hala İstanbul'un Dizdariye Mahallesi'nde misâfîren sâkin Ahmed Efendi ibn-i Şahin ve diğer Ahmed Efendi ibn-i el-Hâc Mehmed ve Hasan Bey ibn-i Salih nâm kimesneler ih-bârlarıyla arzhalde mezkûr müteveffâ İbrahim'in sulbî sağır oğlu olduğu muhakkak olan Muhammed Emin vakt-ı kabir ve istidadına değin vekili ile ,,, hizmet ettirmek üzere babası mahlûlünden ve merhum Seyyid İbrahim refinden tevcih buyrulmak bâbında bi'l-fiil Anadolu Kazaskeri Raşid Mehmed Efendi i'lâm etmekle berât buyruldu. Muharrem sene 1148.

5-Ruha'da Hamis Efendi binâsı ve ta'mîr eylediği medresesinde on akçe ile bâ-işâret-i âliye müderrîs olan Hacı İshak Efendi'ye tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1178.

6-Ruha'da Hamis Efendi binâ eylediği medresesinin yevmî on akçe ile müderrîsi Seyyid Mehmed fevt mahlûlünden Hacı İshak'a nâibi Şeyh Mehmed arzıyla Şeyhül-islâm Dürriyâde Mustafa işâret etmeleriyle işâretleri mûcibince inâyet buyruldu. Ramazân sene 1178.

¹⁷⁹VGMA, Defter 617, s. 54, sıra. 38.

¹⁸⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1119, s. 90; 1088, s. 54, 56; 1158, s. 260; 1117, s. 37; 1096, s. 267, 268; 565, s. 215; 568, s. 239.

7-Ruha'da Hamis Efendi nâm vâkıfın binâsı medresenin yevmî bir akçe ile müderrîsi olan el-Hâc İshak fevt mahlûlünden Mübarek Mehmed'e nâibi el-Hâc Mehmed Said ba'del-arz Şeyhül-islâm Mehmed Şerîf Efendi Hazretlerinin işâretleriyle tevcih buyruldu. Ramazân sene 1194.

8-Ruha'da Hamis Medresesi Evkafı'nın tevliyeti berât ile kimesne üzerinde olmadığı aklâm-ı saireden ba'de'l-derkenâr tevliyet-i mezbûre müceddeden kayıd ile Mehmed'e inâyet buyruldu. Şevvâl sene 1195.

9-Ruha'da Hamisiye Medresesi Evkafı'nın vazîfe-i mu'ayyene ile mütevellisi olan Mehmed fevt mahlûlünden oğulları Mehmed Salih ve Halil ve Veys nâm karındaşlara bâ-berât-ı atik mûcibince tevcih buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1196.

10-Ruha'da Hamis Efendi binâsı medresesinde yevmî on akçe ile müderrîs olan Mübarek Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Abdulkaki bin Mübarek Mehmed'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud ba'de'l-arz Şeyhül-islâm Mevlana Mustafa Asım Efendi hazretlerinin işâretleri mûcibince tevcih buyruldu. 15 Zilhicce sene 1213.

11-Ruha'da Hamis Efendi binâsı medresesinde yevmî on akçe ile müderrîs olan Abdulkaki bin Mübarek Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Abdulkadir ,,,, tevcih olunmak bâbında istid'â-yı inâyet itmeğin bilâ-veled fevt vâkı' ise şartıyla tevcih buyrulamak ricâsına faziletli semahatlu Şeyhül-islâm Mevlana Mekkezâde Mustafa Asım Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince merkûm Seyyid Abdulkadir'e tevcih buyruldu. 25 Rebî'ü'l-âhir sene 1234.

12. 4. İbrahimiye (Debbağhâne) Medresesi:

Günümüzde Debbağhâne Caddesi, Veli Bey Sokak'ta bulunan medresenin güney cephesinde bulunan ve camiye bakan ana kapısı üzerindeki kitabede buranın H. 1136/ M. 1723 tarihinde Hacı Kasım oğlu İbrahim tarafından yapıldığı yazılmaktadır.¹⁸¹ Bâniye ait H. 1138/ M. 1725 tarihli vakfiyesinde ise Debbağhâne Camisi'nin kuzeyinde bulunan binalarını yıkarak arsasında bu medreseyi inşa ettiği belirtilmektedir. Aşağıda verilen atama kayıtlarından medresenin içerisine talebe-yi ulûm için El-Hâc Mehmed Fazlullah (Fazlı) Efendi tarafından bir kütüphane inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları¹⁸²:

1-Ruha'da İbrahimiye Medresesi Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile medrese-i mezkûre müderrîsi Debbağhâne Câmiî'nde vâaz etmek üzere vâkıf-ı mezkûrun sulbî oğlu Mehmed Emin Halîfe'ye kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1143.

¹⁸¹ Memiş, a. g. m. , s. 164.

¹⁸²Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1088, s. 49; 1090, s. 124; 1095, s. 172.

2-Ruha'da vâki' İbrahimiye Medresesi'ndeolan talebe-yi ulûm için Kapucu el-Hâc Mehmed Fazlullah Efendi binâ ve vakf eylediği kütüphânenin hafız-ı küt-tübü olan el-Hâc Hasan zide ilmihunun atik berâtı tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

3-Ruha'da Arabî kâtibi Mehmed Fazlı Efendi İbrahimiye Medresesi derûnunda binâsı kütüphânenin evkafı mütevellîsi evlâd-ı vâkıftan Mehmed Hamid'in ecdâdî evkafının yedinde olan vakfiye-i ma'mulun bihâsında hafız-ı küt-tüb olanlar evlâdından olmak üzere şart ve ta'yîn ve müstehak olduğu hinde gurbâdan mucerred müstehak olanlar mütevellî tezkiresiyle virele gelub yerluden müteehil olanlara şart ve ta'yîn itmiş iken yerluden kusuru Hacı Hasan nâm kimesne bir takrib üzerine berât ittirub hilâf-ı şart-ı vâkıf olduğundan berâtını izhâr edemeyub ketm etmekle bundan akdem fevt olduğu oğlu Mübarek nâm kimesne babası mahlûlünden üzerine berât ittirub evlâd-ı vâkıftan müstehak üzerine ,, nâm kimesne ,, itmekle ma'rûf-ı ,, Mustafa'ya kasr-ı yed ve berâtını teslim itmekle ,, evlâd-ı vâkıfı mahrum itmekle ,, olub hilâf-ı şart-ı vâkıf olmakla mezbûranın ref'lerinden evlâd-ı vâkıftan Mehmed Tahir'e tevcîh olunub yedine berât-ı şerîf-i âlîşân verilmek babanda nâibi İbrahim arz itmekle ruznâmçe-i askeriyeye nazar olunduk da ,, müteveffâ Hacı Mehmed Fazlı Efendi İbrahimiye Medresesi'nde olan talebe-i ulûm için vakf ve habs eylediği mevkûfe kitâbları hıfz ve,, için binâsı kütphâneye vazîfe-i mu'ayyene ile hafız-ı küt-tüb ta'yîn eylediği ,, Hacı Hasan'a kadısı Abdulfettah arzıyla bin yüz altmış üç senesi Şevvâlinde tevcîh olunduğunu ba'de'd-derkenâr ber-muceb-i derkenâr ve ,, mezbûrenin ref'lerinden merhum Mehmed Tahir'e bâ-mu'ayyene tevcîh . 15 Muharrem sene 1203.

12. 5. Karaburc Cami Medresesi:

Hızanoğlu el-Hac Halil Ağa tarafından yeniden tamir ve ihya edildiğini belirttiğimiz Karaburc Cami'nin içerisinde bir medrese bulunduğu hakkında yazılı kaynaklarda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Aşağıda verilen atama kayıtlarında ise Receb sene 1103/ Mart 1692 tarihinden itibaren burada bir medrese olduğu ve bir muallimin görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları¹⁸³:

1-Ruha'da Karaburc Câmi Medresesi'ne muallim-i sıbyân İbrahim fevt yerine Seyyid Osman buyruldu. Receb sene 1103.

2-Ruha'da Karaburc Câmi Medresesi'nde muallim Seyyid Osman ferağından karındaşı İbrahim'e fârğ ile inâyet. Şevvâl sene 1108.

3-Ruha'da Karaburc Câmi'nde Medresesi'nde iki akçe ile muallim Seyyid Osman üzerinden İbrahim almakla üzerine ibkâ. Sene 1115.

¹⁸³Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184; 1140, s. 311; 1160, s. 186; 1119, s. 89; 1128, s. 11; 1088, s. 53; 1090, s. 119, 127; 1096, s. 265.

4-Ruha'da Karaburc Câmii'nin medresenin muallim-i sıbyânı İbrahim üzerinden Seyyid Osman alub mezbûr üzerine bir akçe ile ibkâ. Sene 1115.

5-Ruha'da vâki' Karaburc Câmî-i Şerîfî'nde yevmî iki akçe ile muallim-i sıbyân olan es-Seyyid Osman fevt olmakla oğlu Yunus Halîfe'ye atîka-yı mersûme-siyle kadısı Mehmed arzıyla berât inâyet buyruldu. Muharrem sene 1137.

6-Ruha'da Karaburc Câmîi'nde iki akçe ile muallim olan Seyyid Yunus kasr-ı yedinden Seyyid Mustafa'ya kadısı İsmail arzıyla inâyet. Ramazân sene 1139.

7-Ruha'da Karaburc Câmî Vakfı'nın iki akçe ile Seyyid Yusuf kasr-ı yedinden muallim olan Seyyid Mustafa Halîfe'ye tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1145.

8-Medine-i Ruha'da vâki Karaburc Câmî-i Şerîfî Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe vazîfe ile muallim-i sıbyân olan es-Seyyid Mustafa Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla oğlu Mehmed Said Halîfe'ye ferağat itmekle bâ-arz-ı kadı el-Hâc Mustafa Efendi arzıyla tevcih buyruldu. Muharrem sene 1169.

9-Ruha'da Karaburc Câmî-i Şerîfî Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile muallim-i sıbyân olan Seyyid Mehmed Said Halîfe'ye berât-ı atik mûcibince tecdîd buyruldu. Gurre-i Cemâziye'l-âhîr sene 1172.

10-Ruha'da Karaburc Câmî Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile muallim-i sıbyân olan Mehmed Said bilâ-veled fevt mahlûlünden biraderzâdesi Seyyid Mustafa'ya nâibi Hüseyin Efendi arzıyla tevcih. 18 Cemâziye'l-evvel sene 1191.

12. 6. Narincli Cami Medresesi-Mektebi:

Medrese ibaresinin geçtiği bir kayıt bulunmamasına karşın (bkz. 7. atama **kaydı**) *ders-i amm, müderrîs ve muhaddis* gibi görevlilerin burada görev yapması eğitim faaliyetlerinin ifâ edildiğini ve dolayısıyla cami içerisinde eğitim için tahsis edilmiş bir yapının bulunduğunu bize göstermektedir.

Atama kayıtları¹⁸⁴:

1-Ruha'da Narincli Câmîi Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile ders-i âmm Mustafa'ya kadısı Muhammed arzıyla. Rebî'ü'l-âhîr sene 1124.

2-Ruha'da Narincli Câmîi'nin Evkafı müsaadesi olmakla izdiyâd-ı vakıftan beş akçe ders-i amm nasb olunan Mustafa fevt Seyyid Hasan'a bâ-berât-ı müteveffâ tevcih. Rebîü'l-evvel sene 1145.

3-Ruha'da Narincli Câmîi'nde beş akçe ile muhaddis Seyyid İsmail'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

4-Ruha'da Narincli Câmîi'ne beş akçe ile işâret-i âli tadrîs cihetine mutasarrıf olan Seyyid Halil. Safer sene 1177.

5-Ruha'da Narincli Câmî-i Şerîfî Vakfı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile tadrîs vazîfesine mutasarrıf olan es-Seyyid İsmail Halîfe fevt olub mahlûlünden

¹⁸⁴Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 191; 1088, s. 53; 1090, s. 117; 1158, s. 259; 1117, s. 36; 565, s. 214; 1118, s. 76; 549, s. 52.

es-Seyyid Halil Halîfe'ye Şeyhül-islâm Mevlana Durrizâde Mustafa Efendi hazretlerinin işâret-i âlisi mûcibince nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1177.

6-Ruha'da Narinci Câmî Vakfî'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile tadrîs cihetine mutasarrıf olan Seyyid Halil fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Hacı Mehmed bin Seyyid Halil'e kadısı Seyyid Mehmed Said ba'de'l-arz Şeyhül-islâm Mevlana Seyyid Mehmed Arif Dürriâde Efendi hazretlerinin işâretleriyle mûcibince tevcih buyruldu. 27 Receb sene 1210.

7-Ruha'da Narincli Câmîi'nin izdiyâdından beş akçe ile câmî-i mezbûr medresesinde müderrîs Mustafa diyâr-ı ahire gitmekle ref'inden Şeyh Abdurrahman'a mütevellîsi Ahmed arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

8-Ruha'da Narinci Câmî-i Şerîfî Vakfî'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile tadrîs cihetine mutasarrıf olan Seyyid Mehmed bin Seyyid Halil fevt mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Fazlî Halîfe'ye nâibi Seyyid İsmail Kafer arz itmeğin mûcibince tevcih buyrulmak ricâsına bi'l-fiil Şeyhül-islâm Mekkizâde Mustafa Asım Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince merkûma tevcih buyruldu. 22 Rebîü'l-evvel sene 1239.

12. 7. Sultan Burhan Medresesi (Buk'ası) :

Buk'a; İslâm dünyasında türbe, zâviye ve özellikle eğitim yeri için kullanılan bir terim olup, ¹⁸⁵ aşağıda verilen atama kayıtlarının üçünde Buk'a kelimesinin, birinde ise medrese ibaresinin kullanıldığı görülmektedir. Hangi mahallede veya vâkıfının kim olduğu hakkında atama kayıtlarında bilgi bulunmayan bu medresenin, isminin İbrahim Efendi bin Kasım Efendi'ye ait Receb sene 1138/ Mart 1726 tarihli vakfiyede geçtiği bilinmektedir. ¹⁸⁶

Atama kayıtları¹⁸⁷:

1-Ruha'da Sultan Burhan Buk'ası'nda iki akçe ile buk'adâr Şeyh Ramazan'a tecdîd. Şevvâl sene 1115.

2-Ruha'da Sultan Burhan Medresesi'nde bir akçe ile bu'kadâr Hamis fevtinden Hüseyin Halîfe'ye kadısı Mehmed Emin arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1137.

3-Ruha'da Tahtemur Câmî-i Şerîfî Evkafî'ndan almak üzere yevmî iki akçe vazîfe ile vâiz ve yine Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Evkafî'ndan dahi almak üzere yevmî üç akçe ile cüz-hân ve yine Ruha'da Narincli Câmî-i Şerîf Evkafî'ndan dahi almak üzere yevmî üç akçe ile duâgûy ve yine Ruha'da Sultan Burhan Buk'ası'nda dahi bir akçe vazîfe ile buk'adâr ve yine Ruha'da Siverekli Ali Câmîi'nde dahi iki akçe ile hatîb olan Şeyh Hseyin cihet-i mezkûreyi sulbî kebîr oğlu ulemâdan Şeyh Abdurrahman'a kasr-ı yed etmekle kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Zilka'de sene 1143

¹⁸⁵ Mehmet İpşirli, "Buk'a", DİA, C. VI. , İstanbul 1992, s. 386,

¹⁸⁶ Memiş, a. g. m. , s. 182.

¹⁸⁷Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 187; 1119, s. 91; 1088, s. 51; 1090, s. 120.

4-Ruha'da Tahtemur Câmi-i Şerîfi'nin Vakfı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile vâiz ve Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Vakfı'ndan almak üzere yevmî üç akçe vazîfe ile cüz-hân ve Narincli Câmi-i Şerîfi Evkafı'ndan almak üzere yevmî üç akçe vazîfe ile duâgûy ve Sultan Burhan Buk'ası'nda yevmî bir akçe ile buk'adâr ve Siverekli Ali Câmi-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe vazîfe ile hatîb olan Abdurrahman Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu Hüseyin Halîfe'ye ferağat ve kasr-ı yed itmekle bâ-berât-ı fârîğ tevcih buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

12. 8. Süleyman Ağa (Yusuf Paşa) Medresesi:

Serbevvâbin-i Dergâh-ı Ali Süleyman Ağa'nın bu medreseyi tamir ve yeniden inşa ettiğini ve burası için vakıf kurduğunu H. 1164/ M. 1751 tarihli vakfiyesindeki şu ibarelerden "*Ve yine medine-i mezkurede vâki' Yusuf Paşa câmi-i şerifi-nin havşi muttasılnda müceddeden ta'mir ve inşâ eylediğim medrese-i latif...*" anlamaktayız.¹⁸⁸ Yine söz konusu vakfiyeden medreseye ait on üç hücrenin bulunduğu, vâkıfın buraya kitap vakfettiği ve *kennâs*, *loğkeş*, *müderriş* gibi görevlilerin belli bir ücret karşılığında çalışmasının şart koşulduğu anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları¹⁸⁹:

1-Ruha'da Yusuf Paşa Câmi derûnunda Süleyman Ağa binâsı medresenin mürur-ı eyyamdan beru mütevellî tezkeresiyle yevmî üç akçe ile bevvâblık ve yevmî iki akçe ile loğkeş cihetine mutasarrıf olan İbrahim yedinde berâtı olmakla Suruç nâibi İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 23 Muharrem sene 1191.

2-Ruha'da Yusuf Paşa Câmi ittisâlinde Süleyman Ağa'nın binâ eylediği Medrese-i Süleymaniye'nin Evkafı mütevellîsi olan vakf-ı mezbûru ta'mir ve termim idüb ,,, , olub tatil bâdi olmakla bir nâzıra muhtaç olmakla iki akçe vazîfe ile nezâret-i mezkûre Mehmed Kuddisi'ye nâibi Hüseyin arzıyla. 15 Şa'bân sene 1192.

3-Ruha'da Süleyman Medresesi'nde yevmî beş akçe ile bevvâb ve loğkeş olan İbrahim bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Yusuf kendi arzuhal ve bilâ-veled fevt vâki' ise deyu olunmak deyu bin yüz doksan altı senesi zilhiccesinin ikinci günü tarihiyle müverrah ve musahhah sadr olan fermân-ı âli tevcih buyruldu. Zilka'de sene 1196.

13. Mescidler:

Atama kayıtlarında Ruha Kazâ merkezinde köy mescidleri dâhil olmak üzere toplamda 47 mescid bulunmaktadır. Büyük çoğunluğu kaza merkezinde olduğu görülen bu mescidlerin neredeyse yarısının günümüze ulaşmamış olduğu anlaşılmaktadır. Bu mescidlerden bir kaçına ait sadece birer atama kaydı bulunduğundan ilgili mescide ait atama kayıtlarının Osmanlıca suretleri de verilmiştir.

¹⁸⁸ VGMA, Defter 2150/2, s. 69, sıra. 28.

¹⁸⁹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA Defter 1096, s. 265, 266, 268.

Medrese, zaviye, tekke ve han gibi yapılarda yer alan mescidlere ait atamalar da burada verilmiştir.

13. 1. Acem Bey Mescidi:

Mescid ile ilgili olarak tek bir atama kaydı bulunmaktadır. Aşağıda Osmanlıca sureti verilen Şevvâl sene 1117/ Ocak 1706 tarihli bu atama kaydından başka VGMA'da yer alan 29 Mart 1327/ 11 Nisan 1911 tarihli ilâmda “*Nebi Efendi Rahmetullahi Aleyh Tekkesi yani Acem Bey Mescidi*” ifadelerinin kullanıldığı ve burada imamet, feraşet, tevliyet ile müezzinlik görevini yapmak üzere Ömer Efendi ibn Mehmed Efendi'nin uygun görülerek atanması hakkında ilâm düzenlendiği anlaşılmaktadır.¹⁹⁰ Nebih Efendi Tekyesi¹⁹¹ olarak bilinen yapı olduğu düşünülerek tekyenin içerisinde bir mescid olduğu anlaşılmakta olup, atama kaydının bu raya ilişkin olduğu düşünülmektedir.

Atama kaydı¹⁹²:

1- Ruha'da Acem Bey Mescidi'nde imâm olan Hüseyin'e berât tecdîd. Şevvâl sene 1117.

13. 2. Acûze Mescidi:

XVI. yüzyıl tahrirlerinde “*Mescid-i Acûz*” ismiyle kaydedilen¹⁹³ bu vakfa-yapıya ilişkin Hurûfât kayıtlarında ise on dokuz adet atama kaydı bulunmaktadır. Kayıtlarda vâkıf ve mahalle ismi belirtirmemiş olup, vakfa ait R. 1285/ M. 1869 tarihine ilişkin olarak tanzim edilen muhasebe kaydında mescidin Ak Cami (Nimetullah Bey) Mahallesi'nde olduğu anlaşılmaktadır.¹⁹⁴ Aynı muhasebe kaydında mescidin tamir edildiği de belirtilmiştir.

Atama kayıtları¹⁹⁵:

1-Ruha'da Acûziye Câmii'nde vakt-ı subhta imâm Muhammed'e tecdîd. Rebiü'l-sani sene 1108.

¹⁹⁰ VGMA, Defter 2150/1, s. 179, sıra. 175.

¹⁹¹ Ali Tenik, “Tekke ve Zaviyeler”, Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dinî Hayat (Edt. Yusuf Ziya Keskin), TDV. Yay. , Ankara 2011, s. 204.

¹⁹² Bu atama kaydının yer aldığı defter ve numarası: VGMA, Defter 1160, s. 189.

¹⁹³ Turan, a. g. e. , s. 178.

¹⁹⁴ BOA, Ev. Mh 1500/8, s. 68.

¹⁹⁵ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA Defter 1140, s. 309, 314; 1160, s. 188; 1119, s. 90; 1088, s. 50, 53; 1090, s. 117, 124; 1117, s. 35, 38; 1084, s. 107; 565, s. 215; 1118, s. 72, 74, 76; 568, s. 239.

2-Ruha'da Acûze Vakfı'na mütevellî Muhammed ferağından oğlu İbrahim'e bir akçe ile inâyet. Muharrem sene 1111.

3-Ruha'da Acûze Mescidi'nde on akçe ile imâm Mehmed ferağından oğlu Ebubekir'e bâ-berât. Rebî'ül-evvel sene 1116.

4-Ruha'da Acûze Vakfı'na iki akçe ile mütevellî Mehmed'e tecdîd. Şevvâl sene 1116.

5-Ruha'da vâki' Acûze Mescid Evkafı'nın vazîfe-i mu'ayyene ile mütevellîsi olan eş-Şeyh Mehmed fevtinden eş-Şeyh Esad Halîfe'ye kadısı arzıyla. Muharrem sene 1137.

6-Ruha'da Acûze Mescidi'nin Evkafına bâ-mu'ayyene mütevellî Şeyh Esad karındaşı eş-Şeyh Mehmed mahlûlünden mutasarrıf olub berât-ı atîk tecdîd. Şevval sene 1143.

7-Ruha'da Nimetullah Bey Câmii'nde babası Ali ferağından beş akçe vazîfe ve Acûze Vakfı'nın yevmî dört akçe min-haysul-mecmû' dokuz akçe ile imâmı Seyyid İbrahim'e tecdîd. Zilhicce sene 1144.

8-Ruha'da Acûze Mescidi Vakfı'nın tevliyeti Esad fevtinden ve Mehmed Tahir ref'inden üzerinde olan Osman ferağından oğlu İsmail'e bâ-berât buyruldu. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

9-Ruha'da vâki' Nimetullah Bey Câmî-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe ile Acûze Vakfı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile cem'an yekûn yevmî dokuz akçe vazîfesiyle imâm olan es-Seyyid İbrahim Halîfe kendi rızâsıyla oğlu Seyyid Ali'ye ferağat ve kasr-ı yed itmekle bâ-berât-ı fârîğ bin yüz yetmiş bir sene Cemâziye'l-âhîri yedinci günü tevcîh. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

10-Ruha'da Acûze Mescid-i Şerîfi'nin bâ-mu'ayyene mütevellîsi olan İsmail fevt mahlûlünden sulbî oğlu Hüseyin Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh. Gurre-i Safer sene 1176.

11-Ruha'da Nimetullah Bey Câmii'nde yevmî beş akçe ile ve Acûze Vakfı'nın dahi yevmî dört akçe ile cem'an dokuz akçe ile imâmı olan Seyyid Ali bilâ-veled fevt mahlûlünden evlâd-ı vâkıfın erşedi Seyyid Mustafa'ya nâibi Seyyid İbrahim Nakıbzâde arzıyla tevcîh buyruldu. Safer sene 1182.

12-Ruha'da Nimetullah Bey Câmii'ne yevmî beş akçe ile ve Acûze Vakfı'nın dahi yevmî dört akçe cem'an dokuz akçe ile imâm olan evlâd-ı vâkıftan Seyyid Mustafa ferağından evlâd-ı vâkıftan Ahmed'e bâ-berât tevcîh buyruldu. 27 Şa'bân sene 1188.

13-Ruha'da Acûze Mescidi'Şerîfi'nin mütevellîsi olan Hüseyin ferağından Ahmed'e bâ-berât inâyet buyruldu. 27 Şa'bân sene 1188.

14-Ruha'da Acûze Mescidi Evkafı'ndan almak üzere bâ-mu'ayyene mescid-i mezbûrun mütevellîsi olan Ahmed fevt mahlûlünden oğlu Abdurrahman bin Ahmed'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcîh buyruldu. 11 Şevvâl sene 1213.

15-Ruha'da Nimetullah Bey Câmii'nde yevmî beş akçe vazîfe ve Acûze Vakfı'ndan almak üzere yevmî dört akçe vazîfe cem'an dokuz akçe ile imâm olan Ahmed fevt mahlûlünden oğlu Abdurrahman bin Ahmed'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcîh buyruldu. 11 Şevvâl sene 1213.

16-Ruha'da Nimetullah Bey Câmîi'ne beş akçe ile Acûze Vakfı'ndan almak üzere dört akçe cem'an dokuz akçe ile imâm olan Ali ferağından oğlu Seyyid İbrahim'e kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Rebîü'l-evvel sene 1220.

17-Ruha'da Acûze Mescidi'nde yevmî bir akçe ile mütevellî Mehmed fevtinden Seyyid Mustafa'ya inâyet. Zilka'de sene 1223.

18-Ruha'da AcûzeVakfı'nın iki akçe ile mütevellîsi Mehmed fevtinden Abdurrahman'a inâyet. Safer sene 1229.

19-Ruha'da vâki' Acûze Mescid-i Şerîfi Evkafı'ndan almak üzere bâ-mu'ayyene mütevellîsi olan Seyyid Ahmed ferağından Abdulkadir'e bâ-berât bâ-arzuhal tevcih buyruldu. 22 Şa'bân sene 1234.

13. 3. Ali Halife Mescidi:

Yazılı kaynaklarda hakkında bilgi bulunmayan bu mescide dair atama kayıtlarında da bâni ve hangi mahallede olduğu hususlarında bilgi verilmemiştir.

Atama kayıtları¹⁹⁶:

1-Ruha'da Ali Halife Mescidi'nde iki akçe ile imâm Hacı Bekir refinden Receb Halîfe'ye kadısı Hacı Abdullah inâyet buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1113.

2-Ruha'da Ali Halîfe Mescidi'nde Murteza terkinden iki akçe ile imâm olan Rıza ferağından Osman'a kadısı İbrahim arzıyla. Şevval sene 1143.

3-Ruha'da Ali Halîfe Mescidi'nin bir akçe ile loğkeşliği ve bir akçe ile ferrâşlığı mahlûl olmakla Osman'a kadısı İbrahim arzıyla inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1145.

4-Ruha'da Ali Halîfe Mescidi'nde Hüseyin fevtinden iki akçe ile imâm Seyyid Süleyman'a tecdid. Receb sene 1168.

5-Ruha'da Ali Halîfe Mescidi'nde iki akçe ile imâm Ali Halîfe babası Süleyman mahlûlünden mutasarrıf olub atik berâtı mûcibince tecdid. Gurre-i Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

6-Ruha'da Ali Halîfe Mescid-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile imâm olan Ali Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yedinden Abdurrahman Halîfe'ye tevcih. Rebîü'l-evvel sene 1176.

7-Ruha'da Ali Halîfe Mescidi'nde iki akçe ile imâm-ı sâni olan Hüseyin Halîfe'ye. Safer sene 1177.

8-Ruha'da Ali Halîfe Mescidi'nde yevmî iki akçe ile imâm olan Abdurrahman ferağından Ahmed'e fârıği vâki' ise bâ-berât tevcih buyruldu. 16 Muharrem sene 1220.

¹⁹⁶Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 186; 1088, s. 49, 54; 1090, s. 116, 126; 1117, s. 35; 1158, s. 259; 545, s. 56.

13. 4. Askerî Mescidi:

Bu mescid hakkında da yazılı kaynaklarda bilgi bulunmamaktadır. Atama kayıtlarından buranın Receb sene 1109/ Ocak 1698 tarihinden itibaren faaliyette olduğu ve bünyesinde imam ile mütevellinin görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları¹⁹⁷:

1-Ruha'da Askerî Mescidi'nde bir akçe ile imâm Bayram ferağından İbrahim'e kadısı Mustafa arziyla inâyet. Receb sene 1109.

2-Ruha'da Mescid-i Askerî Vakfı'nın bir akçe ile tevliyeti İbrahim kasr-ı yedinden oğlu Muhammed'e kadısı Muhammed arziyla inâyet. Muharrem sene 1143.

3-Ruha'da Askerî Mescidi'ne bir akçe ile imâm olan İbrahim kasr-ı yedinden oğlu Mustafa'ya kadısı Muhammed arziyla inâyet. 27 Cemâziye'l-âhîr sene 1154.

4-Ruha'da Askerî Mescidi'nde bir akçe ile imâm olan Seyyid Şaban Halife berâtın tecdid. Safer sene 1176.

5-Ruha'da Askerî Mescid-i Şerîfi'nde yevmî bir akçe imâm olan Mustafa bilâ-veled fevt mahlûlünden es-Seyyid Şaban Halife'ye nâibi Mehmed Said arziyla tevcih buyruldu. Gurre-i Safer sene 1176.

6-Ruha'da Askerî Mescid-i Şerîfi'nin bir akçe ile mütevellîsi olan Mehmed Halife bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Şaban Halife'ye nâibi Mehmed Said arziyla tevcih. Safer sene 1177.

7-Ruha'da Askerî Mescidi'nde yevmî bir akçe ile imâm olan Seyyid Şaban fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed Ali'ye babası berâtı mûcibince tevcih buyruldu. Zilka'de sene 1195.

8-Ruha'da Askerî Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi Mehmed fevtinden oğlu Sefer'e kadısı Seyyid Ahmed arziyla tevcih. Safer sene 1229.

9-Ruha'da Askerî Mescidi Evkafı'nın bir akçe ile mütevellîsi Şakir fevtinden İbrahim'e kadısı Süleyman arziyla tevcih. Şa'bân sene 1231.

13. 5. Bağ-ı Safâ Mescidi:

Bu mescidle ilgili tek kayıt bulunmakta olup, kayıttan Babü'l-Emir Mahallesi'nde yer aldığı anlaşılan mescidin bânisi hakkında ise herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Atama kaydı¹⁹⁸:

1-Ruha mahallâtından Babü'l-Emir Mahallesi'nde Bağ-ı Safâ nâm mevzi'ide ihdâs olunan mescidin imâmı olmamakla Veli bin Mehmed'e bâ-arz-ı kadı inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

¹⁹⁷Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1140, s. 312; 1139, s. 52; 1158; s. 259; 1117, s. 35, 36; 1096, s. 268; 1118, s. 76, 78.

¹⁹⁸ VGMA, Defter 1160, s. 187.

هذا محفل نور باب الامير محمد بنده باغ صند نام موصوفه احداث اولد امير محمد بنده
دني بن محمد بنده باغ صند نام موصوفه احداث اولد امير محمد بنده

13. 6. Bazu Mahallesi Mescidi:

Mescidle ilgili tek atama kaydı bulunmakta olup, mescidin şehrin haricinde yeni mahallelerden olan Bazu Mahallesi'nde olduğu anlaşılmaktadır.

Atama kaydı¹⁹⁹:

1-Ruha hâricinde mahalle-i cedideden Bazu Mahallesi'nde mescidin imâmı olmayub Murad Halife'ye kadısı Receb arzıyla inâyet. Receb sene 1141.

هذا محفل نور باب الامير محمد بنده باغ صند نام موصوفه احداث اولد امير محمد بنده
دني بن محمد بنده باغ صند نام موصوفه احداث اولد امير محمد بنده

13. 7. Behram Paşa Alaca Han Mescidi:

Günümüzde Gümrükhanı olarak bilinen hanın içerisinde yer alan mescid olup, aşağıda verilen atama kayıtlarının bazılarında görüleceği üzere “*Bayram Paşa*” ibaresi kullanılmıştır. Bu kullanımın yanlış olduğu esasında mescidin bânisi olan Behram Paşa'nın belirtilmek istenildiği anlaşılmakla beraber, kayıtlarda geçtiği şekliyle aşağıda verilmiştir.

Atama kayıtları²⁰⁰:

1-Ruha'da Bayram Paşa Câmii'nde mescidin mü'ezzini Ahmed'e tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1105.

2-Ruha'da Bayram Paşa Hanı Mescidi'nde ferrâş Mustafa'ya tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1105.

3-Ruha'da Behram Paşa Hânı dâhilinde nim akçe ile mescidin imâmı İbrahim fevt Hüseyin'e kadısı Mustafa arzıyla inâyet. Şevvâl sene 1108.

4-Ruha'da Behram Paşa Evkafı'ndan Alaca Hân Mescidi'nde bir akçe ile Seyyid Hasan fevt Hacı,, kadısı Yusuf arzıyla inâyet. Şevvâl sene 1108.

5-Ruha'da Behram Paşa'nın Alaca Hânı dâhilinde bina eylediği mescidde üç akçe ile imâm Hüseyin fevtinden oğlu Murteza'ya inâyet. Zilhicce sene 1124.

6-Ruha'da vâki' Bayram Paşa Hanı'nda olan mescidde iki akçe ile mü'ezzin el-Hâc Ahmed Halife rızâsıyla oğlunun oğlu Hüseyin'e fârîğ olub berâtı mûci-bince inâyet buyruldu. Zilhicce sene 1135.

7-Ruha'da Behram Paşa binâ eylediği Alaca Hân dâhilinde mebnî mescidin üç akçe ile imâmı olan Mustafa kasr-ı yedinden Hüseyin'e kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1142.

¹⁹⁹VGMA, Defter 1139, s. 51.

²⁰⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 193; 1140, s. 310, 311; 1160, s. 192; 1119, s. 89; 1139, s. 51; 1088, s. 58.

8-Ruha'da Bayram Paşa Câmîi'nde mebnî mescidinde iki akçe ile büyük babası Hacı Ahmed kasr-ı yedinden mü'ezzin olan Hasan'a berâtı mûcibince tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1151.

13. 8. Bıçakçı Mescidi:

Bıçakçılı Mahallesi, Bıçakçı Meydanında yer alan ve inşa kitabbesi bulunmayan mescid, XVI. yy. tahrir kayıtlarında da geçmekte olup, diğer ismi İmam Sekkâki Camidir. Şakir Efendi bin Halil Efendi (İmam Sekaki) H. 973/ M. 1565 tarihli vakfiyesinde burası için tahsisatlarda bulunmuştur.²⁰¹ Atama kayıtlarında bu bilgi teyit edilmezken, mescidin bânisi ve nerede yer aldığı hakkında ise bilgi verilmemiştir.

Atama kayıtları²⁰²:

1-Ruha'da Bıçakçı Evkafı'nın mütevellîsi Şükrullah fevt Halil'e kadısı Şeyh Makbul' arzıyla. Zilhicce sene 1104.

2-Ruha'da vâki' Bıçakçı Câmîi'ne bir akçe ile ferrâş Ali fevt yerine Süleyman mahaldır deyu nâibi Halil arzıyla buyruldu. Muharrem sene 1113.

3-Ruha'da Bıçakçı Mescidi'nde iki akçe ile imâm Hüseyin fevtinden Muhammed'e kadısı Hasan arzıyla. Rebî'ü'l-evvel sene 1117.

4-Ruha'da Bıçakçı Mescidi'nde iki akçe ile Hüseyin mahlûlünden imâm Mehmed'e tecdîd. Cemâziye'l-âhir sene 1143.

5-Ruha'da Bıçakçı Mescidi'nde iki akçe ile imâm Seyyid Hüseyin'e tecdîd. Gurre-i Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

6-Ruha'da Bıçakçı Mescidi Vakfı'ndan almak üzere iki akçe ile imâm olan Seyyid Hüseyin fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed'e nâibi İbrahim arzıyla. 15 Zilhicce sene 1202.

7-Ruha'da Bıçakçı Evkafı'nın bir akçe ile ber-vech-i meşrûta mütevellîsi Halil fevtinden Seyyid Ömer'e kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcîh. Safer sene 1229.

8-Ruha'da Bıçakçı Mescid-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere yevmî iki akçe vazîfe ile mescid-i mezkûrede imâm olan Seyyid Mehmed fevt mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Abdulkadir bin Seyyid Mehmed'e babası berâtı mûcibince vâki' ise deyu tevcîh buyruldu. 5 Zilka'de sene 1238.

13. 9. Debbâğhâne, Hacı Ali Mescidi:

Mescid ile ilgili olarak iki adet atama kaydı bulunmaktadır. Bu kayıtlardan mescidin Hacı Ali tarafından tamir edildiği belirtilmektedir.

Atama kayıtları²⁰³:

²⁰¹ Kürkçüoğlu, a. g. e. , s. 95.

²⁰²Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 193, 186, 188; 1088, s. 49; 1090, s. 126; 1095, s. 169; 1118, s. 75; 549, s. 52.

²⁰³Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1090, s. 116; 1087, s. 27.

1-Ruha'da Debbâğhâne-yi süflâda Hacı Ali Mescidi'nde üç akçe ile imâm Cuma'ya tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

2-Ruha'da Hacı Ali Debbâğhane-i süflâda ta'mîr eylediği mescid-i şerîfnde yevmî dört akçe ile imâm olan Cuma'nın yedinde olan berâtı zâyî' olmakla zâyî'den inâyet buyruldu. Muharrem sene 1184.

13. 10. Emir Mencek Mescidi:

Emir Mencek Zâviyesi dâhilinde bulunan mescide ilişkin atama kayıtları aşağıda verilmiştir.

Atama kayıtları²⁰⁴:

1-Ruha'da Mencek Mescidi'nde bir akçe ile imâm olan Mustafa bî-berât olmakla müceddeden berât inâyet. Rebî'ü'l-âhir sene 1140.

2-Ruha'da Emir Mencek Vakfı'nın yevmî iki akçe ile kayımlık mescidinde imâm olan Seyyid Mehmed mahlûlünden mutasarrıf olan diğer Seyyid Mehmed'e tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1168.

3-Ruha'da Emir Mencek Mescidi'nde imâm Seyyid Mehmed'e tecdîd. Receb sene 1168.

5-Ruha'da Emir Mencek Mescidi Vakfı'nın iki akçe ile duâgûy Seyyid İbrahim bin Seyyid Mehmed'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

6-Ruha'da Emir Mencek Mescidi'nde yevmî iki akçe ile mü'ezzin olan Seyyid Hasan bin Cebrail? ferağından Seyyid Mehmed'e bâ-berât ve mütevellîsi Seyyid Hasan arzıyla tevcih. Şa'bân sene 1183.

7-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile Mencek Mescidi imâmı olan Seyyid Mehmed fevt mahlûlünden diğer Mehmed'e mütevellîsi Seyyid Hasan arzıyla tevcih buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1186.

8-Ruha'da Emir Mencek Mescidi Vakfı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile imâm olan Seyyid Mehmed yedinde olan berâtını muhterik olmakla zâyî'den Seyyid Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. 17 Zilhicce sene 1192.

13. 11. Ez-Ziyân Mescidi:

Mescidle ilgili olarak tek atama kaydı mevcut olup, Osmanlıca sureti ile aşağıda verilmiştir.

Atama kaydı²⁰⁵:

1-Ruha'da Ez-Ziyân? Mescidi'nde bir akçe ile mü'ezzin Hüseyin fevt Seyyid Halil'e kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Rebîü'l-sâni sene 1110.

²⁰⁴Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1128, s. 12; 1158, s. 260; 1090, s. 119; 1087, s. 27; 1093, s. 90; 1096, s. 266.

²⁰⁵VGMA, Defter 1140, s. 313.

رحمہ اللہ صلی اللہ علیہ وسلم براتی المذنبین صلی اللہ علیہ وسلم رحمہ اللہ

13. 12. Göbekli Mescidi:

Günümüzde Payamlı Bucağı'na bağlı Göbekli Köyü adında bir köy bulunmakta olup, söz konusu mescidin burada yer aldığı düşünülmektedir.

Atama kayıtları²⁰⁶:

1-Ruha'da vâki' Göbekli Mescidi Vakfı'nın bir akçe ile mütevellîsi olan Hacı Ömer fevt olmakla mahlûlünden sulbî oğlu Süleyman'a kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Zilka'de sene 1143.

2-Ruha'da Göbekli Mescidi'nde Baba İsmail mahlûlünden iki akçe ile imâm Abdulkadir'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

3-Ruha'da Göbekli Mescid-i Şerîfi Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile imâm olan Abdulkadir bilâ-veled fevt mahlûlünden lede'l-imtihan istihkakı nümayân olan Seyyid Ahmed'e nâibi Seyyid Hacı Mehmed arzıyla tevcîh buyruldu. 17 Ramazân sene 1217.

13. 13. Gülgümcü (Gülgözü) Mescidi:

Mescidle ilgili olarak tek atama kaydı mevcut olup, Osmanlıca sureti aşağıda verilmiştir.

Atama kaydı²⁰⁷:

1-Ruha'da Gülgümcü (Gülgözü) Mescidi'nin mü'ezzini olmayub lâzım olmakla bir akçe ile Süleyman'a kadısı Salih arzıyla tevcîh. Receb sene 1232.

رحمہ اللہ صلی اللہ علیہ وسلم براتی المذنبین صلی اللہ علیہ وسلم رحمہ اللہ

13. 14. Hacı Cafer Mescidi:

Mescidle ilgili olarak tek atama kaydı mevcut olup, Osmanlıca sureti aşağıda verilmiştir.

Atama kaydı²⁰⁸:

1-Ruha'da Hacı Cafer Mescidi'nde dört akçe ile imâm Seyyid Ahmed mahlûlünden Musa ve Seyyid Ali'ye tecdîd. Rebî'ü'l-âhir sene 1169.

²⁰⁶Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1088, s. 51; 1090, s. 118; 545, s. 55.

²⁰⁷VGMA, Defter 1118, s. 78.

²⁰⁸VGMA, Defter 1090, s. 121.

رحمہ علیہ جعفر کبر بن درر الخدیایہ امام سید القدر مولد فی قریۃ مدینہ

13. 15. Hacı İbrahim Mescidi:

İki adet atama kaydı bulunmakta olup, bunlar aşağıda verilmiştir.

Atama kayıtları²⁰⁹:

1-Ruha'da Hacı İbrahim Mescidi'ne bir akçe ile mütevellî Mehmed'e tecdîd buyruldu. Cemâziye'l- evvel sene 1111.

2-Ruha'da Hacı İbrahim Mescidi'nde bir akçe ile mütevellî Mehmed'e tecdîd. Muharrem sene 1222.

13. 16. Hacı İbşir Mescidi:

Aşağıda verilen atama kayıtlarından da görüleceği üzere mescidin bânisinin Hacı İbşir olduğu anlaşılmakla beraber, şehrin hangi mahallesinde olduğu hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Atama kayıtları²¹⁰:

1-Ruha'da el-Hâc İbşir Mescidi'nin ferrâşı Ebubekir fevt yerine Aşur'a? nâibi İshak arzıyla. Şa'bân sene 1104.

2-Ruha'da Hacı İbşir Mescidi'nde iki akçe ile imâm ve mütevellî Mustafa ferağından Ebubekir'e kadısı Muhammed arzıyla. Şa'bân sene 1118.

3-Ruha'da Hacı İbşir Mescidi'nde bir akçe ile mütevellî ve bir akçe ile imâm Mustafa fevtinden mutasarrıf Ebubekir'e berât tecdîd. Şa'bân sene 1143.

4-Ruha'da Hacı İbşir Mescidi'nde bir akçe ile ferrâş Hacı Aşur ve bir akçe ile loğkeş Ahmed fevtlerinden mutasarrıf Ebubekir'e berât tecdîd. Şa'bân sene 1143.

5-Ruha'da Hacı İbşir Mescidi'nin birer akçe ile imâm ve mütevellî Seyyid Mehmed Emin'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

6-Ruha'da Hacı İbşir Ağa binâsı mescidde yevmî iki akçe ile imâm olan Mikail fevt mahlûlünden oğlu Mehmed'e kadısı Seyyid İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. Şa'bân sene 1186.

7-Ruha'da Hacı İbşir Ağa binâsı mescidinde yevmî iki akçe ile imâm olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Abdurrahman'a bâ-arzuhal tevcih. 12 Receb sene 1192.

8-Ruha'da Hacı İbşir Ağa binâsı Mescid Evkafı'nın yevmî iki akçe ile imâm Abdurrahman ferağından Hulusi Mehmed'e kasr-ı yedinden teslim etmekle kadısı Seyyid Mustafa arzıyla Mehmed'e tevcih. Gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1193.

²⁰⁹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 185; 1118, s. 72.

²¹⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 191; 1088; s. 49; 1118, s. 76; 1090, s. 117; 1084, s. 106; 1096, s. 266, 267; 1095, s. 169; 1118, s. 74, 76.

9-Ruha'da Hacı İbşir Ağa binâsı mescidinde iki akçe ile imâm olan Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Hafız Osman nâibi İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. 27 Receb sene 1202.

10-Ruha'da Hacı İbşir Mescidi'nin mütevellîsi Molla Mustafa fevtinden Abdurrahman'a inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1225.

11-Ruha'da Hacı İbşir Mescidi'nde bir akçe ile ferrâş Hacı Aşuk ve bir akçe ile loğkeş Ahmed fevtinden Ebubekir'e kadısı Hacı Ali arzıyla tevcîh. Safer sene 1229.

13. 17. Hacı İmam Köyü Mescidi:

Mescidle ilgili olarak tek atama kaydı mevcut olup, Osmanlıca sureti aşağıda verilmiştir.

Atama kaydı²¹¹:

1-Ruha'da Hacı İmam Karyesi Mescidi'nde imâm Mustafa'ya tecdîd. Zilka'de sene 1108.

13. 18. Hacı Mihmâd (Mihmân) Mescidi:

XVI. yüzyıl tahrirlerinde “*Mescid-i Mihmâd*” adıyla kaydedilen mescidin diğer adının ise Kıbrıs (lı) Mescidi olduğu anlaşılmaktadır. Zira mescidin bânisi olduğu anlaşılan “Mihman bin Mustafa Ahmed Türkmen ve Kardeşleri Vakfı”na ait 9 Rebiü'l-ahir sene 877/ 14 Ağustos 1472 tarihli vakfiyenin ser-levhasında; “*Kıbrıs Mescid-i Şerifi'nin vakfiye suretidir*” ibaresi yer almaktadır. ²¹² Vakfin hizmet yerlerine ilişkin olarak ise VGMA'da yer alan ve *Şahsiyet Kayıt Defteri* diye anılan defterde mescid isminin Hacı Mihman Mescidi olarak kaydedildiği görülmüştür. ²¹³ Hurûfât kayıtlarında mescid isminin “*Mihmâd ve Mihmân*” olmak üzere iki ayrı şekilde yazıldığı görülmekte olup, bu isimlerden daha uygun olduğu düşünülen “*Mihmân*” kelimesi kullanılmıştır.

Atama kayıtları²¹⁴:

²¹¹ VGMA, Defter 1140, s. 311.

²¹² VGMA, Defter 2150/2, s. 203, sıra. 118.

²¹³ VGMA, Defter 159, s. 120 sıra. 987.

²¹⁴ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 193; 1140, s. 310; 1160, s. 187; 1140, s. 311, 313; 1160, s. 185, 186, 187, 189, 192, 191, 192; 1119, s. 89, 90; 1088, s. 50, 51, 52, 53, 54; 1139, s. 52; 1088, s. 60; 1090, s. 117, 118, 119, 124, 125, 126; 1117, s. 38; 1093, s. 90; 1158, s. 260; 1084, s. 107; 1096, s. 265; 1095, s. 170, 172; 548, s. 98; 545, s. 55; 1118, s. 72; 545, s. 56; 1118, s. 72, 73, 74; 568, s. 237; 1118, s. 75, 79; 549, s. 52.

1-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde loğkeş Ahmed mutasarrıf olub tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1103.

2-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'ne kâtib Ahmed fevt yerine Halil'e nâ'ib Halil arzıyla buyruldu. Zilka'de sene 1103.

3-Ruha'da Mihmân Mescidi'nde cüz-hân Ali tecdîd-ı berât etmekle? Halil'e kadısı Makbul arzıyla. Rebî'ü'l-âhir sene 1105.

4-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde loğkeş Ahmed'e tecdîd. Receb sene 1108.

5-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde hasbî mütevellî Mustafa fevt oğlu Veliyuddin'e inâyet. Şa'bân sene 1108.

6-Ruha'da Mihmân Mescidi'nde bir akçe ile ferrâş Ebubekir'e tecdîd. Şevvâl sene 1108.

7-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi'nde mü'ezzin Süleyman'a tecdîd. Zilka'de sene 1108.

8-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde nâzır Seyyid Ebubekir'etecdîd. Zilka'de sene 1108.

9-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi'nde bir akçe ile mütevellî Veliyuddin fevt Hasan'a inâyet. Şa'bân sene 1110.

10-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde meşrûtiyet üzere mütevellî Veli fevt yerine karındaşı Halil'e kadısı Mehmed arzıyla. Ramazân sene 1111.

11-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde bir akçe ile ferrâş Şeyh Yunus terk-i hizmet etmekle yerine Ebubekir'e bir akçe ile nâibi Ahmed arzıyla. Ramazân sene 1111.

12-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde bir akçe ile loğkeş Ahmed terk-i hizmet olmakla yerine Veli'ye nâibi Ahmed arzıyla. Ramazân sene 1111.

13-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi'nde bir akçe ile kâtibi Halil fevt yerine sulbî oğlu Fazlullah bin Halil'e kadısı Mustafa arzıyla. Sene 1115.

14-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi Evkafı'nın bir akçe ile nâzır Halil fevt yerine oğlu Fazlullah'a kadısı Mustafa arzıyla. Sene 1115.

15-Ruha'da Mihmân Mescidi'nde meşrûtiyet üzere mütevellî Halil fevt yerine oğlu Fazlullah'a inâyet. Sene 1115.

16-Ruha'da Mihmân Mescidi'nde bir akçe ile loğkeş Veli Ebubekir'e ferâgat. Sene 1115.

17-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Vakfı'na nâzır es-Seyyid Bekir'e müdâhale olmakla berât mûcibince ibkâ. Receb sene 1115.

18-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde iki akçe ile cüz-hân Ali ferağından oğlu Seyyid İbrahim'e kadısı Hüseyin arzıyla. Zilhicce sene 1117.

19-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi vakfına iki akçe ile nâzır Feyzullah fevt Seyyid Bekir'e kadısı Muhammed arzıyla. Şa'bân sene 1118.

20-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Evkafı'nın bâ-mu'ayyene mütevellîsi Fazlullah fevt Ali'ye inâyet. Şevvâl sene 1118.

21-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde iki akçe ile kâtib Fazlullah fevt Seyyid Feyzullah'a kadısı Muhammed arzıyla. Şevvâl sene 1118.

22-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde loğkeş Seyyid Bekir'den Şeyh Ahmed almakla ibkâ inâyet. Safer sene 1119.

23-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde ferrâş Seyyid Bekir'den Şeyh Ahmed almakla ibkâ inâyet. Safer sene 1119.

24-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi'nde yevmî iki akçe ile ferrâş olan Ebubekir hüsn-i rızâsıyla İsmail'e kasr-ı yed etmekle kadısı es-Seyyid Salih arzıyla sadaka buyruldu. Zilhicce sene 1135.

25-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi'nin iki akçe ile mü'ezzini es-Seyyid Hasan rızâsıyla sulbî kebîr oğlu es-Seyyid Hüseyin'e fârîğ olmakla kadısı es-Seyyid Salih arzıyla sadaka buyruldu. Zilhicce sene 1135.

26-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi'nin iki akçe ile loğkeşi Ebubekir rızâsıyla Ahmed'e fârîğ olmakla kadısı es-Seyyid Salih arzıyla sadaka buyruldu. Zilhicce sene 1135.

27-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescid-i Şerîfi'nin çerağdârı olmayub lâzım ve mühim olmakla yevmî iki akçe vazîfe ile İsmail Halîfe,,, kadısı es-Seyyid Salih arzıyla müceddeden berât inâyet buyruldu. Muharrem sene 1137.

28-Ruha'da vâki' Hacı Mihmân Mescid-i Şerîfi'nin Evkafı'ndan yevmî iki akçe vazîfe ile kâtibi es-Seyyid Feyzullah hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu es-Seyyid Halil Halîfe'ye vazîfe-i mersuesiyle fârîğ ve kasr-ı yed etmekle kadısı Mehmed Emim arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1137.

29-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde iki akçe ile Ebubekir ferağından ferrâş olan İsmail'e tecdîd. Şevval sene 1143.

30-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi'nde Ebubekir ferağından iki akçe ile loğkeş olan Ahmed'in berâtı tecdîd. Şevval sene 1143

31-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde iki akçe ile babası Seyyid Hasan ferağından oğlu Seyyid Hüseyin mutasarrıf olup üzerinde olmakla tecdîd buyruldu. Şevval sene 1143.

32-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Vakfı'na yevmî beş akçe ile mütevellî olan Hacı Veli ve Ali Kaya evkafını ekl ve izâat ve emvâl-ı vakfa mukayyed olmadığından maada murtezika-yı vakıf kendulerinden razı olmamakla ref'inden erşed-i evlâddan İsmail Halîfe'ye kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Zilka'de sene 1143.

33-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi Vakfı'nın Osman ref'inden iki akçe ile ,, Efendi nâzırı Hacı Mehmed'e tecdîd. Muharrem sene 1144.

34-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi Vakfı'nın evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere beş akçe ile mütevellîsi olan Hacı Dede Halîfe'nin bir vecihle azli icâb ider hali yoğ iken evlâdiyet iddiasında olan İsmail nâm kimesne hilâf-ı inhâ ,, ile bir takrible üzerine berât idüb ,, gadr etmekle ref'inden sâhib-i evvel merhum Hacı Dede'ye kadısı İbrahim arzıyla berât inâyet. Rebiü'l-sâni sene 1144.

35-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi'nin babası kasr-ı yedinden iki akçe ile mü'ezzini es-Seyyid Hüseyin fevt babası es-Seyyid Hasan'a kadısı İbrahim arzıyla berât inâyet. Cemaziye'l-Sâni sene 1144.

36-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Evkafı'nın iki akçe ile cüz-hânı Ali pîr olmakla ferağından sulbî oğlu Seyyid İbrahim Halîfe mutasarrıf olub üzerinde olmakla bâ-berât-ı atık tecdîd. Zilhicce sene 1144.

37-Ruha'da el-Hâc Mihmân Mescidi'nin mütevellîsi olan Molla İsmail evlâd-ı vâkıfın erşedi olub şart-ı vâkıfa riayet idüb hizmet-i mezkûrun uhdesine alub kusuru yoğ iken aherden el-Hâc Veli nâm kimesne bir takrîble hilâf-ı inhâ kendi üzerine berât itturub küllü gadr etmekle mezkûr el-Hâc Veli'nin ref'inden Molla İsmail'e beş akçe ile kadısı İbrahim arziyla berât inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1145.

38-Ruha'da Hacı Mihmân Câmiî'nde beş akçe ile hatîb olan Seyyid Halil mahlûlünden babası Seyyid Feyzullah Halîfe'ye kadısı Muhammed arziyla inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1154.

39-Ruha'da Hacı Mihmân Câmi-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile kâtib Seyyid Halil fevt yerine Ali Halîfe'ye kadısı Seyyid Abdulkerim arziyla buyruldu. Şa'bân sene 1154.

40-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde ferrâş İsmail'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

41-Ruha'da Mihmân Mescidi'nde babası kasr-ı yedinden mü'ezzin Seyyid Hüseyin bin Seyyid Hasan'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

42-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Vakfı'nın beş akçe ile mütevellîsi İsmail'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

43-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Vakfı'nın kâtibi Abdulvahhab'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

44-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde loğkeş Ahmed'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

45-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Vakfı'nın evlâdiyet üzere nâzır Seyyid Mehmed Emin'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

46-Ruha'da vâki Hacı Mihmân Mescid-i Şerîf Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe vazîfe ile cüz-hân olan es-Seyyid İbrahim Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla oğlu es-Seyyid Alim Halîfe'ye kasr-ı yed bâ-beât-ı fâriğ tevcih. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

47-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde yevmî iki akçe ile mü'ezzin olan es-Seyyid Hüseyin Halîfe'nin berâtı tecdîd. Zilhicce sene 1171.

48-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde beş akçe ile mütevellî olan İsmail Halîfe'ye tecdîd. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1172.

49-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde yevmî iki akçe ile loğkeş Ahmed Halîfe'ye berât-ı atık mûcibince tecdîd. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1172.

50-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde iki akçe ile ferrâş İsmail Halîfe'ye berât tecdîd. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1172.

51-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde yevmî iki akçe ile cüz-hân olan Seyyid Ali bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Sübhan'a? nâibi Seyyid İbrahim Nakıbzâde arziyla tevcih buyruldu. Safer sene 1182.

52-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Evkafı'nın yevmî iki akçe ile kâtibi olan Abdolvahhab ferağından Seyyid Hüseyin'e suret-i berâtı mûcibince tevcîh buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1186.

53-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Vakfı'nın evlâdiyet ve meşrûtiyet iki akçe ile nâzırı olan Seyyid Ömer Efendi'ye tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1188.

54-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile ferrâş olan İsmail bilâ-veled fevt mahlûlünden Kıbrısı Ali'ye nâibi Hacı Abdulkirim Hanbelizâde arzıyla tevcîh buyruldu. 11 Muharrrem sene 1189.

55-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Vakfı'nın yevmî beş akçe ile mütevellîsi olan İsmail fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed'e kadısı Hafız İsmail arzıyla tevcîh buyruldu. 8 Cemâziye'l-evvel sene 1191.

56-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde iki akçe ile cüz-hân olan Yahya bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Hacı Mehmed'e Seyyid Hacı Mehmed Fehmi arzıyla tevcîh. 16 Zilhicce sene 1202.

57-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde iki akçe ile kayyım ve iki akçe ile loğkeş olan Ali fevt ve iki akçe ile mü'ezzin olan Abdulkadir fevt mahlûllerinden Seyyid Hacı Mehmed'e nâibi Seyyid Mehmed Fehmi arzıyla tevcîh. 6 Safer sene 1203.

58-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Evkafı'nın iki akçe ile kâtibi olan Seyyid Hüseyin ferağından oğlu Ahmed'e bâ-berât tevcîh. 24 Şevvâl sene 1203.

59-Hacı Mihmân Mescid-i Şerîfi'nde bâ-mu'ayyene imâm olan Hacı Hüseyin fevt mahlûlünden yevmî lede'l-imtihan istihkakı nûmayân olan Seyyid Abdulkadir'e ,, nâibi Seyyid Hacı Mehmed arzıyla tevcîh buyruldu. 17 Ramazân sene 1217.

60-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde yevmî iki akçe ile nâzır Seyyid Ebu-bekir ferağından Osman'a kadısı Abdalbaki arzıyla tevcîh. Zilhicce sene 1220.

61-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde yevmî iki akçe ile kayyım ve yevmî iki akçe ile loğkeş ve yevmî iki akçe mü'ezzin olan Seyyid Hacı Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden es-Seyyid Halil'e tevcîh olunmak bâbında istid'â-yı inâyet itmeğin bilâ-veled fevti vâki' ise şartıyla tevcîh olunmak deyu 12 Cemâziye'l-âhîr 1221 günü tarihiyle müverrah ve musahhah sadır olan fermân-ı âli mûcibince merkurum sey-yid Halil'e tevcîh buyruldu. 22 Cemâziye'l-âhîr sene 1221.

62-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde yevmî iki akçe ile cüz-hân olan Seyyid Hacı Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden es-Seyyid Halil'e tevcîh olunmak bâbında istid'â-yı inâyet itmeğin bilâ-veled fevti vâki' ise şartıyla tevcîh olunmak deyu 14 Cemâziye'l-âhîr sene 1221 günü tarihiyle müverrah ve musahhah sadır olan fermân-ı âli mûcibince merkurum Seyyid Halil'e tevcîh buyruldu. 3 Receb sene 1221.

63-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Evkafı'nın beş akçe ile mütevellîsi Ali ferağından evlâdından Hacı Velî'ye kadısı Abdalbaki arzıyla tevcîh. Receb sene 1221.

64-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde üç akçe ile imâm Hasan'a tecdîd. Muharrrem sene 1222.

65-Ruha'da Mihmân Mescidi'nde bâ-mu'ayyene mütevellî Veli refinden evlâddan Ali'ye inâyet. Zilka'de sene 1223.

66-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nin ferraşı Seyyid Ebubekir mutasarrıf iken Hasan müdâhale itmekle ibkâ inâyet. Receb sene 1225.

67-Ruha'da Hacı Mihmân yevmî beş akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Halil 'e bâ-arzuhal tevcîh buyruldu. 13 Muharrem sene 1229.

68-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nin ber-vech-i meşrûta yevmî iki akçe ile nâzırı olan Seyyid Mehmed Emin fevt mahlûlünden evlâd-ı vâkıftan Seyyid Ramazan bin Mustafa'ya kadısı Hafız Mustafa arzıyla tevcîh buyruldu. 13 Muharrem sene 1229.

69-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde yevmî bir akçe ile cüz-hân Ahmed fevtinden Yusuf'a inâyet. Safer sene 1229.

70-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi Evkafı'nın iki akçe ile nezâreti evlâd-ı vâkıfa meşrûta iken ecâibibten Osman nâm kimesne hilâf-ı şart-ı vâkıf berât ittirmekle refinden evlâddan Hacı Mehmed'e kadısı Salih arzıyla tevcîh. Rebî'ü'l-âhir sene 1234.

71-Ruha'da vâkî' Hacı Mihmân Mescid-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe vazîfe ile cüz-hân olan Seyyid Halil fevt mahlûlünden sulbî oğlu Osman ibn Seyyid Halil'e nâibi Mustafa arzıyla tevcîh buyruldu. 7 Zilka'de sene 1239.

72-Ruha'da Hacı Mihmân Mescidi'nde yevmî iki akçe vazîfe ile kayyım ve yevmî iki akçe vazîfe ile loğkeş ve yevmî iki akçe vazîfe ile mü'ezzin olan Seyyid Halil fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Osman'a nâibi Mustafa arzıyla tevcîh buyruldu. 8 Zilka'de sene 1239.

13. 19. Hacı Sadaka (Sıddıka) Mescidi:

Mızrakçı Pazarı'nda olduğu bilinen²¹⁵ ve günümüzde mevcut olmayan bu mescid XVI. yy tahrirlerinde "*Mescid-i Sıddıka*" ismiyle kaydedilmiştir. ²¹⁶ Aşağıda verilen atama kayıtlarında görüleceği üzere bu mescide 24 Muharrem sene 1227/ 8 Şubat 1812 tarihine kadar atamalar yapılmıştır.

Atama kayıtları²¹⁷:

1-Ruha'da Sadaka Câmii Evkafı'na mütevellî Halil'e tecdîd buyruldu. Zilka'de sene 1103.

2-Ruha'da Hacı Sadaka Mescidi'nde imâm Seyyid Ahmed'e tecdîd. Rebî'ü'l-âhir sene 1105.

²¹⁵VGMA, Defter 2150/1, s. 59, sıra. 64.

²¹⁶ Turan, a. g. e, s. 178.

²¹⁷Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 193; 1140, s. 310; 1160, s. 187, 185, 187, 186, 188, 191; 1139, s. 51; 1088, s. 51, 54; 1117, s. 36; 548, s. 102; 1118, s. 72, 74; 541, s. 203.

3-Ruha'da Hacı Sadaka Mescidi'nde ferraş lâzım olmağın Osman'a nim akçe ile kadısı Mustafa arziyla inâyet. Receb sene 1108.

4-Ruha'da Sadaka Mescidi'nde beş akçe ile mütevellîsi Halil'e tecdîd. Şa'bân sene 1108.

5-Ruha'da Sadaka Mescidi'nde bir akçe ile loğkeş Ebubekir'e tecdîd. Şevvâl sene 1108.

6-Ruha'da Sadaka Mescidi'nde iki akçe ile kâtib İsmail fevt yerine kebîr oğlu Mehmed mahaldır deyu kadısı Mehmed arziyla. Rebî'ü'l-ahîr sene 1111.

7-Ruha'da Sadaka Mescidi'ne bir akçe ile cüz-hân İsmail kebîr oğlu Mehmed'e fârîğ olub kadısı Mehmed arziyla. Rebî'ü'l-ahîr sene 1111.

8-Ruha'da Hacı Sadaka Mescidi'ne bir akçe ile loğkeş terk idüb yerine Ebubekir'e nâibi Ahmed arziyla. Ramazân sene 1111.

9-Medine-i Ruha'da Hacı Sadaka Mescidi'nde dört akçe ile yirmi seneden beru es-Seyyid Ahmed'in muceb-i azli yoğ iken aherden Hasan alub yerine kadısı Abdulgani Bey arziyla es-Seyyid Ahmed'e buyruldu. Zilka'de sene 1114.

10-Ruha'da Sadaka Mescidi'nde bir akçe ile mütevellî Halil yerine oğlu Fazlullah'a inâyet. Sene 1115.

11-Ruha'da Sadaka Mescidi'nde iki akçe ile mü'ezzin Yusuf'a tecdîd. Rebî'ü'l-ahîr sene 1117.

12-Ruha'da Hacı Sadaka Mescidi'nde iki akçe ile loğkeş Ebubekir fevtinden Hacı Resul'a inâyet. Receb sene 1124.

13-Ruha'da Hacı Sadaka Mescidi'nde iki akçe ile loğkeş olan Hacı Resul mahlûlünden oğlu Ömer'e kadısı Muhammed arziyla inâyet. Şevvâl sene 1142.

14-Ruha'da Hacı Sadaka Mescidi'nin dört akçe ile imâmı olan es-Seyyid Ahmed ferağından es-Seyyid Ali Halîfe'ye kadısı Mehmed arziyla inâyet. Zilhicce sene 1143

15-Ruha'da Sadaka Mescidi'nin iki akçe ile mü'ezzini Yunus'a tecdîd. Receb sene 1145.

16-Ruha'da Sadaka Mescidi'nde iki akçe ile mü'ezzin Yusuf ferağından oğlu Abdullah Halîfe'ye babası berâtı mûcibince inâyet. Şa'bân sene 1145.

17-Ruha'da Hacı Sadaka Mescid-i Şerîfi'nin yevmî bir akçe ile mütevellîsi olan İshak fevt olub mahlûlünden sulbî oğlu Hacı Ahmed Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arziyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Şa'bân sene 1176.

18-Ruha'da Hacı Sadaka Mescid-i Şerîfi'nde yevmî dört akçe ile imâm olan es-Seyyid Ali bilâ-veled fevt olub mahlûlünden es-Seyyid Mustafa Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arziyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Ramazân sene 1176.

19-Ruha'da Hacı Sadaka Mescid-i Şerîfi Vakfı'nın bir akçe ile mütevellîsi olan Hacı Ahmed fevt mahlûlünden kebîr oğlu Abdurrahman'a nâibi Seyyid Mehmed Mesud arziyla tevcîh. 15 Muharrem sene 1209.

20-Ruha'da Hacı Sadaka Mescidi'nde dört akçe ile imâm Seyyid Ahmed'e tecdîd. Ramazân sene 1221.

21-Ruha'da Hacı Sadaka Mescidi'nde bir akçe ile mütevellî Mehmed ferağından karındaşı İshak'a kadısı Hacı ali arziyla tevcîh. Receb sene 1225.

22-Ruha Kazâsı'nda Hacı Sadaka Mescid-i Şerîfi Vakfı'nın yevmî bir akçe ile mütevellîsi olan Abdurrahman bin el-Hâc Ahmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Derviş Abdulhamid'e kaza-yı mezbûr nâibi Seyyid İshak Tahir mührü mutabık arzı mûcibince bâ-arzuhal merkuma tevcîh buyruldu. 24 Muharrem sene 1227.

13. 20. Hacı Yadiğâr Mescidi:

Günümüzde Hacı Yadiğâr Mahallesi'nde yer alan mescidin inşa tarihi bilinmemekle beraber kapısı üzerindeki H. 1288/ M. 1871 tarihli onarım kitabesine göre buranın ilk olarak H. 550/ M. 1155 tarihinde onarıldığı yazılmaktadır.²¹⁸ Atama kayıtlarında mescidin vâkıf ve bânisinin el-Hac Yadiğâr olduğu anlaşılmaktadır. En erken tarihli atama kaydı Rebî'ü'l-evvel sene 1102/ Aralık 1690 tarihli olup, bünyesinde *imâm, câbi, nâzır, loğkeş, ferrâş* gibi görevlilerin çalışmakta olduğu anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları²¹⁹:

1-Ruha'da Hacı Yadiğâr Mescidi'ne Seyyid Ataullah ferağından yerine Hacı Ali Ali fevt olub yerine Seyyid İbrahim mahaldır deyu müteveffâ-yı mezbûrun berâtı mûcibince inâyet. Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

2-Ruha'da Yadiğâr Mescidi'ne iki akçe ile imâm Abdulhekim bi-berât olmakla berât ricâsına inâyet buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

3-Ruha'da Hacı Yadiğâr Mescidi'nin bir akçe ile ferrâş İsa'ya tecdid. Cemâziye'l- evvel sene 1111.

4-Ruha'da Yadiğâr Mescidi'nde üç akçe ile imâm olan Abdulhekim'e yedinde olan berât-ı atık mûcibince buyruldu. Muharrem sene 1115.

5-Ruha'da Hacı Yadiğâr Mescid-i Şerîfi ve Câmiî'ne? yevmî dört akçe ile câbisi Mehmed fevt Seyyid İbrahim'e ber-mûceb-i berât buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

6-Ruha'da Yadiğâr Mescidi'nde çerağdâr olmayub lâzım ve mühim olmakla yevmî bir akçe ile Ahmed bin Mehmed'e müceddeden berât. Muharrem sene 1137.

7-Ruha'da vâki' Hacı Yadiğâr Mescid-i Şerîfi'nin nâzırını Hacı Mustafa fevtinden yevmî üç akçe ile Mehmed Halîfe'ye inâyet. Şa'bân sene 1137.

8-Ruha'da Yadiğâr Mescidi'nde müceddeden çerağdâr olan Ahmed bin Mehmed'e bir akçe ile tecdid. Şevval sene 1143.

9-Ruha'da Yadiğâr Mescidi'nde üç akçe ile imâm olan Abdulhalim Halîfe'ye tecdid. Şevval sene 1143.

10-Ruha'da el-Hâc Yadiğâr Mescidi'nin Mustafa fevtinden nâzırını Mehmed'in berâtı tecdid. Şevval sene 1143.

²¹⁸Kürkçüoğlu, a. g. e. , s. 92

²¹⁹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 185, 187; 1119, s. 90, 91; 1088, s. 50, 52, 58; 1090, s. 117, 118, 119; 1158, s. 259; 1093, s. 90; 1084, s. 106, 107; 1096, s. 264, 267, 270; 1095, s. 169, 170, 172; 548, s. 98, 99; 565, s. 214; 1118, s. 72; 568, s. 237; 1118, s. 79, 80.

11-Ruha'da el-Hâc Yedigâr Mescidi'nde bir akçe ile loğkeş olan (isim yazılmamış) mahlûlünden Mustafa üzerinde olup ferağından Ahmed'e bâ-berât-ı fârîğ inâyet. Cemâziye'l-Sânî sene 1144.

12-Ruha'da el-Hâc Yedigâr Mescidi'ne üç akçe ile imâm Abdulhalim fevt Molla Muhammed'e fevti vâkî' ise buyruldu. Safer sene 1152.

13-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'nde üç akçe ile imâm Mehmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

14-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'nde üç akçe ile imâm olan Mehmed ferağından oğlu Halil'e bâ-berât tevcih. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

15-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi Vakfı'nın üç akçe ile nâzırı Mehmed kasr-ı yedinden oğlu Halil'e bâ-berât tecdîd. Ramazân sene 1168.

16-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi Vakfı'nın dört akçe ile câbisi olan Seyyid Mehmed Emin'e tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1186.

17-Ruha'da Hacı Yedigâr beş akçe ile mütevellî olan Seyyid Mehmed Emin Halîfe'ye tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1186.

18-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'nin yevmî beş akçe ile mütevellîsi olan Seyyid İbrahim ferağından oğlu Seyyid Mehmed Emin'e kadısı Derviş Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1186.

19-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi Vakfı'nın yevmî dört akçe ile câbisi olan Seyyid İbrahim ferağından oğlu Seyyid Mehmed Emin'e kadısı Derviş Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1186.

20-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'nde yevmî üç akçe ile imâm olan Kurra Molla Mehmed fevt mahlûlünden Sukçuzâde Molla Mehmed'e kadısı Seyyid İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 20 Cemâziye'l-âhîr sene 1187.

21-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'ne üç akçe ile nâzır olan diğer Seyyid Halil'e. Şevvâl sene 1187.

22-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi Vakfı'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile nâzırı olan Halil fevt mahlûlünden diğer Seyyid Halil'e kadısı Seyyid İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 27 Şevvâl sene 1187

23-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'ne yevmî üç akçe imâm olan Halil babası Mehmed kasr-ı yedinden mutasarrıf olup hizmetinde kusuru ve azli icâb ider hali yoğ iken aherden Sofuzâde Molla Mehmed bir tarikle fevtinden kendi üzerine berât ittirub gadr itmekle ref'inden merkûma bâ-berât ibkâ buyruldu. 21 Zilhicce sene 1188.

24-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'ne yevmî üç akçe ile imâm olan Halil fevt mahlûlünden Ahmed bin Mehmed'e bâ-berât tevcih buyruldu. 24 Zilhicce sene 1188.

25-Ruha'da Hacı Yedigâr binâsı mescidde imâm olan Ahmed bin Mehmed'in hizmeti kebîr vazîfesi kalîl olup vakf-ı mezbûr dahi kurâ ve mezârî' olmakla zevâyid-i vakıftan yevmî üç akçe dahi zam olunub yevmî altı akçe ile merkuma nâibi Hafız İsmail arzıyla tevcih buyruldu. 22 Cemâziye'l-âhîr sene 1189.

26-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'nde imâm olan Kara Molla Mehmed fevt olduk da mahlûlünden Sofuzâde Mehmed'e kadı arzıyla tevcîh olunub kat'a hizmetinde ve kusuru ve azli icâb ider hali yoğ iken ashâb-ı ağrâzdan kıraata mütemekkin Ahmed nâm kimesne hile ve tezvîre sulûkundan nâşî asitâneye gelub merkum Kara Molla Mehmed hayatında oğlu Halil'e kasr-ı yed idüb Halil dahi hayatta iken ecânibden Sofuzâde Mehmed berât ittirub gadr itmekle deyu bir takribile hilâf-ı inhâ Sofuzâde Mehmed ref'inden Kara Mehmed'in ağılu Halil'e tevcîh birkaç gün mürur ettik de Halil fevtinden kenduye berât ittirub merkuma gadr itmekle mezbûr Ahmed'in ref'inden merkum Sofuzâde Mehmed'e Suruç nâibi Şeyh Mehmed arzıyla tevcîh buyruldu. 21 Receb sene 1189.

27-Ruha'da Yedigâr Mescidi'nde yevmî üç akçe vazîfe imâmete mutasarrıf Halil bilâ-veled fevt mahlûlünden Ahmed nâm kimesne tevcîh olunmağın hizmet-i lâzimesi kusuru yoğ iken yevmî üç akçe zam ile altı akçe vazîfesi ahz ittirmek ecânibden Mehmed nâm kimesne Kızılhöyük iltizâmı için âsitâneye gelub ,, üzerine berât ittirub gadr-ı küllî etmekle Mehmed'in ref'inden Ahmed'e Suruç nâibi Şeyh Mehmed arzıyla. Şa'bân sene 1193.

28-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescid-i Şerîfi'nin bâ-berât-ı ali mütevellî ve mürtezikâları mahallinde meclis-i şer'e varub takrîr-i eyledik de mescid-i mezbûrda bundan akdem yevmî üç akçe ile imâm Sofuzâde Mehmed Halîfe imâmete berât-ı âlişan ile mutasarrıf olub kusuru yoğ iken ecânibden Ahmed nâm kimesne merkum Mehmed'i ref' ve kendu üzerine berât ittirub gadr-ı küllî eyledik de ,, vakf-ı mezbûrun gallesini masârif eylesine,, itmez iken vazîfe-i asliyesine kanaat itmeyub üç akçe dahi zam ile berât ittirduğu günden beru hizmet-i mezbûre râğbet itmeyub terk-i hizmet olduğunu haber vermeleriyle Ahmed'in ref'inden merkum Mehmed'e nâibi Seyyid Hacı Abdurrahim arzıyla berât Rebîü'l-evvel sene 1198.

29-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'nin yevmî beş akçe ile mütevellî olan es-Seyyid Mehmed Emin bilâ-veled fevt mahlûlünden es-Seyyid Mehmed Şerîf'e vâkî' ise inâyet buyruldu. 2 Zilhicce sene 1202.

30-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi Vakfı'nın yevmî dört akçe ile câbisi olan Seyyid Mehmed Emin bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed Şerîf'e bilâ-veled fevti vâkî' ise deyu inâyet. 15 Zilhicce sene 1202.

31-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'nde üç akçe ile imâm olan Hacı Ahmed bâ-berât mutasarrıf olub hizmetinde bir türlü kusuru yoğ iken ecânibten Mehmed nâm kimesne imâmet-i mezkûre üç akçe zam ile hilâf-ı inhâ bir takribile üzerine tevcîh ittirub sâhib-i evvel merkûme gadr-ı küllî itmekle imâmet-i mezkûre bâmû'ayyene mezbûr Mehmed'in ref'inden sâhib-i evvel merkum Ahmed'e Seyyid Hacı Mehmed Fehmi arzıyla tevcîh ve ibkâ buyruldu. 7 Muharrem sene 1203.

32-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescid-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe ile mütevellî olan Seyyid Mehmed Şerîf ferağından Mehmed'e bâ-berât tevcîh. 12 Şevvâl sene 1203.

33-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi Vakfı'nın dört akçe ile câbisi olan Seyyid Mehmed Şerîfi ferağından Seyyid Mehmed'e bâ-berât tevcîh. 18 Şevvâl sene 1203.

34-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'nde beş akçe ile mütevellî olan Mehmed ferağından Ahmed Sâhib'e bâ-berât. 28 Muharrrem sene 1204.

35-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'nde üç akçe ile imâm olan sâhib-i evvel Mehmed hizmet-i lâzimesi mukim ve azli icâb ider hali yoğ iken ecânibten ashâb-ı ağrâzdan Ahmed nâm kimesne „, nâibi Mehmed Fehmi Efendi ber takrib arz olub hilâf-ı inhâ kendi üzerine berât ittirub merkuma gadr-ı küllî „, mahrum eylediğini mahllinde meclis-i şer'de haber virmeleriyle mezbûr ahmd ef'inden sâhib-i evvel merjum Mehmed'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzıyla ibkâ buyruldu. 4 Şevvâl sene 1204

36-Ruha'da Hacı Yedigâr Vakfı'nın yevmî beş akçe ile mütevellîsi ve yevmî dört akçe ile câbisi olan es-Seyyid Mehmed Emin fevt olduk da mahlûlünden Mehmed Ali , , salih ve „, her vecihle müstehak „, ve şayeste-i , , olub , , tevcîh ricâsına arz olunmakla es-Seyyid Mehmed Şerîf'e ber takrible arzuhal üzerine berât ittirub „, tevliyeti es-Seyyid Ahmed tevcîh veçhini? Es-Seyyid Mehmed'e ferağından merkum Mehmed'e gadr-ı küllî itmekle mezbûrun „, es-Seyyid Mehmed ref'lerinden ve müteveffâ es-Seyyid Mehmed Emin'nin mahlûlünden merkum Mehmed'e nâibi es-Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcîh buyruldu. 15 Şevvâl sene 1204.

37-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescid-i Şerîfî'nin üç akçe ile nâzırı olan Seyyid Halil fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed'e kadısı Seyyid Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. 25 Receb sene 1210.

38-Ruha'da Yedigâr Vakfı'na kâtib İsmail fevtinden oğlu Mehmed'e kadısı arzıyla tevcîh. Receb sene 1219.

39-Ruha'da Hacı Yedigâr Vakfı'nın yevmî üç akçe ile nâzırı olan Seyyid Mehmed bin Seyyid Halil bilâ-veled fevt mahlûlünden diğer Seyyid Mehmed Şerîf'e nâibi Seyyid İshak Tahir arzıyla tevcîh buyruldu. 23 Zilka'de sene 1231.

40-Ruha'da Hacı Yedigâr Vakfı'nın yevmî beş akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Ömer bin Seyyid Halil bilâ-veled fevt mahlûlünden diğer Seyyid Mehmed Şerîf'e nâibi Seyyid İshak Tahir arzıyla tevcîh buyruldu. 23 Zilka'de sene 1231.

41-Ruha'da Hacı Yedigâr binâsı mescidinde yevmî üç akçe ile imâm olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden diğer Mehmed Salih'e nâibi Seyyid İshak Tahir arzıyla tevcîh buyruldu. 23 Zilka'de sene 1231.

42-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi Evkafı'nın beş akçe ile mütevellîsi Şeyh İbrahim fevtinden oğlu Seyyid Mehmed'e kadısı Salih arzıyla tevcîh. Safer sene 1233.

43-Ruha'da Hacı Yedigâr Mescidi'nde bir akçe ile ferrâşlık mahlûl olmakla Mustafa'ya inâyet. Zilka'de sene 1234.

13. 21. Halife Mescidi:

Aşağıda verilen atama kayıtlarından anlaşılacağı üzere erken tarihli mescidlerden biri olduğu anlaşılan bu mescidin, vâkıfı ve bânisi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Daha önce bahsi geçen Ali Halife Mescidi ile aynı mescid olup olmadığı bilinmemekle beraber her iki mescide ait atama kayıtlarının birbirinden farklı olduğu görülmektedir.

Atama kayıtları²²⁰:

1-Ruha'da Halîfe Mescidi'ne bir akçe ile mü'ezzin İbrahim fevt yerine İsmail mahaldır deyu inâyet buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

2-Ruha'da Mescid-i Halîfe demekle ma'rûf mescidine imâm Osman'a tecdîd atîk mûcibince. Sene 1104.

3-Ruha'da vâki' Halîfe Mescid-i Şerîfi'nde loğkeş Mustafa tecdîd atîk mûcibince. Sene 1104.

4-Ruha'da vâki' Halîfe Mescidi'nde nim akçe ile mütevellî Şeyh İbrahim Mansur'a berâtı mûcibince tecdîd. Sene 1104.

5-Ruha'da Halife Mescidi'nde mütevellî Hacı Nuh üzerinden Ali Imakla ibkâ inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1105.

6-Ruha'da Halife Mescidi'nde bir akçe ile mü'ezzin ve ferrâş Garib Halife 'ye zâyî'den inâyet. Zilhicce sene 1124.

7-Ruha'da Halîfe Mescidi'nde imâm olan Mehmed Fazlı ibn-i Mustafa'ya berât tecdîd. Cemâziye'l-âhir sene 1143.

8-Ruha'da Halîfe Mescidi'nde babası İbrahim ferağından bir akçe ile mütevellîsi Mehmed Fazlı'ya tecdîd. Cemâziye'l-âhir sene 1143.

9-Ruha'da Halîfe Mescidi'nde beş akçe ile imâm Hacı Mehmed Halife'nin berâtı tecdîd. Şa'bân sene 1169.

10-Ruha'da Halîfe Mescidi Vakfı'nın bir akçe mütevellîsi Mehmed Raşid'in berâtı tecdîd. Şa'bân sene 1169.

11-Ruha'da Halîfe Mescid-i Şerîfi Evkafı'nın yevmî bir akçe ile mütevellîsi olan Mehmed Raşid fevt olub mahlûlünden sulbî sahîh oğlu Mehmed Selim Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih. Gurre-i Safer sene 1172.

12-Ruha'da Halîfe Mescidi'nde bir akçe ile mü'ezzin ve bir akçe ile ferrâş es-Seyyid İbrahim'e tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

13-Ruha'da Halîfe Mescid-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere yevmî beş akçe vazîfe ile mescidinde imâm olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed Halife'ye nâibi Seyyid Hacı Abdurrahim arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1196.

14-Ruha'da Halife Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi olan Mehmed Salim'e tecdîd. Muharrem sene 1198.

15-Ruha'da Halife Mescidi'nde beş akçe ile imâm olan Seyyid Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Ahmed'e bilâ-veled fevt vâki' ise deyu inâyet. 16 Zilhicce sene 1202.

16-Ruha'da Halîfe Mescidi'nde beş akçe ile imâm olan Seyyid Ahmed Sâhib ferağından Seyyid Mehmed Şerîfi'e bâ-berât tevcih. 25 Muharrrem sene 1204.

²²⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 193, 192; 1088, s. 49; 1090, s. 122, 126, 128; 1096, s. 268; 1158, s. 261; 1095, s. 170; 548, s. 99; 545, s. 56; 1118, s. 75; 549, s. 52; 550, s. 49.

17-Ruha'da Halîfe Mescid-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Seyyid Mehmed Şerîf ferağından Seyyid Şeyh Hacı Abdulkерim Halîfe'ye fârîğî vâkî' ise bâ-berât tevcih buyruldu. 12 Safer sene 1219.

18-Ruha'da Halîfe Mescidi'nde bir akçe ile imâm İbrahim ferağından oğlu Mehmed'e bâ-berât tevcih. Safer sene 1229.

19-Ruha'da Halîfe Mescidi'nde bir akçe ile mütevellî olan İbrahim ferağından oğlu Mehmed'e bâ-berât tevcih. Safer sene 1229.

20-Ruha'da Halîfe Mescid-i Şerîfi'nin yevmî beş akçe vazîfe ile imâm olan Seyyid Şeyh el-Hâc Abdurrahim fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed bin Seyyid Şeyh Abdurrahman'a nâibi Seyyid Mustafa arzıyla merkum Seyyid Mehmed bin Seyyid Şeyh el-Hâc Abdurrahim'e tevcih buyruldu. 29 Cemâziye'l-âhîr sene 1241.

21-Ruha Kazâsı'nda Halîfe Mescid-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe vazîfe ile imâm olan Seyyid Mehmed bin Seyyid Şeyh el-Hâc Abdulkерim bilâ-veled fevt mahlûlünden karındaşı Seyyid Mustafa Halîfe ibn-i Seyyid Şeyh el-Hâc Abdulkерim'e nâibi Seyyid Mustafa arzıyla merkum tevcih buyruldu. 5 Receb sene 1250.

13. 22. Hamisiye Medresesi Mescidi:

Hamis Efendi bin Hamza'nın bina ettiği medresenin içerisinde olduğu anlaşılan mescidde görev yapan imam ve müezzinlerin atamalarına ilişkin kayıtlar aşağıda verilmiştir.

Atama kayıtları²²¹:

1-Ruha'da Hamis Efendi Medresesi'nde bir akçe ile imâm ve bir akçe ile mü'ezzin olan Muharrem bî-berât olmakla müceddeden inâyet. Safer sene 1140.

2-Ruha'da Hamisiye Câmii'nde leyâli-i mübârekede ve ramazân-ı şerîfte mü'ezzin-i sâni Hafız Cabir Halife ferağından bir akçe ile Halil'e bâ-berât-ı fârîğ inâyet. Şevval sene 1143.

3-Ruha'da Hamisiye Câmii'nde bir akçe ile Arslan mahlûlünden cuma mü'ezzini ,, Hafız Cabir ferağından Halil'e -berât-ı fârîğ inâyet. Şevval sene 1143.

4-Ruha'da Babü'l-Harran Mahallesi'nde Hacı Hamis Medresesi'nde imâm ve mü'ezzin Mehmed'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

5-Ruha'da Hamis Efendi Medresesi'nin derûnunda mescid-i şerîfde iki akçe ile imâm olan Mehmed fevt mahlûlünden sulbî kebîr oğlu Mehmed Emin Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih. Gurre-i Şevval sene 1172.

6-Ruha'da Hamisiye Medresesi'nde bir akçe ile imâm ve bir akçe ile mü'ezzin olan Mehmed Emin bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Mehmed Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Şevvâl sene 1176.

7-Ruha'da Hamis Medresesi'nin Mescid-i Şerîfi'nde yevmî bir akçe ile imâm ve yevmî bir akçe ile mü'ezzin olan Mehmed'in berâtı tecdîd. Şevvâl sene 1176.

²²¹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1128, s. 12; 1088, s. 49; 1090, s. 119, 128; 1117, s. 36; 1158, s. 260; 1096, s. 268.

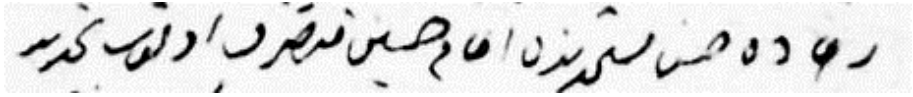
8-Ruha'da Hamisiye Medresesi'nin Mescid-i Şerîfi'nde yevmî bir akçe ile imâm ve bir akçe ile mü'ezzin olan Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Hafız Mehmed Salih'e babası berâtı mûcibince buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1196.

13. 23. Hasan Mescidi:

Mescidle ilgili olarak tek atama kaydı mevcut olup, Osmanlıca sureti aşağıda verilmiştir.

Atama kaydı²²²:

1-Ruha'da Hasan Mescidi'nde imâm Hüseyin mutasarrıf olup tecdîd. Rebî'ü'l-âhir sene 1104.

13. 24. Hoca Abdi Mescidi:

Yazılı kaynaklarda bu mescid ile ilgili olarak herhangi bir bilgi bulunmadığı anlaşılmakta olup, aşağıda verilen atama kayıtlarında da mescidin hangi mahallede olduğu, bânisinin ve vâkıfının kim olduğu konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Yalnız Birecik'te Abdi Kethüda Cüçük Cami²²³ adında bir cami kaydının olduğu anlaşılmakla beraber bu iki kaydın birbirinden ayrı olduğu düşünülmektedir.

Atama kayıtları²²⁴:

1-Ruha'da Hoca Abdi Mescidine üç akçe ile imâm Abdülhakki nâ'ib târik-i hizmet olmakla yerine Şeyh Ahmed mahal deyu inâyet buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

2-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi'nde bir akçe ile ferraş Ramazân fevt oğlu Hasan'a kadısı Muhammed Emin arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1108.

3-Ruha'da Hoca Abdi Mesci'nde nim akçe ile mü'ezzin İbrahim fevt Seyyid Ahmed'e inâyet. Receb sene 1108.

4-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi'nde nim akçe ile imâm Seyyid Abdurrahman rızâsıyla oğlu İbrahim'e fârîğ olup inâyet. Safer sene 1112.

5-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi'nin beş akçe ile imâmı İbrahim ref'inden Seyyid Mustafa'ya kadısı Muhammed arzıyla. Cemâziye'l-evvel sene 1119.

²²²VGMA, Defter 1160, s. 193.

²²³ VGMA, Defter 169/2, s. 114, sıra. 2474.

²²⁴Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 190; 1140, s. 310; 1160, s. 186, 191; 1091, s. 24; 1088, s. 51, 60; 1090, s. 118, 121; 1118, s. 131; 1117, s. 35; 1084, s. 106; 1156, s. 259; 1096, s. 268; 1095, s. 172; 545, s. 55; 1118, s. 72, 73, 74, 75; 549, s. 53.

6-Ruha'da vâki' Hoca Abdi Mescidi'nin bir akçe ile mütevellisi Şeyh Seyyid Mehmed fevt sulbî oğlu Seyyid Abdullah Halîfe'ye kadısı İsmail arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1137.

7-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi'nde İbrahim ferağından beş akçe ile imâm Seyyid Mustafa'ya tecdîd. Muharrem sene 1144.

8-Ruha'da Hoca Abdi Mescid-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe ile imâm Seyyid Mustafa kendi hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu Seyyid Mehmed'e kadısı Seyyid Abdülkerim arzıyla buyruldu. Şa'bân sene 1154.

9-Ruha'da Hoca Abdi Mescid-i Şerîfi'nin yevmî bir akçe vazîfesiyle mütevellisi olan es-Seyyid Abdullah fevt sulbî oğlu Seyyid Mehmed'e kadısı Seyyid Abdülkerim arzıyla. Şa'bân sene 1154.

10-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi'nde mütevellî Seyyid Mehmed'e tecdîd. Ramazân sene 1168

11-Ruha'da vâki' Hoca Abdi Mescidi'nde yevmî beş akçe vazîfe ile babası Seyyid Mustafa kasr-ı yedinden imâm olan es-Seyyid Mehmed Halîfe'nin atık berâtı tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

12-Ruha'da Hacı Abdi Mesid-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Seyyid Mehmed fevt olup mahlûlünden Molla Hasan'a ,, kendi arzuhali mûcibince tevcîh buyruldu. Gurre-i Şevval sene 1174.

13-Ruha'da Hoca Abdi Mescid-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan es-Seyyid Mehmed Şerîf bilâ-veled fevt oğlu mahlûlünden emmisi es-Seyyid el-Hâc Mehmed Emin'e nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Safer sene 1176.

14-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi'nin yevmî bir akçe ile mütevellisi olan Seyyid Mehmed fevt mahlûlünden kebîr oğlu Seyyid Abdullah'a kadısı Derviş Mustafa arzıyla tevcîh buyruldu. Receb sene 1186.

15-Ruha'da Hacı Abdi Mescidi'nde yevmî beş akçe ile Seyyid Mehmed fevtinden imâm olan Hüseyim mutasarrıf iken Seyyid Mehmed Şerîfi bir takrile berât ittürub nâ-müstehak olduğunu maada fevt oduk da emmisi Seyyid Mehmed Emin hilâf-ı inhâ berât ittirmekle refinden merkûm Hüseyin'e kadısı İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. Şa'bân sene 1186.

16-Ruha'da Hoca Abdi binâsı mescid evkafına yevmî bir akçe ile mütevellî olan Seyyid Abdullah'a tecdîd. Ramazân sene 1187.

17-Ruha'da Hacı Abdi Mescidi'nde yevmî beş akçe vazîfe ile imâm ve ,, Câmî-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile nâzır ve yine câmî-i mezbur vakfının yevmî üç akçe ile duâguy cihâtına mutasarrıf olan Hüseyin rızâsıyla oğlu Şeyh Mehmed'e ferağat ve üç kt'a berât virub kasr-ı yed olmakla nâibi Seyyid Hacı Abdurrahim arzıyla Zilka'de sene 1196.

18-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile imâm olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Mehmed Emin'e nâibi Seyyid Mehmed Fehmi arzıyla tevcîh. 16 Cemâziye'l-âhîr sene 1203.

19-Ruha'da Hoca Abdi Câmîi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Mehmed Emin bilâ-veled fevt mahlûlünden Şeyh Mehmed Ali'ye nâibi Seyyid el-Hâc Mehmed el-Arabi' arzıyla merkuma tevcîh buyruldu. 6 Şa'bân sene 1218.

20-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi'ne mütevellî Seyyid Abdurrahman fevtinden Seyyid Mustafa'ya bâ-berât tevcîh. Receb sene 1219.

21-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi'nin ferrâş Mehmed fevtinden bir akçe ile Seyyid Şeyh Mehmed'e inâyet. Muharrem sene 1222.

22-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi'nde bir akçe ile imâm Seyyid Şeyh Mehmed'e tecdid. Cemâziye'l-evvel sene 1223.

23-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi'nde bir akçe ile mütevellî Seyyid Mehmed fevtinden Şeyh Ahmed'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1225.

24-Ruha'da Hoca Abdi Mescidi'nde üç akçe ile imâm Şeyh Ahmed üzerinden Seyyid Mustafa almakla bâ-berât ibkâ. Safer sene 1229.

25-Ruha'da Hoca Abdi binâsı câmide yevmî beş akçe ile imâm olan Şeyh Mehmed Ali bilâ-veled fevt mahlûlünden Molla Ömer'e nâibi Seyyid Mustafa arzıyla merkuma tevcîh buyruldu. 15 Şa'bân sene 1243.

13. 25. İmam Kulu Mescidi:

Yazılı kaynaklarda hakkında bilgi bulunmayan diğer bir mescid de İmam Kulu Mescididir. Rebiü'l-sani sene 1108/ Ekim 1696 tarihinden, Şa'bân sene 1231/ Haziran 1816 tarihine değin buradaki görevlilere ilişkin atamaların yapıldığı görülmekte olup, bu atamalarda mescidin bânisi veya hangi mahallede olduğu ile ilgili olarak herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bunun yanında Urfa'da Şahkulu ve Ali Kulu Vakıfları ismiyle kayıtlı vakıflar mevcut olup²²⁵, vakfiyeleri VGMA'da kayıtlı olmadığından söz konusu mescidle bağlarının bulunup bulunmadığı bilinmemiştir.

Atama kayıtları²²⁶:

1-Ruha'da Hacı İmam Kulu Mescidi'nde bir akçe ile mütevellî Ömer ferağından Muhammed'e kadısı Yusuf arzıyla inâyet. Rebiü'l-sani sene 1108.

2-Ruha'da İmam Kulu Mescidi'nde ferrâş Muhammed'e tecdid. Şevvâl sene 1108.

3-Ruha'da İmam Kulu Mescidi'nde bir akçe ile mü'ezzin olan Ömer mahlûlünden Muhammed'e inâyet. Rebiü'l-evvel sene 1139.

4-Ruha'da İmam Kulu Mescidi'nde imâm olan Ahmed erâzil-i nâsdan olub emanete iktidarı olmamakla ref'inden Muhammed'e kadısı İsmail arzıyla inâyet. Rebiü'l-evvel sene 1139.

5-Ruha'da İmam Kulu Mescidi'nin iki akçe ile imâmı Mehmed'e zâyî'den berât inâyet. Şevval sene 1146.

²²⁵ Turgut, a. g. t. , s. 179, 182.

²²⁶ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1140, s. 309, 311; 1128, s. 11; 1088, s. 54; 1090, s. 117; 1158, s. 260; 1117, s. 36; 1093, s. 90; 1096, s. 265, 266; 1118, s. 76, 77, 78.

6-Ruha'da İmam Kulu Mescidi'nde iki akçe imâm Hüseyin'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

7-Ruha'da İmam Kulu Mescid-i Şerîfi Evkafî'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile imâm olan Sadullah ibn-i Mehmed'e tecdîd. Rebî'ü'l-âhir sene 1176.

8-Ruha'da İmam Kulu Mescid-i Şerîfi'nde iki akçe ile imâm olan Hüseyin bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Mehmed Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Şevvâl sene 1176.

9-Ruha'da İmam Kulu Mescidi Evkafî'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile imâm olan Muhammed fevt mahlûlünden kebîr oğlu Abdullah'a kadısı Derviş Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1186.

10-Ruha'da İmam Kulu Mescid-i Şerîfi Evkafî'nın yevmî iki akçe vazîfe ile mütevellîsi olan Mustafa fevt mahlûlünden oğlunun oğlu Hacı Abdurrahman'a Suruç nâibi İbrahim Efendi arzıyla tevcih buyruldu. 8 Cemâziye'l-evvel sene 1191.

11-Ruha'da İmam Kulu Mescidi Vakfî'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile mütevellîsi olan Abdurrahman fevt mahlûlünden oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. 17 Zilhicce sene 1192.

12-Ruha'da İmam Kulu Mescidi'nin iki akçe ile mütevellî Mehmed fevtinden Şeyh Abdurrahman'a inâyet. Safer sene 1229.

13-Ruha'da İmam Kulu Mescidi Vakfî'na iki iki akçe ile mütevellî Abdurrahman mahlûlünden Mustafa'ya kadısı Ebubekir arzıyla tevcih. Rebîü'l-evvel sene 1230.

14-Ruha'da İmam Kulu Mescidi'nin bir akçe ile mü'ezzini Allahverdi fevtinden Ahmed'e inâyet. Muharrem sene 1231.

15-Ruha'da İmam Kulu Mescidi'nde bir akçe ile kayyım olan İbrahim fevtinden oğlu Abdurrahman'a inâyet. Safer sene 1231.

16-Ruha'da İmam Kulu Mescidi'nin iki akçe ile imâmı Mustafa fevtinden Ahmed'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Şa'bân sene 1231.

13. 26. Kanberoğlu Mescidi:

Aşağıda verilen atama kayıtlarından da anlaşılacağı üzere mescidin *Cedîd* (Yeni) Mahalle'de yer aldığı ve bânisinin Seyyid Kanber Ali olduğu anlaşılmaktadır. En erken tarihli atama kaydı Cemâziye'l-âhîr sene 1124/ Temmuz 1712 olan mescid bünyesinde sadece imamın görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları²²⁷:

1-Ruha'da Kanberoğlu Mescidi'nde nim akçe ile meşrûtiyet üzere imâm Seyyid Ataullah fevt Seyyid Mustafa'ya inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1124.

2-Ruha'da taşra mahalde(mahallede?) Seyyid Kanber Mescidi'nde hasbî imâm olan Osman bî-berât olmakla müceddeden berât inâyet. Rebî'ü'l-âhîr sene 1140.

²²⁷Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 191; 1128, s. 12; 1088, s. 50, 52; 1090, s. 125, 128; 1117, s. 35; 1158, s. 261; 1095, s. 170; 548, s. 100; 1118, s. 80; 550, s. 49.

3-Ruha'da Kanberoğlu Mescidi'nde evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere iki akçe ile babası Seyyid Mustafa ferağından imâm es-Seyyid Ali Halîfe'ye berât tecdîd. Şevval sene 1143.

4-Ruha'da Kanber Ali Mescidi'nde iki akçe ile ber-vech-i meşrûta imâm Seyyid Ali'nin atîk berâtı tecdîd. Şevval sene 1143.

5-Ruha'da taşra mahalde Seyyid Kanber Mescidi'nde hasbî imâm Osman müceddeden mutasarrıf olub berâtı tecdîd. Şevval sene 1144.

6-Ruha'da taşra mahalde Seyyid Kanber Mescidi'nde hasbî imâm olan Müslüm Halîfe'nin berâtı tecdîd buyruldu. Zilhicce sene 1171.

7-Ruha'da Kanberoğlu Mescidi'nde iki akçe ile ber-vech-i meşrûta imâm olan Ali Halîfe'ye tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

8-Ruha'da Kanber oğlu Mescid-İ Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile imâm olan Ali fevt mahlûlünden emmizâdesi Ahmed Halîfe'ye atîk berâtı mûcibince tevcîh buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1176.

9-Ruha'da taşra mahalde Seyyid Kanber Mescidi dimekle ma'rûf mescidde hasbî imâm Müslüm Halîfe'ye tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1199.

10-Ruha'da taşra mahalde Seyyid Kanber Mescidi dimekle ma'rûf mescidde hasbî imâm olan Müslüm fevt mahlûlünden oğlu Ahmed'e nâibi Seyyid Mehmed Fehmi arziyla tevcîh. 15 Zilhicce sene 1202.

11-Ruha'da Kanberoğlu Mescidi'nde yevmî iki akçe ile imâm olan Ahmed fevt mahlûlünden oğlu Mustafa'ya bâ-berât. 9 Muharrem sene 1205.

12-Ruha hâricinde Cedid Mahalle'de Seyyid Kanber binâsı mescidin ber-vech-i hasbî imâmı olan Seyyid Abdullah bî-berât olmakla kadısı Seyyid Salih arziyla tevcîh. Zilka'de sene 1234.

13-Ruha'da Kanberoğlu Mescidi'nin iki akçe ile imâmı evlâdiyet-i meşrûtiyet olub mutasarrıfı Seyyid Mustafa ferağından oğlu Seyyid Ali'ye bâ-berât tevcîh. Muharrem sene 1235.

14-Ruha'da taşra mahalde Seyyid Kanber Mescidi'nde hasbî imâm olan Müslüm bin Osman bilâ-veled fevt mahlûlünden muhtâr-ı cemaat Molla Mustafa'ya nâibi Seyyid Mustafa arziyla merkum tevcîh buyruldu. 3 Şa'bân sene 1250.

13. 27. Kara Ahmed Mescidi:

XVI. yy. tahrirlerinde "*Mescid-i Kara Ahmed*" adıyla kaydedilen²²⁸ bu mescidin, aşağıda verilen atama kayıtlarında bânisinin Kara Ahmed olduğu ve bünyesinde *imâm, ferrâş ve mütevellin*in görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları²²⁹:

1-Ruha'da Kara Ahmed Mescid-i Şerîfi'nde imâm Mahmud fevt yerine Şeyh İbrahim mahaldır deyu inâyet. Şevvâl 1111.

²²⁸ Turan, a. g. e. , s. 178.

²²⁹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 185, 186; 1088, s. 55; 1090, s. 128; 1117, s. 36; 565, s. 214.

2-Ruha'da Kara Ahmed Mescidi'nin hasbî ferraşı Mustafa fevt yerine Veli'ye Kadısı Hacı Mustafa arzıyla inâyet. Sene 1115.

3-Ruha'da Kara Ahmed Mescidi Evkafı'nın bir akçe ile mütevellîsi ve bir akçe ile imâmı Şeyh İbrahim fevt sulbî oğlu Abdulgani'ye kadısı es-Seyyid Seyfullah arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1147.

4-Ruha'da Kara Ahmed Mescidi'nde yevmî iki akçe ile imâm olan Mehmed Fazlı'ya tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

5-Ruha'da Kara Ahmed Mescid-i Şerîfi'nde iki akçe ile imâm olan Fazlullah Halife bilâ-veled fevt olub mahlûlünden mütevellîsi Ali Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Ramazân sene 1176.

6-Ruha'da Kara Ahmed binâsı mescidde iki akçe ile imâm olan Ali fevt mahlûlünden oğlu Mehmed bin Ali'ye bâ-arzuhal inâyet. 7 Cemâziye'l-âhîr sene 1211.

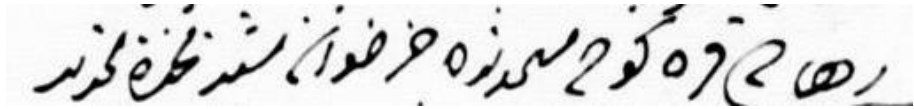
7-Ruha'da Kara Ahmed binâsı mescidde yevmî iki akçe ile imâm olan Mehmed bin Ali ferağından Seyyid Ahmed bin Seyyid Mehmed'e bâ-berât-ı atik tevcih buyruldu. 22 Cemâziye'l-âhîr sene 1211.

13. 28. Karagöç (Koç) Mescidi:

Mescidle ilgili olarak tek kayıt mevcut olup, aşağıda Osmanlıca sureti ile birlikte verilmiştir.

Atama kaydı²³⁰:

1-Ruha'da Karagöç (Koç) Mescidi'nde cüz-hân Seyyid Muhammed'e tecdîd. Zilhicce sene 1104.

13. 29. Kara Hacı Mescidi:

"Mescid-i Kara Hacı" adıyla XVI. yy. tahrirlerinde kaydedilen bu mescidle ilgili olarak yazılı kaynaklarda başkaca bilgi bulunmamaktadır. Atama kayıtlarında ise bulunduğu mahalle ve bânisi hakkında bilgi verilmediği ve mescidin vakfın bünyesinde görev yapan *loğkeş ile mütevellîye* ilişkin atama kayıtlarının yer aldığı görülmektedir.

Atama kayıtları²³¹:

1-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi Şeyhi fevt oğlu Hüseyin'e kadısı Yahya arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

²³⁰VGMA, Defter 1160, s. 193.

²³¹VGMA, Defter 1160, s. 187; 1088, s. 55; 1090, s. 118; 1118, s. 74, 75, 77, 78, 79.

2-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi olan Süleyman kendi hüsn-i rızâsıyla sâhib-i evvel olan Nureddin Halîfe'ye fârîğ olub berâtı mûcibince inâyet buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1147.

3-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nin bir akçe ile loğkeşi Avs? fevt Ali Kulu mu-tasarrıf olub üzerinde olmakla ferağından Mehmed'e bâ-berât-ı fârîğ inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1147.

4-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nde loğkeş Mehmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

5-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi Hasan ferağından Şeyh Nureddin'e bâ-berât tevcîh. Safer sene 1226.

6-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nin bir akçe ile loğkeş olan Avs? fevtinden Ali Velî'ye kadısı Ebubekir arziyla tevcîh. Safer sene 1229.

7-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nin bir akçe ile tevlîyeti babası fevtinden Hasan üzerinde iken Nureddin alub gadr-ı küllî kadısı Ebubekir arziyla ibkâ. Şevval sene 1229.

8-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi olan Şeyh Nured-din'e mezbûrun kadısı Süleyman arziyla tevcîh. Muharrem sene 1231.

9-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi olan Nureddin'in mûceb-i azli yoğ iken Hasan alub gadr itmekle refinden merkuma bâ-berât ibkâ. Receb sene 1232.

10-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi Hasan ferağından Süleyman'a kadısı Salih arziyla tevcîh. Şa'bân sene 1232.

11-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi Süleyman üzerin-den Nureddin alub gadr itmekle bâ-berât ibkâ. Zilhicce sene 1232.

12-Ruha'da Kara Hacı Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi Hasan ferağından Molla Süleyman'a bâ-berât tevcîh. Ramazân sene 1234.

13-Ruha'da Kara Hacı Câmiî'nin bir akçe ile mütevellîsi Süleyman üzerinden Nureddin almakla refinden ibkâ inâyet. Ramazân sene 1234.

13. 30. Kasapoğlu Mescidi:

Mescidle ilgili olarak tek kayıt mevcut olup, aşağıda Osmanlıca sureti veril-miştir.

Atama kaydı²³²:

1-Ruha'da Kasapoğlu Mescidi'nde hasbî mütevellî Abdulgaffar târik-i hizmet Muhammed'e kadısı Yusuf arziyla inâyet. Şevvâl sene 1108.

²³²VGMA, Defter 1140, s. 311

13. 31. Kaya (Kaba) Mescidi:

Mescidle ilgili olarak tek kayıt mevcut olup, aşağıda Osmanlıca sureti verilmiştir. XVI. yy. tahrirlerinde “*Mescid-i Kaba*” adıyla kayıtlı bir vakıf kaydedilmiş²³³ olduğundan mescid isminin “*Kaba*” şeklinde de okunmasının uygun olacağı düşünülmektedir.

Atama kaydı²³⁴:

1-Ruha’da Kaya Mescidi’nde nim akçe ile imâm Şeyh Ali’ye tecdîd. Şevvâl sene 1115.

رحمہ قیامکندہ نبی اخی اندانم بنی علی کبدہ سئوال ۱۱۱۵

13. 32. Lekvân Mahallesi Mescidi:

Mescidle ilgili olarak iki adet atama kaydı mevcut olup, bu kayıtlarda Lekvân Mahallesi’nin sur haricinde olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında mescidin bânisi veya vâkıfı hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Atama kayıtları²³⁵:

1-Ruha’da hâric-i surunda Lekvân Mahallesi’nin ahalisi ta’mîr eyledikleri mescidin imâmı olmayub hasbî Çerkeş Mehmed’e nâibi Müderrîszâde Seyyid Abdurrahim arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye’l-evvel sene 1199.

2-Ruha’da hâric-i surunda Lekvân Mahallesi Mescid-i Şerîfi’nde ber-vech-i hasbî imâm olan Çerkes Mehmed fevt mahlûlünden sulbî oğlu Mehmed’e inâyet buyruldu. 29 Zilhicce sene 1219.

13. 33. Mağara Mescidi:

Mescid ile ilgili olarak iki kayıt mevcut olup, bu kayıtlar aşağıda verilmiştir.

Atama kayıtları²³⁶:

1-Ruha’da Mağara Câmii’nin kayyımı Muhammed’e tecdîd. Rebî’ü’l-âhir sene 1105.

2-Ruha’da Mağara Mescidi’nde kayyım Mustafa’ya tecdîd. Şa’bân sene 1105.

13. 34. Mahân Bey Mescidi:

Mescidle ilgili olarak tek kayıt mevcut olup, aşağıda Osmanlıca sureti verilmiştir

²³³ Turan, a. g. e. , s. 178.

²³⁴ VGMA, Defter 1160, s. 190.

²³⁵ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1095, s. 167; 545, s. 56.

²³⁶ VGMA, Defter 1160, s. 193, 194.

Atama kaydı²³⁷:

1-Ruha'da Mahân Bey Mescidi'nin iki akçe ile imâmı İbrahim refinden Halil'e kadısı Yahya arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

رحمہ جمیہ ایک صدہ تیک بہ فی ایدہ امیر الزعمہ فضلہ و صبر کفر فضلہ عنایت

13. 35. Mahmudlu Mescidi:

Atama kayıtlarından şehrin erken tarihli mescidlerinden olduğu anlaşılmaktadır. Mescidin hangi mahallede olduğu ve bânisinin kim olduğu hakkında bilgi verilmez iken Bektaş Ağa adındaki vâkıfın mesciddeki bazı görevlilerin maaşını karşıladığı kaydedilmiştir. Muharrem sene 1230/ Aralık 1814 tarihine değin atamalar yapılan ve günümüze ulaşmayan mescid hakkında yazılı kaynaklarda da bilgi bulunmamaktadır. Aşağıda verilen atama kayıtlarında da görüleceği üzere mescidin adı *Hacı Mahmud*, *Mahmudlu* ve *Mahmudî* gibi değişik isimlerle kayıt edilmiştir.

Atama kayıtları²³⁸:

1-Ruha'da Hacı Mahmud Mescidi'nde sakâ ve ferrâş Murad'a tecdîd. Şevvâl
sene 1108.

2-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nde iki akçe ile mütevellî el-Hâc Ahmed târik-i hizmet İshak'a nâibi Ahmed arzıyla. Zilka'de sene 1108.

3-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nde bir akçe ile mü'ezzin ve bir akçe ile ferrâş olan Mahmud'a tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

4-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nde beş akçe ile imâm Ahmed'e tecdîd. Mu-
harrem sene 1116.

5-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nde üç akçe ile mütevellî Ahmed refinden İbrahim 'e mütevellîsi Hasan arzıyla buyruldu. Zilka'de sene 1116.

6-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nde loğkeş Abdurrahman'a tecdîd. Şa'bân sene 1117.

7-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nde bir akçe ile ferrâş Abdulgaffar fevt diğ^{er} Abdulgaffar'a kadısı Muhammed arıyla. Cemâziye'l-âhir sene 1118.

8-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nde mütevellî Hacı Ahmed ferağından Halil'e kadısı Muhammed arziyla. Cemâziye'l-âhir sene 1118.

9-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nde loğkeş lâzım olmakla bir akçe ile Ali'ye inâyet. Şa'bân sene 1118.

10-Ruha'da vâki Mahmudî dimekle ma'rûf mescidin yevmî bir akçe vazîfe ile mütevellîsi es-Seyyid Ahmed pîr ve alîl olmakla Mahmud Halîfe'ye fârîğ olmakla mûcibince berât. Receb sene 1137.

²³⁷ VGMA, Defter 1160, s. 187.

²³⁸ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1140, s. 311; 1160, s. 187, 188, 189, 190, 191, 192; 1119, s. 90; 1139, s. 51; 1088, s. 50, 52; 1090, s. 118, 122, 125, 127; 1158, s. 260; 1095, s. 169; 1118, s. 73, 75, 76, 77.

11-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nde beş akçe ile imâm olan Ahmed kasr-ı ye-
dinden oğlu Mustafa'ya kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Şevvâl sene 1142.

12-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nin beş akçe ile babası Ahmed ferağından
imâmı Mustafa Halife'ye tecdîd. Şevval sene 1143.

13-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi Seyyid Mahmud
karyede? sâkin olub terk-i hizmet etmekle ulemâdan Muhammed'e kadısı İbra-
him arzıyla berât inâyet. Cemaziye'l-Sâni sene 1144.

14-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nin bir akçe ile iki vakit mü'ezzini ve bir akçe
ile ferrâşı Seyyid Mahmud fevt ulemâdan Muhammed'e kadısı İbrahim arzıyla
berât inâyet. Cemaziye'l-Sâni sene 1144.

15-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nde beş akçe ile imâm Mustafa'ya tecdîd.
Şehr-i Şa'bân sene 1168.

16-Ruha'da Mahmudlu Mescidi Vakfı kalîl olduğundan hatîb olmayub civa-
rında Bektaş Ağa'nın müceddeden vakf eylediği mescid-i mezbûr evkafına zam
olunan evkafdan almak üzere yevmî üç akçe ile hitâbeti Mehmed Ali Halife'ye
kadısı Hacı Mustafa arzıyla inâyet. Receb sene 1169.

17-Ruha'da Mahmudlu Mescidi civarında sâhibü'l-hayr Bektaş Ağa Vakfı Ev-
kafı'ndan almak üzere yevmî bir akçe ile cuma mü'ezzini Ebubekir Halife'ye mü-
ceddeden kadısı Hacı Mustafa arzıyla inâyet buyruldu. Receb sene 1169.

18-Ruha'da Mahmudlu Câmi-i Şerîfi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Mus-
tafa bilâ-veled fevt mahlûlünden Ahmed Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla
tevcîh buyruldu. Gurre-i Safer sene 1172.

19-Ruha'da Mahmudlu Câmi'i'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Ahmed
Halife mutasarrıf olub lakin berâtın zâyî' etmekle zâyî'den bâ-arzuhal tevcîh buy-
ruldu. Gurre-i Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

20-Ruha'da Mahmudlu Câmi'i'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Mahmud?
zide kadruhuya. Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

21-Ruha'da Mahmud Mescid-i Şerîfi Evkafı'nın yevmî bir akçe ile mütevellîsi
olan Ahmed fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed'e müteveffânın fevti vâki' ise
deyu tevcîh olunmak deyu bin iki yüz iki senesi Zilka'desinin ikinci günü tarihiyle
müverrah ve musahhah fermân-ı âli mûcibince tevcîh buyruldu. 4 Zilka'de sene
1202.

22-Ruha'da Mahmudlu Câmi'i'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Ahmed bilâ-
veled fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed'e bilâ-veled fevt vâki' ise deyu inâyet. 13
Zilka'de sene 1202.

23-Ruha'da Mahmudlu dimekle ma'rûf mescid-i şerîfi evkafına câbi olmayub
lâzım olmakla yevmî iki akçe ile Şeyh Muhyiddin'e kadısı Seyyid Ahmed arzıyla
tevcîh. Zilka'de sene 1223.

24-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nin bir akçe ile ferrâşı Abdulgaffar fevtinden
Mehmed'e kadısı Ebubekir arzıyla tevcîh. Safer sene 1229.

25-Ruha'da Mahmudlu Mescidi'nin bir akçe mütevellîsi Halil ferağından
Seyyid Ahmed'e kadısı Ebubekir arzıyla tevcîh. Şevval sene 1229.

26-Ruha'da Mahmudi Mescidi'nde bir akçe ile loğkeş Mehmed ferağından Seyyid Mehmed'e mütevellîsi Ahmed arzıyla tevcîh. Muharrem sene 1230.

27-Ruha'da Mahmudi Mescidi'nde bir akçe ile mü'ezzin Abdurrahman fevtinden Ahmed'e mütevellîsi Ahmed arzıyla tevcîh. Muharrem sene 1230.

13. 36. Miskınler Mescidi:

Günümüzde Eyyubiye İlçesi'nde Miskınler Cami adında bir cami bulunmakta olup, inşa tarihi bilimeyen bu caminin 1865 tarihinde Muhammed Nabi tarafından inşa edildiği halk arasında söylenmektedir.²³⁹ Atama kıytlarında ise Msikınler Mescidi'nin Harran Kapısı haricinde veya sur dışında taşra mahalde olduğu belirtilmektedir. Mescide ait en erken tarihli atama kaydının Muharrem 1137/ Eylül 1724 tarihli olduğu görüldüğünden, günümüzde Miskınler Cami olarak anılan yapının inşa tarihinin bu tarih olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Zira atama kıytlarında Miskınler Mescidi olarak anılan yapının sonradan camiye dönüştürüldüğü ve günümüzdeki ismiyle Miskınler Cami olarak anıldığı değerlendirilmektedir ki; 15 Zilhicce sene 1202/ 16 Eylül 1788 tarihli atama kaydında mescidin cami olarak anılmaya başlandığı görülmektedir. (bkz. 12. **atama kaydı**)

Atama kıytları²⁴⁰:

1-Ruha'da Harran Kapusu'nda Miskınler Vakfı'nın yevmî bir akçe ile mütevellîsi olan Bayram fevt Mustafa'ya inâyet buyruldu. Muharrem sene 1137.

2-Ruha'da Miskınler Evkafı'nın yevmî bir akçe ile nâzırı Seyyid Abdullah ferağından kebîr oğlu Seyyid Mehmed'e kadısı Mehmed Emin arzıyla. Şa'bân sene 1137.

3- Ruha'da Miskınler Mescidi'nde iki akçe ile imâm olan Hacı Ahmed mahlûlünden Süleyman'a inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1139.

4- Ruha'da Harran Kapusu hâricinde Miskınler Vakfı'nın bir akçe ile tevliyeti Mustafa kasr-ı yedinden oğlu Hüseyin'e kadısı Altıparmak Receb arzıyla inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1142.

5-Ruha'da Miskınler Mescidi'nde iki akçe ile imâm Hacı Hasan'a tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1168.

6-Ruha'da Miskınler Vakfı'nda dört akçe duâgûy olan (yazılmamış) tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1168.

7-Ruha'da Miskınler Vakfı'nın bir akçe ile nâzırı Seyyid Mehmed bin Seyyid Abdurrahman'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

8-Ruha'da vâkî' hâricinde mebnî Miskınler Mescid-i Şerîfi imâmı Süleyman nâm kimesne fevt olmakla mahlûlünden yerine sulbî oğlu el-Hâc Hasan Halîfe'ye tevcîh olunmak iktizâ ider iken ecânidten Mustafa nâm kimesne alub üzerinde

²³⁹ Kürkcüoğlu, a. g. e. , s. 102.

²⁴⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1119, s. 89, 91; 1128, s. 11; 1139, s. 51; 1090, s. 116, 123, 126; 1158, s. 259; 1096, s. 265; 1095, s. 169; 1118, s. 75.

olmağın mutasarrıf iken fevt olmakla mahlûlünden sulbî oğlu Abdullah Halîfe'ye tevcih olunub lakin müteveffâ Süleyman oğlu Hacı Hasan Halîfe'ye küllî gadr itmekle mezbûr Abdullah refinden sâhib-i evvel merhûm Hacı Hasan Halîfe'ye ibkâ ricâsına kadısı Mevlana es-Seyyid el-Hâc Mehmed Efendi arz itmeğın mûcibince mûcibince yüz yetmiş senesi Cemâziye'l-evvel dokuzuncu günü tarihiyle mezbûr Abdullah refinden merkum Hacı Hasan Halîfe'ye tevcih buyruldu. Rebî'ü'l-âhir sene 1170

9-Ruha'da Miskınler Evkafı'nın yevmî bir akçe ile nâzır Seyyid Abdullah Halîfe'ye tecdîd. Gurre-i Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

10-Ruha'da Miskınler Mescidi'nde iki akçe ile imâm olan el-Hâc Hasan Halîfe'nin berâtı tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1174.

11-Ruha'da Miskınler Mescidi'nde yevmî iki akçe ile imâm olan Hacı Hasan fevt mahlûlünden kebîr oğlu Süleyman'a kadısı Hafız İsmail arzıyla tevcih buyruldu. 14 Cemâziye'l-evvel sene 1191.

12-Ruha hâric-i surunda taşra mahalde Miskınler Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile Miskınler Câmii'nde imâm olan Süleyman bilâ-veled fevt mahlûlünden Mustafa'ya nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 15 Zilhicce sene 1202.

13-Ruha'da Miskınler Vakfı'nın bir akçe ile mütevellîsi Mahmud fevtinden Molla Ali'ye nâibi Ebubekir arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1228.

13. 37. Müderris Mescidi: XVI. yy. tahrir kayıtlarında bu isimle anılan bir vakıf veya mescid bulunmaktadır. Medrese ve müderris kelimelerinin Osmanlıca'da yazılışları birbirine yakın olduğundan bu isimlerin birbirine karıştırıldığı görülmektedir. Atama kayıtlarında مدرّس müderris ve مدرس medrese şeklinde yazılan iki ayrı mescid kaydı bulunduğú görülmektedir. Ancak gerek atanan kişilerin aynı olması ve gerekse sözü edilen tahrir kaydında Müderris Mescidi kaydının bulunmasından dolayı bu iki isme ait atamalar Müderris Mescidi başlığı altında verilmiştir. Aşağıda verilen atama kayıtlarından da görüleceğú üzere mescid bünyesinde bir mekteb olduğú ve burada muallimin görev yaptığú anlaşılmaktadır. (bkz. 31. atama kaydı)

Atama kayıtları²⁴¹:

1-Ruha'da Müderris Mescidi'ne bir akçe ile mütevellî Şeyh Hamis rızâsıyla oğlu Ali'ye fârığ olub buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

2-Ruha'da Müderris Mescidi'nde iki akçe ile ferrâş Ali'ye berâtı mûcibince tecdîd. Sene 1104.

3-Ruha'da Müderris Câmii'nde nâzır Mustafa üzerinde tecdîd. Receb sene 1105.

4-Ruha'da Müderris Mescidi'nde imâm Hacı Hasan'a tecdîd. Receb sene 1108.

²⁴¹Bu atamaların yer aldığú defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 194; 1140, s. 310; 1160, s. 187, 188, 190; 1119, s. 90, 91; 1091, s. 24; 1128, s. 11; 1088, s. 49, 51, 54, 57, 60; 1090, s. 116, 117, 118, 127, 128, 130; 1084, s. 107; 1095, s. 169; 548, s. 98; 1118, s. 75, 76; 550, s. 49.

5-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde mütevellî ve nâzır Şeyh Ali'ye tecdîd. Şevvâl sene 1115.

6-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde bir akçe ile imâm Şeyh Ali'ye tecdîd. Şevvâl sene 1115.

7-Ruha'da Müderrîs Câmii'nde bir akçe ile nâzır Hacı Mustafa fevt oğlu Süleyman'a bâ-arz-ı kadı. Rebî'ül-âhîr sene 1116.

8-Ruha'da Müderrîs Câmii'nde bir akçe ile kâtib Abdurrahman fevt Feyzulah'a kadısı Muhammed arzıyla. Safer sene 1118.

9-Ruha'da Müderrîs Mescidi Vakfı'nın dört akçe ile kâtibi Mustafa fevtinden Ahmed'e inâyet. Şa'bân sene 1137.

10-Ruha'da vâki' Müderrîs Mescidi Evkafı'nın yevmî bir akçe vazîfe ile mütevellîsi eş-Şeyh Hamis fevtinden Mevlana Ahmed'e kadısı Mehmed arzıyla. Şa'bân sene 1137.

11-Ruha'da Müderrîs Câmii'nin iki akçe ile Süleyman ferağından Abdullah'a berât-ı atık mûcibince Hüseyin'e inâyet buyruldu. Şa'bân sene 1137.

12-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nin bir akçe ile nâzır Hamis fevtinden mü'ezzin İsmail'e kadısı Mehmed Emin arzıyla tevcih. Şa'bân sene 1137.

13-Ruha'da Müderrîs Mescidi'ne beş akçe ile imâm Seyyid Hüseyin'e berâtı mûcibince tecdîd. Şevvâl sene 1137

14-Ruha'da Müderrîs Mescidi'ne bir akçe ile muallim-i sıbyân Seyyid Hüseyin'e berâtı mûcibince tecdîd. Şevvâl sene 1137

15-Ruha'da vâki' Müderrîs Mescidi'nde bir akçe ile loğkeş Kürt Hasan fevt kayyım Mehmed Halîfe'ye inâyet. Zilhicce sene 1137.

16-Ruha'da vâki' Müderrîs Mescidi'nde iki akçe ile ferraş Aşur fevt kayyım Mehmed Halîfe'ye inâyet. Zilhicce sene 1137.

17-Ruha'da Müderrîs Mescid-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere bir akçe ile muallim-i sıbyân olup hizmeti kesir olmakla ve mezbûrun müsaadesi olmakla bir akçe daha zam olmakla Emin'e? inâyet. Muharrem sene 1138.

18-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde iki akçe ile mü'ezzin olan Hacı Mehmed mahlûlünden oğlunun oğlu Mehmed Şerîfe kadısı Seyyid Osman arzıyla inâyet. Muharrem sene 1140.

19-Ruha'da Müderrîs Câmii'nde iki akçe ile ferrâş Süleyman ferağından nâzır olan Hasan Halîfe'ye tecdîd. Şevval sene 1143

20-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde Şeyh Hamis mahlûlünden bir akçe ile mütevellî olan Şeyh Ahmed'e bâ-berât-ı atık tecdîd. Şevval sene 1143.

21-Ruha'da Müderrîs Câmî Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile nâzır Hüseyin fevt Süleyman'a kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Receb sene 1145.

22-Ruha'da vâki' Müderrîs Câmî-i Şerîfi Vakfı'nın yevmî iki akçe vazîfe ile mütevellîsi Ahmed fevt olmakla Mehmed Halîfe'ye inâyet buyruldu. Rebî'ül-âhîr sene 1148.

23-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde akçe ile imâm olan es-Seyyid Hüseyin tecdîd-i berât idüb üzerine olmakla ref'inden sulbî oğlu Muhammed'e bâ-berât fâriğ buruldu. Muharrem sene 1149.

24-Ruha'da Müderrîs Mescidi Evkafî'ndan almak üzere bir akçe ile muallim-i sıbyân olan Seyyid Şeyh Hasan'ın hizmeti kesir vazîfesi kalîl olmakla vakf-ı mezkûrun müsaadesi izdiyâd-ı zevâyid-i vakfından bir akçe daha zam olunub iki akçe ile tevcih olunub müceddeden berât-ı şerîf sadaka olunub üzerinde olmakla kasr-ı yedinden oğlu Seyyid Muhammed'e bâ-berât-ı fârîğ buyruldu. Safer sene 1149.

25-Ruha'da Müderrîs Mescidi'ne bir akçe ile loğkeş olan Muhammed Mukim fevt olmakla karındaşı Seyyid Hüseyin'e kadısı Seyyid Abdulkerim arzıyla buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1154.

26-Ruha'da Müderrîs Mescidi'ne iki akçe ile muallim-i sıbyân olan Muhammed fevt olmakla karındaşı Seyyid Hüseyin'e kadısı Seyyid Abdulkerim arzıyla buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1154.

27-Ruha'da Müderrîs Mescidi'ne iki akçe ile ferrâş olan Muhammed Mukim fevt olmakla karındaşı Seyyid Hüseyin'e kadısı Seyyid Abdulkerim arzıyla buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1154.

28-Ruha'da Müderrîs Mescidi'ne beş akçe ile imâm olan Muhammed fevt olmakla karındaşı Hüseyin'e kadısı Seyyid Abdulkerim arzıyla buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1154.

29-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde beş akçe ile imâm Hüseyin'e tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1168.

30-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde bir akçe ile loğkeş Seyyid Hüseyin'e tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1168.

31-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde iki akçe ile muallim-i mekteb Seyyid Hüseyin'e tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1168.

32-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde iki akçe ile ferrâş Seyyid Hüseyin'e tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1168.

33-Ruha'da Müderrîs Mescidi Vakfî'nın kâtibi Mehmed Said'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

34-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde mütevellî Mehmed Emin'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

35-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde beş akçe ile imâm Hüseyin'e tecdîd buyruldu. Gurre-i Ramazân sene 1172.

36-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde iki akçe ile ferrâş Seyyid Hüseyin Halîfe'ye berât-ı atîk mûcibince tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

37-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde bir akçe ile loğkeş olan Seyyid Hüseyin Halîfe'ye tecdîd buyruldu. Gurre-i Şevval sene 1172.

38-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde iki akçe ile muallim olan Seyyid Hüseyin Halîfe'ye tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

39-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nin yevmî iki akçe ile mütevellîsi Mehmed Emin Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yedinden sulbî oğlu Hafız Ahmed Halîfe'ye babası fârîğ-ı mezbûrun berât-ı atîki mûcibince tevcih buyruldu. Gurre-i Şevval sene 1172.

40-Ruha'da Müderrîs Mescid-i Şerîfi Vakfı'nın yevmî iki akçe ile mütevellîsi olan Hafız Ahmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Salih Halîfe'ye nâibi Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Rebîü'l-evvel sene 1174.

41-Ruha'da Müderrîs Mescid-i Şerîfi Vakfı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile kâtib olan Mehmed Said Halîfe'nin bâ-berât-ı atîk tecdid. Gurre-i Rebîü'l-evvel sene 1174.

42-Ruha'da Müderrîs Mescidi Evkafı'nın yevmî iki akçe ile mütevellîsi olan Salih ferağından Seyyid Abdultayyib'e bâ-berât tevcih buyruldu. 12 Rebî'ü'l-âhir sene 1188.

43-Ruha'da Müderrîs Mescidi Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile mescid-i mezbûrede imâm olan Hüseyin bilâ-veled mahlûlünden Seyyid Hüseyin'e inâyet. 13 Rebî'ü'l-âhir sene 1188.

44-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde beş akçe ile imâm olan Hüseyin fevt mahlûlünden oğlu Hafız Mustafa'ya nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 15 Zilhicce sene 1202.

45-Ruha'da Müderrîs Mescidi Evkafı'nın iki akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Abdulgani fevt mahlûlünden karındaşı Seyyid Mustafa'a nâibi Seyyid Hacı Mehmed Fehmi arzıyla tevcih. 2 Muharrem sene 1204.

46-Ruha'da Müderrîs Mescidi'ne nâzır Şeyh Hamis'e tecdid. Safer sene 1229.

47-Ruha'da Müderrîs Mescidi'ne bir akçe ile mütevellî Şeyh Hamis'e tecdid. Safer sene 1229

48-Ruha'da Müderrîs Câmii'ne bir akçe ile kâtib Mehmed fevtinden Abdurrahman'a inâyet. Safer sene 1229.

49-Ruha'da Müderrîs Câmî Evkafı'nın bir akçe ile kâtibi Şeyh Abdurrahman fevtinden Mustafa'ya kadısı Ebubekir arzıyla tevcih. Şevval sene 1229.

50-Ruha'da Müderrîs Mescidi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Hafız Mustafa fevt mahlûlünden oğlu el-Hâc Ömer'e nâibi Seyyid Mustafa arzıyla merkume tevcih buyruldu. 5 Receb sene 1250.

51-Ruha'da Müderrîs Mescid-i Şerîfi Evkafı'nın yevmî iki akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Hafız Mustafa fevt mahlûlünden oğlu Seyyid el-Hâc Ömer'e nâibi Seyyid Mustafa arzıyla merkume tevcih buyruldu. 5 Receb sene 1250.

13. 38. Ömeriye Mescidi:

Şanlıurfa'da Kazancı Pazarı mevkiinde yer alan Eski Ömeriye ve M. 1214 tarihinde Ahmet oğlu Muhammed tarafından yaptırıldığı anlaşılan Nimetullah Mahallesi'nde yer alan Yeni Ömeriye Cami olmak üzere iki farklı cami bulunmaktadır.²⁴² Aşağıda atama kayıtları verilen mescidin yer ve bâni ismi verilmediğinden zikredilen camilerden hangisiyle aynı olduğu bilinmemiştir.

²⁴² Kürkcüoğlu, a. g. e. , s. 35, 88.

Atama kayıtları²⁴³:

1-Ruha'da Ömeriye Mescidi'nde bir akçe ile imâm Muhammed ferağından oğlu Ebubekir'e inâyet. Rebî'ül'-ahîr sene 1116.

2-Ruha'da Ömerî Mescidi'nde iki akçe ile imâm Mehmed ferağından Fellah? Halîfe'ye bâ-berât-ı fârîğ tevcih. Zilka'de sene 1143.

3-Ruha'da Ömerî Mescidi'nde iki akçe ile imâm Mehmed Halîfe'ye zâyî'den berât inâyet. Zilhicce sene 1143.

4-Ruha'da Ömeriye Mescidi'nin iki akçe ile loğkeşi Abdulkadir fevt Abdurrahman'a kadısı Seyyid Seyfullah arzıyla buyruldu. Zilka'de sene 1147.

5-Ruha'da vâkî' Ömeriye Mescid-i Şerîfi'nin yevmî bir akçe vazîfe ile mütevellîsi olan Abdurrahman Halîfe kendi hüsn-i rızasıyla nısıf tevliyeti sulbî oğlu Halil Halîfe'ye ve nısıf-ı aherini karındaşı Mehmed Fazlî'ya ferâğ ve kasr-ı yed itmekle bâ-berât-ı fârîğ başka başka tevcih buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

6-Ruha'da vâkî' Ömeriye Mescid-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe vazîfe ile loğkeş olan Abdurrahman Halîfe'nin atk berâtı tecdid. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

7-Ruha'da Ömeriye Mescidi Evkafi'ndan almak üzere yevmî bir akçe ,,, ile nısıf mütevellî olan Abdurrahman ferağından karındaşı oğlu Mehmed Fazlî'ya tevcih olunub lakin berât tecdid olmakla kadısı Derviş Mustafa arzıyla ibkâ buyruldu. Rebî'ül'-evvel sene 1186.

8-Ruha'da Ömeriye Mescidi Evkafi'ndan almak üzere yevmî bir akçe ,,, ile nısıf mütevellî olan Abdurrahman ferağından oğlu Halil mutasarrıf olub lakin yedinde olan berâtı tecdid olmakla kadısı Derviş Mustafa arzıyla ibkâ buyruldu. Rebî'ül'-evvel sene 1186.

9-Ruha'da Ömeriye Mescidi Vakfî'nin nim akçe ile nısıf mütevellî olan Halil fevt mahlûlünden oğlu Hasan'a nâibi Seyyid Hacı Mehmed Fehmi arzıyla tevcih. 24 Şevvâl sene 1203.

10-Ruha'da Ömeriye Mescidi Vakfî'nda nim akçe ile nısıf mütevellî olan Mehmed Fazlî ferağından Seyyid Ahmed bin Seyyid Hasan'a bâ-berât tevcih. 6 Şa'bân sene 1206.

11-Ruha'da Ömeriye Mesidi'nin bir akçe ile ferrâş Ramazân fevtinden oğlu Mehmed'e kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1225.

12-Ruha'da Ömeriye Mescidi'nin bir akçe ile loğkeşi Osman fevtinden oğlu Abdulkadir'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Zilhicce sene 1231.

13-Ruha'da Ömeriye Mescid-i Şerîfi'nde nim akçe ile nısıf tevliyete mutasarrıf olan Hasan bin Halil ,,, bilâ-veled fevt mahlûlünden Nakibzâde Seyyid Hacı Lütfullah bâ-arzuhal sadır olan fermân-ı âlilerine imtisâlen iş bu arzuhal ve derkenâra bazar olunduk da ber-mantuk-ı kuyud Ruha'da Ömeriye Mescidi Vakfî'nin nim akçe ile nısıf tevliyeti bâ-berât-ı âlîşân el-yevm üzerinde mastûr olan Hasan bin Halil'in bilâ-veled müddet-i vafireden beru fevtiyle mahlûlünden

²⁴³Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 188; 1088, s. 51, 56; 1090, s. 120, 121; 1093, s. 90; 548, s. 98, 101; 1118, s. 74; 568, s. 238; 1118, s. 80

kenduye tevcîh buyrulmak bâbında sâhib-i arzuhal merkûm istid'â-yı inâyet idûb ve merkûmun bilâ-,,, Seyyid Hafız Halil bin Seyyid Süleyman ve Seyyid Ebubekir bin Ali ale't-tarikü's-şehâde ihbâr itmeleriyle ber-muceb-i ihbâr nısıf tevliyet-i mezkûre müteveffâ-yı merkûmun bilâ-veled mahlûlünden merkûm Seyyid Hacı Lütfullah'a müstehak-ı aheri yoğ ise şartıyla tevcîh buyrulmasını faziletlu semahatlu bi'n-nefs Anadolu Kazaskeri Mevlana Yahya Hafid? Berrizâde Efendi hazretleri ilâm itmeleriyle ilâmı mûcibince tevcîh olunmak deyu 21 Rebî'ü'l-âhir 1234 tarihinde sadır olan fermân-ı âli mûcibince tevcîh buyruldu. 25 Rebî'ü'l-âhir sene 1234.

14-Ruha'da Ömeriye Mescidi'nin mütevellîsi Mehmed târik olmakla refinden diğer Mehmed'e iki akçe ile inâyet. Muharrem sene 1235.

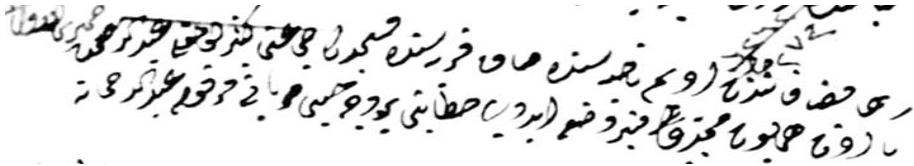
15-Ruha'da Ömeriye Mescidi'nin imâmı Mehmed târik olmakla refinden iki akçe ile diğer Mehmed'e inâyet. Muharrem sene 1235.

13. 39. Saf (Arıkök) Köyü Mescidi:

Bozova'nın Taşan Köyü'nü içine alan bölge olduğu bilinen Uyumağaç (Oymağaç) Nahiyesi'nde²⁴⁴ Saf Köyü'nde-günümüzdeki ismiyle Arıkök Köyü'nde - bulunan bu mescidle ilgili olarak tek atama kaydı mevcut olup, aşağıda Osmanlıca sureti verilmiştir.

Atama kaydı²⁴⁵:

1-Ruha muzâfâtından Uyum Nahiyesi'nde Saf Karyesi'nde mescidinin cemaati kesîr olmakla Abdurrahman bâ-izn-i hümayûn müceddeden minber vaz' idûb hitâbeti ber-vech-i hasbî bâni-yi merkûm Abdurrahman'a inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1200.

13. 40. Sahibiye Mescidi:

Dört atama kaydı mevcut olup, bu kayıtlarda mescidin hangi mahallede olduğu, vâkıfı veya bânisi hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir.

Atama kayıtları²⁴⁶:

1-Ruha'da Sahibiye Mescidi'nde bir akçe ile mü'ezzin Hacı Gazi? fevt yerine Mehmed'e inâyet. Şevvâl sene 1111.

²⁴⁴ Sezen, a. g. e. , s. 395.

²⁴⁵ VGMA, Defter 1195, s. 95.

²⁴⁶Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 185; 1119, s. 90; 1090, s. 118, 128.

2-Ruha'da Sahibiye Mescidi'nde salavât-ı fecr ve salâvat-ı asrda imâm olan Ahmed fevtinden İbrahim'e. Şa'bân sene 1137.

3-Ruha'da Sahibiye Mescidi'nde imâm İbrahim'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

4-Ruha'da Sahibiye Mescidi'nde üç akçe ile imâm İbrahim'e tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

13. 41. Sarac Mehmed Mescidi: Sarac Mahallesi'nde olduğu anlaşılan mescidin, harap bir vaziyette olduğu ve Hacı Firuz Bey tarafından tamir edilip, minber konulduğu anlaşılmaktadır. (bkz. 8. atama kaydı)

Atama kayıtları²⁴⁷:

1-Ruha'da Sarac Muhammed Mescidi'nde mütevellî Seyyid Ahmed'e tecdîd. Cemâziye'l-sâni sene 1108.

2-Ruha'da Sarac Mahallesi Mescidi'ne bir akçe ile ferrâş ve bir akçe ile mü'ezzin Ramazân'a tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1117.

3-Ruha'da Sarac Muhammed Mescidi'ne üç akçe ile Abdalbaki mahlûlünden imâm olan Seyyid Halil Halîfe'ye tecdîd. Zilka'de sene 1143.

4-Ruha'da Sarac Mehmed Mescidi'nin bir akçe ile ferrâş ve bir akçe ile mü'ezzini Ramazan fevt es-Seyyid Hamza'ya kadısı İbrahim arzıyla berât inâyet. Şa'bân sene 1144.

5-Ruha'da Sarac Mehmed Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi ve bir akçe ile kâtibi es-Seyyid Ahmed ferağından sulbî kebîr oğlu es-Seyyid Hamza'ya kadısı İbrahim arzıyla berât inâyet. Şa'bân sene 1144.

6-Ruha'da Sarac Mehmed Mescidi'nde imâm Seyyid Halil'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

7-Ruha'da Sarac Mehmed Mescidi'nde üç akçe ile imâm Seyyid Halil Halîfe'ye tecdîd. Gurre-i Rebî'ül-âhir sene 1172.

8-Ruha'da Sarac Mehmed Mescidi harâb ve evkafı münhâl ve ziyân olmakla ashâb-ı hayrâtta Hacı Firuz Bey mescid-i mezbûru ta'mîr ve termîm ve galle-yi kadru'l-kifaye evkafı tedârük idüb mescid-i mezbûre müceddeden minber vaz' idüb evkaf-ı cedîd gallesinden almak üzere yevmî dört akçe ile hitâbeti Feyzullah'a kadısı Seyyid İbrahim arzıyla tevcîh buyruldu. Şa'bân sene 1186.

9-Ruha'da Sarac Mehmed Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Ahmed'e tecdîd. Ramazân sene 1221.

10-Ruha'da Sarac Mehmed Mescidi'nin üç akçe ile imâmı Abdalbaki fevtinden Seyyid Halil'e kadısı Ebubekir arzıyla tevcîh. Safer sene 1229.

11-Ruha'da Sarac Mescidi'nde üç akçe ile imâm Ebubekir fevtinden oğlu Abdalbaki'ye kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcîh. Safer sene 1229.

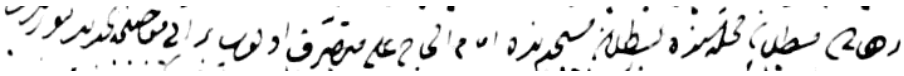
²⁴⁷Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1140, s. 309; 1160, s. 188; 1088, s. 51, 52; 1090, s. 118, 126; 1084, s. 106; 1118, s. 72, 75, 76.

13. 42. Sebtlân Mahallesi Mescidi:

Sebtlan Mahallesi'nde olduğu anlaşılan mescitle ilgili olarak tek atama kaydı mevcut olup, aşağıda Osmanlıca sureti verilmiştir.

Atama kaydı²⁴⁸:

1-Ruha'da Sebtlân Mahallesi'nde Sebtlan Mescidi'nde imâm el-Hâc Ali mu-tasarraf olub berâtı mûcibince tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

13. 43. Sultan Bey Mescidi: Atama kayıtlarında genel olarak mescid şeklinde geçen yapının, sonradan camiye dönüştürüldüğü ve yıkılarak yerine betonarme caminin yapıldığı yapılardan biri olduğu anlaşılmaktadır.²⁴⁹

Atama kayıtları²⁵⁰:

1-Ruha'da Sultan Bey Mescidi'nde mütevellî Ömer'e tecdîd. Rebî'ü'l-âhir
sene 1105.

2-Ruha'da Sultan Bey Mescidi'nde câbi lâzım olmakla Sefer'e nim akçe ile mütevellîsi Şeyh Ömer arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1108.

3-Ruha'da Sultan Bey Mescidi'nde dört akçe ile imâm olan Halil mahlûlûnden mütevellîsi İbrahim arzıyla Mustafa Halife'ye inâyet. Receb sene 1141.

4-Ruha'da Sultan Bey Mescidi'nde dört akçe ile Halil mahlûlünden imâm olan Dokuzlu Mustafa Halife'ye tecdîd. Şevval sene 1143.

5-Ruha'da Sultan Bey Mescidi'ne dört akçe ile imâm olan Dokuzlu Mustafa mahlûlünden sulbî kebîr oğlu Muhammed'e babası berâtı mûcibince inâyet. Zilka'de sene 1146.

6-Ruha'da Sultan Bey Mescidi'nde iki akçe ile loğkeş ve abkeş Seyyid Abid'e tecdîd. Receb sene 1168.

7-Ruha'da Sultan Bey Mescidi'de beş akçe ile mü'ezzin ve ferrâş Seyyid İsmail'e tecdîd. Receb sene 1168.

8-Ruha'da Sultan Bey Mescidi Vakfı'nda iki akçe duâgûy Hafız Ahmed'e tevdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

9-Ruha'da vâki' Sultan Bey Mescidi'nde dört akçe imâm Mustafa bin Mehmed mahlûlünden mutasarrıf Abdulhalim'e tecdîd. Reb'ü'l-âhir sene 1169.

10-Ruha'da Sultan Bey Mescidi Vakf'ından almak üzere yevmî iki akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf Ömer Hafız Ahmed Halîfe'ye berât-ı atık mûcibince tecdîd buyruldu. Gurre-i Ramazân sene 1172.

²⁴⁸VGMA, Defter 1160, s. 187.

²⁴⁹ A. Cihat Kürkçüoğlu, “Şanhurfa”, *DİA*, C. 38, İstanbul 2010, s. 343.

²⁵⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 193; 1140, s. 310; 1139, s. 51; 1088, s. 50, 55; 1090, s. 116, 121, 127; 1117, s. 37; 1118, s. 72, 77; 550, s. 48.

11-Ruha'da Sultan Bey Câmii'nde dört akçe vazîfesine on akçe daha zam olunub yevmî on dört akçe vazîfe ile imâm olan Hacı Hasan rızâsıyla kasr-ı yedinden oğlu Mehmed Mübarek Halîfe'ye nâibi Ömer Efendi arzıyla inâyet. Zilka'de sene 1177.

12-Ruha'da Sultan Bey Mesidi'nde dört akçe ile imâm Veliyuddin târik-i hizmet olmakla ref'inden Halil'e mütevellîsi İbrahim arzıyla tevcîh. Zilka'de sene 1221.

13-Ruha'da Sultan Bey Mesidi'nde loğkeş olmayub elzem olmakla bir akçe ile Seyyid İbrahim arzıyla. Zilka'de sene 1221.

14-Ruha'da Sultan Bey Mescidi'nin bir akçe loğkeş İbrahim fevtinden Mehmed'e kadısı İbrahim arzıyla tevcîh. Şevval sene 1229.

15-Ruha Kazâsı'nda Sultan Bey Câmii'nde yevmî on dört akçe vazîfe ile imâmet cihetine mutasarrıf olan Mehmed Mübarek bin el-Hâc Hasan müddet-i vafireden bilâ-veled fevt mahlûlünden Abdulkadir bin Mahmud'a nâibi Seyyid Mustafa arzıyla merkuma tevcîh. 27 Zilhicce sene 1249.

13. 44. Şahab Halife Mescidi:

Aşağıda verilen atama kayıtlarından da anlaşılacağı üzere bu mescidin bâninin Şahab Halife olduğu ve Şahab Mahallesi'nde yer aldığı anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları²⁵¹:

1-Ruha'da Şahab Halîfe Mescidi'nde ferrâş ve loğkeş Hamza tecdîd. Receb sene 1104.

2-Ruha'da Şahab Mahallesi Mescidi'ne bir akçe ile ferrâş ve bir akçe ile loğkeş Hamza'ya berâtı atık mûcibince tecdîd inâyet buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1113.

3-Ruha'da Şahab Halife Mescidi'nde yevmî iki akçe vazife ile mü'ezzin olan Ahmed Halîfe'nin berâtı tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

4-Ruha'da Şahab Halîfe Mescidi'nde bir akçe ile mütevellî Hüseyin ref'inden Seyyid Ali'ye buyruldu. Safer sene 1116.

5-Ruha'da Şahab Halife Mescidi'nde bir akçe ile mütevellî Hüseyin Kara fevt Bekir'e inâyet. Ramazân sene 1118.

6-Ruha'da Şahab Halîfe Mescidi'nin bir akçe ile mütevellîsi Hüseyin fevt oğlu Abdulkakim'e kadısı Muhammed arzıyla. Şevvâl sene 1124.

7-Ruha'da Şahab Halîfe Mescidi'nde iki akçe ile mü'ezzin olan Ahmed kasr-ı yedinden oğlu Mehmed'e kadısı Mehmed inâyet. Şevval sene 1143.

8-Ruha'da Şahab Halîfe Mescidi Vakfı'nın mütevellîsi Abdurrahman'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

9-Ruha'da Şahab Halife Mescidi'nde Ahmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

²⁵¹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA Defter 1160, s. 184, 186, 187, 188, 191; 1088, s. 50; 1090, s. 117, 118, 121, 128; 1117, s. 35; 565, s. 214; 550, s. 49.

10-Ruha'da Şahab Halife Mescidi'nde birer akçe ile ferrâş ve loğkeş Abdurrahman'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

11-Ruha'da Şahab Halife Mescidi'nde üç akçe imâm Abdurrahman'a tecdîd. Ramazân sene 1168.

12-Ruha'da Şahab Halife Mescidi'nde iki akçe ile mü'ezzin Mehmed'in berâtı tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1169.

13-Ruha'da Şahab Halife Mescidi'nde yevmî iki akçe ile duâgûy olan Ömer Ahmed Halife'ye tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

14-Ruha'da Şahab Halife Mescid-i Şerîfi'nde iki akçe ile mü'ezzin olan Mehmed Halife bilâ-veled fevt olub mahlûlünden diğer Mehmed Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Şa'bân sene 1176.

15-Ruha'da Şahab Halife Mescid-i Şerîfi'nde üç akçe ile imâm ve yine mescid-i mezkûrda bir akçe ile vakfın mütevellîsi olan Abdurrahman Halife bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Mehmed Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Şa'bân sene 1176.

16-Ruha'da Şahab Halife binâsı mescidde yevmî üç akçe ile imâm ve yevmî iki akçe ile mü'ezzin ve yevmî bir akçe ile vakfın mütevellîsi olan Mehmed fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed'e bilâ-veled fevt vâki' ise deyu inâyet. 20 Cemâziye'l-âhîr sene 1211.

17-Ruha Kazâsında Şahab Halife binâsı mescidinde yevmî üç akçe ile imâm ve yevmî iki akçe ile mü'ezzin ve yevmî bir akçe ile vakfın mütevellîsi olan Hafız Mehmed bin Osman fevt mahlûlünden oğlu Osman'a nâibi Seyyid Mustafa Refii arzıyla merkûme tevcih buyruldu. 5 Receb sene 1250.

13. 45. Şatır Hüseyin Mescidi:

Mahalle ismi verilmeyen ve Şatır Hüseyin'in bina ettiği anlaşılan, mescide ilişkin atama kayıtları aşağıda verilmiştir.

Atama kayıtları²⁵²:

1-Ruha'da Şatır Hüseyin Mescidi'ne imâm olan Ahmed'e tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1111.

2-Ruha'da Şatır Hüseyin Mescidi'nde iki akçe ile imâm Ahmed fevt diğer Ahmed'e inâyet. Şa'bân sene 1118.

3-Ruha'da Şatır Hüseyin Mescidi'nde iki akçe ile imâm olan Seyyid Mahmud nâ-müstehak olduğunu cemaatı haber verimeleriyle ref'inden Musa'ya kadısı İsmail arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1139.

4-Ruha'da Şatır Hüseyin Mescidi'nde iki akçe ile imâm olan Musa ref'inden sâhib-i evveli olan imâm-ı mezkûre es-Seyyid Sabri'ye kadısı Seyyid Osman arzıyla inâyet ve ibkâ. Zilhicce sene 1139.

²⁵²Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA Defter 1160, s. 185, 191; 1128, s. 11; 1088, s. 51, 58; 1090, s. 118, 120, 127; 1158, s. 259; 1096, s. 269; 1095, s. 170; 548, s. 98; 541, s. 202; 1118, s. 79.

5-Ruha'da Şatır Hüseyin Mescidi'nin Seyyid Mehmed ref'inden iki akçe ile imâmı es-Seyyid Mahmud tevcih olub evlâdından mülâhazasıyla imâmet-i mezkûre yine merkur Seyyid Mehmed'e tevcih olunmak üzere ahalisi arz itmeleriyle kadısı İbrahim arzıyla berât inâyet. Safer sene 1144.

6-Ruha'da Şatır Hüseyin Mescidi'nin iki akçe imâmı Muhammed Emin fevt Ahmed'e kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1149.

7-Ruha'da Şatır Hüseyin Mescidi'nde iki akçe ile imâm olan Ahmed hayatta? iken fevt oldu deyu Süleyman berât ittirmekle ref'inden nâibi Seyyid Mehmed ,,, arzıyla mezbûr Ahmed'e ibkâ inâyet. Ramazân sene 1168.

8-Ruha'da vâki' Şatır Hüseyin Mescid-i Şerîfi'nde yevmî iki akçe vazîfe ile imâm olan Ahmed Halife kendi hüsn-i rızâsıyla Abdulvahhab Halîfe'ye ferağat ve kasr-ı yed itmekle bâ-berât-ı fârîğ tevcih buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

9-Ruha'da Şatır Hüseyin Mescidi'nde iki akçe ile imâm Abdulvahhab Halîfe'ye berât tecdîd buyruldu. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1172.

10-Ruha'da Şatır Hüseyin Mescidi'nde iki akçe ile imâm olan Abdulvahhab Halîfe'nin. Rebîü'l-evvel sene 1182.

11-Ruha'da Şatır Hüseyin Mescidi'nde yevmî iki akçe ile imâm olan Abdulvahhab ferağından oğlu Abdul Cabir'e kasr-ı yed itmekle nâibi Hacı Abdurrahim arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1198.

12-Ruha'da Şatır Hüseyin binâsı mescidinde iki akçe ile imâm olan Abdulhamid fevt mahlûlünden karındaşı Ahmed'e nâibi İbrahim arzıyla tevcih 26 Zilhicce sene 1202.

13-Ruha'da Şatır Hüseyin Câmii'nde dört akçe ile el-Hâc İbrahim Vakfî'ndan dahi iki akçe ile imâm olan Seyyid Nebi fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Hasan'a nâibi Seyyid Hacı Mehmed fehmi arzıyla tevcih. 8 Şevvâl sene 1203.

14-Ruha Kazâsı'nda Şatır Hüseyin Câmî-i Şerîfi Evkafî'ndan almak üzere yevmî dört akçe ve el-Hâc İbrahim Vakfî'nda yevmî iki akçe vazîfe ile imâm olan Seyyid Hasan bin Seyyid Nebi bilâ-veled fevt mahlûlünden lede'l-imtihân istihkâkı zâhir ve nümâyân olan Seyyid Ömer'e kadısı İsmail arzıyla tevcih buyruldu. Muharrem sene 1225.

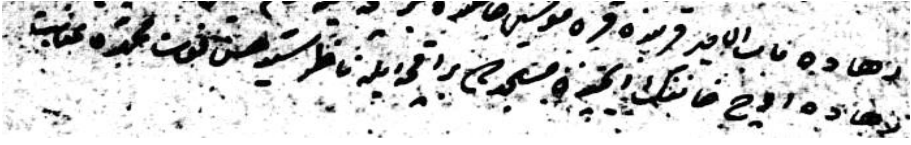
15-Ruha'da Şatır Hüseyin Mescidi'nde iki akçe ile imâm Ahmed fevtinden Seyyid Seyidi'ye inâyet. Ramazân sene 1234.

13. 46. Üç Han Mescidi: Daha önce hakkında bilgi verilen Üç Han'ın içerisinde olduğu düşünülen mescidle ilgili tek atama kaydı mevcut olup, aşağıda Osmanlıca sureti verilmiştir.

Atama kaydı²⁵³:

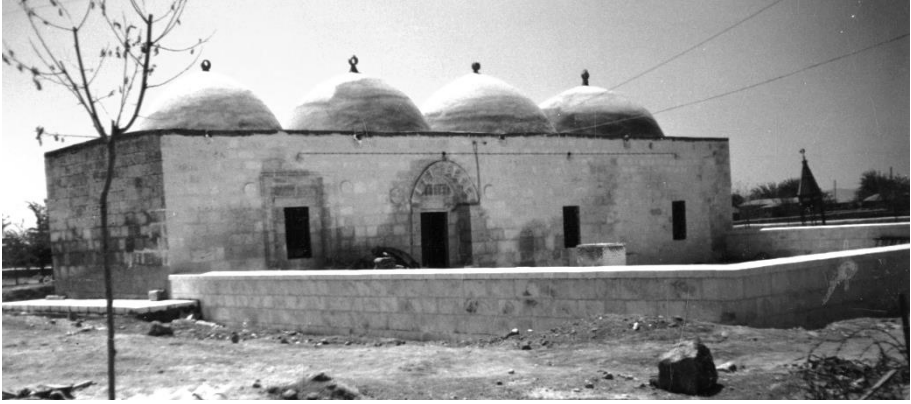
1-Ruha'da Üç Han'ın içinde mescidde bir akçe ile nâzır Seyyid Hasan fevt Muhammed'e inâyet. Cemaziye'l-sâni sene 1108.

²⁵³VGMA, Defter 1140, s. 310.

13. 47. Ziyaret Köyü Cabirü'l-Ensarî Mescidi:

Mescidle ilgili olarak üç atama kaydı mevcut olup, bunlar aşağıda verilmiştir. Cabirü'l- Ensarî isminde bir zâviye ve köy olduğu da anlaşılmaktadır, bunlara ilişkin bilgi zâviyeler kısmında verilecektir. Bu mescidin bulunduğu köy Ziyaret Köyü olarak verildiğinden ayrı olarak incelenmiştir.

Fotoğraf-16: Cabir el-Ensar Mescidi (Yardımcı Köyü)

Atama kayıtları²⁵⁴:

1-Ruha muzâfâtından Ziyaret nâm karyede Cabirü'l-Ensarî Mescidi'nin yedi akçe ile imâmı ve iki akçe ile hatîbi es-Seyyid Ebubekir fevt sulbî oğlu es-Seyyid Yunus'a kadısı es-Seyyid Seyfullah arzıyla buyruldu. Zilkâ'de sene 1147.

2-Ruha'da Ziyaret Karyesi'nde Cabirü'l-Ensari Câmii'nde babası Ebubekir mahlûlünden yedi akçe ile imâm ve iki akçe ile hatîb Seyyid Yunus'a tecdîd. Receb sene 1168.

3-Ruha'da Ziyaret nâm karyede Cabiru'l-Ensari Mescidi'ne minber vaz' olunan hitâbeti yevmî iki akçe ile imâmı Ebubekir'e kadısı Salih arzıyla tevcih. Şa'bân sene 1232.

14. Muallimhâneler: Ruha Kazâsı'na ait Hurûfât Defterlerinde yer alan atama kayıtlarında cami, medrese ve mescidlerin bünyesinde mekteblerin yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu mekteblere ilişkin atamalar ilgili yapının incelendiği başlık altında verilmiştir. Mektebler haricinde atama kayıtlarında muallimhâne olarak geçen kayıtlar da mevcuttur ki bunlar aşağıda atama kayıtları verilen Tah-temur ve Behram Paşa Muallimhâneleridir.

²⁵⁴Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA Defter 1088, s. 56; 1090, s. 116; 1118, s. 79.

14. 1. Behram Paşa Muallimhânesi: İki adet atama kaydı mevcut olup, muallimhânenin Debbâğhâne Cami dâhilinde olduğu anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları²⁵⁵:

1-Ruha'da Debbâğhâne Câmii dâhilinde Behram Paşa Muallimhânesi'nde üç akçe ile muallim-i sıbyân Cebrail Halîfe'ye tecdîd ricâsına berât-ı atîk mûcibince buyruldu. Zilka'de sene 1112.

2-Ruha'da Debbâğhâne Câmii'nde Behram Paşa Muallimhânesi'nde üç akçe ile muallim olan Cebrail Halîfe'ye tecdîd. Rebî'ü'l-ahîr sene 1116.

14. 2. Tahtemur Muallimhânesi: Tahtemur Cami avlusunda olduğu anlaşılan bu muallimhânenin muallim ücretinin Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan karşılandığı kaydedilmiştir.

Atama kayıtları²⁵⁶:

1-Ruha'da Tahtemur Câmî-i Şerîfi havlusu dâhilinde muallimhânede Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî bir akçe ile muallim Şeyh Mustafa ,,, ,olub kendi rızâsıyla oğlu Ali Halîfe'ye fârîğ olub kadısı Ali arzıyla . Rebî'ü'l-evvel sene 1112.

2-Ruha'da Tahtemur Câmî Mektebi'ne üç akçe ile Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Evkafı'ndan ve bir akçe ile câmî-i merkumeden almak üzere muallimi Mustafa ferağından ,,, ,Seyyid Mehmed'e kadısı Abdalbaki arzıyla tevcîh. Ramazân sene 1221.

15. Tekkeler:

Mevlevihâne, Şeyh Ramazan Efendi, Tahtemur Cami Halveti ve Yalnızca Tekkeleri olmak üzere atama kayıtlarında dört tekke ile ilgili atamalar bulunmaktadır.

15. 1. Mevlevihâne Tekkesi:

İnşa tarihi bilinmeyen bu yapı hakkında en erken bilgi veren kaynakların başında XVII. yy'da şehri gezen Evliya Çelebi ve akabinde Rızvan Ahmed Paşa'nın H. 1153/ M. 1740 tarihli vakfiyesi gelmektedir. ²⁵⁷ Şevval sene 1116/ Ocak 1705 tarihli atama kaydında ise bu tekkenin Hacı İbrahim tarafından bina edildiği *tadrîs* (ders vermek) şartının koşulduğu ve bu şart gereği müderris atamasının yapıldığı anlaşılmaktadır. (bkz. 1. atama kaydı)

Atama kayıtları²⁵⁸:

²⁵⁵VGMA, Defter 1160, s. 186, 188.

²⁵⁶VGMA, Defter 1160, s. 186; 1118, s. 72.

²⁵⁷A. Cihat Kürkçüoğlu, "Urfa Mevlevihânesi" II. Milletlerarası Osmanlı Devleti'nde Mevlevihâneler Kongresi, 14-15 Aralık 1993, Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 2, Konya 1996, s. 303.

²⁵⁸Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA Defter 1160, s. 188; 1119, s. 91; 1091, s. 25; 1128, s. 12; 1088, s. 49, 57, 59; 1090, s. 118; 548, s. 102; 1118, s. 75, 78.

1-Ruha'da Hacı İbrahim nâm kimesne Mevlevîhâne Tekyesi'ni binâ ve vazîfe-i mu'ayyenesiyle tedris şart idüb müderrîs lâzım olmakla Şeyh Yusuf'a inâyet. Şevvâl sene 1116.

2-Ruha'da vâki' Mevlevîhâne Evkafî'ndan almak yevmî bir akçe vazîfe ile nâzır Seyyid Abdullah kendi hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu Seyyid Mehmed'e kasr-ı yed ve ferağ etmekle vazîfe-i mersûmesiyle kadısı Mehmed arzıyla buyruldu. Şa'bân sene 1137.

3-Ruha'da vâki' Mevlevîhâne'nin yevmî iki akçe ile imâmı olan Derviş İbrahim fevtinden pir rızâsı? Olmakla erbâb-ı istihkâktan es-Seyyid İbrahim Dede'ye kadısı İbrahim arzıyla inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1138.

4-Ruha'da Mevlevîhâne Tekyesi Vakfı'nın beş akçe ile kâtibi olan Muhammed kasr-ı yedinden karındaşı Derviş İshak Mevlevî'ye fârığın berâtı mûcibince inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1140.

5-Ruha'da Mevlevîhâne'nin iki akçe ile Derviş İbrahim mahlûlünden imâmı Seyyid İbrahim'e tecdîd. Ramazân sene 1143.

6-Ruha'da Mevlevîhâne Vakfı'ndan almak üzere babası Seyyid Abdullah ferağından bir akçe ile nâzır Seyyid Muhammed'e tecdîd. Rebî'ü'l-âhîr sene 1148.

7-Ruha'da Mevlevî Tekyesi'nin iki akçe ile imâmı olan İbrahim fevt olmakla fukara-yı dervişândan Ataullah'a kadısı Seyyid Abdülkerim arzıyla buyruldu. Muharrem sene 1154.

8-Ruha'da Mevlevîhâne Vakfı'nın nâzırı Seyyid Abdullah'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168

9-Ruha'da Mevlevîhâne Tekyesi'nde beş akçe ile imâm olan Şeyh Ataullah bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcîh. 25 Ramazân sene 1209.

10-Ruha'da Mevlevî Tekyesi Evkafî'nın kitâbeti kimesne üzerinde olmayub lâzım olmakla Mehmed'e kadısı Ebubekir arzıyla tevcîh. Safer sene 1229

11-Ruha'da Mevlevî Tekyesi Evkafî'nın bir akçe ile kâtibi Mehmed'e dört akçe daha zam olunub beş akçe ile nâibi Süleyman arzıyla tevcîh. Zilka'de sene 1231.

15. 2. Şeyh Ramazan Efendi Halveti Tekkesi:

Hacı Gazi Halife'nin oğlu Ramazan Efendi, Nimetullah Camii yanındaki bir binada Halvetî tarikatına bağlı olarak faaliyet gösteren bu tekkeyi bina ettiğini 10 Rebî'u'l-âhîr 1069 /5 Ocak 1659 tarihli vakfiyesinde belirtmektedir. ²⁵⁹ Bu bilginin aşağıda verilen atama kayıtların da teyit edildiği görülmektedir.

²⁵⁹ Turgut, a. g. t. , s. 92.

Fotoğraf-17: Şeyh Ramazan Efendi Halveti Tekkesi

Atama kayıtları²⁶⁰:

1-Ruha'da Şeyh Ramazân Tekyesi'nde altı akçe ile câbi Mehmed fevt yerine karındaşı Gazi Rasim'e kadısı Şeyh Makbul. Şa'bân sene 1104.

2-Ruha'da Hacı Gazi oğlu Ramazân Efendi Tekyesi'nin ferrâşı olmayub Der-
viş'e mütevellisi Şeyh Mustafa arzıyla. Zilka'de sene 1104.

3-Ruha'da Hacı Gazi oğlu Şeyh Ramazân Tekyesinde câbi olan Hüseyin fevt
olub yerine Hasan Halife mahaldır deyu beş akçe ile inâyet. Rebî'ü'l-evvel sene
1112.

4-Ruha'da Hacı Gazi oğlu Ramazân Efendi binâ eylediği Halveti Tekyesi'nin
beş akçe ile imâmı Musa fevt oğlu Mustafa'ya kadısı Muhammed arzıyla.
Rebî'ü'l-âhîr sene 1124.

5-Ruha'da Hacı Gazi oğlu Ramazân Efendi Tekyesi'nde beş akçe ile imâm
olan Mustafa kasr-ı yedinden diğer Mustafa'ya kadısı İsmail arzıyla inâyet.
Rebî'ü'l-âhîr sene 1139.

6-Ruha'da Şeyh Ramazan Efendi Tekyesinde üç akçe ile hatîb olan Ali
mahlûlünden evlâd-ı vâkıftan Seyyid Ramazân'a kadısı İsmail arzıyla inâyet. Sa-
fer sene 1139.

7-Ruha'da merhûm Hacı Gazi oğlu Ramazan Efendi binâsı tekyenin beş akçe
ile imâmı diğer Mustafa'ya berât tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1147.

8-Ruha'da Hacı Gazi Tekyesi Evkafı'nın üç akçe ile mü'ezzini el-Hâc Osman
fevt sulbî oğlu Ramazan'a kadısı Seyyid Seyfullah arzıyla tevcîh buyruldu. Mu-
harrem sene 1148.

²⁶⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 193, 186, 191 ; 1128, s. 11; 1088, s. 55, 56; 1090, s. 117, 119, 127; 1158, s. 259; 1117, s. 35, 36, 37; 1158, s. 260; 1096, s. 265; 1095, s. 167, 170; 565, s. 214; 545, s. 55; 1118, s. 74; 568, s. 237; 1118, s. 75; 568, s. 237, 238; 549, s. 52.

9-Ruha'da Hacı Gazi oğlu Ramazân Efendi Tekyesi'nde beş akçe ile imâm Mustafa'ya tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

10-Ruha'da Şeyh Ramazan tarikat-ı Halvetiye fukarı için binâ eylediği tek-
yenin bâ-mu'ayyene şeyh ve mütevellîsi Şeyh Mustafa'ya tecdîd. Ramazân sene
1168.

11-Ruha'da el-Hâc Gazi oğlu Ramazan Efendi binâ eylediği tekyede yevmî beş
akçe ile imâm olan Mustafa fevt olub mahlûlünden sulbî oğlu Abdullah Halife'ye
nâibi Ali arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1172.

12-Ruha'da merhûm Şeyh Ramazân nâm sâhibu'l-hayr tarikat-ı Halvetiye fu-
karası için bânisi tekye Vakfı'nın sekiz akçe ile mütevellîsi olan Zeynelabidin
Halife'ye tecdîd. Safer sene 1176.

13-Ruha'da vâkî Şeyh Ramazân nâm sâhibu'l-hayrın Halvetiye fukarası için
binâ eylediği tekyesi vazîfe-i mu'ayyenesiyle şeyh ve mütevellîsi olan Şeyh Mus-
tafa bilâ-veled fevt olub meşihat ve tevliyet cihetleri mahlûl olmakla fukara-yı
Halvetiyenin ekbâr ve siğârı meclis-i şer'de her birleri tekellüm-ü hal iderler ki
öteden beri tekyenin meşihat ve tevliyeti bir kimesneye tevcîh olub cihât-ı
merkûmâna bir vâhidde galle-i vakfı kabz ve umuruna sarf ve şart-ı vâkıfa adem-
i riâyet birle fukaraya ve dervişâna gadr, hayf ve tekye-i merkûmenin ta'mîr ve
termîmine rağbet etmediklerinden harâba müşrif ve perişân olmağın tekye-i
merkûmenin meşihatı ikrâz ve yevmî dört akçe ile meşihatından bir kimesneye
verilub tevliyet-i mezkûr dahi yevmî sekiz akçe ile cümlelerin muhtârı Zeynelabi-
din Halife'ye başka başka tevcîh buyrulamak bâbında nâibi Mehmed Said arzıyla
tevcîh buyruldu. Gurre-i Safer sene 1176.

14-Ruha'da vâkî Hacı Gazi binâ eylediği Halveti Tekyesi'nin vazîfe-i mu'ay-
yenesiyle hasbî şeyhi olan Mustafa bilâ-veled fevt mahlûlünden şeyh-i diğer
Mustafa Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Safer sene 1177.

15-Ruha'da Hacı Gazi oğlu Tekyesi Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî
altı akçe ile ber-vech-i duâgûy mutasarrıf olan Seyyid İsmail bilâ-veled fevt olub
mahlûlünden Abdurrahman Halife'ye nâibi Ömer arzıyla tevcîh buyruldu.
Gurre-i Safer sene 1178.

16-Ruha'da Hacı Gazi Tekyesi'nin yevmî beş akçe ile imâmı Hacı Mehmed
kasr-ı yedinden Hasan Halife'ye nâibi Ömer Efendi arzıyla inâyet. Cemâziye'l-
evvel sene 1178.

17-Ruha'da el-Hâc Gazi Tekyesi'nde yevmî beş akçe ile imâm Hasan'a tecdîd.
Cemâziye'l-evvel sene 1178.

18-Ruha'da tarik-i Halvetiye'den merhûm Şeyh Ramazân Tekyesi Vakfı'nın
yevmî sekiz akçe ile mütevellîsi olan Hacı Zeynel fevt mahlûlünden Seyyid el-Hâc
Mehmed'e kadısı Hafız İsmail arzıyla tevcîh buyruldu. 5 Cemâziye'l-evvel sene
1191.

19-Ruha'da merhûm Şeyh Ramazân Tekyesi'nde yevmî iki akçe vazîfe ile cu-
mada mü'ezzin ve vazîfe-i mu'ayyene ile loğkeş olan Seyyid Abdullah Kulu mü-
tevellî tezkeresiyle mutasarrıf olub yedinde berât olub müceddeden cihât-ı
mezkûre kadısı Hafız İsmail arzıyla tevcîh buyruldu. 8 Cemâziye'l-evvel sene
1191.

20-Ruha'da Babü'l-Emir Mahallesi'nde Şeyh Ramazân binâsı tekyesinde sekiz akçe ile şeyh ve duâgûy olan Seyyid Mustafa fevt mahlûlünden yeğeni Seyyid Gazi'ye nâibi Seyyid Mehmed Emin arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1200.

21-Ruha'da Hacı Gazi Tekyesi'nde yevmî beş akçe ile imâm olan Hasan fevt mahlûlünden oğlunun oğlu İbrahim Halil'e nâibi İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 20 Zilhicce sene 1202.

22-Ruha sâkinlerinden Abdurrahman bin Zeynelabidin Divan-ı Hümayûn'a arzuhal idüb medine-i mezkûrede tarîk-i Halvetiye'den Şeyh Ramazan Tekyesi Vakfı'nın yevmî sekiz akçe ile mütevellîsi olan babası mezkûr fevt olduk da ecânibden es-Seyyid el-Hâc Mehmed bir- takrib berât ve gadr eylediğini inhâ vakf-ı mezkûrun tevliyeti kimesneye meşrût olmayub tevliyet-i mezkûre mezbûr es-Seyyid Hacı Mehmed'in ref'inden merkum Abdurrahman'a tevcih olunmak , , mahallinde , , muvahacelerinde , , sükkânından , , ve isti'lamı hâvî , , olan meclsi şer' de davat ve mürtezika-yı vakf ve , , dahi davat-ı muvacehelerine , , olunduk da her biri tamamen ve , , cevaplarında müteveffâ Zeynelabidin fevt mahlûlünden bir takrib bilâ-veled deyu es-Seyyid el-Hâc Mehmed üzerine tevcih itturub tevcih olunmak üzere? Değın vakfı harâb idüb kendu , , ve merkum Abdurrahman , , sulbî oğlu olub ve mürtezika-yı vakf , , Abdurrahman , , yedine , , sükkânında her birlerimiz , , nâibi Mehmed Emin arz itmekle mûcibince babası mahlûlünden Seyyid Hacı Mehmed'in ref'inden merkum Abdurrahman'a tevcih buyruldu. 13 Muharrem sene 1210.

23-Ruha'da merhûm Şeyh Ramazan Tekyesi'nin yevmî iki akçe ile cuma mü'ezzini olan ve yine vazîfe-i mu'ayyene ile loğkeş olan Seyyid Abdullah ferağından Seyyid Mehmed'e bâ-berât. 7 Cemâziye'l-âhîr sene 1211.

24-Ruha'da tarîk-i Halvetiye fukarası için Şeyh Ramazan binâsı Halvetiye Tekyesi'nin şeyhine mutasarrıf olan Seyyid Mustafa fevt mahlûlünden dervişânının oğlunun oğlu Seyyid Şeyh Abdurrahim'e inâyet buyruldu. 29 Zilhicce sene 1217.

25-Ruha'da Hacı Gazi Tekyesi'nin Evkafı'ndan almak üere yevmî sekiz akçe ile vakf-ı mezbûrun , , olan Seyyid el-Hâc İsmail bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid el-Hâc Mehmed'e nâibi Seyyid Mehmed el-Arabi? arzıyla merkuma tevch buyruldu. 6 Şa'bân sene 1218.

26-Ruha'da Şeyh Ramazân Halveti Tekyesi'nin beş akçe ile câbi Gazi fevtinden Ömer'e inâyet. Receb sene 1225.

27-Ruha'da Hacı Gazi oğlu Ramazân Halife Halveti için binâ eylediği tekeynin câbisi olan evlâddan Gazi fevt mahlûlünden yevmî altı akçe ile oğlu Ramazân'a kadısı Hacı Ali arzıyla tevcih. Şevval sene 1225.

28-Ruha'da tarikat-ı Halvetiye fukarası için Şeyh Ramazân binâsı Halvetiye Tekyesi'ne ber-muceb-i şart-ı vâkıf meşihatına mutasarrıf olan Seyyid Şeyh Abdurrahim yedinde olan berâtı zâyî olmakla kaydı mûcibince mezbûre vâkı' ise bâ-arzuhal tevcih buyruldu. 29 Receb sene 1228.

29-Ruha'da tarikat-ı Halvetiye'den Şeyh Ramazân Tekyesi Vakfı'nın yevmî sekiz akçe vazîfe ile mütevellîsi olan Abdurrahman bin Zeynelabidin yedinde

olan berâtı zâyî' olmakla kaydı mûcibince mezbûre vâkî' ise bâ-arzuhal tevcîh buyruldu. 29 Receb sene 1228.

30-Ruha'da Şeyh Ramazân aleyhü'r-rahmanın fukara-yı Halvetiye evrâd ve izkâr? için binâ eylediği tekyenin yevmî on akçe ile şeyhi olan Mustafa ferağından biraderi? Şahin Mehmed'e kadısı Abdalbaki arzıyla tevcîh. Safer sene 1229.

31-Ruha'da Şeyh Ramazân fukara-yı Halvetiye evrâd ve izkâr? için binâ eylediği tekyenin yevmî on akçe ile şeyh olan Şahin Mehmed ferağından Salikî? Şeyh Mustafa'nın oğlu Seyyid Şeyh Mehmed'e kadısı Ebubekir arzıyla tevcîh. Safer sene 1229.

32-Ruha'da tarikat-ı Halvetiye'den Şeyh Ramazân Tekyesi Vakfî'nin yevmî sekiz akçe ile mütevellîsi olan Abdurrahman ,,, bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Halil bin Mustafa'ya tevcîh olunmak bâbında istid'â-yı inâyet itmekle sadır olan fermân-ı âli üzerine iş bu arzuhale merbût olan arza nazar olunduk da vakf-ı mezbûrun tevliyetine mutasarrıf olan Abdurrahman bilâ-veled fevt olmakla mahlûlünden sâhib-i arzuhal Seyyid Halil kenduye tevcîh buyrulmak bâbında inâyet-ı berât fi'l-hakika mezbûr Abdurrahman bilâ-veled-i zükûr fevt olub yeri halî ve hizmet-i lâzimesi muattal olduğunu ve sâhib-i arzuhal Seyyid Halil'in müstehak olduğunu kaza-yı mezbûrun nâibi Seyyid İshak Tahir Efendi iş bu arzuhale merbût i'lâm şerefyâb? itmekle tevliyet-i mezkûrun müteveffâ Abdurrahman Bey mahlûlünden merkûm Seyyid Halil'e tevcîh ve berât-ı âli şân i'tâ buyrulmasını faziletlu Anadolu Kazaskeri olan Yasincizâde Seyyid Abdulvahhab Efendi hazretleri itmeleriyle i'lâmı mûcibince tevcîh olunmak deyu 21 Rebîü'l-evvel sene 1233 tarihiyle müverrah ve musahhah sadır olan fermân-ı âli mûcibince merkûma tevcîh buyruldu. 25 Zilhicce sene 1231.

33-Ruha'da tarikat-ı Halvetiye'den Şeyh Ramazan Tekyesi Vakfî'nin yevmî sekiz akçe ile mütevellîsi olan Seyyid Halil bin Mustafa ferağından Seyyid Halil bin Hafız Mehmed Şerîf'e ferağat ve kasr-ı yed ve ,,,, atîk berâtının,,, ile tevcîh buyrulmak bâbında istid'â-yı inâyet ider sadr olan fermân-ı âlilerine ,,,, işe bu arzuhal ve derkenâra nazaran ,,, kaza-yı mezkûrede tarikat-ı Halivetiye'den Şeyh Ramazan Tekyesi Vakfî'nin yevmî sekiz akçe ile mütevellîsi sâhib-i arzuhal Seyyid Halil bin Mustafa'nın ,,, ahalisinden âsitâne-yi aliyede misafiren sâkin Mehmed bin Mehmed Emin ve Ali bin Mehmed ve Seyyid Mehmed bin Mehmed nâm kimesneler imzalarıyla ,,, olmakla merkûm Seyyid Halil bin Mustafa kendi hüsn-i rızasıyla derûn-u arzuhalde ,,,, isim Seyyid Halil bin Hafız Mehmed Şerîf'e ferağat ve kasr-ı yed ve yedinde olan berâtın teslim itmekle tevliyet-i mezkûre mezkûrun kasr-ı yedinden mezbûr Seyyid Halil bin Hafız Mehmed Şerîf'e tevcîh buyrulmasını ,,, faziletlu Anadolu Kazaskeri Yasincizâde Seyyid Abdulvahhab Efendi hazretleri i'lâm itmeleriyle i'lâmı mûcibince tevcîh olunmak deyu 14 Şevvâl 1232 tarihinde müverrah ve musahhah fermân-ı âli sadır olmakla sadır olan fermân-ı âli mûcibince merkûme tevcîh buyruldu. 21 Şevvâl sene 1232.

34-Ruha'da vâkî Hacı Gazi Tekyesi Evkafî'ndan almak üzere yevmî sekiz akçe vazife ile vakf-ı mezbûrun nâzırı olan Seyyid Halil fevt mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Osman ibn Seyyid Halil'e nâibi Mustafa arzıyla tevcîh buyruldu. 7 Zilka'de sene 1239.

35-Ruha'da tarikat-ı Halvetiye'den Şeyh Ramazân Tekyesi Vakfı'nın yevmî beş akçe vazîfe ile mütevellisi olan Seyyid Halil ibn Hafız Mehmed Şerîf fevt mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Osman ibn Seyyid Halil'e nâibi Seyyid Mustafa arzıyla merkuma tevcih buyruldu. 19 Cemâziye'l-evvel sene 1240.

15. 3. Tahtemur Cami Halveti Tekkesi:

Yukarıda verilen Şeyh Ramazan Efendi Halveti Tekkesi'nden ayrı bir tekke olduğu anlaşılmakla beraber atama kayıtlarında Tahtemur Camisi dâhilinde bulunduğuna belirtilmektedir.

Atama kayıtları²⁶¹:

1-Ruha'da Tahtemur Câmii'nde Halveti Tekyesi'nde Şeyh Mustafa ferağından Şeyh Abdalbaki'ye kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Rebiü'l-sâni sene 1110.

2-Ruha'da Hasan Padişah dimekle ma'rûf Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nde Halveti Tekyesi'nde şeyh olan Seyyid Şeyh Hacı Mehmed ,,,, tecdîd buyruldu. Şevvâl sene 1111.

3-Ruha'da Tahtemur Câmî dâhilinde Halveti Tekyesi'nin ber-vech-i hasbî şeyhi olan Mehmed Hanefî mahlûlünden Seyyid Şeyh Yusuf'a kadısı İsmail arzıyla üç akçe ile inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1139.

4-Ruha'da Tahtemur Câmî dâhilinde Halveti Tekyesi'nin üç akçe ile şeyhi Seyyid Yusuf ferağından sulbî kebîr oğlu Seyyid Mehmed'e mütevellî Ahmed arzıyla inâyet. Zilka'de sene 1140.

5-Ruha'da Tahtemur Câmî'nin dâhlilinde Halveti Tekyesi'nin hasbî meşihâna mutasarrıf olan Mehmed Hakkı fevt olub aherden Seyyid Yusuf nâm kim mesne arz nefsi için üç akçe vazîfe ile ücerât üzerine berât ittirub ve oğlu Mehmed üzerine ferağat idüb mezbûr Mehmed nâ-ehil ve terk-i hizmet olub fevt olan Mehmed Hakkı'nın karındaşı Mehmed Ali her vecihle mahal ve müstehak olmakla kadısı Mehmed arzıyla berât inâyet. Muharrem sene 1144.

6-Ruha'da Tahtemur Câmî'nde Halveti Tekyesi'nin şeyhi Mehmed Emin'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

7-Ruha'da Tahtemur Câmî dâhilinde Halveti Tekyesi'ne yevmî üç akçe ile şeyh olan Şeyh Mehmed Emin'e tecdîd. Ramazân sene 1171.

8-Ruha'da vâki' Tahtemur Câmî-i Şerîfi'nin dâhilinde Halveti Tekyesi'nde yevmî üç akçe vazîfesiyle şeyh olan Şeyh Mehmed Emin Halîfe'nin berâtı tecdîd buyruldu. Zilka'de sene 1171.

9-Ruha'da Tahtemur Câmî dâhilinde Halveti Tekyesi'nde üç akçe ile şeyh olan Şeyh Mehmed Emin fevt mahlûlünden Seyyid Ahmed Sâhib'e bâ-berât tevcih. 12 Şevvâl sene 1203.

²⁶¹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1140, s. 313; 1160, s. 185; 1128, s. 11; 1139, s. 51; 1088, s. 51; 1090, s. 119; 1158, s. 259; 1090, s. 125; 548, s. 98; 1118, s. 78, 79.

10-Ruha'da Tahtemur Câmi'nin haremi dâhilinde Halveti Tekyesi üç akçe ile şeyhi Abdalbaki fevtinden Seyyid Şeyh Yusuf'a nâibi Süleyman arzıyla tevcîh. Şevval sene 1231.

11-Ruha'da Tahtemur Câmi dâhilinde Halveti Tekyesi'nin şeyhi olan Abdalbaki fevt olduk da oğlu Mehmed Hakkı müceb iken aherden Seyyid Yusuf almakla bâ-berât tevcîh. Rebî'ü'l-âhir sene 1234.

15. 4. Yalınca Tekkesi:

Bozova'da olduğu anlaşılan bu tekke ile ilgili olarak dört atama kaydı mevcut olup, bunlar aşağıda verilmiştir.

Atama kayıtları²⁶²:

1-Ruha Kazâsı muzâfâtından Bozâbâd Nâhiyesi'nde Yalınca Tekyesi tekye-nişini Şeyh Murad'a berât-ı atık bâ-mu'ayyene tecdid. Cemâziye'l-ahir sene 1107.

2-Ruha'da Yalınca? Tekyesi'nde bâ-mu'ayyene tekye-nişin Şeyh Murad'a tecdid buyruldu. Şevvâl sene 1116.

3-Ruha'da Yalınca Türbesi'nde bâ- mu'ayyene mütevellî olan Şeyh Ahmed fevt Hüseyin'e inâyet. Rebî'ü'l-âhir sene 1148.

4-Ruha'da Yalınca Tekyesi'ne bâ-mu'ayyene Şeyh Murad fevtinden Ahmed'e kadısı Ahmed arzıyla tevcîh. Safer sene 1229.

16. Türbeler:

Abdurrahimzâde, Hekim Dede, İmam Bakır, Şeyh Hattab, Şeyh Cabir, Şeyh Hayat-ı Harrani, Şeyh Mesud Horasanî ve Şeyh Reşid Türbeleri olmak üzere sekiz adet türbeye ilişkin atama kaydı bulunmaktadır. Burada verilen türbelerin çoğu aynı ismi taşıyan zâviyelerle iç içe bulunmakta olup, zâviyelere ait atamalar ayrı bir başlık altında verilmiştir.

16. 1. Abdurrahimzâde Türbesi:

Türbe ile ilgili olarak tek atama kaydı mevcut olup, Abdurrahimzâde ismiyle Abdurrahman bin Avf'ın mı belirtilmek istenildiği bilinmemiştir. Zira verilen bu atama kaydı ile Abdurrahman bin Avf Zâviyesi'ne ilişkin atama kayıtları arasında herhangi bir ilişki veya benzerlik görülemez.

Atama kaydı²⁶³:

1-Ruha hâricinde gunûde-i mehd-i rahat Abdurrahimzade kuddise sirruhu'l-azizin türbedârılığı hizmeti zümre-i,,,,, Abbas nâm kimesne bir- takrible üzerine berât itturub hizmet-i lâzimesi edâda kusuru ve türbe-i şerîf müşrif ve harâb ol-

²⁶²Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1140, s. 309; 1160, s. 188, 1088, s. 56; 1118, s. 76.

²⁶³ VGMA, Defter 1095, s. 168.

duğunu mahallinde meclis-i şer' den haber vermeleriyle mezbûr „, ref'inden Der-
viş Ebubekir'e bâ-mu'ayyene ile nâibi Müderrîszâde Seyyid Abdulkерim arzıyla
inâyet. Receb sene 1200.

16. 2. Hekim Dede Türbesi:

Şanlıurfa Merkez İlçe, Hekim Dede Mahallesi'nde Hekim Dede Cami'nin ya-
nında yer alan türbe, giriş bölümü ve Hekim Dede'ye ait olduğuna inanılan me-
zarın bulunduğu oda olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. ²⁶⁴ Türbe isminin
geçtiği iki adet atama mevcut olup, bunlar ferrâş ve türbedâr görevlerine yapılan
atamalar hakkındadır.

Atama kayıtları²⁶⁵:

1-Ruha'da Hekimdede Câmii'nin bir akçe şeyh ve bir akçe ile türbesinde fer-
râş olan Ali feragat yerine Veli ibn-i Muhammed cümle cemaat ihtiyarıyla câmi-
i şerifinde şeyh ve türbesinde ferrâş ta'yin ve azli îcâb ider hali yoğ iken el-Hâc
Hüseyn üzerine berât ve gadr itmekle mezbûr Hüseyn ref' merkur Muham-
med'e bâ-arz-ı kadî inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

2-Ruha'da Hekimdede Türbesi'nin bir akçe ile türbedârı Mehmed Vaki fev-
tinden Hacı Ali'ye inâyet. Muharrem sene 1141.

16. 3. İmam Bakır Türbesi:

Harran İlçesi, İmam Bakır Köyü Cami'nin doğu tarafında bulunan türbe, gi-
riş bölümü ve mezarın bulunduğu oda olmak üzere iki bölümden oluşmakta
olup, güney tarafta bulunan demir parmaklıklı bir kapı ile giriş sağlanmıştır. . ²⁶⁶
Asıl adı Ebu Cafer İmam Muhammed olduğu ve geniş ilim sahibi olmasından
dolayı kendisine “*Bakır*” lakabı verildiği rivayet edilir. ²⁶⁷ Atama kayıtlarında ise
türbenin Harran'da Şeyh Hayat-ı (Yahya) Harrani Köyü yakınlarında bulun-
duğu, isminin ise *Şeyh İmam Muhammed (Mehmed) Bakır* olarak geçtiği görül-
mektedir.

Atama kayıtları²⁶⁸:

1-Ruha'da Harran nam mevzide merhûm İmâm Mehmed Bakır azizin türbe-
sine türbedâr ve mütevellî Şeyh Murad fevt olub yerine Şeyh Cabir mahaldır deyu
inâyet. Şevvâl sene 1111.

²⁶⁴ Bünyamin Borazan, Şanlıurfa ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri, KSÜ Sosyal
Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş 2005, s. 26.

²⁶⁵ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 187; 1139,
s. 51.

²⁶⁶ Borazan, a. g. t, s. 65.

²⁶⁷ E. Ruhi Fırlalı, Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri, Birleşik Yay. , İstanbul 1999, s.
160.

²⁶⁸ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 185, 186;
1088, s. 58, 60; 1090, s. 118; 1087, s. 27; 1118, s. 74, 77.

2-Ruha'da Harran nâm mevzide merhûm İmam Mehmed Bakır nam azizin türbesinde türbedâr ve mütevellîsi Şeyh Murad fevt olub yerine Şeyh Ali mahal- dır deyu inâyet. Muharrem sene 1112.

3-Ruha'da Şeyh Hayat-ı Harranî Karyesi kurbunda Mehmed Bakır Tür- besî'nin evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere bir akçe ile türdedârı ve nim akçe ile mü- tevellîsi olan Şeyh Hüseyin fetv olmakla sulbî kebîr oğlu Şeyh Abdullah'a ber- muceb-i şart-ı vâkıf tevcîh buyrulmak ricâsına kadısı Ahmed Efendi arzıyla inâyet buyruldu. Receb sene 1150.

4-Ruha'da Şeyh Yahya Harranî karyesinde medfûn Şeyh İmam Bakır Vakfı'na vazîfe-i mu'ayyenesiyle nâzırı Şeyh Ali fevt Şeyh Abbas'a kadı-yı mezkûr arzıyla. Şa'bân sene 1154.

5-Ruha'da Harran nâm mahalde İmam Bakır Vakfı'nın mütevellî ve tür- bedârı Seyyid Abdullah'a tecdîd. Ramazân sene 1168.

6-Ruha'da Hayat-ı Harranî Karyesi'nde İmam Mehmed Bakır Türbesi'nde türbedâr Abdullah'a tecdîd. Ramazân sene 1168.

7-Ruha'da Şeyh Yahya Harranî kurbunda Şeyh İmam Muhammed Bakırî Ev- kafı'nın nâzırı olan Seyyid Abbas fevt mahlûlünden Sarı Ali'ye inâyet buyruldu. Ramazân sene 1183.

8-Ruha'da Şeyh Yahya Harranî Karyesi'nin kurbunda imâm Mehmed Bakır Türbesi'nde bir akçe ile evlâdiyet üzere türbedârı Ali fevtinden evlâddan Şeyh Hüseyin'e kadısı Hacı Ali arzıyla tevcîh. Zilka'de sene 1225.

9-Ruha'da Harran nâm mahalde İmam Bakır Vakfı'nın üç akçe ile mütevellîsi ve bir buçuk akçe ile türbedârı Ali mahlûlünden Seyyid Abdultayyib'e inâyet. Re- biü'l-evvel sene 1230.

16. 4. Şeyh Hattab Türbesi:

Şanlıurfa Merkez Çamlıdere'ye bağlı Şenocak Köyü, Yarımsu (Şeyh Hattab) Mezrasındadır. İnşa tarihi bilinmeyen türbe caminin doğu bölümü içerisinde yer almaktadır. ²⁶⁹ XIX. yy. ait tamir kitabeleri bulunan türbeye, Cemâziye'l-evvel sene 1138/ Ocak 1726 tarihinde zâviyedâr atamasının yapılması bu tarihte mev- cut olduğunu göstermektedir.

Atama kayıtları²⁷⁰:

1-Ruha muzâfatından Şeyh Hattab nâm karyede Şeyh Hattab Evkafı olan bir çiftliğin zeminine mutasarrıf ve zâviyedârı Mehmed fevtinden Şeyh Mehmed Es- vedî'ye kadısı İsmail arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1138.

2-Ruha'da Şeyh Hattab nâm karyede Şeyh Hattab Vakfı olan bir çiftliğin va- kıf zeminine Muhammed mahlûlünden mutasarrıf şeyh diğer Mehmed Esudi'ye? tecdîd. Şevval sene 1143.

²⁶⁹ Kürkcüoğlu, a. g. e, s. 138.

²⁷⁰ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1091, s. 25; 1088, s. 50; 1096, s. 268; 1118, s. 79, 80.

3-Ruha'da Culab Nahiyesi'nde merhûm Şeyh Hattab Türbesi'nde ,, dahi birle türbedarlık cihetine mutasarrıf olan el-Hâc Şeyh Ali'ye zâyi'den inâyet buyruldu. Safer sene 1196.

4-Ruha'da Culab Nahiyesi'ne tabi Şeyh Hattab Karyesi'nde Şeyh Hattab Türbesi'nin türbedârı olanlara bir çiftlik vakfı olunub türbehân olan Dervîş İbrahim fevtinden Ali'ye inâyet. Ramazân sene 1234.

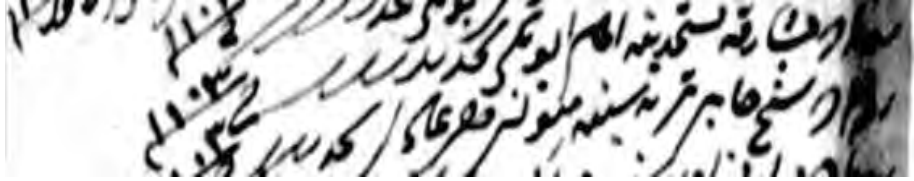
5-Ruha'da Civari Nahiyesinde Şeyh Hattab Karyesi'nde Şeyh Hattab Türbesi'nin bir çiftlik vakfı olup ber-muceb-i şart-ı vâkıf çiftlik-i mezbûre mutasarrıf olmak üzere türbehân Ali ferağından diğeri Ali'ye bâ-berât tevcîh. Muharrem sene 1235.

6-Ruha'da Civari Nahiyesinde Şeyh Hattab Karyesi'nde Şeyh Hattab Türbesi'nin bir çiftlik-i mezbûre? mutasarrıf olmak üzere türbehân Ali ferağından diğeri Ali'ye bâ-berât tevcîh. Muharrem sene 1235.

16. 5. Şeyh Cabir Türbesi: Tek atama kaydı mevcut olup, aşağıda Osmanlıca sureti ile birlikte verilmiştir. Cemâziye'l-âhir sene 1103/ Şubat 1692 tarihli olan bu atama kaydında aslında *Şeyh Habir* olarak yazılan bu kelime *Şeyh Cabir* olarak değerlendirilmiş olup Cabirü'l-Ensârî Zâviyesi ile bir ilgisinin bulunup bulunmadığı bilinmemektedir.

Atama kaydı²⁷¹:

1-Ruha'da Şeyh Cabir Türbesi'nde mütevellî Hacı Ali'ye tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

16. 6. Şeyh Hayat-ı Harranî Türbesi:

Bu isimle zâviye ve türbe bulunmakta olup bunlar ayrı ayrı incelenmiştir. Kaynaklarda, asıl ismi Hayat bin Kays olarak geçen ve Harran'da doğup büyüdüğü için kendisine Harranî denilen söz konusu bu kişinin evliya, âlim, mutasavvıf ve ölümünden sonra bile dünya işleriyle ilgili tasarruflarda bulunan dört evliyadan biri olduğundan bahsedilmektedir. ²⁷² Şeyh Hayat-ı Harranî Türbesi'nin oğlu Ömer tarafından 1196 tarihinde yaptırıldığı söylenmektedir. ²⁷³ Harran ilçesinde Hayat-ı Harranî Mahallesi'nde aynı isimle anılan caminin kuzeyinde yer alan türbe ile ilgi olarak üç adaet atama kaydı bulunmaktadır.

²⁷¹ VGMA, Defter 1160, s. 184.

²⁷² Borazan, a. g. t, s. 63.

²⁷³ Tenik, a. g. m. , s. 199, 200.

Atama kayıtları²⁷⁴:

1-Ruha'da Şeyh Hayat-ı Harranî Zâviyesi türbedârı Şeyh Hüseyin rızâsıyla sulbî oğlu Seyyid Ahmed ,, kadısı Seyyid Abdülkerim arzıyla . Şa'bân sene 1154.

2-Ruha'da Harran nâm karyede eizze-i kirâmdan Şeyh Hayat-ı Harranî hazretlerinin bâ-mu'ayyene türbedârı olan Seyyid Ahmed Pirevî fevt olub mahlûlünden sulbî oğlu es-Seyyid Osman Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Şa'bân sene 1176.

3-Ruha'da Harran Karyesi'nde Şeyh Hayat Zâviyesi'nde türbedâr olmayub lâzım olmakla Şeyh Hüseyin'e inâyet. Zilka'de sene 1231.

16. 7. Şeyh Mesud (Maksud) Horasanî Türbesi:

Şanlıurfa Merkez İlçe, Şih Maksud Mahallesi, Şih Maksud tepesi üzerindedir. Zâviyenin 100 metre batısındaki sarnıcın yanındaki kaya duvarı üzerinde yer alan Arapça kitâbede, sarnıcın H. 579 /M. 1183 tarihinde Nişaburlu Said oğlu Mesud tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Zâviyenin de aynı tarihte yapıldığı tahmin edilmektedir. ²⁷⁵ Atama kayıtlarında ise türbenin Harran Kapısı'nın haricinde yer alan *cebelde* (dağda) olduğu ve burada *türbedâr, kandilci şeyh ve mütevellinin* görev yaptığı belirtilmektedir.

Fotoğraf-18: Şeyh Mesud Türbesi

Atama kayıtları²⁷⁶:

²⁷⁴Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1088, s. 60; 1117, s. 35; 1118, s. 78.

²⁷⁵ Borazan, a. g. t. , s. 34, 34.

²⁷⁶ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 187; 1118, s. 72, 73, 74; 1090, s. 125; 1160, s. 190, 186.

1-Ruha'da Babü'l-Harran hâricinde vâki' cebelde medfûn Mesud Horasanî Türbesi'nde yevmî bir akçe ile türbedâr ve yevmî bir akçe ile mütevellî Zülfi fevt Hacı Hüseyin kadısı Abdulgani arzıyla. Cemâziye'l-evvel sene 1113.

2-Ruha'da Babü'l-Harran hâricinde Şeyh Mesud Türbesi'nde bir akçe ile türbedâr bir akçe ile mütevellî Hacı Hasan'a tecdîd. Ramazân sene 1115.

3-Ruha'da Babü'l-Harran'da Şeyh Maksud merkadında kandildâr Zülfi fevt Hacı Hüseyin'e inâyet. Cemâziye'l-âhir sene 1118.

4-Ruha'da Harran Kapusunda Şeyh Maksud merkadında kandilci Zülfi fevt Hacı Hüseyin'e inâyet. Cemâziye'l-âhir sene 1118.

5-Ruha'da Şeyh Mesud Horasanî Türbesi'nde bir akçe ile türbedâr olan ve şeyh olan Veys mahlûlünden Hafız Cabir'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1140.

6-Ruha'da vâki' hâric-i cebelde Şeyh Mesud Horasanî Vakfı'nın tevliyetine mutasarrıf olan Veys fevt mahlûlünden yevmî iki akçe vazîfe ile Şeyh Seyyid Yahya Halîfe'ye bâ-arzuhal mucibince tevcîh buyruldu. 3 Receb sene 1171.

7-Ruha'da Şeyh Mesud Horasanî Türbesi'ne bir akçe ile türbedâr ve şeyh olan Veys'e kadısı Mehmed arzıyla zâyî'den tevcîh buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1220.

8-Ruha hâricinde Şeyh Mesud Horasanî Türbesi'nin şeyhliği ve türbedârlığı yevmî iki akçe ile müceddeden inâyet. Zilka'de sene 1223.

9-Ruha'da Babü'l-Harran kurbunda Şeyh Mesud merkadında bir akçe ile kandilci Hacı Hasan mutasarrıf olub dahl icâb ider hali yoğ iken aherden Veys müdâhale itmekle ref'inden ibkâ. Cemâziye'l-evvel sene 1225.

16. 8. Şeyh Reşid Türbesi:

XVI. yy. tahrirlerinde “Zâviye-i Şeyh Reşîd” olarak kaydedilen yapı atama kayıtlarında ise *Şeyh Reşid*, *Raşid Vakfı-Türbesi* şeklinde geçmekte olup türbenin Şehir Nahiyesi'ne bağlı Ağçemescid Köyü'nde, günümüzde Şanlıurfa Merkez Akçamescit Köyü'nde, olduğu anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları²⁷⁷:

1-Ruha'da Akçe Mescid nâm karyede Şeyh Reşid Evkafı'nın mütevellîsi Hasan'a tecdîd buyruldu. Şa'bân sene 1103.

2-Ruha'da Şehir Nahiyesi'nde Akçe Mescid nâm karyede Şeyh Reşid Evkafı'nın bir akçe ile mütevellîsi Hasan'a berâtı tecdîd. Zilka'de sene 1109.

3-Ruha'da Şehir Nâhiyesinde Ağçe Mescid nâm karyede Reşid Evkafı'nın yevmî bir akçe ile mütevellîsi olan Hasan'a tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1113.

4-Ruha'da Şehir Nâhiyesi'nde Ağçe Mescid nâm karyede Şeyh Reşid Evkafı'nın bir akçe ile mütevellîsi Hasan fevt yerine Üveys Halîfe'ye inâyet. Sene 1115.

²⁷⁷Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, 184; 1140, s. 313; 1160, s. 186, 187, 190, 191; 1119, s. 89; 1158, s. 259; 1090, s. 126, 127, 129; 1117, s. 38; 1096, s. 268, 269; 1095, s. 167, 170; 548, s. 98; 545, s. 56; 1118, s. 72.

5-Ruha'da Şehir Nâhiyesi'nde Ağçe Mescid nâm karyede medfûn Şeyh Reşid Evkafî'na bir akçe ile mütevellî Cuma'ya tecdîd. Ramazân sene 1115.

6-Ruha'da Ağçe Kırkid?(Mescid) nâm karyede Şeyh Reşid Evkafî'nın bir akçe ile mütevellîsi Hasan fevt oğlu Hüseyin'e inâyet. Safer sene 1118.

7-Ruha'da Akça Mescid karyesinde Şeyh Reşid türbedârı Osman'a tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1119.

8-Ruha'da vâkî' Şehir Nahiyesi'nde Ağça Mescid nâm karyede medfûn Şeyh Reşid Nurullah merkadı Evkafî'nın yevmî bir akçe ile mütevellîsi İsa fevtinden sulbî oğlu İbrahim'e kadısı Mehmed Emin arzıyla inâyet buyruldu. Muharrem sene 1137.

9-Ruha'da Akçe Mescid Karyesi'nde Şeyh Reşid merhûm vakfına bir akçe ile mütevellî olan Abdulvahhab. Cemâziye'l-evvel sene 1172.

10- Ruha'da Ağçe Mescid Karyesi'nde Şeyh Raşid türbedârı Osman fevt Abdulvahhab'a inâyet. Gurre-i Safer sene 1172.

11- Ruha'da Ağçe Mescid Karyesi'nde Şeyh Reşid merkadının bir akçe ile mütevellîsi olan İbrahim Halîfe fevt mahlûlünden es-Seyyid eş-Şeyh İbrahim Halîfe'ye bâ-arzuhal tevcîh buyruldu. Gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1172.

12-Ruha'da Ağçe Mescid Karyesi'nde Şeyh Raşid Vakfı'nın yevmî bir akçe ile tevliyeti Şeyh Seyyid İbrahim Halîfe terk-i hizmet olub celâ-yı vatan eylediğinden nâşi bilâ- sâhib olmakla refinden Molla Abdulvahhab Halîfe'ya nâibi Mustafa arzıyla tevcîh buyruldu. Gurre-i Cemâziye'l-âhîr sene 1173.

13-Ruha muzâfâtından nefis-i Ağçe Mescidi karyesinde Şeyh Reşid türbesinin türbedârı olan Abdulvahhâb Ahmed ferağından Seyyid Ahmed bin Hüseyin'e nâibi Seyyid İbrahim Nakıbzâde arzıyla tevcîh buyruldu. Zilhicce sene 1180.

14-Ruha'da Ağçe Mescid Karyesinde Şeyh Raşid Türbesi'nde vazîfe-i mu'ayyene ile türbedâr olan Hacı Şeyh Mehmed'e babası mahlûlünden Seyyid Ahmed mahlûlünden bâ-arzuhal tevcîh buyruldu. Muharrem sene 1196.

15-Ruha Sükkânında es-Seyyid Ahmed bin Hasan nâm kimesne mahallinde meclis-i şer'e gelub Ruha sâkinlerinden Ahmed nâm kimesneyi ihzâr ve mahzarında takrîr eder ki Ruha muzâfâtından Akçe Mescid nâm karyede Şeyh Raşid Türbesi'nde bâ-mu'ayyene türbedârlığı bin yüz seksen senesi Zilhicce'sinin evâsıtında hazır-ı bi'l-meclis Abdulvahhab Efendi bin Ahmed nâm kimesne ferağından üzerine berât olunub tarih-i mezbûrdan birle cihet-i mezbûra mutasarraf hala kendum hayata ve kemâl- sıhhatta olub merkum Şeyh Mehmed ile kat'en muarazâ ve münâsebetim yoğ iken Seyyid Ahmed Halîfe'nin oğlu deyu babam fevt olub deyu tevzîr-i mahz ile zikrolunan türbedârlığı benim fevtimden kendi üzerine berât itturub bana gadr olunduğunu belde-i mezbûr sukkânından yüz yirmiden mütecâviz kimesneler haber vermeleriyle merkum Şeyh Mehmed dahi kendilerin ve tezvîrini ikrâr ve itirâf idub türbedârlık-ı mezkûr ,, merkum Şeyhu Mehmed'in refinden sâhib-i evvel mezbûr Ahmed bin Hüseyin'e nâibi Hacı Seyyid Abdurrahim arzıyla tevcîh buyruldu. Muharrem sene 1198.

16-Ruha muzâfâtından Ağçe Mescid Karyesi'nde medfûn Raşid rahmetullahi aleyh Türbesi'nde bâ-mu'ayyene türbedârı olan Ahmed bin Hüseyin ferağından

Abdulhamid'e nâibi Seyyid Mehmed Emin arzıyla tevcîh buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1200.

17-Ruha'da Akçe Mescid Karyesi'nde merhûm Şeyh Raşid Türbesi'nde bâ-mu'ayyene türbedar olan Abdulhamid bilâ-veled fevt mahlûlünden karındaşı Ahmed'e nâibi İbrahim arzıyla tevcîh. 26 Zilhicce sene 1202.

18-Ruha'da Akçe Mescid Karyesi'nde merhûm Şeyh Raşid Türbesi'nde bir akçe mütevellî olan Abdolvahhab fevt mahlûlünden oğlu Ahmed'e nâibi İbrahim arzıyla tevcîh. 26 Zilhicce sene 1202.

19-Ruha Kazâsı'nda Akçe Mescid nam karyede medfûn Şeyh Raşid Türbesi'nin bâ-mu'ayyene türbedârı olan sâhib-i evvel Şeyh Hacı Mehmed ,,, mutsarraf iken ashâb-ı ağrâzdan Ahmed nâm kimesne ,,, nâibi İbrahim Efendi,,,, bilâ-veled fevt oldu deyu hilâf ,,, mahlûlünden arz ve kendi üzerine berât itturub gad-ı küllî eyledğinin mahallinde meclis-i şer' de ,,, karye civarında olan ,,, kimesneler haber vermeleriyle merkur Şeyh Hacı Mehmed hayatta iken ecânibten hilâf berât itti-rub mezkûr Ahmed ref'inden sâhib-i evvel merkur Şeyh Hacı Mehmed'e nâibi Seyyid Hacı Mehmed Fehmi arzıyla tevcîh ve ibkâ buyruldu. 19 Receb sene 1203.

20-Ruha'da vâki' Ağçe Mescid Karyesi'nde medfûn Şeyh Şeyh Reşid merhûmun türbesinde yevmî bir akçe ile mütevellî olan es-Seyyid eş-Şeyh Ahmed bi'l-fiil berât-ı Şerîfle mutasarraf olub lakin yedinde olan berâtı zâyî' ,,, kaydı mûcibince tevcîh olunub yedine berât-ı şerîfi i'hsan verilmek bâbında nâibi es-Seyyid Mehmed Mesud arz itmekle berât-ı atîk zuhrunda amel ve itibar olunub kaleminden hıfz olmak şartıyla tevcîh buyruldu. 21 Cemâziye'l-evvel sene 1221.

21-Ruha'da vâki' Ağçe Mescid Karyesi'nde medfûn Şeyh Şeyh Reşid Türbe-i Şerîfi'nin bâ-mu'ayyene ile türbedârı olan Abdolvahhab fevt olduk da sulbî oğlu Abdulmecid'e ba'de't-tevcîh mutasarraf iken bilâ-veled fevt mahlûlünden yerine ,,, li-ebeveyn karındaşı Ahmed bin Abdolvahhab bi'l-fiil berât-ı Şerîfle karındaşı mahlûlünden mutasarraf olub Ruha sâkinlerinden olub ,,, Şeyh Hacı Mehmed nâm kimesne bir takrib sâhib-i evvelim diyerek ahali-i karye ve sâhib-i arzlardan ,,, şهادetleriyle nâibi Hacı Mehmed Fehmi arzıyla hakikaten üzerine berât itturub , , mübarekede ,,, idüb merkur Ahmed Halîfe bin Abdolvahhab ,,, şer' olduklarında mezbûr Hacı Mehmed'in sâhib-i evvelliği ,,, furuğ? Eylediği zâhire ,,, ve merkur Ahmed Halîfebin Abdolvahhab berât-ı atîk cezayan? parası ve asıl sâhib-i evvel olduğu ,,, bazı kimesneler mahallinde meclis-i şer' de haber virmeleriyle türbedârlık-ı mezkûre mezbûr Hacı Mehmed'in ref'inden sâhib-i evvel merkuma kemâ-kân tevcîh ve ibkâ ,,, nâibi Mehmed Mesud arzıyla sâhib-i evvel olduğu lede'l-şer-i zâhir olduğu iş bu arzâdan müstebân olduğu merkuma kemâ-kân ibkâ buyruldu. 28 Cemâziye'l-evvel sene 1221.

22-Ruha'da Ağçe Mescid nam karyede Şeyh Reşid Evkafı'nın bir akçe ile mütevellisi Hacı Hasan fevtinden oğlu Hacı Hüseyin'e kâısı Hacı Mustafa arzıyla tevcîh. Muharrem sene 1222.

17. Zâviyeler:

Atama kayıtlarında Abdurrahman bin Avf, Sad bin Said (Sad), Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman, Cabir el-Ensârî, Emir Mencek, Hekim Dede, İmam Bakır,

Meczumin Mahallesi, Mevlûd-i Halilü'r-Rahman, Şeyh Ahmed el- Baki, Şeyh Hayat-ı Harranî, Şeyh Mesud Horasanî ve Şeyh Tahir Zâviyeleri olmak üzere on üç zâviye hakkında atama kayıtlarında bilgi verilmiştir.

17. 1. Abdurrahman bin Avf Zâviyesi:

Şanlıurfa Merkez İlçe'ye bağlı, Abdurrahman Dede Köyü Cami'nin doğu tarafında yer alan türbede sahabe-i kiramdan olan Abdurrahman bin Avf'ın naaşı veya bir uzvunun medfûn olduğuna inanılmaktadır. M. 652 yılında Medine'de vefat ettiği rivayet edilen²⁷⁸, bu sahabenin türbesinde bulunan Arapça kitabede "*Sahabeden Abdurrahman Bin Avf* M. 825" ibaresi yer almaktadır.²⁷⁹ Atama kayıtlarında ise zâviyenin hangi köyde olduğu belirtilmemiş olup, *nâzır*, *mütevelli*, *duâgûy*, *zâviyedârın* burada görev yaptığı kaydedilmiştir.

Atama kayıtları²⁸⁰:

1-Ruha'da Abdurrahman bin Avf Evkafı'nda nâzır Muhammed'e tecdîd. Zil-hicce sene 1104.

2-Ruha'da Abdurrahman bin Avf hazretlerinin Evkafı'nın beş akçe ile nâzır olan Mehmed'e tecdîd buyruldu. Safer sene 1112.

3-Ruha'da Abdurrahman bin Avf Evkafı'ndan beş akçe ile nâzır Muhammed'e tecdîd. Rebî'ü'l-evvel sene 1117.

4-Ruha'da Sahâbe-i Kirâm'dan Abdurrahman ibn-i Avf Türbe-i Şerîfi Vakfı'nın vazîfe-i muayyene ile tevliyeti Mustafa mahlûlünden Hafız Cabir'e inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1140.

5-Ruha'da Sahâbe-i Kirâm'dan Abdurrahman ibn-i Avf Zâviyesi'nin zâviyedârı Şeyh Ömer fevt olub oğulları Şeyh Muhammed ve Şeyh Mustafa iken aherden Ömer Hafız Câiz? almakla refinden mezbûrana kadısı Muhammed arziyla inâyet. Rebî'ü'l-evvel sene 1143.

6-Ruha'da ashâb-ı güzinden Abdurrahman ibn-i Avf Hazretlerinin ,, zâviyedâr ve şeyhi olan Şeyh Mehmed ve Şeyh Mustafa nâm kimesnelere Ama? Hafız Cabir refinden ba'del ibkâ berâtı mücibince tecdîd inâyet. Gurre-i Rebî'ü'l-âhîr sene 1143

7- Ruha taşrasında Abdurrahman Dede Vakfı'nda iki akçe duâgûy Ahmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

8- Ruha'da Abdurrahman bin Avf Vakfı'nın beş akçe ile babası Seyyid Mehmed fevtinden nâzır Seyyid Yusuf'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

9-Ruha'da vâki' Abdurrahman bin Avf Evkafı'nın yevmî beş akçe ile nâzır olan es-Seyyid Yusuf Halîfe'ye tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

²⁷⁸ Ahmet Önkal, "Abdurrahman bin Avf", TDVİA, C. I. , İstanbul 1988, s. 157.

²⁷⁹ Borazan, a. g. t. , s. 41.

²⁸⁰ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 193, 186, 187; 1128, s. 12; 1139, s. 52; 1088, s. 49; 1090, s. 116, 118, 124, 128; 1117, s. 36; 1096, s. 264.

10-Ruha'da vâki' hâricinde Abdurrahman Dede Vakfı demekle ma'rûf vakıf-
dan almak üzere yevmî iki akçe ile tâli-i Kur'an vazîfesine mutasarrıf Acem?
Molla Ahmed'e berât tecdîd. Gurre-i Şevval sene 1172.

11-Ruha hâricinde Abdurrahman bin Avf Hazretleri Evkafı'nın yevmî beş
akçe ile nâzırı olan Seyyid Yusuf Halîfe bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Seyyid
İsmail Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre Cemâziye'l-
evvel sene 1177.

12-Ruha'da Ashâb-ı Kirâmdan Abdurrahman bin Avf Zâviyesi'nin zâviyedârı
olan Ömer babası Mustafa mahlûlünden mutasarrıf iken fevt mahlûlünden oğul-
ları Şeyh Mehmed ve Şeyh Mustafa'ya tevcih olunub mutasarrıflar iken
mezbûrân dahi fevt mahlûllerinden meşihat ve zâviyedârlık Mustafa'nın oğlu
Seyyid Şeyh Osman'a nâibi Hafız İsmail arzıyla tevcih buyruldu. 19 Cemâziye'l-
âhîr sene 1189.

17. 2. Sad bin Said (Sad) Zâviyesi:

Atama kayıtlarında biribirinden farklı ve çelişkili bilgiler bulunmaktadır.
Türbe ve zâviyenin iç içe bulunduğu yapı ile ilgili olarak beş adet atama kaydı
mevcut olup, bazılarında "Aşere-i Mübeşşere" ifadesinin, devamında gelen ata-
malarda ise "Ensâr" ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. "Aşere-i Mübeşşere"
taifesinde bu isimde biri olmadığından Sad bin Said(Sad)'ın Ensâr'dan olduğu
düşünülmektedir. Bu zâviyenin günümüzde Çamlıdere Nâhiyesi'ne bağlı olan
Mihrablı veya Koymat Köylerinde olduğu düşünülmektedir. Zira atama kayıtlar-
ının bazılarında bu köylerin isimleri verilmiştir.

Atama kayıtları²⁸¹:

1-Ruha'da Cullab Nâhiyesi'nde Mecrim nâm karyede Sad bin Sad Ezhârî?
türbesi hâlî olmağın Seyyid Hacı Mehmed'e inâyet. Zilka'de sene 1111.

2-Ruha'da Mihrablı nâm karyede medfûn aşere-i mübeşşereden Hazreti Said
hazretlerinin türbedârı olan Şeyh berâtı zâyî' idüb inâyet. Rebî'ü'l-evvel sene
1112.

3-Ruha'da Cullab Nâhiyesi'ne tabi Koymat nam karyede medfûn aşere-i mü-
beşereden Sad ibn-i Said Zâviyesi'nin ber-vech-i hasbî zâviyedârlığı Şeyh Ha-
san'a kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Zilka'de sene 1143.

4-Ruha'da Mihrablı nâm karyede aşere-i mübeşşereden Said radyallahu te-
ala anhu hazretlerinin türbelerinde hasbî tekyehân Hacı fevtinden oğlu Hasan'a
kadısı Abdalbaki arzıyla tevcih. Ramazân sene 1221.

5-Ruha'da Harran Nahiyesi'nde Mihrablı nâm karyede medfûn Sad bin Sad
Ensâr Türbesi'ne mütevellî ve şeyh ve ferrâş olan Şeyh Seyyid Hacı Mehmed'e
beş akçe ile tecdîd. Safer sene 1229.

²⁸¹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 185, 186;
1088, s. 51; 1118, s. 72, 75.

17. 3. Ayn-ı Halilu'r-Rahman Zâviyesi :

Balıköl kıyısında bulunan, cami, türbe, şeyh odası ve Hz. İbrahim'in ateşe atıldığına inanılan mekânla iç içe bulunan ve bir külliye görünümünde olan bu zâviye, , XVI. yy. tahrirlerinde “*Hasan Padişah Vakfı*”ndan olarak kaydedilmiştir. Osmanlı hâkimiyetiyle beraber Ayn-ı Halilu'r-Rahman (Zâviyesi) Vakfı için Sultan Süleyman Han ibn Selim Han tarafından Evâsıt-ı Şa'bân 948/Aralık 1541 tarihli vakfiyeyle Bozâbad Nahiyesi'nde Kızlar ve Karacaviran Köyleri'nin aşar gelirleri vakfedilmiştir. ²⁸²

Atama kayıtları²⁸³:

1-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafına cüz-hân Seyyid Abdurrahman mutasarrıf olup tecdid. Receb sene 1104.

2-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Zâviyesi Evkafı'nda duâgûy olan Mahmud Halîfe tecdi. Receb sene 1104.

3-Ruha'da Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan üç akçe ile şeyh-i matbah Ömer' tecdid. Şa'bân sene 1104.

4-Ruha'da Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan üç akçe ile cüz-hân İshak'a tecdid. Şa'bân sene 1104.

5-Ruha'da Halilu'r-Rahman Tekyesi'nde pazarcı Halil fevt Murteza'ya inâyet. Rebî'ül-âhir sene 1105.

6-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan vâiz Şeyh Ömer'e tecdid. Rebî'ül-âhir sene 1105.

7-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan mütevellî Ömer'e tecdid. Rebî'ül-âhir sene 1105.

8-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan iki akçeye mutasarrıf Seyyid Mehmed fevt oğlu Yusuf'a kadısı Mehmed arziyla. Cemâziye'l-âhîr sene 1105

9-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Zâviyesi'nde pazara giden Muhammed fevt Ali'ye mütevellîsi Mahmud arziyla. Receb sene 1105.

10-Ruha'da Hazreti Halil İbrahim Evkafı'nda pazara giden Hüseyin'e tecdid. Şevvâl sene 1108.

11-Ruha'da Halilu'r-Rahman Hazretleri Evkafı'ndan iki akçe ile mutasarrıf Yusuf fevt ferağından Halil'e kadısı Mustafa arziyla inâyet. Ramazân sene 1109.

12-Ruha'da Hazret-i Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan bir akçe ile cüz-hân Yusuf fetv Halil'e inâyet. Ramazân sene 1109.

²⁸²Halilu'r-Rahman Vakfı hakkında detaylı bilgi için bkz. Abdüsselâm Uluçam, “Halilür-rahman Külliyesi”, TDVİA, C. XV, İstanbul 1997, s. 333-334 ve Enver Karakeçili, Urfâ'da Halilu'r-Rahman Vakıfları (XVI. -XIX Yüzyıl Başları), Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2015.

²⁸³Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184, 185, 193, 194; 1140, s. 310, 312; 1160, s. 185, 186, 187, 188, 190, 192; 1119, s. 90; 1091, s. 24, 25; 1088, s. 50, 52, 53, 59; 1090, s. 117, 118, 119, 121, 123, 124; 1158, s. 260; 1090, s. 125, 127, 128, 131; 1117, s. 36; 1158, s. 259; 1093, s. 90; 1084, s. 107; 1095, s. 168; 548, s. 98; 565, s. 214; 1118, s. 72, 73, 74, 76, 77, 78.

13-Ruha'da Halilu'r-Rahman Tekyesi Zâviyesi'nde bir akçe ile duâgûy Hacı Mustafa'ya tecdîd buyruldu. Ramazân sene 1111.

14-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'nda müftüzâde vazîfesi dimekle ma'rûf üç akçe ile duâgûy İsmail fevt yerine kebîr oğlu Mehmed'e kadısı Ali. Rebî'ül-âhîr sene 1111.

15-Ruha'da Halilu'r-Rahman Zâviyesi Vakfı'na on akçe ile duâgûy olan Mahmud'a tecdîd buyruldu. Ramazân 1111.

16-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkaf-ı Şerîfine bir akçe ile neccâr olan Mahmud fevt yerine Ahmed mahaldır deyu kadısı Mehmed arzıyla buyruldu. Şevvâl sene 1111.

17-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan on akçe ile buk'adar Seyyid Feyzullah rızâsıyla Seyyid İbrahim'e fânîğ olup mezbûr mahaldır kadısı Ali arzıyla. Zilhicce sene 1112.

18-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı Tekyesi'ne iki akçe ile şeyh-i matbah Ömer rızâsıyla el-Hâc Abdullah'a fânîğ olup kadısı Abdulgani arzıyla buyruldu. Receb sene 1113.

19-Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Zâviyesi'nde on akçe ile duâgûy Şeyh Mahmud'a tecdîd. Şa'bân sene 1115.

20-Ruha'da Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile cüz-hân Ömer mahlûlünden Seyyid Abdusselam'a kadısı Yusuf arzıyla inâyet berât. Şevvâl sene 1116.

21-Ruha'da Halilu'r-Rahman Vakfı'nda üç akçe ile cüz-hân İshak'a tecdîd. Rebî'ül-evvel sene 1117.

22-Ruha'da Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Zâviyesi'nde beş akçe ile vâiz ve nâsih Abdurrahman fevt Muhammed'e kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1117.

23-Ruha'da Halilu'r-Rahman salavâtullahi aleyh hazretleri kurâlarından İdine? nâm karye ve tevâbi' mubâşiri Şeyh Salih fevt oğlu Şeyh Ahmed'e bâmu'ayyne inâyet. Safer sene 1118.

24-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Evkafı'nın matbahında iki akçe ile bevâb Ahmed'e fevt Seyyid Hasan'a kadısı Muhammed arzıyla. Rebî'ül-âhîr sene 1118.

25-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan İbrahim Halebî vazîfesine iki akçe ile mutasarrıf Halil'e tecdîd. Zilka'de sene 1124.

26-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'nın bir buçuk akçe ile pazara giden Seyyid Murteza'ya zâyî'den berât. Zilhicce sene 1124.

27-Ruha'da Halilu'r-Rahman Zâviyesinde iki akçe ile mü'ezzin İbrahim fevtinden Halil'e inâyet. Muharrem sene 1125.

28-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan dört akçe ile müftüzâde vazîfesine ber-vech-i duâgûy Abdullah fevtinden Şeyh Ahmed'e inâyet. Şa'bân sene 1137.

29-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî dokuz akçe ile duâgûy Abdulkirim fevtinden ulemâdan Mustafa'ya inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1138.

30-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkaf-ı Şerîfi mahsûlünden almak üzere iki akçe ile şeyh ve چراغدار olan Ali fevtinden sulbî oğlu İsmail'e kadısı İsmail arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1138.

31-Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere üç akçe ile karındaşı Seyyid Mustafa mahlûlünden şeyh-i matbah olan Seyyid Abdulhalil'e tecdîd. Şevval sene 1143.

32-Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyh Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf Musa ferağından es-Seyyid Ali Halife mutasarrıf olub üzerinde olmakla bâ-berât-ı atîk tecdîd. Zilhicce sene 1144.

33-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyh Evkafı'nın üç akçe ile duâgûyu es-Seyyid Ahmed Halife mahlûlünden es-Seyyid İbrahim mutasarrıf olub üzerinde olmakla bâ-berât-ı atîk tecdîd. Zilhicce sene 1144.

34-Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan almak üzere iki akçe ile cüz-hân Seyyid Abdurrahman ferağından sulbî kebîr oğlu es-Seyyid Ahmed Halife'ye kadısı İbrahim arzıyla buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1145.

35-Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyhi's-selam Evkaf-ı Şerîfi'nin dört akçe ile câbisi olan es-Seyyid İsmail hizmetini edâsına adem-i kudreti olduğundan ferağından Şeyh Şaban'a kadısı Mustafa arzıyla buyruldu. Zilhicce sene 1152.

36-Ruha'da Hazreti Ayn-ı Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyhi's-selam Evkafı'ndan almak üzere üç akçe ile cüz-hân olan el-Hâc İshak fevt olmakla sulbî oğlu Abdullah'a kadısı es-Seyyid Abdülkerim arzıyla buyruldu. Muharrem sene 1154.

37-Ruha'da Halilu'r-Rahman Zâviyesi Vakfı'nda iki akçe ile cüz-hân Seyyid Yusuf'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

38-Ruha'da Halilu'r-Rahman Vakfı'nın beş akçe ile suvâri câbisi Abdurrahman'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

39-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı zevâyidinden beş akçe ile duâgûy Müslüm Halife'ye tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

40-Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Vakfı'nda Seyyid Abdurrahman fevtinden iki akçe cüz-hân Seyyid Mehmed bin Abdulcelil'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

41-Ruha'da Halilu'r-Rahman Vakfı'nda iki akçe ile İbrahim Çelebi(Halebî) vazîfesi mutasarrıf Abdolvahhab'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

42-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı'nda cüz-hân Abdurrahman'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

43-Ruha'da Halilu'r-Rahman Zâviyesi'nde pazara giden Seyyid Hacı Halil'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

44-Ruha Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Vakfı'nın üç akçe ile cüz-hân olan Hasan kasr-ı yedinden Halil'e berât mûcibince inâyet. Ramazân sene 1168.

45-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı'nın yevmî dört akçe ile câbisi Ömer Halîfe'ye tecdîd. Reb'ü'l-âhir sene 1169.

46-Ruha'da vâki' Hazreti Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Zâviyesi Tekyesinde yevmî bir akçe ile vekil-i harc olan Mustafa Halîfe'nin yedinde olan atîk berâtı tecdîd buyruldu. Reb'ü'l-âhir sene 1170.

47-Ruha'da vâki' Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî üç akçe vazîfe ile ber-vech-i duâgûy mutasarrıf olan es-Seyyid İbrahim Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla oğlu es-Seyyid Alim Halîfe'ye kasr-ı yed bâ-beât-ı fârîğ tevcih. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

48-Ruha'da vâki' Ayn-ı Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyina Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe vazîfe ile ber-vech-i duâgûy mutasarrıf olan Seyyid Ali Halîfe'nin berâtı tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

49-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Zâviyesi'nde yevmî üç akçe ile pazara giden olan Halil Halîfe'ye tecdîd. Zilhicce sene 1171.

50-Ruha'da Halilu'r-Rahman Zâviyesi'nde üç akçe ile pazara giden Halil Halîfe'ye tecdîd buyruldu. Zilhicce sene 1171.

51-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile ber-vech-i duâgûy mutasarrıf olan Mehmed Fazlı Halîfe'ye berât-ı atîk mûcibince tecdîd. Gurre-i Cemâziye'l-âhîr sene 1172.

52-Ruha'da Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere iki akçe ile cüz-hân olan Seyyid Mehmed kasr-ı yedinden sulbî kebîr oğlu Ahmed Halîfe'ye babası fârîğ-ı merkum berât-ı atîk mûcibince tevcih buyruldu. Gurre-i Şevval sene 1172.

53-Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî iki akçe ile cüz-hân olan Ahmed Halîfe bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Şaban Halîfe'ye mütevellîsi Seyyid Şabân arzıyla tevcih. Gurre-i Şevval sene 1174.

54-Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Vakfı mahsûlünden almak üzere yevmî üç akçe ile ve Tuhtemur Vakfı'ndan almak üzere bir akçe ile ,, dört akçe vazîfe-siyle Tuhtemur mektebinde muallim-i sıbyân olub lakin berâtı zâyî' olmakla müceddeden zâyî'den Seyyid Yunus Halîfe'ye mütevellîsi Seyyid Şaban arzıyla tevcih. Gurre-i Zilka'de sene 1174.

55-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile nâzır-ı nüzzâr ve Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile nâzır olan Mehmed Arif Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yedinden karındaşı Abdulvahhab Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Zilka'de sene 1176.

56-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile nâzır-ı nüzzâr ve ve Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile nâzır olan Mehmed Arif Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yedinden karındaşı Abdulvahhab Halîfe'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Zilka'de sene 1176.

57-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere üç akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Seyyid Şeyh Receb berâtı tecdîd. Cemâziye'l-âhîr sene 1182.

58-Ruha'da Halilu'r-Rahman Hazretlerinin Evkafı'na yevmî dört akçe ile cibâyeti olan Yusuf'a tecdîd. Zilhicce sene 1184.

59-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı'nın yevmî dört akçe ile câbisi olan Ömer fevt mahlûlünden oğlu Yusuf'a vâki' ise deyu inâyet. Zilhicce sene 1184.

60-Ruha'da Halilu'r-Rahman Vakfı mahsûlünden almak üzere yevmî üç akçe ile Tahtemur Câmî muallimhânesinde muallim-i sıbyân olan Yusuf ,,, Adem Efendi almakla ferağından Seyyid Halil'e kadısı Derviş Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. Şevvâl sene 1185.

61-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Zâviyesi'ne yevmî on akçe ile seccade nişin olan Şeyh Hacı Mehmed ferağından oğlu Seyyid Mustafa'ya nâibi Hacı Abdulkirim Hanbelizâde arzıyla tevcih buyruldu. 27 Cemâziye'l-evvel sene 1188.

62-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Hazretleri Evkafı mahsûlünden almak üzere iki akçe ile şeyh-i çerağdâr olan Seyyid İmran fevt mahlûlünden oğulları Seyyid İsmail ve Seyyid Mehmed'e bâ-berât tevcih buyruldu. Safer sene 1201.

63-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Zâviyesi'nde yevmî on akçe ile seccade-nişin olan Seyyid Mustafa bilâ-veled fevt mahlûlünden diğer Şeyh Mustafa'ya nâibi Seyyid Hacı Mehmed Fehmi ba'de'l-arz Şeyhül-islâm faziletli semahatlı Seyyid Mehmed Bey Hakkı? Efendi hazretleri işâret itmeleriyle işâretleri mûcibince meşihat-ı mezkûre merhum diğer Seyyid Şeyh Mustafa'ya tevcih. 24 Şevvâl sene 1203

64-Ruha'da Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan almak üzere beş akçe vazîfeye bervech-i duâgûy mutasarrıf olan Seyyid Ali fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed bin Seyyid Ali'ye kadısı Seyyid Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. 11 Şevvâl sene 1210.

65-Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman salvatullahi ale'n-nebiyina ve aleyh tekyesine bir buçuk akçe pazara giden Murteza fevtinden diğer Seyyid Murteza'ya kadısı Abdalbaki arzıyla tevcih. Zilhicce sene 1220.

66-Ruha'da Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Zâviyesi Evkafı'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile duâgûy Ömer avâm taifesinden? olmakla refinden Osman bin Mehmed'e mütevellî Şeyh Mahmud arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1223.

67-Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Tekyesi'nde bir buçuk akçe ile pazara giden Seyyid Murteza ferağından Şeyh Mustafa'ya bâ-berât tevcih. Cemâziye'l-evvel sene 1225.

68-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı izdiyâdından almak üzere bir akçe ile şeyh Seyyid Yahya'ya mütevellîsî İbrahim arzıyla tevcih. Cemâziye'l-âhîr sene 1225.

69-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Vakfı'nın iki akçe ile cüz-hân Abdulhalim'e kadısı Seyyid Ahmed arzıyla mezbûre tevcih. Cemâziye'l-âhîr sene 1227.

70-Ruha'da Halilu'r-Rahman Zâviyesi Evkafı'ndan almak üzere altı akçe ile Abdulhay vazîfesine mutasarrıf Abdurrahman ferağından Şeyh Ramazân'a kadısı Ahmed arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

71-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman'da yevmî üç akçe ile matbahı şeyhi İbrahim fevtinden Mustafa'ya inâyet. Muharrem sene 1231.

72-Ruha'da Halilu'r-Rahman Zâviyesi'ne iki akçe ile bevvâb olan Osman fev-tinden Abdulkadir'e inâyet. Safer sene 1231.

73-Ruha'da Ayn-ı Halilu'r-Rahman Zâviyesi Evkafı'nın dört akçe ile ve Mevlûd-i Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Zâviyesi Evkafı'nın kezâlik dört akçe ile nâzır-ı nüzzârı Seyyid Fazlullah ferağından oğlu Seyyid Halil'e nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Zilhicce sene 1231.

17. 4. Cabirü'l-Ensarî Zâviyesi:

Harran İlçesi'nin 20 km. kuzeyinde bulunan Cabir el- Ensar Köyü'nde aynı isimde cami, zâviye ve türbe bulunmaktadır. Cabir el- Ensar Şam fethinde bulunmuş ve savaş esnasında vücudunun bir parçası kopmuştur. Kopan parçanın gömüldüğü yere bu yapılar yaptırılmıştır.²⁸⁴ Atama kayıtlarında Cabirü'l-Ensar Köyü Cami ve Culab Nahiyesi'nde Cabirü'l-Ensar Zâviyesi isimlerindeki vakıflara ilişkin atamalar bulunmakta olup, bunlar aşağıda birlikte verilmiştir

Atama kayıtları²⁸⁵:

1-Ruha'da Cabirü'l-Ensarî nâm karye câmiinde üç akçe ile mü'ezzin es-Seyyid Yunus Halîfe'ye berâtı mûcibince tecdîd buyruldu. Zilka'de sene 1147.

2-Ruha'da Cabirü'l-Ensarî nâm karye câmiinde iki akçe ile ferrâş es-Seyyid Yunus Halîfe'ye berâtı mûcibince tecdîd buyruldu. Zilka'de sene 1147.

3-Ruha'da Cabirü'l-Ensari Karyesi Câmii'nde üç akçe ile mü'ezzin Seyyid Yunus'a tecdîd. Receb sene 1168.

4-Ruha'da Cabirü'l-Ensari Karyesi Câmii'nde iki akçe ile ferrâş Seyyid Yunus'a tecdîd. Receb sene 1168.

5-Ruha'da Cabirü'l-Ensarî nâm karyede câmi-i şerîfte yevmî yedi akçe ile imâm ve yevmî üç akçe ile mü'ezzin olan Seyyid Yunus fevt olub mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Eyyub Halîfe'ye nâibi Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1174.

6-Ruha'da Cabirü'l-Ensarî nâm karyede câmi-i şerîfte yevmî iki akçe ile hatîb ve iki akçe ile ferrâş olan Seyyid Yunus Halîfe fevt mahlûlünden sulbî kebir oğlu Seyyid Mehmed Halîfe'ye nâibi Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1174.

7-Ruha'da Cabirü'l-Ensari Zâviyesi'nin Câmii'nde yevmî yedi akçe ile imâm olan Seyyid Ebubekir fevt mahlûlünden Seyyid İsmail'e kadısı Seyyid İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 20 Cemâziye'l-âhîr sene 1187.

8-Ruha'da Culab Nahiyesi'nde Hazreti Cabir el-Ensari Zâviyesi'nin Câmii'nde yevmî iki akçe ile hatîb olan Seyyid Mehmed fevt mahlûlünden Seyyid İsmail'e kadısı Seyyid İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. 20 Cemâziye'l-âhîr sene 1187.

²⁸⁴ Abdullah Ekinci, "Türbeler ve Ziyaretgâhlar", Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dinî Hayat (Edt. Yusuf Ziya Keskin), TDV. Yay. , Ankara 2011, s. 190.

²⁸⁵Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1088, s. 56; 1090, s. 116, 130; 1084, s. 106; 1096, 264, 265, 266, 268; 548, s. 99; 1118, s. 79; 550, s. 49.

9-Ruha'da Culab Nahiyesi'nde Hazreti Cabir el-Ensari Zâviyesi'nin Câmiî'nde yevmî yedi akçe ile imâm olan Seyyid İsmail zümre-i avâm vecihle nâlâyık ve nâ-müstehak iken hilâf-ı inhâ bir takrifle üzerine berât ittirub târik-i hizmet olmakla ref'inden Seyyid Mehmed'e bir akçe nâibi Hacı Abdülkerim Halilzâde arzıyla tevcih buyruldu. 12 Cemâziye'l-âhîr sene 1189.

10-Ruha'da Culab Nahiyesi'nde Hazreti Cabir el-Ensari Zâviyesi'nin Câmiî'nde yevmî iki akçe ile hatib olan Seyyid İsmail zümre-i avâm vecihle nâ-ehil ve nâ-müstehak olmakla ref'inden,,, Seyyid Mehmed'e bir akçe nâibi Hacı Abdülkerim Halilzâde arzıyla tevcih buyruldu. 12 Cemâziye'l-âhîr sene 1189.

11-Ruha'da Mudar Nâhiyesi'nde merhûm Cabiru'l-Ensari Hazretlerinin Câmi-i Şerîfî'nin Vakfı'nın evlâda meşrû olub evlâd-ı vâkıfdan Seyyid İsmail Câmi-i mezbûrede yevmî yedi akçe imâm ve iki akçe hitâbete mutasarrıf olub defî îcâb ider hali yoğ iken ecânibdenve sîpâhiyândan Seyyid Burhan Seyyid Mehmed'in ref'inden kendi üzerine imâmet ve hitâbeti berât ittirub ciheteyn-i mezkûretni Seyyid İsmail'e tevcih ve ibkâ mütevellîsi Seyyid İsmail arzıyla tevcih buyruldu. 28 Cemâziye'l-evvel sene 1191.

12-Ruha muzâfâtından Culab Nahiyesi'nde Hazreti Cabiru'l- Ensari Zâviyesinin Câmiî'nde yevmî iki akçe ile hatib olan Seyyid Mehmed Budak câmide hatib olub hizmetinde kusuru yoğ iken aherden İsmail nâm kimesne Seyyid Mehmed Budak ref'inden berât ittirub gadr-ı küllî mezkûr Seyyid İsmail avâm taifesinden olmakla ref'inden sâhib-i evvel mezbûr Seyyid Mehmed'e nâibi Hüseyin arzıyla tevcih. 12 Receb sene 1192.

13-Ruha mazfâtından Culab Nahiyesi'nde hazreti Cabiru'l- Ensari Zâviyesinin Câmiî'nde yevmî yedi akçe ile imâm olan Seyyid Mehmed Budak mutasarrıf olub hizmetinde kusuru yoğ iken aherden İsmail üzerine berât ittirub mezbûr Seyyid İsmail'in ref'inden sâhib-i evveli merkuma nâibi Hüseyin arzıyla tevcih. 12 Receb sene 1192.

14-Ruha'da Culab Nahiyesi'nde Hazreti Cabiru'l-Ensari Zâviyesi'nin Câmi-i Şerîfî'nde yevmî yedi akçe ile imâm ve yevmî iki akçe ile hatib olan Seyyid İsmail mutasarrıf iken ecânibden,,, Mehmed Budak nâm kimesne üzerine berât ittirub merkuma gadr-ı küllî olundugunu haber vermeleriyle mezbûr Seyyid Mehmed Budak ref'inden sâhib-i evvel Seyyid İsmail'e kadısı İsmail arzıyla ibkâ buyruldu. 18 Cemâziye'l-evvel 1195.

15-Ruha'da Kazâsı'nda Culab Nahiyesi'nde Cabiru'l-Ensari Karyesi'nde Câmi-i Şerîfî'nde yevmî yedi akçe ile imâm ve yevmî iki akçe ile hatib olan Seyyid Mehmed Budak mutasarrıf olub bir-vecihle azli îcâb ider nesne yoğ iken mütevellîsi olan,,, taifesinden İsmail nâm kimesne nâ-ehil nâ-müstehakdır deyu mahallinde meclis-i şer'de haber verdiklerinden ciheteyn-i mezkûretni merkum İsmail ref'inden sâhib-i evvel Seyyid Mehmed Budak'a nâibi Seyyid Hacı Abdurrahim arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1196.

16-Ruha'da Culab Nahiyesi'nde Cabirü'l-Ensari Karyesi Câmiî'nde yevmî yedi akçe ile imâm ve yevmî iki akçe ile hatib olan es-Seyyid Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden es-Seyyid eş-Şeyh Abdülkerim'e bâ-berât tevcih buyruldu. 16 Şevvâl sene 1204.

17-Ruha'da Cabirü'l-Ensari nâm karye câmiinde mü'ezzin olmayub üç akçe ile Seyyid Yunus'a kadısı Salih arzıyla tevcih. Cemâziye'l-evvel sene 1234.

18-Ruha'da Canbirü'l-Ensari nam karye câmiinde ferrâş lâzım olmakla iki akçe ile Seyyid Yusuf'a kadısı Salih arzıyla tevcih. Cemâziye'l-evvel sene 1234.

19-Ruha'da Canbirü'l-Ensari nam karye câmiinde yedi akçe ile imâm ve hatîb olan Seyyid Ebubekir bî-berât olmakla kadısı Salih arzıyla tevcih. Cemâziye'l-evvel sene 1234.

20-Ruha'da Cabirü'l-Ensari nâm karyede Câmiî'nde yevmî yedi akçe vazîfe ile imâm olan Seyyid Şeyh Abdülkerim fevt mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Şeyh el-Hâc Mustafa'ya bin Seyyid Mustafa arzıyla kaydı mûcibince tevcih. Şevvâl sene 1250.

21-Ruha Kazâsı'na tabi Cabirü'l-Ensar Karyesi'nde câmiinde yevmî iki akçe vazîfe ile ferrâş olan Yunus müddet-i vafireden beru fevt mahlûlünden Seyyid Şeyh el-Hâc Mustafa ibn- Şeyh el-Hâc Abdülkerim'e tevcih olunmka babainda Seyyid Mustafa arz itmekle kuyuda müracaa olunduk da Câmi-i Şerîf-i mezbûrun vazîfe-i mersûmesiyle ferrâşlığı Seyyid Yunus üzerinde iken fevt olmakla mahlûlünden Safer 1174 tarihinde mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed'e tevcih olunub el-yevm tarih-i atîk ile ferrâşlık-ı mezkûre mezbûrun üzerinde kaldığı askeri ruznâmçesinden derkenâr olmakla ber-vech-i elli beş? ferrâşlık-ı mezkûre ,, merkur Seyyid Şeyh el-Hâc Mustafa'ya tevcih buyruldu. Şevvâl sene 1250.

17. 5. Emir Mencek Zâviyesi:

Bânisinin Mencek bin Abdullah el-Eşrefi olduğunu aynı kişinin H. 775/ M. 1374 tarihli vakfiyesinden öğrenmekteyiz. Söz konusu vakfiyede; "*Ruha şehrinde binâ eylediği ve mahallinde Semmü'l-Mevt nâmile ma'rûf ve müştehir zâviye-dir kapusunun biri şimâl canibine açılır kemerleri,, tavanlı odaları ve karşılıklı kapuları ve iki sofa ve bir havzu muhtevidir.* " cümleleri ile zâviye tasvir edilmiştir.²⁸⁶ Atama kayıtlarında ise zâviye bünyesinde bir mutfak ve daha önce değinildiği gibi mescidin bulunduğu anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları²⁸⁷:

1-Ruha'da Mencek Evkafına mutasarrıf Veli ve Ahmed'e tecdid. Zilka'de sene 1108.

2-Ruha'da Emir Mencek Evkafı izdiyâdından dokuz akçe ile duâgûy İbrahm'e tecdid. Receb sene 1111.

3-Ruha'da Emir Mencek Zâviyesinin dört akçe ile kâtibi Seyyid İbrahim fevtinden Şeyh Mehmed'e inâyet. Şa'bân sene 1120.

²⁸⁶ VGMA, Defter 590, s. 123, sıra. 114.

²⁸⁷ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1140, s. 311; 1160, s. 185; 1139, s. 51; 1088, s. 50, 54, 58; 1139, s. 52; 1088, s. 60; 1090, s. 117, 118, 119, 120, 129; 1087, s. 27; 1093, s. 90; 1084, s. 106; 1158, s. 259; 1094 266; 1095, s. 167, 171; 565, s. 215; 545, s. 56; 1118, s. 74, 78.

4-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'nın evlâdiyet üzere bir buçuk akçe ile duâgûyu Seyyid Sadeddin Halife'ye tecdîd. Şevval sene 1143.

5-Ruha'da Emir Mencek Zâviyesi'nde üç akçe ile babası Seyyid Mehmed mahlûlünden şeyh-i matbah olan Seyyid İsmail'e tecdîd. Şevval sene 1143.

6-Ruha'da Mencek Zâviyesi Evkafı'ndan almak üzere üç akçe ile şeyh-i matbah ve yine bir akçe ile Karacurun kâtibi İsmail asitânede fevt Şeyh Muhammed'e inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1145.

7-Ruha'da Mencek Evkafı'nın izdiyâdından almak üzere dokuz akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf İbrahim bilâ-veled fevt Hafız Ömer Cabir'e inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1146.

8-Ruha'da Mencek Evkafı'ndan almak üzere ber vech-i meşrûta iki akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Seyyid İbrahim fevt Seyyid Hüseyin bin Seyyid Celaledin'e inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1146.

9-Ruha'da Mencek Evkafı'ndan almak üzere ber vech-i meşrûta üç akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Seyyid İbrahim fevt evlâd-ı vâkıf-ı mezbûr Seyyid Hüseyin bin Seyyid Celaledin'e inâyet. Rebîü'l-evvel sene 1146.

10-Ruha'da Mencek Zâviyesi Evkafı izdiyâdından almak üzere dokuz akçe duâgûy vazîfesine İbrahim mahlûlünden mutasarrıf olan Ömer Hafız Cabir ferağından Ali'ye kadısı el-Hâc Osman arzıyla buyruldu. Safer sene 1150.

11-Ruha'da Emir Mencek Zâviyesi ve Câmi-i Kebîr Vakıfları'nın yevmî dörder akçe ile nâzırları olan Seyyid Halil mahlûlünden babası Feyzullah'a kadısı Muhammed arzıyla inâyet. 27 Cemâziye'l-âhîr sene 1154.

12-Ruha'da Emir Mencek Zâviyesi'nin dört akçe ile nâzırı olan Seyyid Feyzullah fevt olmakla el-Hâc Lütfullah'a kadısı Seyyid Abdulkерim arzıyla buyruldu. Receb sene 1154.

13-Ruha'da Emir Mencek Vakfı'nın iki akçe ile Şeyh Mehmed refinden ve Seyyid Mehmed mahlûlünden ber-vech-i duâgûy mutasarrıf Seyyid Hasan Abişe? ve evlâd-ı vâkıf Halil'e bâ-berât. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

14-Ruha'da Emir Mencek Zâviyesi'nin nâzırı Hacı Lütfullah'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

15-Ruha'da Emir Mencek Vakfı'nın evlâdiyet üzere üç akçe duâgûy Emrullah'a tecdîd. Ramazân sene 1168.

16-Ruha'da Emir Mencek Vakfı'nın iki akçe ile vâiz Seyyid Celaledin'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

17-Ruha'da Emir Mencek Vakfı'nın dört akçe ile kâtibi Seyyid Hasan'a tecdîd. Ramazân sene 1168.

18-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'nın evlâdiyet-i meşrûtiyet izdiyâd-ı vakıftan dokuz akçe duâgûy mutasarrıf Seyyid İbrahim mahlûlünden muğayyir-i ? şart-ı vâkıf Hafız Cabir hilâh ,, Ali nâm kimesne kasr-ı yed idüb bâ-arz-ı mütevellî Seyyid Hasan mebûranın refinden ve zâyi'den müceddeden evlâdına Emine,,, nam Hatun'a ibkâ ve tevcîh buyruldu. Ramazân sene 1168.

19-Ruha'da Emir Mencek Mesicid'nde iki akçe ile müezin Osman mahlûlünden bâ-arz-ı mütevellî Seyyid Hüseyin mezbûr mahlûlünden Seyyid bin Celaled-din'e tevcih. Ramazân sene 1168.

19-Ruha'da vâki' Emir Mencek Evkafı'ndan almak üzere evlâdiyet ve meşrûtiyet yevmî beş akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Seyyid Hasan fevt olub yeri halî olmakla evlâd-ı vâkıftan Emnillah? Hatun'a tevcih ricâsına mütevellîsi Seyyid Hasan zide kadruhu arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

21-Ruha'da Emir Mencek Vakfı'ndan almak üzere evlâd-ı vâkıftan üç akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf Şerîfe Emetullah Hatun'a berât mûcibince tecdid. Gurre-i Zilka'de sene 1172.

22-Ruha'da Emir Mencek Vakfı'nın evlâdiyet-i meşrûtiyet üzere dokuz akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf Şerîfe Emetullah Hatun'a berât-ı atik mûcibince tecdid. Gurre-i Zilka'de sene 1172.

23-Ruha'da Emir Mencek Vakfı'nın evlâdiyet-i meşrûtiyet üzere yevmî beş akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf Şerîfe Emetullah Hatun'a berât mûcibince tecdid. Gurre-i Zilka'de sene 1172.

24-Ruha'da Emir Mencek Vakfı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile nâzır-ı nüzzârı olan el-Hâc Lütü Halife fevt olub mahlûlünden sulbî kebîr oğlu Seyyid Abdulvahhab Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Cemâziye'l-evvel sene 1173.

25-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'nda yevmî iki akçe duâgûy vazîfesi evlâda meşrûta iken ecânibden es-Seyyid İbrahim berât itturub gadr-ı küllî itmekle ref'inden Seyyid Ahmed'e mütevellîsi Seyyid Hasan arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1182.

26-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Halil fevt mahlûlünden evlâd-ı vâkıftan Seyyid Abdulkadir'e mütevellîsi Seyyid Hasan arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1182.

27-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan üzere yevmî iki akçe ile vâiz olan Seyyid Selim Hasan ferağından Seyyid Ahmed'e bâ-berât tevcih buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1186.

28-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile kâtibi olan Seyyid Hasan fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Hüseyin'e mütevellîsi Seyyid Hüseyin arzıyla tevcih buyruldu. Şa'bân sene 1186.

29-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'nın evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere yevmî dokuz akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan evlâd-ı vâkıftan Şerîf Emirullah fevt mahlûlünden evlâd-ı vâkıftan Seyyid Ahmed'e mütevellîsi Seyyid Hasan arzıyla tevcih buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1187.

30-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'nın evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere ber-vech-i duâgûyu yevmî beş akçeye mutasarrıf olan evlâd-ı vâkıftan Şerîf Emirullah fevt mahlûlünden evlâd-ı vâkıftan Seyyid Ahmed'e mütevellîsi Seyyid Hasan arzıyla tevcih buyruldu. Rebî'ü'l-âhîr sene 1187.

31-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan almak üzere dokuz akçe ile duâgûy mutasarrıfı olan Seyyid Ahmed'e tecdid. Rebîü'l-evvel sene 1187.

32-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf Seyyid Ahmed'e. Receb sene 1188.

33-Ruha'da Emir Mencek Zâviyesi Vakfı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile kâtibi olan Seyyid Hüseyin bilâ-veled fevt mahlûlünden biraderi Müftüzâde es-Seyyid Mustafa'ya kadısı Seyyid Mustafa arzıyla tevcih buyruldu. 4 Zilka'de sene 1192.

34-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan almak üzere evlâdiyet ve meşrûtiyet üzere yevmî dokuz akçe duâgûy vazîfeye mutasarrıf olan Seyyid Ahmed ferağından oğlu Seyyid Mehmed'e bâ-berât tevcih. Rebîü'l-evvel sene 1200.

35-Ruha'da Emir Mencek Vakfı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile nâzır-ı nüzzârı olan duâgûy Seyyid Abdulmevahib ferağından karındaşı oğlu Seyyid Lütfullah'a bâ-berât tevcih. Rebîü'l-evvel sene 1200.

36-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile nâzır-ı nüzzâr olan Seyyid Lütfullah fevt mahlûlünden Seyyid Abdulvahhab'a nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 26 Zilhicce sene 1202.

37-Ruha'da Emir Mencek Zaviyesi Evkafı'ndan almak üzere yevmî dokuz akçe ve ber-vech-i duâgûy mutasarrıf olan Seyyid Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Abdullah'a nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 3 Muharrem sene 1203.

38-Ruha'da vâki' Emir Mencek Zâviyesi Evkafı'nın yevmî dört akçe ile kâtibi olan Müftizâde Seyyid Mustafa Vehbi bilâ-veled fevt mahlûlünden karındaşı Seyyid Fazlullah,,, nâibi Seyyid İshak arzıyla tevcih buyruldu. 2 Cemâziye'l-âhîr sene 1213.

39-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe vazîfeye ber-vech-i duâgûy mutasarrıf olan Seyyid Abdulkadir ferağından Halil bin Hacı Mehmed'e mezbûr Seyyid Abdulkadir'in ferağından merkum Halil'e bâ-berât tevcih buyruldu. 20 Cemâziye'l-âhîr sene 1219.

40-Ruha'da Emir Mencek Zâviyesi'nin üç akçe ile şeyh-i matbah olan Mahmud fevtinden oğlu Seyyid İsmail'e inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1227.

41-Ruha'da Emir Mencek vakfına iki akçe ile nâzır olan Seyyid Hüseyib'e tecdid. Zilka'de sene 1231.

42-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan iki akçe ile vâiz Seyyid İbrahim'e tecdid. Zilka'de sene 1231.

43-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan almak üzere üç akçe ile evlâdiyet üzere duâgûy Seyyid İbrahim'e tecdid. Zilka'de sene 1231.

44-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'ndan bir buçuk akçe ile meşrûtiyet üzere duâgûy olan Sadeddin'e tecdid. Zilka'de sene 1231.

45-Ruha'da Emir Mencek Evkafı'nın meşrûtiyet üzere iki akçe ile duâgûyu Seyyid Abdullah fevtinden akrabasından Seyyid İbrahim'e bâ-berât tevcih. Zilka'de sene 1231.

46-Ruha'da Emir Mencek Zâviyesi Evkafı'nın iki akçe ile câbisi olan İbrahim fevtinden Mahmud'a nâibi Süleyman arzıyla tevcih. Zilka'de sene 1231.

17. 6. Hekim Dede Zâviyesi:

Hekim Dede Mahallesi'nde olan yapı cami ve türbe ile aynı mekânda yer almaktadır. Cami kapısının doğusunda yer alan H. 1043/ M. 1634 tarihli kitabede buranın harap olduğu ve Ahmed oğlu Bayram Bey tarafından tamir edildiği yazılıdır.²⁸⁸ Aşağıda yapıya ilişkin olarak verilen atama kayıtlarında burada görev yapmak üzere türbedâr ve zâviyedârın atandığı görülmektedir.

Atama kayıtları²⁸⁹:

1-Ruha'da Hekimdede Zâviyesi'nin bir akçe ile türbedârı Molla Mehmed fevt olup zâviye-i mezkûrenin eb-an-ceddin türbedârı evlâdından Şeyh Üveys Halîfe'ye arz verilub berât için gelur iken zâyî' olup aherden İsa bir takrible kendi ismine berât itturub lakin berât ibrâz itmeyub mezbûr Şeyh Üveys mutasarrıf olup ,, Üveys dahi fevt olup türbedârılık-ı mezbûr İsa'nın ref'inden merkur Şeyh Üveys'in fevtinden sulbî kebîr oğlu Muhammed Halîfe'ye mahal ve eb-an-ceddin kendi cihetleri olmakla kadısı Mustafa arzıyla buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1153.

2-Ruha'da Hekimdede Zâviyesi'nin bir akçe ile türbedârı Mehmed fevt olduk da ecânibden İsa kendi üzerine berât itturub lakin yedine virilen berât itmeyub cihet-i mezkûreye Şeyh Üveys mutasarrıf iken fevt olmakla mutasarrıf-ı evvel Ömer'in sulbî oğlu Mahmud var iken mezbûr Şeyh Üveys oğlu mezbûr Muhammed babası fevtinden ve İsa ref'inden üzerine berât itturub merkur Mahmud'a gadr-ı itmekle türbedârılık-ı mezbûr Mahmud'un babası ciheti olup merkur Muhammed'in ref'inden kadısı es-Seyyid Abdulkerim arzıyla buyruldu. Zilhicce sene 1153.

3-Ruha'da Hekimdede Zâviyesi'nin babası Ömer mahlûlünden bir akçe ile türbedârı Mahmud'a tecdîd. Receb sene 1168.

4-Ruha'da Hekimdede Zâviyesi'nin bir akçe ile türbedârı olan Mahmud Halîfe'ye tecdîd. Gurre-i Cemâziye'l-âhîr sene 1173.

5-Ruha'da Hekimdede Zâviyesi'nide yevmî bir akçe ile türbedâr olan Şeyh Mahmud alîl ve sâhib-i firâş olduğu civarında olan musinn?, ihtiyarları merreten huzur-ı şer'de haber vermeleriyle zâviye-i mezbûre perişân ve parekende olmakla ref'inden Şeyh Seyyid Müslüm'e Suruç nâibi Şeyh Mehmed arzıyla tevcih buyruldu. 2 Cemâziye'l-âhîr sene 1191.

6-Ruha'da Hekimdede Zâviyesi'nin ber-vech-i hasbî zâviyedârlığına mutasarrıf olan Seyyid Şeyh Müslüm fevt mahlûlünden sulbî oğlu Seyyid Şeyh Beşe bin Seyyid Şeyh Müslüm'e yedinde olan babası berâtı mûcibince istid'â itmekle tevcih buyruldu. 23 Safer sene 1231.

²⁸⁸Kürkçüoğlu, a. g. e. , s. 107.

²⁸⁹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1088, s. 59; 1090, s. 116, 129; 1096, s. 265; 568, s. 237.

17. 7. İmam Bakır Zâviyesi:

Atama kayıtlarında Harran'da olduğu belirtilen zaviyeye ilişkin olarak iki adet atama kaydı mevcut olup, aşağıda verilmiştir.

Atama kayıtları²⁹⁰:

1-Ruha'da Harran Nahiyesi'nde İmam Bakır Zâviyesi'nde nim akçe ile mütevellî Şeyh Ali fevtinden Şeyh Hüseyin'e kadısı Seyyid Ahmed arzıyla tevcih. Cemâziye'l-âhîr sene 1227.

2-Ruha Kazâsı'nda Harran karyesinde medfûn Şeyh Mehmed Bakır kuddisse sirruh hazretleri evkaf-ı şerîfinin tevliyet ve zâviyedârhlığına Ömer ve Musa ibney Şeyh Mustafa nâm karındaşlar eb-an-ceddin mutasarrıflar olup ancak yedlerinde berâtları omadığından bazı kimesneler müdâhalelerine binaen merkûmanın yedlerine müceddeden berât-ı şerîf virilmek ricâsına kaza-yı mezbûr nâibi Seyyid Mustafa arz itmeğin salîfü'z-zîkir Ruha Kazâsı'nda Şeyh ,, Harran Karyesi kurbunda İmam Mehmed Bakır Türbesi Vakfı'ndan almak üzere yevmî bir akçe ile ber-vech-i meşrûta yevmî nim akçe vazîfe ile vakfın tevliyeti bin yüz elli tarihinde Şeyh Abdullah bin Şeyh Hasan'a babası mahlûlünden tevcih olunmak ba'de yüz seksen üç tarihinde dahi tahriren berât virilmiş olduğu askeri ruznâmçesinin hilâfına bir kayıd bulunmadığı Anadolu Muhasebesi aklâm-ı saire ,, hümâyûn başka başka ,, , bilâ-veled fevt vâki ise şartıyla mahlûlünden tevcih buyruldu. İ'tâ olunmak deyu 9 Rebîü'l-evvel sene 1249 günü tarihinde sadır olan fermân-ı âli, maliye tarafından cihât ahz olunduğunun ruus-ı hümâyûn tarafından hıfz olunmakla vech-i meşrûh üzere tevliyet ve türbedarlık-ı mezkûre müteveffâ-yı mezbûrun mahlûlünden merkûmana tevcih ve berâtları i'tâ olunmak için ruus-ı hümâyûn tarafının askeri ruznâmçecisine ilmühaber kaimesi virilmekle ,, ilmühaber kâimesi tevliyet ve türbedarlık-ı mezkûre müteveffâ-yı mezbûrun mahlûlünden merkuman Ömer ve Musa ibney Şeyh Mustafa nâm karındaşlara ber-vech-i iştiraken tevcih buyruldu. 21 Zilhicce sene 1249.

17. 8. Meczumin Mahallesi Zâviyesi:

Bu yapı ile ilgili olarak iki adet atama kaydı mevcut olup, bu kayıtlarda zâviyenin Ruha haricinde olduğu belirtilmektedir. Burada sur harici denilmek istenildiği düşünülmektedir. Zira aynı ibare Dergezenli Mahallesi için de kullanılmıştır.

Atama kayıtları²⁹¹:

1-Ruha hâricince Meczumin Mahallesi Zâviyesi Evkafı'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile mütevellîsi olan Hüseyin bilâ-veled fevt mahlûlünden Hacı Hasan'a nâibi Halilzâde Abdülkerim arzıyla tevcih buyruldu. 4 Cemâziye'l-âhîr sene 1189.

²⁹⁰ Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1118, s. 74; 550, s. 48.

²⁹¹Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1096, s. 264, 265.

2-Ruha hâricinde Meczumin Mahallesi Zâviyesi'nin yevmî dört akçe ile mütevellisi olan mütevellî Hacı Hasan fevt mahlûlünden kebîr oğlu Süleyman'a kadısı Hafız İsmail arzıyla tevcih buyruldu. 14 Cemâziye'l-evvel sene 1191.

17. 9. Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi:

Eyyubîler döneminde inşa edildiği rivayet edilen zâviye²⁹²; bünyesinde cami, türbe, imâreti ve anbarı barındıran ve buralarda görev yapan kişilere görevleri mukabilinde belirli bir ücret ile bu masrafların karşılanması için şehrin muhtelif yerlerinde yer alan dükkân, değirmen, bağ, bahçe gibi akarâta sahip olan bu vakıf şehrin büyük vakıflarından birisidir. Bu yapısıyla külliye şeklinde inkişâf eden ve Padişahlar ile diğer vakıflar tarafından tahsisâtlar yapılmak suretiyle gelirleri artan vakfa ait müstakil bir vakfiye bulunmamaktadır. 1518, 1523 ve 1540 tarihli tahrirlerde Hasan Padişah Vakfı'ndan olduğu kaydedilen bu zâviyeye Kanuni Sultan Süleyman tarafından İran seferi dönüşünde, daha önce mâlikane-divânî sistemine göre vergilendirilen ve hasılatının ¼'ü bu vakfa geri kalanı tımara verilen Şeyhçoban Köyü ile Humsviran ve Gâvurviran mezraalarının tamamı vakfedilmiştir. ²⁹³ Aşağıda verilen atama kayıtlarında da görüleceği üzere bir hayli kalabalık bir personel mevcudunun anlaşıldığı zâviyede İbrahim Halebî, dersiyesi, hadis öğrenimi gibi eğitimsel faaliyetler yapıldığı bunun yanında burada şeyhlerin ve derişlerin bulunduğu ve personele verilmek üzere yemek pişirildiği de anlaşılmaktadır.

Atama kayıtları²⁹⁴:

1-Ruha'da Mevlûd-i Halil Zâviyesi Vakfı'nda Seyyid imâm Hacı Ali fevt yerine Seyyid Abdurrahman mahaldır deyu müteveffâ-yı mezbûrun berâtı mûcibince inâyet. Rebî'ü'l-evvel sene 1102.

2-Ruha'da Mevlûd Zâviyesi'ne duâgûy Ebubekir'e tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

3-Ruha'da Mevlûd Zâviyesi'ne duâgûy Ebubekir'e tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

4-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'na duâgûy ve ,,,, , vaaz etmek şartıyla Abdurrahman inâyet buyruldu. Receb sene 1104.

5-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile duâgûy Mustafa'ya tecdîd. Şa'bân sene 1104.

6-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman şeyh Mustafa'ya tecdîd. Şa'bân sene 1104.

²⁹²Tenik, a. g. m. , s. 203.

²⁹³Turan, a. g. e. , s. 179.

²⁹⁴Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184; 1140, s. 310, 311, 312, 313; 1160, s. 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191; 1139, s. 51; 1160, s. 192, 191; 1119, s. 89, 90, 91; 1128, s. 11; 1139, s. 51; 1088, s. 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59; 1090, s. 117, 118, 119, 120, 121, 124; 1158, s. 259, 260; 1090, s. 126, 127, 129, 131; 1117, s. 35, 36, 37; 1087, s. 27; 1158, s. 259; 1084, s. 107; 1096, s. 265, 266, 267, 270; 1095, s. 169, 170, 171; 565, s. 214, 215; 545, s. 55; 1118, s. 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79; 549, s. 52.

7-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Makamı'nda ferrâş Süleyman'a tecdîd. Şa'bân sene 1104.

8-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan üç akçe ile duâgûy Seyyid Ahmed'e tecdîd. Şevvâl sene 1108.

7-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman'da bir akçe ile şeyh Mustafa fevt oğlu Seyyid Ali'ye inâyet. Zilhicce sene 1108.

8-Medine-i Ruha'da Mevlûd-i Halil Zâviyesi'nde beş akçe duâgûya mutasarrıf Ali'ye atık berâtı tecdîd. Şa'bân sene 1109.

9-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan dört akçe ile anbarcı Ahmed'e atık berâtı tecdîd. Cemâziye'l-sâni sene 1110.

10-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi Vakfı izdiyâdından iki akçe ile duâgûy Fahreddin mahaldır deyu kadısı Ali arzıyla. Receb sene 1111.

11-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'nın kemâl-ı müsaadesi olmakla Şeyh Ahmed duâgûy olmak üzere bir akçe ile mahaldır deyu mütevellisi Şeyh Ahmed. Muharrem sene 1112.

12-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'nın nim akçe ile cüz-hân Seyyid Abdurrahman rızâsıyla Şa'bân'a fârîğ olub inâyet. Safer sene 1112.

13-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'nın yevmî iki akçe ile cüz-hân Osman rızâsıyla oğlu Hasan Halîfe'ye fârîğ olub inâyet buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1112.

14-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'nın izdiyâdından almak üzere Seyyid Abdullah'a bâ-arz-ı mütevellî inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

15-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Zâviyesi matbahında bir akçe ile tabbâh Mustafa ferağından damadı Hacı Ömer'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

16-Ruha'da Halilu'r-Rahman Zâviyesi'nde üç akçe ile şeyh Ahmed fevt Hacı Ömer'e inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1115.

17-Ruha'da Mevlûd-i Halillu'r-Rahman Zâviyesi'nde Molla Muhammed vazîfesi dimekle ma'rûf üç akçe ile duâgûy Ebubekir'e tecdîd. Şa'bân sene 1115.

18-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi'ne dört akçe ile Kukuzâde vazîfesi deyu duâgûy Ebubekir'e tecdîd. Ramazân sene 1115.

19-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi'ne dört akçe ile duâgûy Ebubekir'e tecdîd. Ramazân sene 1115.

20-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman muhâsibi Ahmed'e berâtı mûcibince tecdîd. Muharrem sene 1116.

21-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'nda üç akçe ile duâgûy Hacı Abdullah fevt Ömer'e inâyet. Zilka'de sene 1116.

22-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman şeyhi Şeyh Seyyid Ali'ye on akçe ile tecdîd buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1117.

23-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam makamında ferrâş Şeyh Süleyman marîz olub iktidarı olmamakla oğlu İshak Halîfe'ye kadısı Hasan arzıyla. Rebî'ü'l-evvel sene 1117.

24-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'nda noktacı Abdurrahman ferağından Abdullah'a inâyet. Receb sene 1117.

25-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Vakfı'ndan bir akçe ile cüz-hân Abdurrahman ferağından oğlu Abdulhay'a inâyet kadısı Hüseyin arzıyla. Şevvâl sene 1117.

26-Ruha'da Hazreti Mevlûd-i Halilu'r-Rahman'da bir akçe ile duâgûy Abdurrahman fevt Mahmud'a inâyet. Şevvâl sene 1117.

27-Ruha'da Hazreti Mevlûd-i Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Evkafı'ndan zâviyesinde beş akçe ile izdiyâd-ı vakıftan almak üzere vâiz ve nâsih eylemek şartıyla duâgûy Abdurrahman fevt Muhammed Efendi'ye kadısı Muhammed arzıyla. Zilhicce sene 1117.

28-Ruha'da Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan üç akçe ile duâgûy Ali ferağından oğlu Seyyid Ahmed'e kadısı Hüseyin arzıyla. Zilhicce sene 1117.

29-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'nda üç akçe ile duâgûy Ali ferağından oğlu Seyyid Ahmed'e kadısı Hüseyin arzıyla. Zilhicce sene 1117.

30-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman mü'ezzini Hacı Muhammed fevt Bekir'e iki akçe ile kadısı Hasan arzıyla. Safer sene 1118.

31-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Zâviyesi Evkafı'ndan almak üzere bir akçe cüz-hân Abdurrahman fevt Feyzullah'a kadısı Muhammed arzıyla. Safer sene 1118.

32-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Zâviyesinin bir buçuk akçe ile câbisi Seyyid Hacı Ömer'in vazîfesi kalil olmakla beş buçuk daha kadısı Muhammed arzıyla buyruldu. Şa'bân sene 1118.

33-Ruha'da Hazreti İbrahim Mevlûd-i Şerîfleri'nde on akçe ile Şeyh Mustafa refinden Şeyh Ali'ye kadısı Muhammed arzıyla. Şa'bân sene 1118.

34-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile duâgûy Şeyh Mustafa ferağından Şeyh İshak'a kadısı Muhammed arzıyla. Şa'bân sene 1118.

35-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan dört akçe ile câbi Seyyid Ömer fevtinden oğlu Seyyid Haşim'e kadısı Altıparmak Receb arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1120.

36-Ruha'da Zâviye-i Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafı'nın müsaadesi olmakla zevâyid-i vakftan İshak Halîfe'ye yevmî beş akçe haftada üç gün muhaddis olmak şartıyla kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1124.

37-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi Evkafı'ndan beş akçe Ahmed'e kadısı Muhammed arzıyla. Şa'bân sene 1124.

38-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan üç akçeye mutasarrıf Ebubekir ferağından Ahmed'e kadısı Muhammed arzıyla. Şa'bân sene 1124.

39-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'ndan iki akçe ile cüz-hân Halil'e tecdîd. Zilka'de sene 1124.

40-Ruha'da Hazreti Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafı'nın üç akçe ile pazara giden Murteza'ya tecdîd. Zilhicce sene 1124.

41-Ruha'da vâki' Hazreti Mevlûd-i Halilu'r-Rahman salavâtullahu ale'n-nebiyina ve aleyh hazretlerinin Makam-ı Şerîfi'nde yevmî iki akçe ile taşra ferrâşî olan Şeyh ,, fevt sulbî oğlu el-Hâc Mehmed'e atik mersûmesiyle kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Muharrem sene 1137.

42-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Hazretleri'nin Evkafî'nda İbrahim Çelebi vazîfesiyle dimekle ma'rûf iki akçe vazîfe ile Halil ferağından oğlu Seyyid Abdurrahman'a bâ-berât-ı atik inâyet buyruldu. Şa'bân sene 1137.

43-Ruha'da Hailu'r-Rahman Makamı'nda iki akçe ile mü'ezzin Ebubekir fevtinden karındaşı İbrahim'e berât-ı atik mûcibince inâyet buyruldu. Şa'bân sene 1137.

44-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi Vakfı'nın dört akçe ile matbah kâtibi olan Ömer nâ-ehil olmakla amcazâdesi Mustafa'ya kadısı İsmail arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1139.

45-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi Vakfı'nın yevmî üç akçe ile nâzırı olan Muhammed mahlûlünden Şeyh Receb'e kadısı Seyyid Osman arzıyla inâyet. Zilhicce sene 1139.

46-Ruha'da Hazreti Mevlûd-i Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam Evkafî'nda dört akçe ile muhasebeci olan Ahmed kasr-ı yedinden oğlu Numan'a kadısı Muhammed arzıyla inâyet. Cemâziye'l-evvel sene 1142.

47-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi'ne üç akçe ile babası Ramazan mahlûlünden mutasarrıf Halil'e berât mûcibince tecdîd inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1143.

48-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafî'nın beş akçe ile ferrâşî Mehmed mahlûlünden mü'ezzin olan Mustafa'ya berât mûcibince tecdîd inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1143.

49-Ruha'da Hazreti İbrahim Makamı'nda üç akçe ile babası Şeyh Mustafa ferağından şeyh olan Şeyh Muhammed'e tecdîd. Şevval sene 1143.

50-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafî'nda dört akçe ile babası Ahmed ferağından muhâsib olan Numan'a tecdîd. Şevval sene 1143.

51-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti İbrahim Halilullah ,, ale'n-nebiyinâ ve aleyh makam-ı mübarekelerinde eyyâm-ı mübarekede? yevmî beş akçe ile derûn ferrâşî olan Hacı İshak kasr-ı yedinden sulbî oğlu İbrahim'e kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Şevval sene 1143.

52-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Evkafî mahsûlünden almak üzere üç akçe duâgûy Molla Muhammed vazîfesine Ebubekir ferağından mutasarrıf olan Ahmed'e bâ-berât-ı atik tecdîd buyruldu. Şevval sene 1143.

53-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafî'nda babası el-Hâc Mehmed ferağından dört akçe ile vekil-i harc Seyyid Mustafa'ya tecdîd. Zilhicce sene 1143.

54-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman aleyhi's-selam Zâviyesi Evkafî'na iki akçe ile cüz-hân olan es-Seyyid Ahmed Halîfe ferağından sulbî kebîr oğlu es-Seyyid Hamza'ya kadısı İbrahim arzıyla berât inâyet. Şa'bân sene 1144.

55-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafî'nın babası Seyyid Ömer mahlûlünden dört akçe ile câbisi Seyyid Haşim'e tecdîd. Şa'bân sene 1144.

56-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyh hazretleri Evkafî'ndan almak üzere üç akçe ile duâgûy Seyyid Ahmed mahlûlünden karındaşı es-Seyyid İbrahim üzerinde olup mutasarrıf olmakla bâ-berât-ı atîk tecdîd. Ramazân sene 1144.

57-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi Evkafî mahsûlünden almak üzere Abdurrahman ferağından Abdulhay? vazîfesine mutasarrıf Şeyh Ramazan'a tecdîd. Şevval sene 1144.

58-Ruha'da Hazreti Mevlûd-i Halilü'r-Rahman aleyhi's-selam Evkafî'ndan almak üzere dört akçe ile noktacı Abdurrahman ferağından sulbî oğlu Abdurrahman mutasarrıf olup üzerinde olmakla bâ-berât-ı atîk tecdîd. Zilhicce sene 1144.

59-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman salavâtullahu ale'n-nebiyinâ ve aleyh hazretlerinin evkafî kurâ ve mezârî' ve musakkafât olup evkaf-ı mezkûreye bir kâtib kitâbet etmeyub ahzen? muhtaç olmakla izdiyâd-ı galle-i vakıftan almak üzere Derviş İshak kâtib-i sâni olmak bâbında kadısı Muhammed arziyla iki akçe ile müceddeden berât inâyet. Şevval sene 1145.

60-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Evkafî'ndan almak üzere üç akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Şeyh Ahmed fevt ulemâdan Hasan'a inâyet. Rebî'ül-âhir sene 1148.

61-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafî'ndan almak üzere ber-vech-i duâgûy babası Seyyid Abdullah ferağından beş akçeye mutasarrıf olan Seyyid Muhammed'e tecdîd. Rebî'ül-âhir sene 1148.

62-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Zâviyesi'nin iki akçe ile bev bâbı olan Seyyid Hasan mahlûlünden Hacı Hüseyin Halîfe'ye inâyet. Zilhicce sene 1150.

63-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman aleyhi's-selam Zâviyesi Evkafî'ndan almak üzere iki akçe ile babası Seyyid Feyzullah mahlûlünden cüz-hân Seyyid Cemaleddin Halîfe'ye berât tecdîd buyruldu. Cemaziye'l -evvel sene 1152.

64-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyhi's-selam Zâviyesi Evkafî'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile İbrahim Çelebi vazîfesine mutasarrıf Seyyid Halil fevtinden erbâb-ı istihkaktan Ali Efendi'ye kadısı Mustafa arziyla. Şevval sene 1153.

65-Ruha'da Zâviye-i Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Evkafî'nın müsaa-desi olmakla zevâid-i vakıftan almak üzere beş akçe ile haftada üç gün muhaddis olmak şartıyla el-Hâc İshak fevt olmakla sulbî oğlu Abdullah'a kadısı es-Seyyid Abdulkerim arziyla buyruldu Muharrem sene 1154.

66-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman salavâtullhi ale'n-nebiyinâ ve aleyhi's-selam Evkafî'ndan almak üzere beş akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan el-Hâc İshak fevt olmakla sulbî oğlu Abdullah'a kadısı es-Seyyid Abdulkerim arziyla buyruldu. Muharrem sene 1154.

67-Ruha'da Halilü'r-Rahman Vakfî'nın dört akçe ile nâzır-ı nüzzâr ve Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Vakfî'nın dahi dört ake ile nâzır-ı nüzzârı Mehmed Arife tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

68-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi'nde on akçe ile seccade-nişin Şeyh Mehmed'e tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

69-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi Vakfı'nın bir akçe ile mü'ezzin olan Seyyid Yusuf'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

70-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Vakfı'nın dört akçe ile muhâsibi Numan'a tecdîd. Şehr-i Şa'bân sene 1168.

71-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi'nde cüz-hân Celaleddin'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

72-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi'nde yevmî on akçe ile şeyh olan Mustafa fevt olduk da sulbî oğlu Şeyh Hacı Mehmed diyâr-ı aherede bulunmak hasebiyle meşihat-ı mezkûreyi Seyyid Mehmed ba'dehu anın dahi mahlûlünden ecânibden Mehmed ve Abdalbaki nâm kimesneler alub vazîfe-i mezkûrun iki akçesine Şeyh Hacı Mehmed ve dörder akçesine merkuman Mehmed ve Abdalbaki mutasarrıf olub mezbûr Şeyh Hacı Mehmed'e gadr-ı küllî olmakla merkuman Mehmed ve Abdalbaki'nin ref'lerinden mezbûr Şeyh Hacı Mehmed'e nâibi Seyyid Hasan Behcetî arzıyla inâyet. Zilka'de sene 1168.

73-Medine-i Ruha'da vâkî Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Hazretleri Evkafı Zâviyesi Vakfı'ndan almak üzere yevmî iki akçe vazîfe ile bevâb olan es-Seyyid Mustafa Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu Mehmed Said Halîfe'ye ferağat ve kasr-ı yed itmekle kadısı el-Hâc Mustafa Efendi arzıyla tevcih buyruldu. Muharrem sene 1169.

74-Ruha'da vâkî Hazreti Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan es-Seyyid Mustafa Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla Mehmed Fazlı Halîfe'ye ferağat ve kasr-ı yed itmekle kadısı el-Hâc Mustafa Efendi arzıyla tevcih buyruldu. Muharrem sene 1169.

75-Ruha'da vâkî Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Hazretlerinin Evkaf-ı Şerîfeleri'nde yevmî dört akçe vazîfeyle vekil-i harc olan es-Seyyid Mustafa Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla yedinde olan atık berâtı tecdîd. Muharrem sene 1169.

76-Ruha'da vâkî Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî üç akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Mehmed Said Halîfe'nin yedinde olan atık berâtı tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

77-Ruha'da vâkî Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Vakfı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ber-vech-i duâgûy mutasarrıf Hüseyin Halîfe'nin atık berâtı tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

78-Ruha'da vâkî Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî altı akçe vazîfe ile „, vazîfesine babası Mehmed mahlûlünden diğeri Mehmed ref'inden duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Mehmed Said Halîfe'nin berâtı tecdîd. Cemâziye'l-evvel sene 1169.

79-Ruha'da vâkî Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Zâviyesi Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile cüz-hân olan Seyyid Yusuf'un atık berâtı mûcibince tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

80-Ruha'da vâkî Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere yevmî üç akçe vazîfe ile ber-vech-i hasbî duâgûy olan es-Seyyid İbrahim Halîfe kendi hüsn-i rızâsıyla sulbî oğlu es-Seyyid Ali Halîfe'ye berât itmekle bâberât-ı fârîğ tevcih. Cemâziye'l-âhîr sene 1171.

81-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere üç akçe ile duâgûy olan Seyyid Şeyh Receb Halife'nin berâtı tecdîd. Safer sene 1172.

82-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere dört akçe ile muhâsib olan Numan'a. Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

83-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafı'ndan dört akçe ile muhâsebeci olan Numan Halife'ye tecdîd. Gurre-i Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

84-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî beş akçe vazîfesiyle duâgûyluk vazîfesine mutasarrıf Müslüm Halife kendi hüsn-i rızâsıyla ferağndan Abdurrahman Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih. Gurre-i Rebî'ü'l-âhir sene 1172.

85-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Evkafı'nda yevmî dört akçe ile vekil-i harc Mehmed Said Halife'ye berât-ı atık mûcibince tecdîd buyruldu. Gurre-i Cemâziye'l-âhir sene 1172.

86-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Zâviyesi Evkafı'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile bevvâb olan Mehmed Said Halife'nin berât-ı atık mûcibince tecdîd. Gurre-i Cemâziye'l-âhir sene 1172.

87-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman salvatullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyh Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf Hüseyin Halife fevt olub mahlûlünden sulbî oğlu Halil Halife'ye nâib Mehmed Said arzıyla tevcih. Safer sene 1173.

88-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere dört akçe ile müftüzâde vazîfesine mutasarrıf olan Abdulkерim fevt olub mahlûlünden sulbî oğlu Abdulfettah Halife'ye kadısı İbrahim arzıyla tevcih. Gurre-i Zilka'de sene 1174.

89-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman Câmi-i Şerîfi'ne üç akçe ile mü'ezzin olan Abdulkерim fevt olub mahlûlünden sulbî oğlu Abdulfettah Halife'ye kadısı İbrahim arzıyla tevcih. Gurre-i Zilka'de sene 1174.

90-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyina ve aleyh evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî beş akçe ile duâgûy olan Halil bilâ-veled fevt olub mahlûlünden Seyyid Ali Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Safer sene 1176.

91-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyinâ ve aleyh hazretlerinin evkafı mahsûlünden almak üzere yevmî iki akçe ile kâtib-i sâni olanlardan Derviş ishak fevt olub mahlûlünden sulbî oğlu Hacı Ahmed Halife'ye nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Şa'bân sene 1176.

92-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Vakfı izdiyâdından almak üzere beş akçe vazîfe ile muhaddis olan Hacı Hasan rızâsıyla oğlu Mehmed Mübarek Halife'ye kasr-ı yed eyediğini nâibi Ömer Efendi arz etmekle mûcibince Şeyhül-islâm Dürrizâde Mustafa Efendi Hazretleri işâret etmeleriyle işâretleri mûcibince tevcih inâyet buyruldu. Zilka'de sene 1177.

93-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafı'nın yevmî beş akçe ile câbisi olan Abdurrahman bin Hekim fevt olub mahlûlünden Ali Halife'ye bâ-arzuhal tevcih buyruldu. Rebî'ü'l-evvel sene 1178.

94-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahmanda yevmî iki akçe ile ferrâş olan Ramazan bilâ-veled fevt mahlûlünden Ahmed bin Şeyh Mehmed'e inâyet buyruldu. Şa'bân sene 1179.

95-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafî'ndan almak üzere yevmî üç akçe duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Seyyid Ali bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Receb'e nâibi İbrahim Nakibzâde arzıyla tevcih buyruldu. Cemâziye'l-âhîr sene 1182.

96-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi Evkafî'ndan almak üzere yevmî on akçe ile cüz-hân olan Mehmed fevt mahlûlünden oğulları Abdullah ve Abdurrahman'a nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1184.

97-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafî'ndan almak üzere yevmî üç akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Mehmed fevt mahlûlünden oğulları Abdullah ve Abdurrahman'a nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1184.

98-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Vakfî'ndan almak üzere iki akçe ile ferrâş olan Ahmed bin Şeyh Mehmed'in berâtı tecdid buyruldu. Cemâziye'l-evvel sene 1188.

99-Ruha'da Hazreti Mevlûd-i Halilu'r-Rahman salavâtullahi ale'n-nebiyina ve aleyh hazretlerinin makam-ı Şeriflerinde yevmî iki akçe ile taşra ferrâş olan Hacı Mehmed ferağından oğlu Seyyid Mustafa'ya nâibi Hacı Abdulkirim Hanbelizâde arzıyla tevcih buyruldu. 27 Cemâziye'l-evvel sene 1188.

100-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Vakfî'nın yevmî beş akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf Seyyid Hacı Mehmed Emin fevt mahlûlünden oğlu es-Seyyid Mustafa'ya nâibi Hüseyin Efendi arzıyla tevcih. 18 Cemâziye'l-evvel sene 1191.

101-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi Vakfî'ndan almak üzere yevmî üç duâgûy mutasarrıf olan Abdullah ve Abdurrahman mutasarrıflar iken mezbûr Abdurrahman fevt mahlûlünden hissesi oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla. 17 Zilhicce sene 1192.

102-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi Vakfî'nın yevmî üç akçe ile cüz-hân olan Abdullah ve Abdurrahman mutasarrıflar iken merkum Abdurrahman fevt mahlûlünden oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla. 17 Zilhicce sene 1192.

103-Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Vakfî'nın dahi yevmî dört akçe ile nâzır-ı nüzzârı olan Abdulvahhab ferağından Seyyid Hasan'a berât-ı atik tevcih buyruldu. Rebîü'l-evvel sene 1198.

104-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi Vakfî'na bir buçuk akçe nısf cüz-hân olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Mehmed'e nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 15 Zilhicce sene 1202.

105-Ruha'da Halilu'r-Rahman Mevlûd-i Şerîf Vakfî'ndan almak üzere bir buçuk akçeye ber-vech-i duâgûy mutasarrıf olan Mehmed bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Halil'e nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 15 Zilhicce sene 1202.

106-Ruha'da Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafî'nın yevmî dört akçe ile nâzır ve Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafî'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile nâzır-

1 nüzzâr olan Seyyid Hasan Rızâyî fevt mahlûlünden karındaşı Müftizade Seyyid Fazlullah Rızâ'ya nâibi İbrahim arzıyla tevcih. 26 Zilhicce sene 1202.

107-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafî'ndan almak üzere dört akçe ile muhâsib olan Numan fevt mahlûlünden oğlu Seyyid İbrahim'e nâibi Seyyid Hacı Mehmed Fehmi arzıyla tevcih. 26 Zilhicce sene 1202.

108-Ruha'da Halilu'r-Rahman Mevlûd-i Şerîfi Vakfî'ndan almak üzere bir buçuk akçe vazîfeye ber-vech-i duâgûy mutasarrıf olan Seyyid Halil fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Mehmed'e kadısı Seyyid Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. 25 Receb sene 1210.

109-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman hazretlerinin Zâviyesi'nin Evkafî'ndan almak üzere yevmî on akçe ile seccade nişin şeyhi olan Seyyid Şeyh Mustafa ferağından Seyyid Şeyh Hasan Halîfe'ye kadısı Seyyid Mehmed Said ba'de'l-arz Şeyhül-islâm Mevlana Seyyid Mehmed Arif Dürriâde Efendi hazretleri işâretleriyle mûcibince tevcih buyruldu. 30 Şa'bân sene 1211.

110-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Hazretlerinin Zâviyesi Evkafî'ndan almak üzere on akçe ile saccade nişin şeyhi Hasan bilâ-veled fevt mahlûlünden Seyyid Şeyh Mehmed'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzıyla Şeyhül-islâm Mevlana Mustafa Aşir Efendi hazretleri işâretleriyle tevcih buyruldu. 14 Şa'bân sene 1213.

111-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman Evkafî'ndan almak üzere Makam-ı Şerîfleri'nde yevmî dört akçe ile taşra ferraşı ve yine vakf-ı mezbûrdan almak üzere yevmî altı akçe ile câmiinde ferrâş olan Şeyh Hasan bilâ-veled fevt mahlûlünden emmizâdesi Seyyid Şeyh Hüseyin'e nâibi Seyyid Mehmed Mesud arzıyla tevcih buyruldu. 22 Şa'bân sene 1213.

112-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilu'r-Rahman aleyh eftalud-salavâtu's-selam Vakfî'ndan almak üzere dört akçe ile makam-ı şerîflerinde taşra ferrâşı ve yine vakf-ı mezbûrdan almak üzere altı akçe ile ferrâş olan Seyyid Şeyh Hüseyin kendi hüsn-i rızâsıyla Hacı Mehmed'e bâ-berât fârıği vâkî' ise tevcih buyruldu. 17 Ramazân sene 1217.

113-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi Evkafî'ndan almak üzere yevmî altı akçe ile cüz-hân ahmed fevtinden Mehmed'e kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Muharrem sene 1220.

114-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi Evkafî'ndan almak üzere yevmî dört akçe ile anbârdâr Ahmed fevtinden Mehmed'e kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Muharrem sene 1220.

115-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman salvatullahi ale'n-nebiyina ve aleyh Evkafî'nın yevmî üç akçe ile duâgûyu Seyyid Ahmed fevtinden karındaşı Seyyid İbrahim'e kadısı Abdulkabi arzıyla tevcih. Zilhicce sene 1220.

116-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Evkafî'nın dört akçe ile vekil-i harcı Hacı Mehmed ferağından oğlu Seyyid Mustafa'ya kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Cemâziye'l-evvel sene 1220.

117-Ruha'da Mevlûd-i Halilu'r-Rahman aleyhi's-selam hazretleri Zâviyesi Evkafî'ndan almak üzere yevmî iki akçe ile cüz-hân Seyyid Ataullah fevtinden Seyyid Ahmed'e kadısı Ahmed arzıyla tevcih. Muharrem sene 1222.

118-Ruha'da Hazreti İbrahim salavâtullahi ale'n-nebiyina ve aleyh hazretlerinin mevlûd-i şerîflerinde yevmî üç akçe ile şeyh Mustafa ferağlarından oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Abdalbaki arzıyla tevcih. Cemâziye'l-evvel sene 1223.

119-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi Evkafı'ndan iki akçe ile cüz-hân Seyyid Fazlullah mahlûlünden oğlu Seyyid Celaleddin'e kadısı Hacı Ali arzıyla tevcih. Receb sene 1225.

120-Ruha'da Mevlûd-i Hazreti Halilü'r-Rahman salavâtullahi ve's-selamu aleyh yevmî üç akçe ile duâgûy vazîfesine Mehmed mutasarrıf iken Abdurrahman mezbûr Mehmed'i fevt oldu deyu hilâf-ı inhâ olmakla. Zilka'de sene 1227.

121-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafı'ndan almak üzere dört akçe ile müftüzâde vazîfesine mutasarrıf Ebubekir ferağından oğlu Abdulkерim'ekadısı Ebubekir arzıyla tevcih. Safer sene 1229.

122-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi'ne üç akçe ile şeyh-i matbah Ahmed fevtinden ceddî Şeyh Hacı İbrahim'e inâyet. Safer sene 1229.

123-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi matbahında şeyh-i matbah olan Hacı İbrahim fevtinden Şeyh Abdurrahman'a inâyet. Safer sene 1229.

124-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi'nde dört akçe ile anbardâr Mehmed fevtinden Abdurrahman'a inâyet. Safer sene 1229.

125-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi'nde iki akçe ile cüz-hân Mehmed fevtinden Abdurrahman'a inâyet. Safer sene 1229.

126-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafı'nda üç akçe ile duâgûy Mehmed fevtinden Abdurrahman'a inâyet. Safer sene 1229.

127-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafı izdiyâdından yevmî beş akçe duâgûy Seyyid Mustafa'ya kadısı Ebubekir arzıyla tevcih. Rebî'ül-âhir sene 1229.

128-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Evkafı'nda dört akçe ile vekil-i harc Hacı Mehmed ferağından oğlu Seyyid Mustafa'ya kadısı Mehmed arzıyla tevcih. Cemâziye'l-evvel sene 1230.

129-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman'da şeyh olan Ali fevtinden on akçe ile Mehmed'e kadısı Süleyman arzıyla tevcih. Safer sene 1231.

130-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi'ne üç akçe ile pazara giden olan Ramazân fevtinden oğlu Halil'e kadısı Salih arzıyla tevcih. Şa'bân sene 1233.

131-Ruha'da Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Zâviyesi Vakfı'ndan almak üzere yevmî bir buçuk akçe ile nısıf cüz-hânlık cihetine mutasarrıf olan Seyyid Mehmed fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Halil'e nâibi Seyyid İsmail Kafer arzıyla merkûme tevcih buyruldu. 22 Rebî'ül-evvel sene 1239.

132-Ruha'da Hazreti Halilü'r-Rahman Mevlûd-i Şerîfi Evkafı'ndan almak üzere yevmî bir buçuk akçe vazîfeye ber-vech-i duâgûy mutasarrıf olan Seyyid Mehmed bin Seyyid Halil fevt mahlûlünden oğlu Seyyid Halil'e nâibi Seyyid İsmail Kafer arzıyla merkûme tevcih buyruldu. 22 Rebî'ül-evvel sene 1239.

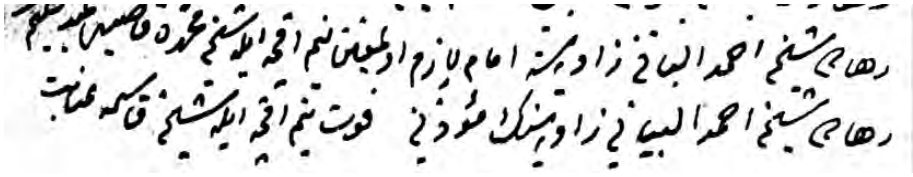
17. 10. **Şeyh Ahmed el- Bâkî (Beyânî) Zâviyesi:** Yazılı kaynaklarda hakkında bilgi bulunmadığı anlaşılan zâviyeye ilişkin iki adet atama kaydı mevcut olup, bu atamalarda yapının yer aldığı mevki, mahalle ve bânisinin kim olduğu

hakkında bilgi verilmemiştir. Aşağıda Osmanlıca suretlerinin de verildiği atama kayıtlarında görüleceği üzere zâviye isminin *Ahmed el-Bâki ve Ahmed el- Beyânî* olmak üzere iki farklı şekilde yazıldığı görülmektedir. Ayrıca *Beyânî* kelimesinin yazıldığı kayıttaki son harf ت (te) olarak okunduğun da zâviye isminin “*Ahmed el- Bayâtî*” olma ihtimali de bulunmaktadır.

Atama kayıtları²⁹⁵:

1-Ruha’da Şeyh Ahmed el-Bâki Zâviyesi’ne imâm lâzım olmağın nim akçe ile Şeyh Mehmed’e kadısı Abdulhalim arzıyla inâyet. Rebiü’l-sâni sene 1109.

2-Ruha’da Şeyh Ahmed el- Beyânî Zâviyesi’nin mü’ezzini fevt nim akçe ile Şeyh Kasım’a inâyet. Rebiü’l-sâni sene 1109.

17. 11. Şeyh Hayat-ı Harranî Zâviyesi:

Eski Harran şehir surlarının kuzeybatısında yer alan Şeyh Hayat-ı Harranî Vakfı’na ait zâviye, mescid ve türbe bulunmaktadır. Emir Mencek’in bazı vakıf gelirlerini tahsis ettiği bu vakıf bünyesinde aşağıda verilen atama kayıtlarında görüleceği üzere *ferrâş*, *şeyh*, *câbi*, *kâtib* ve *mütevellin*in görev yaptığı anlaşılmaktadır.

Fotoğraf-19: Şeyh Hayat-ı Harrani Zaviyesi

²⁹⁵VGMA, Defter 1140, s. 312.

Atama kayıtları²⁹⁶:

1-Ruha'da Şeyh Hayat-ı Harranî şeyhi ve ferrâşı Hacı Mehmed'e tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

2-Ruha'da Şeyh Hayat-ı Harranî Evkafı'nda câbi ve kâtib Seyyid Hasan'a tecdîd. Şevvâl sene 1108.

3-Ruha'da Şeyh Hayat-ı Hayranî kuddise ,,,, ferrâş Şeyh Seyyid Hacı Mehmed rızâsıyla oğlu Seyyid Abdullah'a inâyet. Şevvâl sene 1111.

4-Ruha'da Harran Karyesi'nde Şeyh Hayat-ı Harranî Zâviyesi'nde Abdullah kasr-ı yedinden bâ-mu'ayyene mütevellî Seyyid Naim'e tecdîd. Receb sene 1168.

5-Ruha'da Harran Karyesi'nde Şeyh Hayat-ı Harranî Zâviyesi'nin bâ-mu'ayyene mütevellîsi olan Mehmed'e tecdîd. Gurre-i Zilhicce sene 1174.

6-Ruha'da Harran nâm karyede eizze-i kirâmdan Şeyh Hayat-ı Harranî Zâviyesi'nin bâ-mu'ayyene mütevellîsi olan Mehmed fevt mahlûlünden oğulları Seyyid Ahmed ve Seyyid Ali'ye bâ-berât tevcih buyruldu. Şevvâl sene 1208.

7-Ruha'da Harran nâm mahelde Şeyh Hayat-I Harranî Evkafı'nın yedi akçe ile mütevellîsi Abdurrahman ferağından oğlu Abdullah'a kadısı Salih arzıyla tevcih. Zilhicce sene 1232.

8-Ruha Kazâsı'nda eizze-i kirâmdan Şeyh Hayat-ı Harranî Zâviyesi'nin vazife-i mu'ayyene ile mütevellîsi olan Seyyid Ahmed ve Seyyid Ali ibney Mehmed nâm karındaşlar ber-vech-i iştirâken mutasarrıflar iken mezbûr Seyyid Ali bilâ-veled ve Seyyid Ahmed dahi fevt mahlûllerinden Seyyid Ahmed'in sulbî oğlu Seyyid Mehmed'e nâibi Seyyid Mustafa arzıyla babası ve sulbî mahlûllerinden tevliyet-i mezkûre merhum Seyyid Mehmed bin Seyyid Ahmed'e tevcih buyruldu. 2 Muharrem sene 1242.

17. 12. Şeyh Mesud Horasanî Zâviyesi:

1183 tarihinde Urfa'ya yerleşen Ahmed Yesevî'nin halifelerinden olan Yevevî Şeyh Mesud tarafından yaptırılmıştır. Bu yapının içerisinde müridlerin çilehaneleri, mescid ve misafirlerin konaklamaları için odalar mevcuttur. ²⁹⁷ Atama kayıtlarında ise zâviye ibaresinin geçtiği ve mütevellî atamasına ilişkin olduğu anlaşılan, üç kayıt mevcut olup, bunlar aşağıda verilmiştir.

Atama kayıtları²⁹⁸:

1-Ruha'da Şeyh Mesud Zâviyesi mütevellîsi Hacı Mehmed'e tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

2-Ruha'da Şeyh Mesud Horasanî Zâviyesi'nin iki akçe ile tevliyeti Hacı Mehmed mahlûlünden Hafız Cabir'e inâyet. Cemâziye'l-âhîr sene 1140.

²⁹⁶Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184; 1140, s. 310; 1160, s. 185; 1090, s. 116, 131; 548, s. 101; 1118, s. 79; 549, s. 52.

²⁹⁷Tenik, a. g. m. , s. 202.

²⁹⁸Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184; 1128, s. 12; 1088, s. 49.

3-Ruha'da Şeyh Mesud Horasanî Zâviyesi Evkafı'nın iki akçe ile mütevellisi el-Hâc Mehmed mahlûlünden mutasarrıf Hafız Cabir Halîfe ferağından Veys'e -berât-ı fârğ inâyet. Şevval sene 1143.

17. 13. Şeyh Tahir Zâviyesi:

Kaynaklarda hakkında bilgi bulunmayan bu zâviye ile ilgili olarak atama kayıtlarından edilen bilgiler çerçevesinde zâviyenin Harran'da (Eski Harran) olduğu anlaşılmaktadır. Sadece bir atama kaydında zâviye ibaresinin geçtiği görülmekle beraber muhtelif arşiv belgelerinde de bu ibarenin kullanıldığı görülmektedir.²⁹⁹ Bünyesinde *nâzır*, *duâgûy*, *kâtib* ve *mütevellin*in görev yaptığı bu zâviye- vakfa ait, en erken tarihli atama kaydı Cemâziye'l-âhir sene 1103/ Şubat 1692 tarihlidir. (bkz. 1. **atama kaydı**)

Atama kayıtları³⁰⁰:

1-Ruha'da Şeyh Tahir Vakfı nâzırı ve kâtibi Şeyh Hamis'e tecdîd buyruldu. Cemâziye'l-âhir sene 1103.

2-Ruha'da Eski Harran'da Şeyh Tahir Evkafına mütevellî Ahmed'e tecdîd. Şevvâl sene 1108.

3-Ruha'da (yazılmamış) Nahiyesi'nde Şeyh Tahir Evkafı kurâ ve mezâri' olmakla İbrahim ber vech-i duâgûy yevmî beş akçe vazîfe inâyet. Safer sene 1140.

4-Ruha'da hâricinde vâki' Şeyh Tahir Evkafı'nın yevmî beş akçe vazîfe ile nâzır ve kâtibi eş-Şeyh Hamis Efendi fevtinden el-Hâc Mehmed'e cihât-ı mezbûratân kadısı Mehmed arzıyla inâyet. Şa'bân sene 1137.

5-Ruha'da Harran Nâhiyesi'nde Şeyh Tahir bâ-mu'ayyene evkafı kurâ ve mezâri' olmakla evlâdından beş akçe duâgûy vazîfesi Mustafa'ya inâyet. Şa'bân sene 1137.

6-Ruha Kazâsı'nda vâki' Harabla? yevmî bir akçe ile Şeyh Tahir tevliyetine mutasarrıf Şeyh Has fevtinden sulbî oğlu Ramazan Halîfe'ye vazîfe-i mersûme-siyle kadısı Mehmed arzıyla inâyet buyruldu. Şa'bân sene 1137.

7-Ruha'da Harran Nahiyesi'nde Şeyh Tahir Evkafı'nın zevâidinden beş akçe ile duâgûy nasb olunan Şeyh İbrahim'e tecdîd. Rebîü'l-evvel sene 1145.

8-Ruha'da Şeyh Tahir Evkafı'ndan almak üzere beş akçe ile duâgûy Şeyh İbrahim fevt Hafız Cabir'e inâyet. Rebî'ü'l-âhir sene 1147.

9-Ruha'da Şeyh Tahir Vakfı'nın babası Hacı Mehmed fevtinden beş akçe ile kâtibi ve nâzırı Hacı Hüseyin'e tecdîd. Ramazân sene 1168.

10-Ruha hâricinde Şeyh Tahir Vakfı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile evkafın kâtibi ve nâzırı olan Hüseyin Halîfe kendi hüsn-i rızasıyla kasr-ı yedinden Şeyh Abdurrahman Halîfe'ye kadısı İbrahim arzıyla tevcih buyruldu. Gurre-i Zilka'de sene 1175.

²⁹⁹Bkz. BOA. , Ev. Mkt. , 702/130.

³⁰⁰Bu atamaların yer aldığı defterler ve sayfa numaraları: VGMA, Defter 1160, s. 184; 1140, s. 310; 1128, s. 12; 1119, s. 90, 91; 1088, s. 53, 55; 1090, s. 119; 1117, s. 35; 1087, s. 27; 1096, s. 266, 267.

11-Ruha'da Harran Nâhiyesi'nde Şeyh Tahir Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe ile duâgûy vazîfesine mutasarrıf olan Mehmed fevt oğulları Abdullah ve Abdurrahman'a nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1184.

12-Ruha'da Harran Nâhiyesi'nde Şeyh Tahir Evkafı'ndan almak üzere yevmî beş akçe vazîfesine mutasarrıf ber-vech-i duâgûy vazîfesine mutasarrıf Mehmed fevt mahlûlünden oğulları Abdullah ve Abdurrahman'a nâibi Mehmed Said arzıyla tevcih buyruldu. Safer sene 1184.

13-Ruha'da Şeyh Tahir Zâviyesi Vakfı'nın yevmî iki akçe ile duâgûy cihetine Abdurrahman asitânede Mahmud Paşa Câmi kurbunda tahta hanında? ,, fevt olan Abdurrahman fevtinden Seyyid Hafız Alihan'a bâ-arzuhal tevcih. 22 4 Zilka'de sene 1192.

14-Ruha'da Harran Nahiyesi'nde Şeyh Tahir Vakfı'nın yevmî beş akçe duâgûy cihetine mutasarrıf Abdullah ve Abdurrahman mutasarrıflar iken mezbûr Abdurrahman fevt mahlûlünden oğlu Şeyh Mehmed'e kadısı Seyyid Mustafa arzıyla berât buyrulmak üzere iken aherden Seyyid Hafız Alihan bâ-arzuhal berât ittirub gadr-ı küllî etmekle ref'inden ve babası mahlûlünden mer-kuma kadısı mezbûr arzıyla. 17 Zilhicce sene 1192.

18. Muhtelif Atama Kayıtları:

Cami, mescid, zâviye, türbe, kamu görevlileri, esnaf gruplarından ayrı olarak muhtelif diye sınıflandırdığımız bazı atama kayıtlarına ilişkin bilgiler burada verilecektir. Bunlar Salhane'ye ilişkin müteveli ataması³⁰¹ ve bazı vakıflara dair atama kayıtlarında geçen vakıf isimleridir. Hurûfât atamalarında bünyesinde cami, zâviye, mescid gibi herhangi bir yapı bulunmayan vakıflara ilişkin atama kayıtları mevcuttur bunlar; *Abdurrahman bin Mahsuvan, Behram Paşa, Gök Ali, Hacibe Sittihan Hatun, Harameyni's-Şerifeyn, Harran Kapısı, Karakoru, Mehmed ve Asım Kardeşler, Mevlüd Çelebi, Musalla, Numan Çelebi, Oğanlar, Sübhan ve Şahkuluisimleri*yle kaydedilenvakıflardır.

³⁰¹Bu atama için bkz. VGMA, Defter 1118, s. 75.

Sonuç

2. 288 adet atama kaydının ele alınıp incelendiği bu çalışma ile Şanlıurfa'da yer alan tarihî yapılar, eğitim kurumları, cemaatlar ve kamu görevlileri hakkında yer alan bilgiler mevcut haliyle verilmiştir. Şehir tarihi araştırmalarında önem arz eden ve günümüze ulaşmayan dinî, tarihî ve de mimarî yapıların birer tapusu mahiyetinde olan Hurûfât Defterleri'nde yer alan kayıtların transkripsiyonun yapıp araştırmacıların istifadesine sunulması büyük önem arz etmekteydi. Bu bağlamda yapılan defterlerde yer alan atamalara ait çeviriler ile şehrin mahallelerine tarihî ve mimarî yapılarına ilişkin olarak yapılacak olan çalışmalara ışık tutacak, bunları tamamlayacak bilgiler elde edilmiştir. 1690-1837 tarihleri arasında 147 yıllık bir zaman kesitinde Urfa Kazâsı'nda yer alan vakıflar, bunların fonksiyonları, bünyesindeki yapılar ve buralarda belli bir ücret karşılığı çalışan görevlilere ilişkin bilgiler gün yüzüne çıkarılmıştır. Bunun yanında vakıf yapılarının yer aldığı mahalleler, bânileri ve atamayı yapan kadıların isimleri gibi mühim bilgilere de ulaşılmıştır.

Bu güne değin şehrin envanteri, sanat ve mimarî tarih alanlarında yapılan çalışmaların bu kayıtlara bakılmaksızın yapıldığı anlaşılmaktadır. Zira şehir merkezinde verilen cami ve mescid sayısının Hurûfât Defterlerinde yer alan sayılarla ve bu yapıların vâkıfları, yapılış tarihleri, tamir edenleri hakkındaki bilgilerin daha önce yapılan çalışmalarda yer alan bilgilerden farklı bir muhteviyata sahip olduğu görülmüştür. Öyle ki bu rakamlar Vilayet Salnâmelerinde dahi daha az olarak verilmiştir. Bazı eksiklikleri ve yazım yanlışları bulunmasına rağmen şehir, sanat ve mimarî tarih araştırmalarında başvurulması gereken kaynakların başında gelen Hurûfât Defterleri Ruha Kazâsı örneğinde görüldüğü gibi şehirde yer alan çeşmelerden, hanlara, medreseler ve de esnaf gruplarına kadar zengin bir içeriğe sahiptir.

Çalışmamızın büyük bir çoğunluğunu, şüphesiz ki şehir tarihi açısından önem arz eden, cami, mescid, zâviye, medrese, türbe ve tekkelere ait atama kayıtları oluşturmuştur. Bu bağlamda Ruha Kazâ merkezinde 35 adet cami, merkeze bağlı köylerde 7 cami; ilçelerde 10; toplamda 52 cami, köyler dâhil 47 adet mescid; 8 adet medrese; ilçeler dâhil 13 adet zâviye, aynı şekilde 9 türbe ve 4 tekke tespit edilmiştir. Bunlardan başka 1 aşiret, 4 cemaat, 2 çarşı-pazar, 3 isimle verilen çeşmeler, 6 esnaf gurubu, 1 hamam, ilçeler dâhil 4 han, 18 mahalle, 1 imaret, 2 kale görevlisi, 4 kamu görevlisi- mahkeme görevlileri dâhil olmak üzere, 2 muallimhane, 1 salhane ve 14 muhtelif vakfa ilişkin atama kayıtları traskribe edilerek çalışma metni içerisinde verilmiştir.

TABLÖLAR:

Tablo-1: Hurûfât Defterlerine Göre Ruha Kazâ Merkezindeki Camiler

Sıra	Cami Adı
1	Akçe Cami
2	Alihan Bey Cami
3	Ayn-ı Zer Cami
4	Ayn-ı Halilü'r-Rahman Cami
5	Cami-i Kebir
6	Çakeri Cami
7	Davud Paşa Cami
8	Debbâğhâne Cami
9	Hacı Hamza Cami
10	Hacı Korkmaz Cami
11	Haseki Mustafa Ağa Cami
12	Hekim Dede Cami
13	Hoca Ahmed Cami
14	Hüseyin Paşa Kara Meydan Cami
15	Hüseyniye Cami
16	Musa Efendi İhlasiye Cami
17	Kale Cami
18	Kandilkoyunlu Mahallesi Cami
19	Kara Musa Cami
20	Kara Seyyid Taha Mahllesi Cami
21	Karaburc Cami
22	Kutbeddin Cami (Seyyid Mehmed Mescidi)
23	Meşarikiyye Cami
24	Mevlûd-i Halilü'r-Rahman Cami
25	Musa Efendi Cami
26	Narincli Cami
27	Nimetullah Bey (Ak) Cami
28	Nur Ali Cami
29	Rahmaniye (Hacı Abdurrahman Efendi) Cami
30	Siverekli Ali Cami
31	Damat Süleyman Ağa Cami
32	Şah Hüseyin-Mahkeme Cami
33	Şeyh Ramazan Efendi Tekyesi Cami
34	Tahtemur Cami-Hasan Padişah Cami
35	Yusuf Paşa Cami

Tablo-2: Hurûfât Defterlerine Göre Ruha Kazâ Merkezine Bağlı Köy Camileri

Sıra	Cami Adı
1	Gengan Mezra Molla Hüseyin Cami
2	Heştendi ve Bozan Köyü Cami
3	Keşişlik Köyü Cami
4	Kısa Köyü Cami
5	Kütübler Köyü Cami
6	Sarkamış Köyü Cami-Mescidi
7	Şaşoğlu Cami

Tablo-3: Hurûfât Defterlerine Göre Günümüz İlçe Camileri

Sıra	Cami Adı	İlçe
1	Ayne'l-Arus Cami	Akçakale
2	Tatyeri Köyü Cami	Bozova
3	Teriş-Titriş (Bahçeli) Köyü Cami	Bozova
4	Çahar Melik (Büyükhan) Cami	Bozova
5	Karaköprü Köyü Cami	Bozova- Ş. Urfa Merkez
6	Oymaağac Nahiyesi- Haleb-i Sağır Köyü Ali Bey Cami	Bozova
7	Yalak (Yaylak) Köyü Cami	Bozova
8	Yarıntepe Köyü Cami	Bozova - Akzi- yaret Bucağı
9	Hayat-ı Harranî Cami	Harran
10	Karacurun Cami	Hilvan

Tablo-4: Hurûfât Defterlerine Göre Ruha Kazâ Merkezindeki Mescidler (Köyler Dâhil)

Sıra	Mescid Adı
1	Acem Bey Mescidi
2	Acuze Mescidi
3	Ali Halife Mescidi
4	Askeri Mescidi
5	Bağ-ı Safa Mescidi
6	Bazu Mahallesi Mescidi
7	Behram Paşa Alaca Han Mescidi
8	Bıçakçı Mescidi
9	Emir Mencek Mescidi

10	Ez- Ziyan Mescidi
11	Göbekli Mescidi
12	Gülgözü Mescidi
13	Hacı Ali- Debbâghâne Mescidi
14	Hacı Cafer Mescidi
15	Hacı İbrahim Mescidi
16	Hacı İbşir Mescidi
17	Hacı İmam Köyü Mescidi
18	Hacı Mihmân Mescidi
19	Hacı Sadaka Mescidi
20	Hacı Yedigâr Mescidi
21	Halife Mescidi
22	Hamisiye Medresesi Mescidi
23	Hasan Mescidi
24	Hoca Abdi Mescidi
25	İmam Kulu Mescidi
26	Kanberoğlu Mescidi
27	Kara Ahmed Mescidi
28	Karagöç(koç) Mescidi
29	Kara Hacı Mescidi
30	Kasaboğlu Mescidi
31	Kaya (Kaba) Mescidi
32	Lekvân Mahallesi Mescidi
33	Mağara Mescidi
34	Mahan Bey Mescidi
35	Mahmudlu Mescidi
36	Miskinler Mescidi
37	Müderriş Mescidi
38	Ömerî-Ömeriye Mescidi
39	Saf (Arıkök) Köyü Mescidi- Bozova'da
40	Sahibiye Mescidi
41	Sarac Mehmed Mescidi
42	Sebtlan Mahallesi Mescidi
43	Sultan Bey Mescidi
44	Şahab Halife Mescidi
45	Şatır Hüseyin Mescidi
46	Üç Han Mescidi
47	Ziyaret Köyü Cabirü'l-Ensarî Mescidi

Tablo-5: Hurûfât Defterlerine Göre Ruha Kazâsındaki Tekkeler

Sıra	Tekke Adı	İlçe
1	Mevlevîhane Tekkesi	Merkez
2	Şeyh Ramazan Efendi Halveti Tekkesi	Merkez
3	Tahtemur Cami Dâhilinde Halveti Tekkesi	Merkez
4	Yalınca Tekkesi	Bozova

Tablo-6: Hurûfât Defterlerine Göre Ruha Kazâsındaki Türbeler

Sıra	Türbe Adı	İlçe
1	Abdurrahimzâde Türbesi	-
2	Hekim Dede Türbesi	Merkez
3	İmam Bakır Türbesi	Harran
4	Sad bin Said Türbesi	Merkez
5	Şeyh Hattab	Merkez
6	Şeyh Cabir Türbesi	-
7	Şeyh Hayat-ı Harranî Türbesi	Harran
8	Şeyh Mesud Horasanî Türbesi	Merkez
9	Şeyh Reşid Türbesi	Merkez

Tablo-7: Hurûfât Defterlerine Göre Ruha Kazâsındaki Zâviyeler

Sıra	Zâviye Adı	İlçe
1	Abdurrahman bin Avf Zâviyesi	Merkez
2	Ayn-ı Hazreti Halilu'r-Rahman Zâviyesi	Merkez
3	Cabirü'l-Ensarî Zâviyesi	Harran
4	Emir Mencek Zâviyesi	Merkez
5	Hekim Dede Zâviyesi	Merkez
6	İmam Bakır Zâviyesi	Harran
7	Meczumin Mahallesi Zâviyesi	Merkez
8	Mevlûd-i Halilu'r-Rahman Zâviyesi	Merkez
9	Sad bin Said Zâviyesi	Merkez
10	Şeyh Ahmed el- Beyânî(Bayâtî) Zâviyesi	-

11	Şeyh Hayat-ı Harranî Zâviyesi	Harran
12	Şeyh Mesud Horasanî Zâviyesi	Merkez
13	Şeyh Tahir Zâviyesi	Harran

Tablo-8: Hurûfât Defterlerine Göre Ruha Kazâsındaki Medreseler

Sıra	Mescid Adı
1	Abbasiye Medresesi
2	Cami-i Kebir Medresesi
3	Hamisiye Medresesi
4	İbrahimiye Medresesi
5	Karaburc Camii Medresesi
6	Narincli Camii Medresesi
7	Sultan Burhan Buk'ası(Medresesi)
8	Süleyman Ağa Medresesi

Tablo-9: Hurûfât Defterlerine Göre Ruha Kazâsındaki Mahalleler

Sıra	Mahalle Adı
1	Babü'l-Emir Mahallesi
2	Babü'l-Harran Mahallesi
3	Bazu Mahallesi
4	Bey Kapusu Mahallesi
5	Câmi-i Kebîr Mahallesi
6	Cedid Mahalle
7	Dergezenli Mahallesi
8	Kandilkoyunlu Mahallesi
9	Kara Meydan Mahallesi
10	Kara Seyyid Taha Câmiî Mahallesi
11	Lekvân Mahallesi
12	Meczumin Mahallesi
13	Miskinler Mahallesi
14	Sarac Mahallesi
15	Sebtlan Mahallesi
16	Şahab Mahallesi
17	Taşra Mahallesi
18	Tatlık Mahallesi

KAYNAKÇA

A) ARŞİV BELGELERİ

1. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

Vakfiye Defteri No: 2167, s. 174, sıra. 97.

Vakfiye Defteri No: 2150/1, s. 179, sıra. 175.

Vakfiye Defteri No: 2150/1, s. 59, sıra. 64.

Vakfiye Defteri No: 2150/2, s. 203, sıra. 118.

Vakfiye Defteri No: 590, s. 123, sıra. 114.

Esas(Yeni Şahsiyet) Defteri No: 159, s. 120, sıra. 987.

Esas(Yeni Şahsiyet) Defteri No: 169/2, s. 114, sıra. 2474.

Hurûfât Defteri No: 541, s. 202, 203.

Hurûfât Defteri No: 545, s. 55, 56, 57.

Hurûfât Defteri No: 548, s. 98, 99, 100, 101, 102.

Hurûfât Defteri No: 549, s. 52, 53.

Hurûfât Defteri No: 550, s. 48, 49.

Hurûfât Defteri No: 565, s. 214, 215, 216.

Hurûfât Defteri No: 568, s. 237, 238, 239.

Hurûfât Defteri No: 1084, s. 106, 107, 108.

Hurûfât Defteri No: 1087, s. 27.

Hurûfât Defteri No: 1088, s. 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60.

Hurûfât Defteri No: 1090, s. 116, 117, 118, 119, 1120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131.

Hurûfât Defteri No: 1091, s. 24, 25.

Hurûfât Defteri No: 1193, s. 90.

Hurûfât Defteri No: 1195, s. 167, 168, 169, 170, 171, 172.

Hurûfât Defteri No: 1196, s. 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271.

Hurûfât Defteri No: 1117, s. 35, 36, 37, 38.

Hurûfât Defteri No: 1118, s. 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80.

Hurûfât Defteri No: 1119, s. 89, 90, 91.

Hurûfât Defteri No: 1128, s. 11, 12

Hurûfât Defteri No: 1139, s. 51, 52.

Hurûfât Defteri No: 1140, s. 309, 310, 311, 312, 313, 314.

Hurûfât Defteri No: 1142, s. 99.

Hurûfât Defteri No: 1158, s. 259, 260, 261.

Hurûfât Defteri No: 1159, s. 239.

Hurûfât Defteri No: 1160, s. 184, 185, 186, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194.

2. Başbakanlık Osmanlı Arşivleri

Evkâf Muhasebe (Ev. Mh.) Kalemi No: 1500/8, s. 68.

Evkâf Mektubi Kalemi (Ev. Mkt.) No: 702/130.

KİTAP, MAKALE, LÜGAT VE ANSİKLOPEDİLER

AFYONCU, Erhan, “Türkiye’de Tahrir Defterlerine Dayalı Olarak Hazırlanmış Çalışmalar Hakkında Bazı Görüşler”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. I, S. 1, İstanbul 2003, ss. 267-268.

AKGÜNDÜZ, Ahmet, *Osmanlı Kanunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri*, C. IV, FEY Yay. İstanbul 1991,

ALKAN, Mustafa, “Türk Tarihi Araştırmaları Açısından Vakıf Kayıtlar Arşivi”, Vakıflar

Dergisi Sayı XXX. , VGM Yay. , Ankara 2007, ss. 1-35.

ASLAN, Muhammet, *Şanlıurfa’da Osmanlı Dönemi Cami ve Mescit Mimarisi*, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2009.

BAYKARAL, Sedat, Hurûfât Defterleri’nde Isparta Kazâsı Tarihî Eserler, Köyler, Mahalleler Meslekler, Türkiye Allim Kitapları, Saarücken 2015.

BAYRAKTAR, Hilmi, Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Urfa Sancağı (İdarî, Sosyal ve Ekonomik Yapı), Fırat Üniversitesi Basımevi, Elazığ 2007.

BEYAZIT, Yasemin, “Hurûfât Defterlerinin Şehir Tarihi Araştırmalarındaki Yeri”, *History Studies*, C. V, Sayı. I, Ankara 2013, ss. 39-69.

BORAZAN, Bünyamin, *Şanlıurfa ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri*, KSÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2005.

ÇAL, Halit, “Urfa’da Taşınmaz Eski Eserler Hakkında Bir Ön Araştırma”, *Yeni Harran Çevresi*, Şanlıurfa 1993, S. 4, ss. 49-70.

DEMİRTAŞ, Hasan, “Vakıf Araştırmalarında Kaynak Olarak Hurûfat Defterleri: Kangırı Örneği”, *Vakıflar Dergisi* Say. XXXVII, VGM. Yay. , Ankara, ss. 47-93.

DEMİRYÜREK, Mehmet “Şeyh-İ Seb’alılık Kurumu ve Osmanlı Esnaf Teşkilatı İçindeki Yeri”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, Sayı 66, 2013, ss. 17-42

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ak Yay. , Ankara 1998.

EKİNCİ, Abdullah, Ortaçağ’da Urfa-I (Efsane, Tarih, İnanç, Bilim ve Felsefe Kenti), Atılım Üniversitesi Yay. , Ankara 2006.

EMECEN, Feridun, “Cullâh”, *DİA*, C: VIII, İstanbul 1993, ss. 83-84.

ERDEM, Mahmut, *19. Yüzyılın İkinci Yarısında Urfa’da Sancak idaresi*, (Harran Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Şanlıurfa 2009.

EVLİYA Çelebi, *Seyahatnâme*(Haz. İsmet Parmaksızoğlu), Giriş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Ankara 1983.

EVLİYA Çelebi, *Seyahatname*, C. III, İkdam Matbaası, İstanbul 1314.

FIGLALI, E. Ruhi, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, Birleşik Yay. , İstanbul 1999

GÜLER , Selâhaddin E. , *Urfa Tarihi*, Ş. Urfa Dersanesi Kültür Yayınları-1, Şanlıurfa 2004.

_____, , “Eskiçağdan Kurtuluş Savaşına (1920) Kadar Urfa Tarihi”, *Şanlıurfa Uygarlığın Doğduğu Şehir*, Şurkav Yay. , Ankara 2002, ss. 11-31.

GÜRAN, Tefvik, Ekonomik ve Malî Yönleriyle Vakıflar Süleymaniye ve Şehzade Süleyman Paşa Vakıfları, Kitabevi Yay. , İstanbul 2006.

HONİGMAN, E. – Göyünç , N. , “Urfa” maddesi, *İA* , MEB. , C. XIII, İstanbul 1986, ss. 50-

57.

İPŞİRLİ, Mehmet, “Buk’a”, *DİA*, C. VI. , İstanbul 1992, ss. 386-387.

KARAKAŞ, Mahmut, *Urfa’nın Kültür ve İnançlar Serüveni*, Şanlıurfa Valiliği İl Kültür ve Turizm Yay. , Ankara 2009.

KARAKEÇİLİ, Enver *Urfa’da Halilu’r-Rahman Vakıfları (XVI. -XIX Yüzyıl Başları)*, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2015.

KAZICI, Ziya, “Ahi Baba”, *DİA*, C: I, İstanbul 1988, ss. 527-528.

KORKMAZ, Mustafa, “İslâm Fethinden Osmanlı Hâkimiyetine Kadar Urfa’nın Siyasî ve Sosyal Tarihi”, *Edessa’dan Urfa’ya*(Edit. Mehmet Çelik), Atılım Üniversitesi Yay. , C. II, Ankara 2007, ss. 25-226.

KURTOĞLU, Mehmet, “Şair Sakıb Efendi Hayatı, Vakfiyesi ve Vakfettiği Kitaplar”*Vakıflar Dergisi*, Sayı XXXIV, VGM. Yay. , Ankara 2011, ss. 107-154.

KÜRKÇÜOĞLU, A. Cihat, *Şanlıurfa İli Camileri*, Şanlıurfa Belediyesi Yay. , Ankara 2013.

_____, “Dinî Mekânlar Camiler”, *Geçmişten Günümüze Şanlıurfa’da Dinî*

Hayat, (Edit. Yusuf Ziya Keskin), TDV Yay. , Ankara 2011, ss. 97-156.

_____, “Şanlıurfa Mimari Eserlerine Genel Bir Bakış”, *Şanlıurfa Uygarlığın*

Doğduğu Şehir, Şurkav Yay. , Ankara 2002, ss. 67-101.

_____, “Urfa Mevlevihânesi” II. Milletlerarası Osmanlı Devleti’nde Mevlevihâneler Kongresi, 14-15 Aralık 1993, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı 2, Konya 1996, ss. 303-310.

MARAŞ, Mehmet A. , *Peygamberler Şehri Şanlıurfa*, Birlik Yay. , Ankara 1986.

MEMİŞ Eroğlu, Şerife, “Osmanlı Toplumsal Tarihi Kaynaklarından Hurûfât ya da Askerî Rûznâmçe Defterleri ve Önemi: Kazâ-i Kudüs-i Şerîf Örneği”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı 39, Ankara 2013, ss. 115-146.

MEMİŞ, Mehmet, *Şanhurfa Medreseleri*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1998.

_____, “Medreseler”, *Geçmişten Günümüze Şanhurfa’da Dinî Hayat* (Edt. Yusuf Ziya Keskin), TDV. Yay. , Ankara 2011, ss. 157-187.

MUTÇALI, Serdar, *Arapça-Türkçe Sözlük*, Dağarcık Yayınları, İstanbul 1995.

ÖNKAL, Ahmet, “Abdurrahman bin Avf” , *TDVİA*, C. I. , İstanbul 1988, ss. 157-158.

ÖZTÜRK, Said, “Türkiye’de Temettuat Çalışmaları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. I, Sayı 1, İstanbul 2003, ss. 287-304.

SEGAL, J. Benzion, *Edessa(Urfa) Kutsal Şehir*, (Çev. Ahmet Arslan), İletişim Yay. , İstanbul 2002.

SEZEN, Tahir, *Osmanlı Yer Adları*, Başbakanlık Devlet Arşivleri Yay, Ankara 2006.

TENİK, Ali, “Tekke ve Zâviyeler”, *Geçmişten Günümüze Şanhurfa’da Dinî Hayat*, (Edit. Yusuf Ziya Keskin), TDV Yay. , Ankara 2011, ss. 195-210.

TURGUT, Bahattin, *Urfa Vakıfları (1850-1900)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü(Yayınlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2013.

TURAN, A. Nezihi, *XVI. Yüzyılda Ruha(Urfa) Sancağı* , TTK Yay. , Ankara 2012.

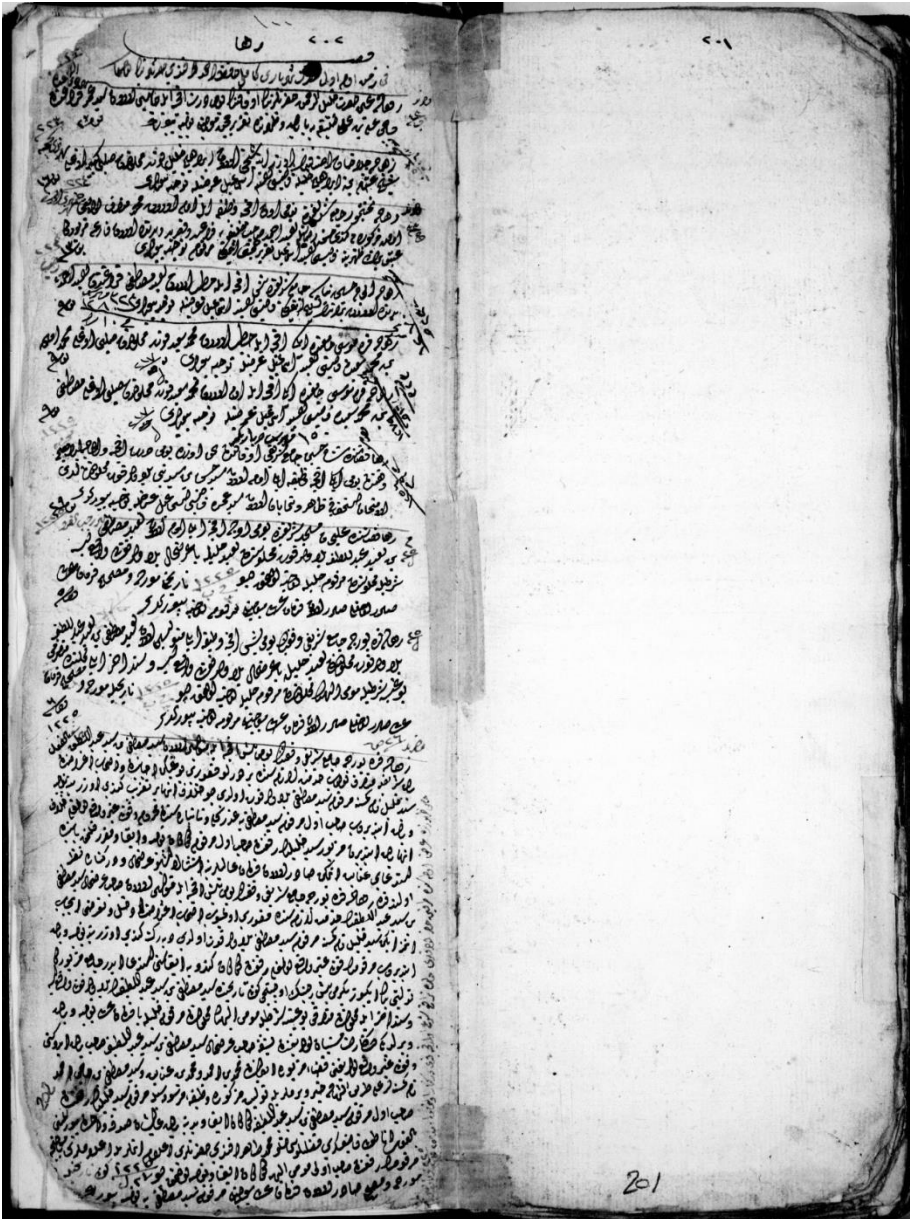
_____, “Şanhurfa” mad. , *TDVİA*, C. XXXVIII, İstanbul 2010, ss. 336-341.

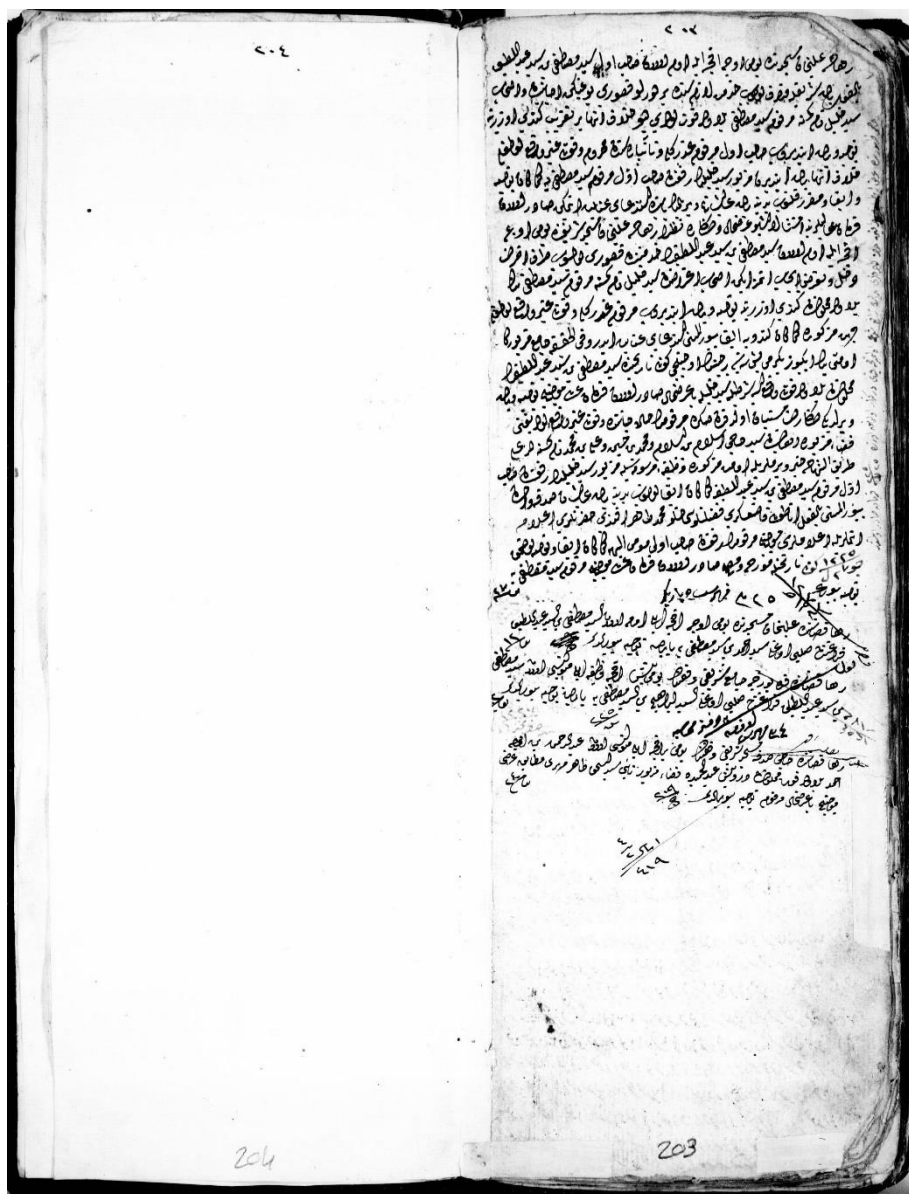
TURAN, Osman, *Doğu Anadolu Türk Devletleri Tarihi*, Ötüken Neşriyat, İstanbul 1993.

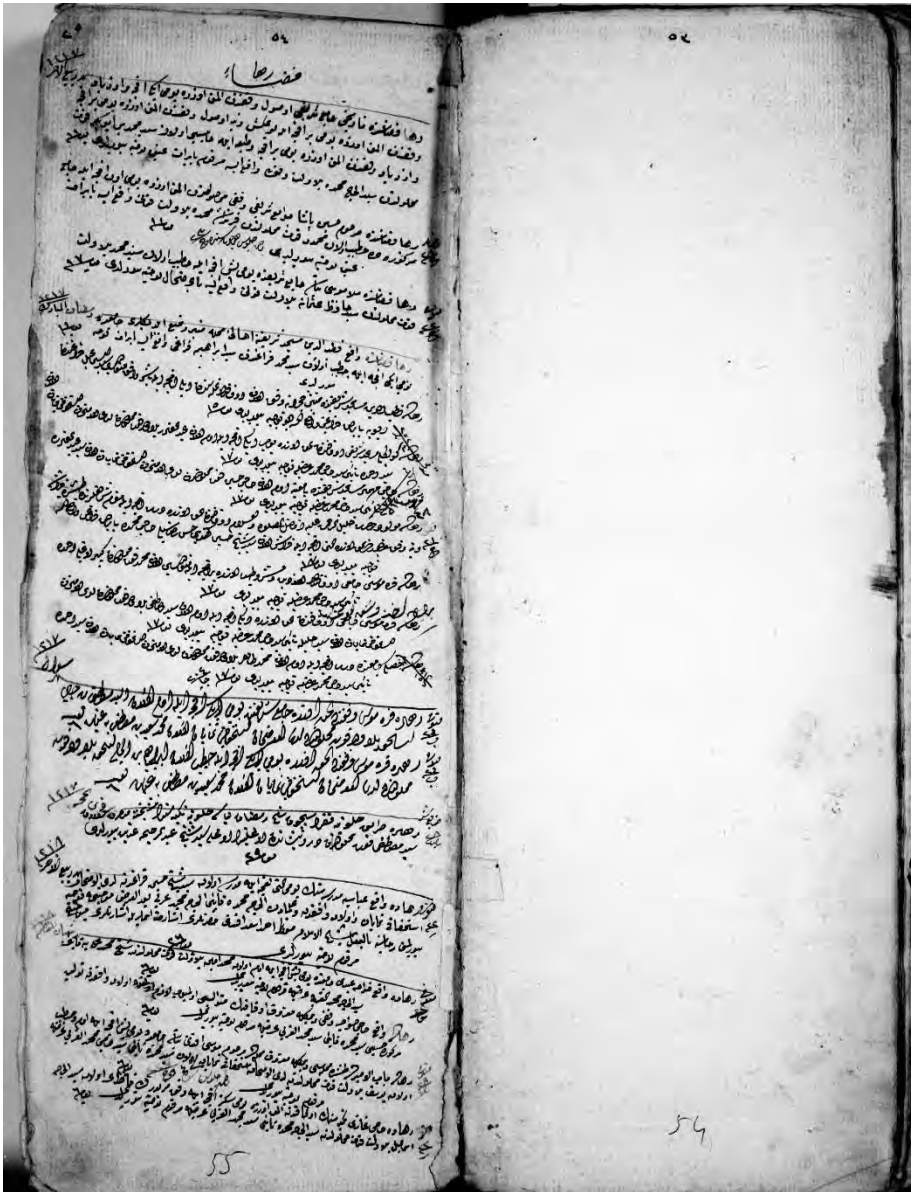
ULUÇAM, Abdüsselâm, “Halîlürrahma”, *TDVİA*, C. XV, İstanbul 1997, ss. 333-334.

ÜNER, M. Emin, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Urfa Tarihi*, Kültür Bakanlığı Yay. Ankara 2009.

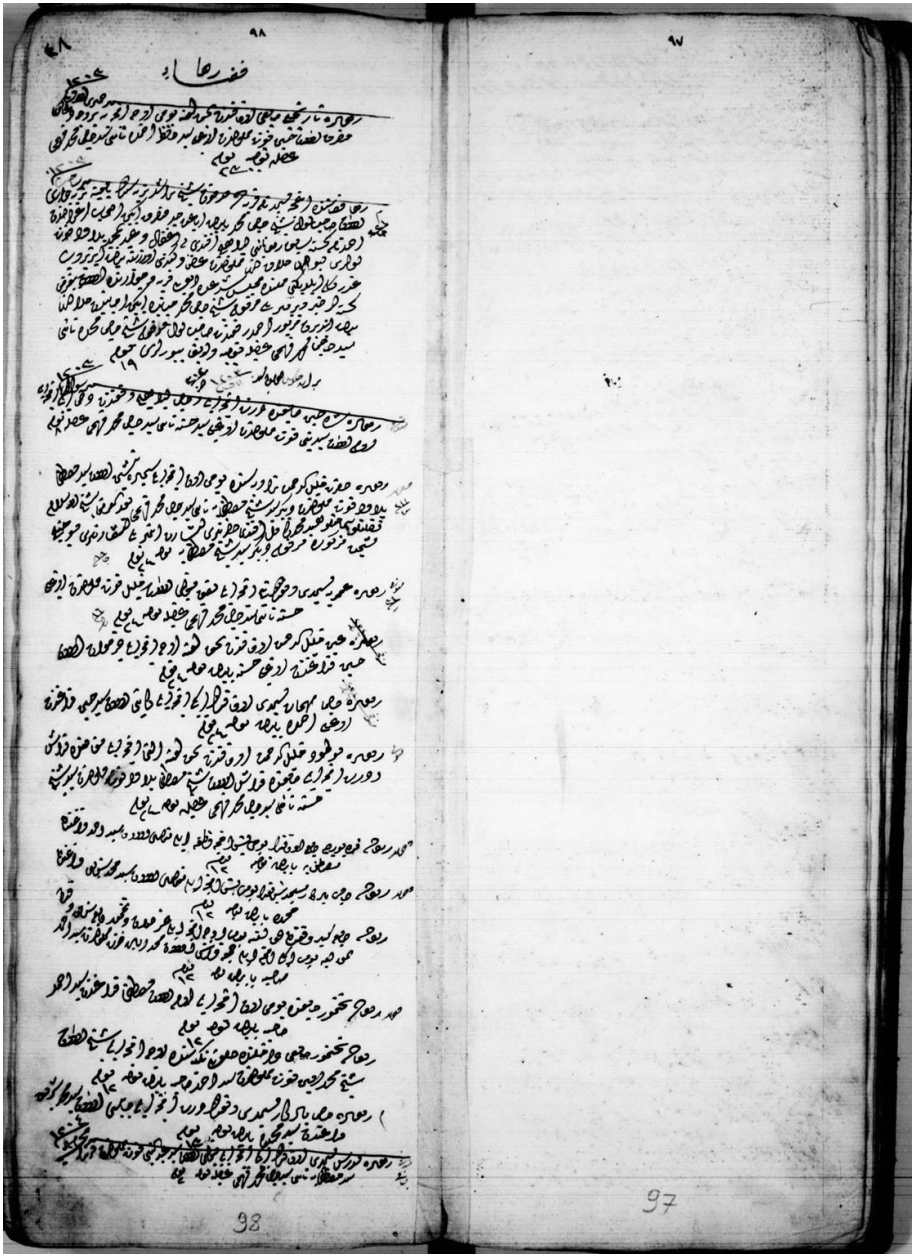
YEDİYILDIZ, Bahaeddin, *XVIII. Yüzyılda Türkiye’de Vakıf Müessesesi Bir Sosyal Tarih İncelemesi*, TTK. , Yay. , Ankara 2003.

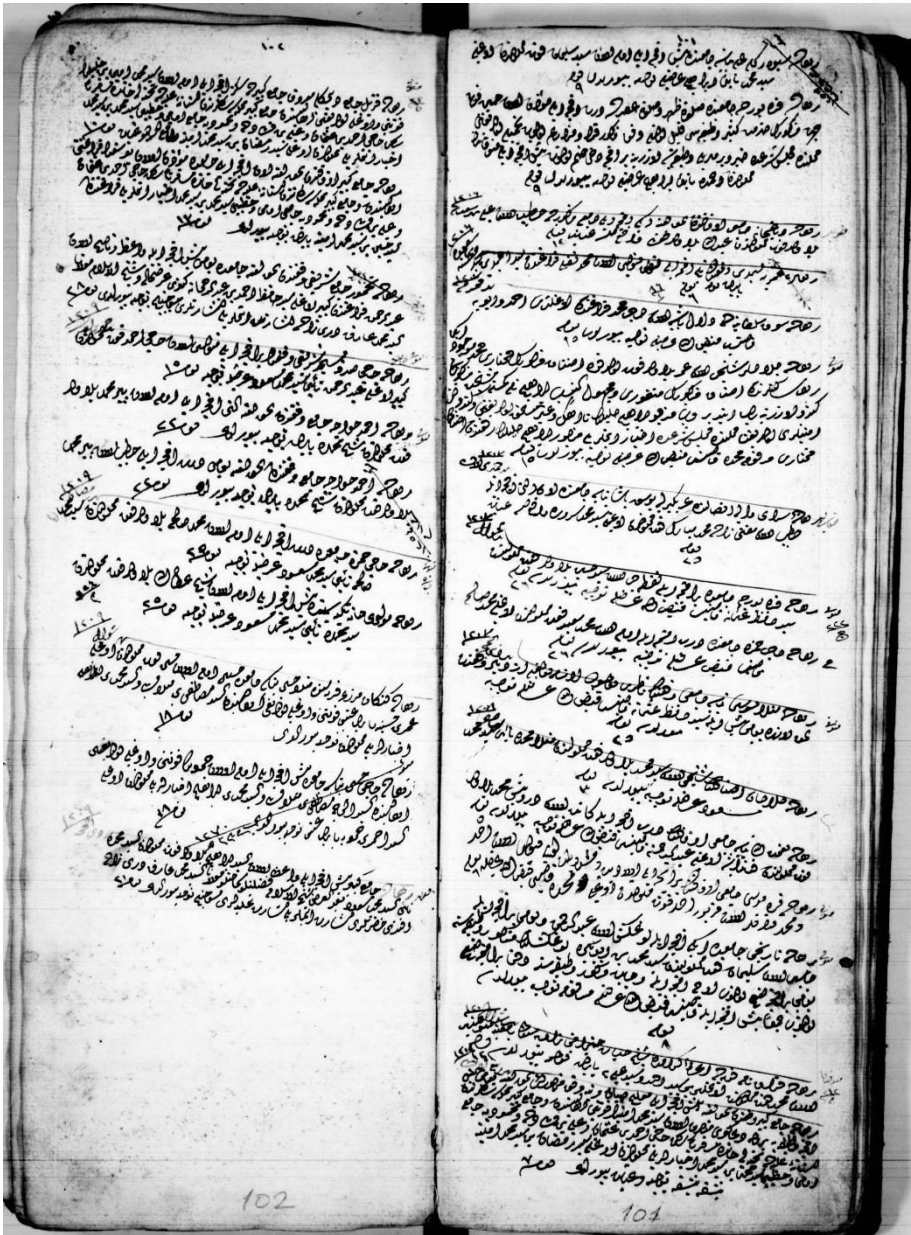

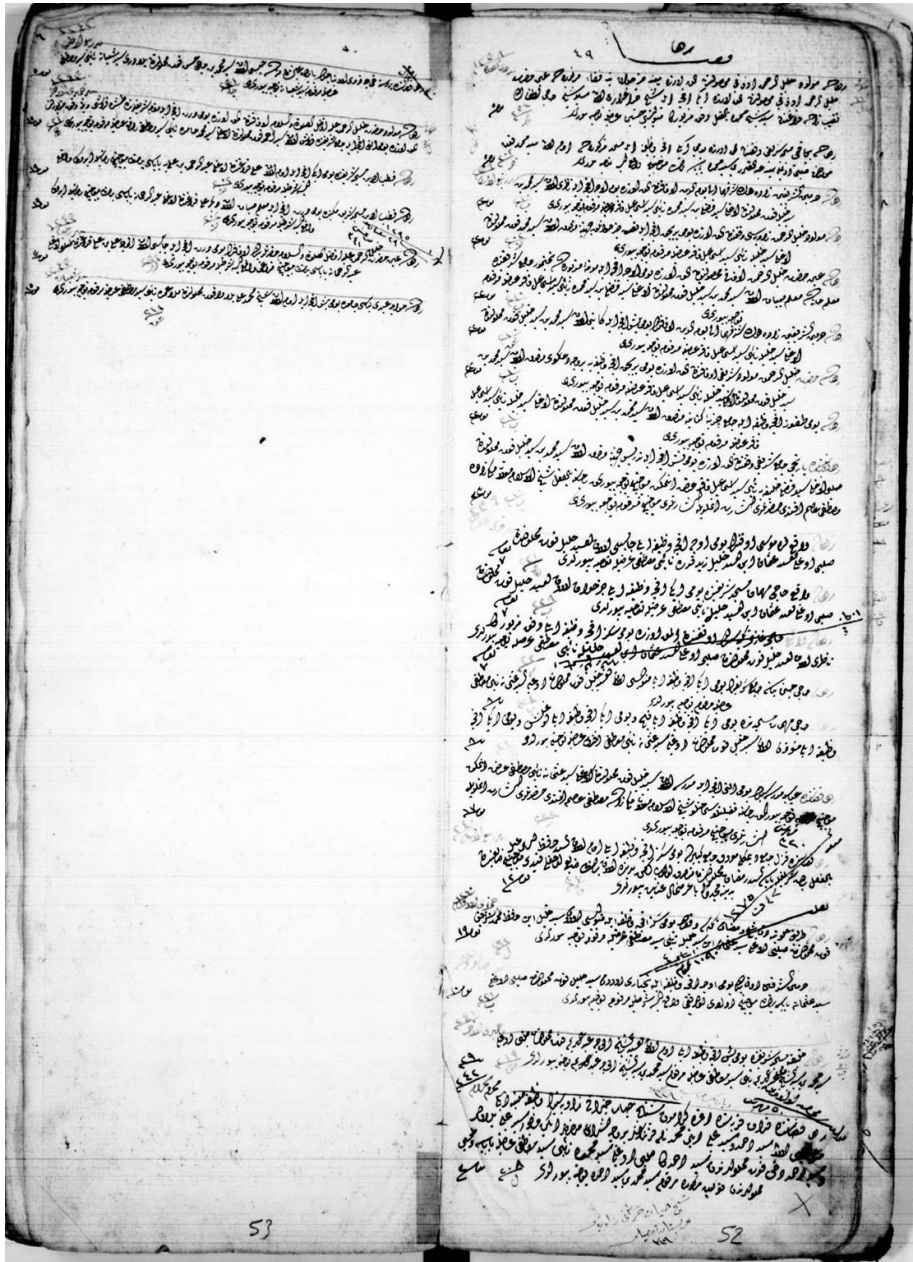

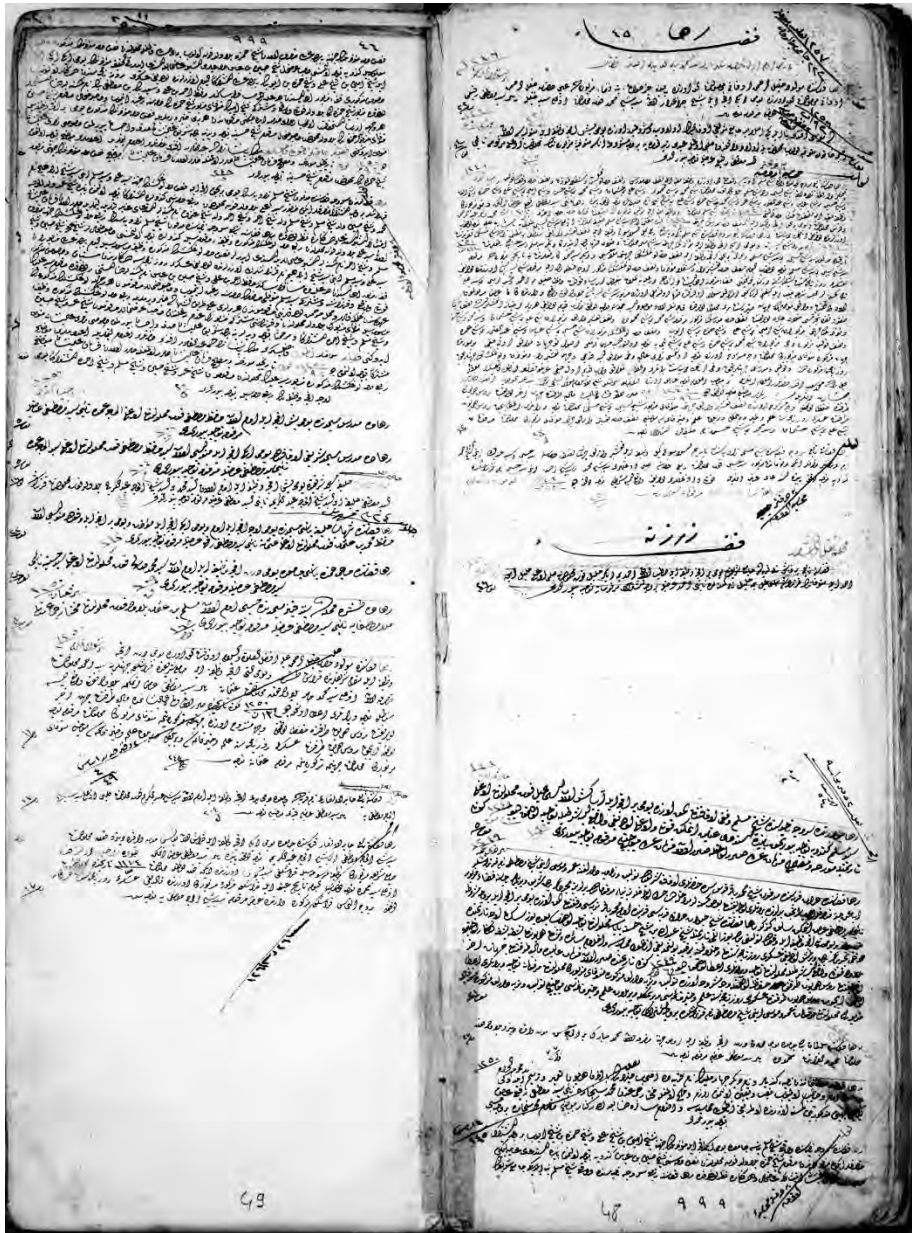

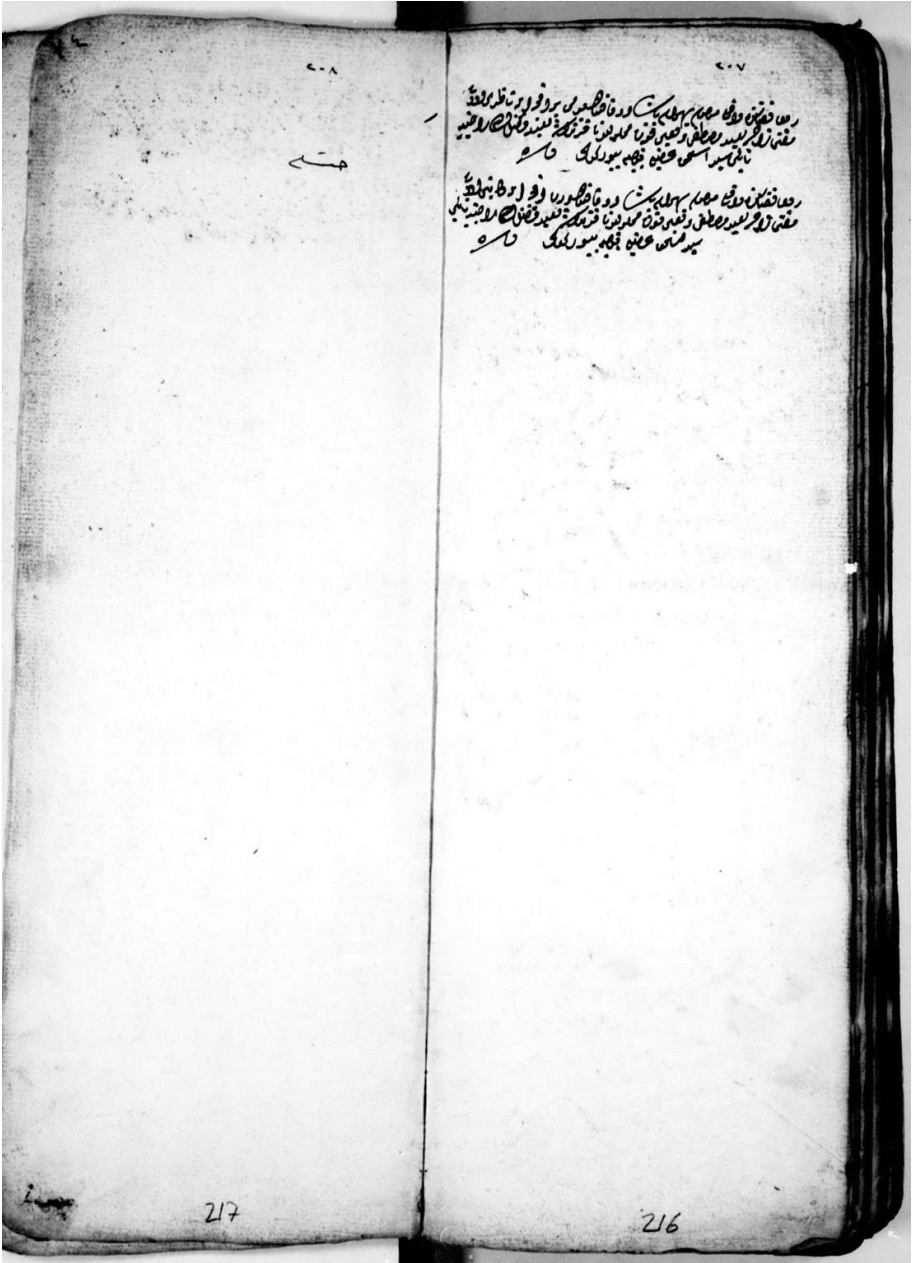

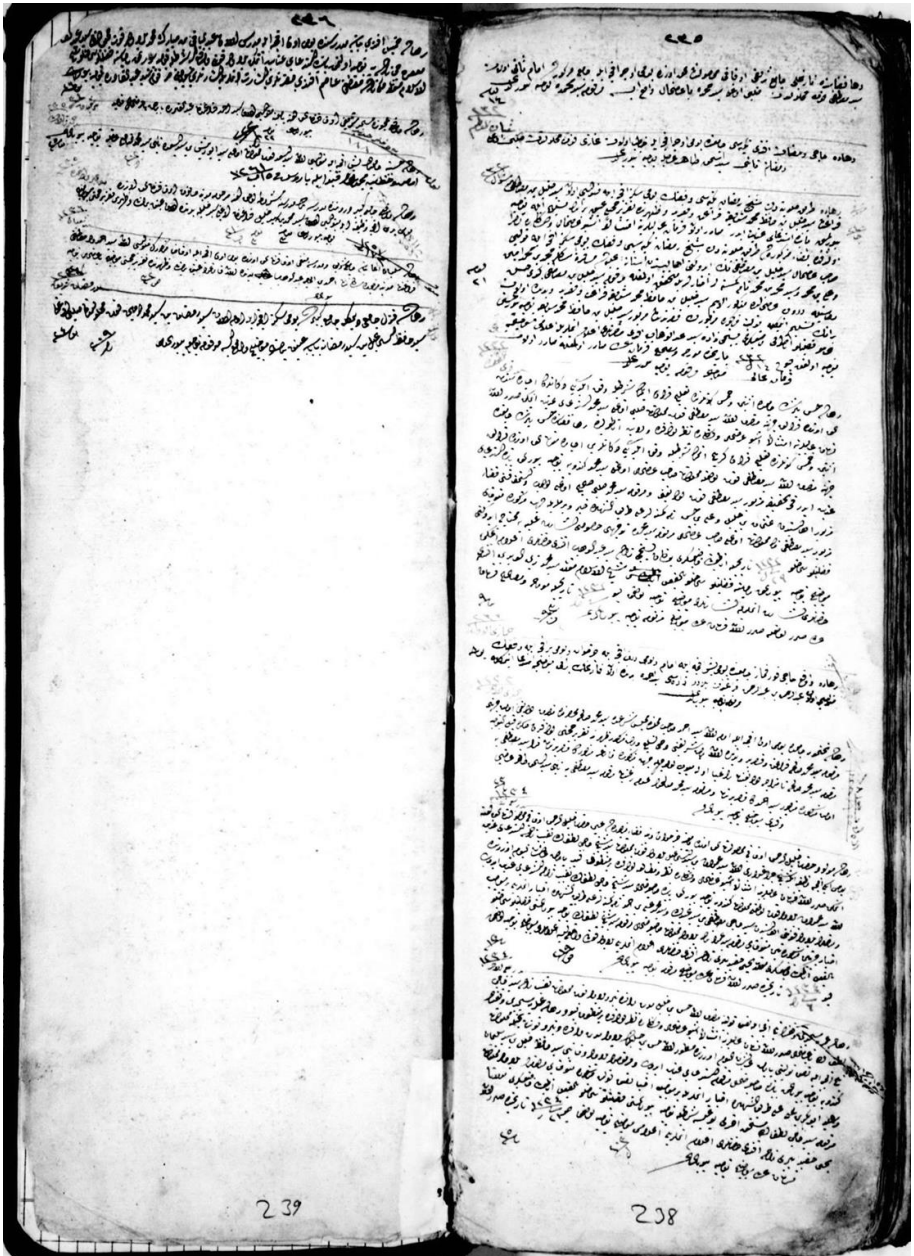

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

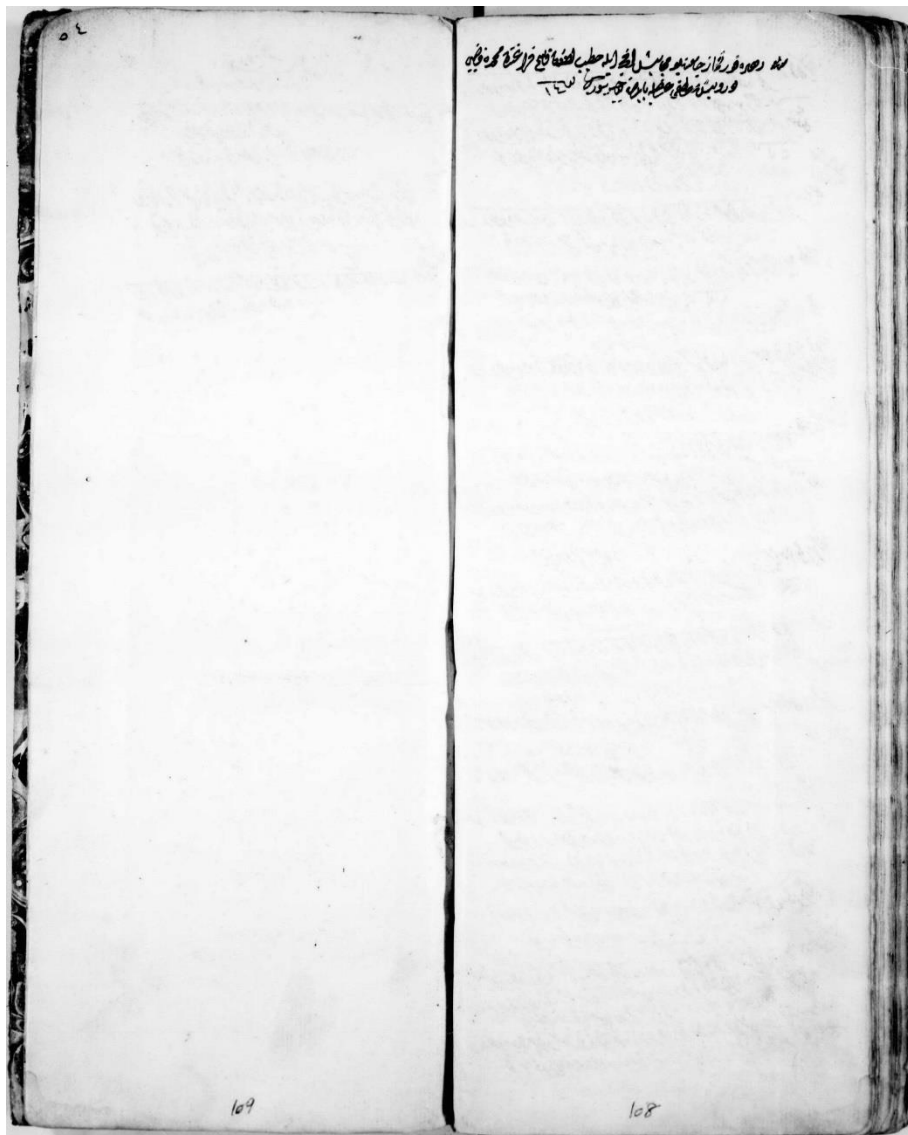
[illegible]

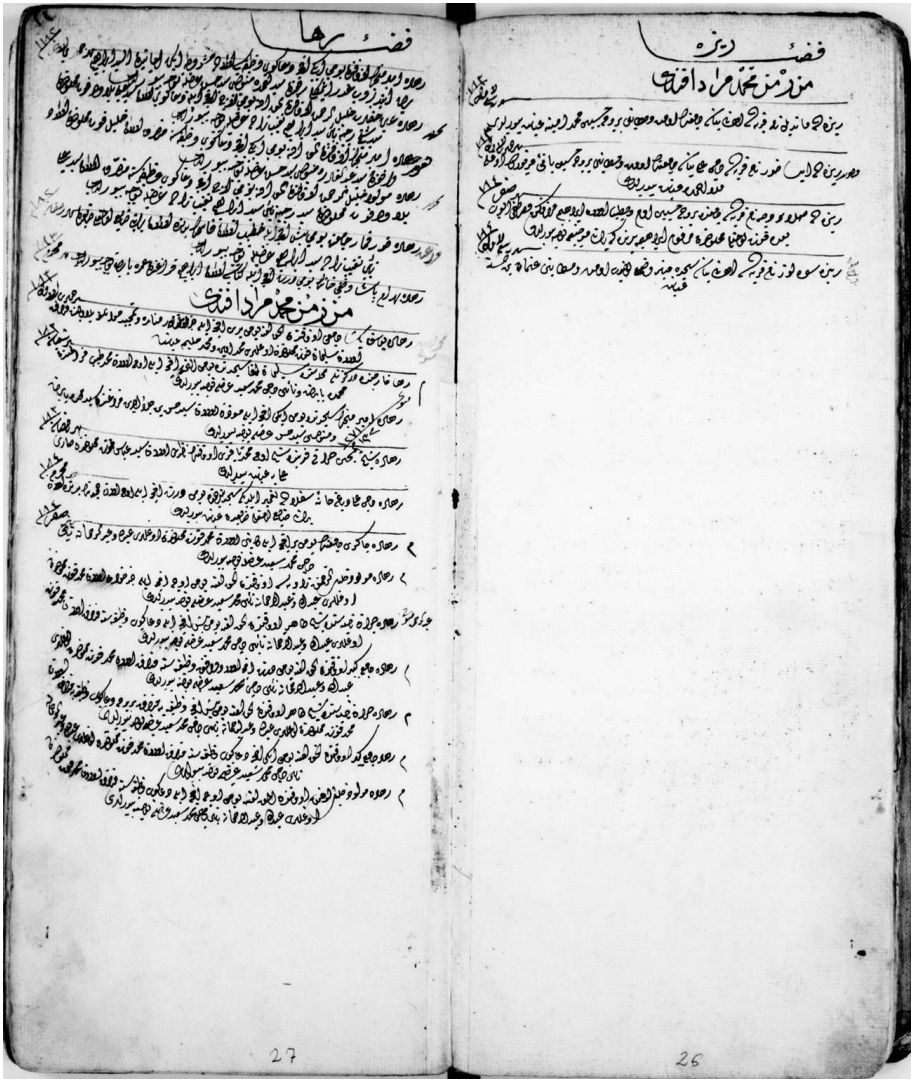

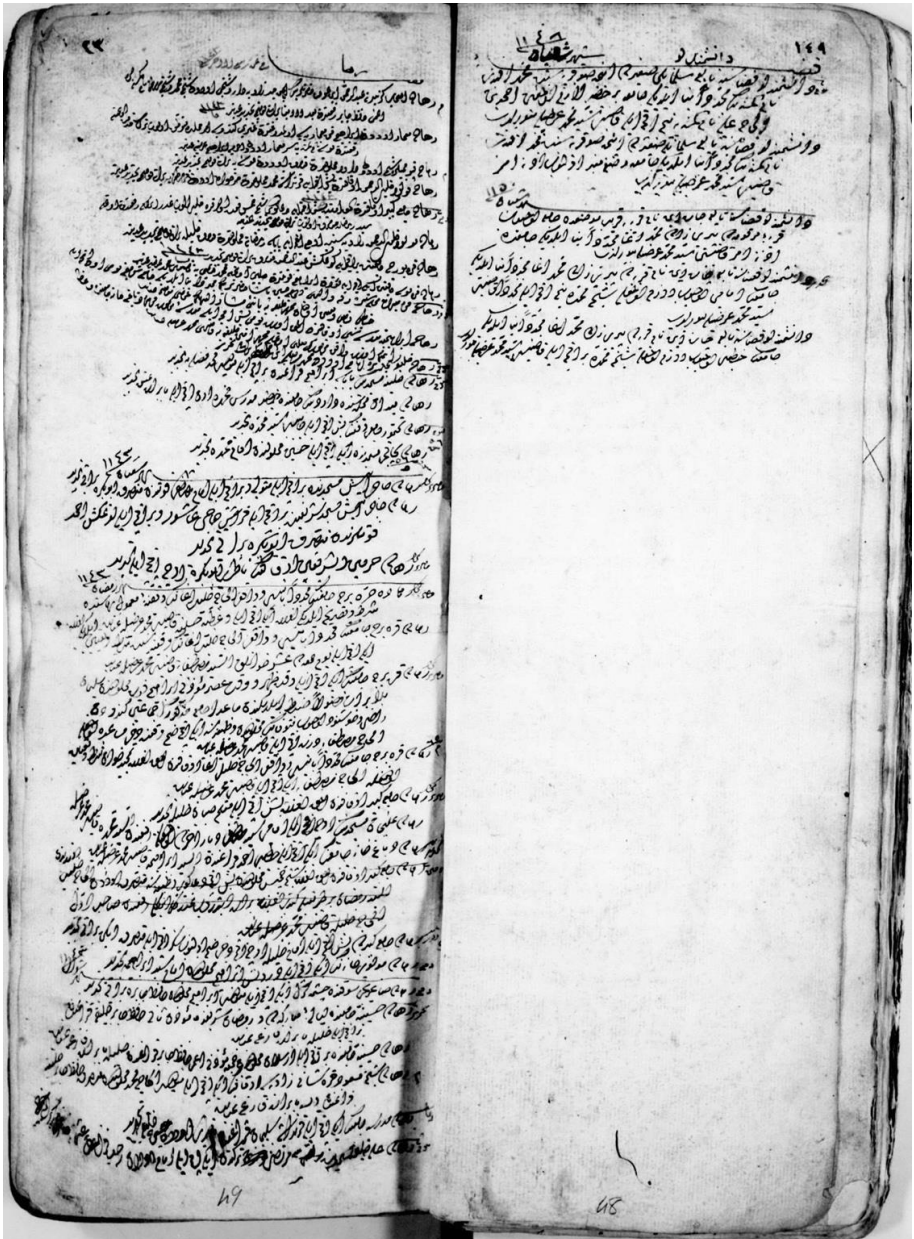

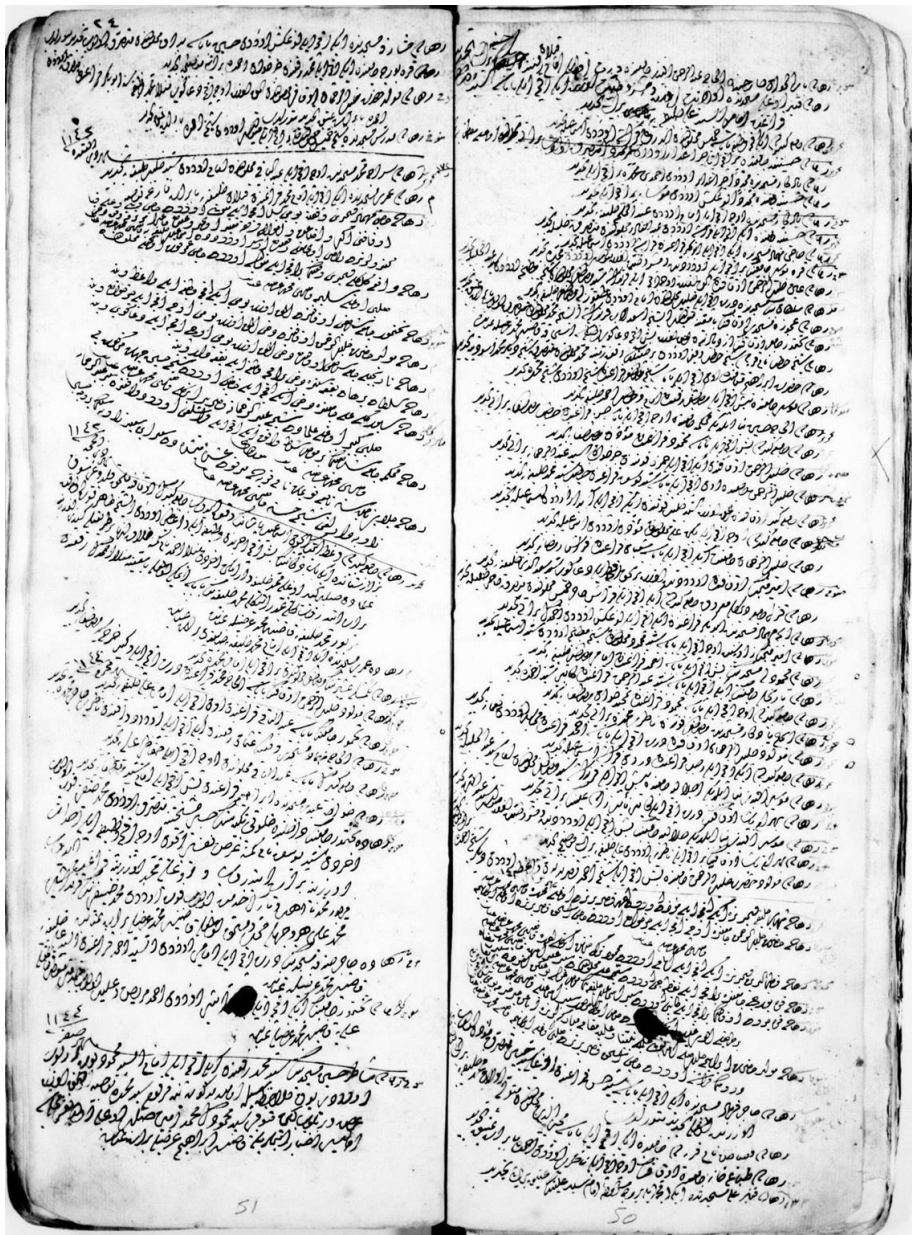

54

۵۸
۱۰۰
۱۰۱
۱۰۲
۱۰۳
۱۰۴
۱۰۵
۱۰۶
۱۰۷
۱۰۸
۱۰۹
۱۱۰
۱۱۱
۱۱۲
۱۱۳
۱۱۴
۱۱۵
۱۱۶
۱۱۷
۱۱۸
۱۱۹
۱۲۰
۱۲۱
۱۲۲
۱۲۳
۱۲۴
۱۲۵
۱۲۶
۱۲۷
۱۲۸
۱۲۹
۱۳۰
۱۳۱
۱۳۲
۱۳۳
۱۳۴
۱۳۵
۱۳۶
۱۳۷
۱۳۸
۱۳۹
۱۴۰
۱۴۱
۱۴۲
۱۴۳
۱۴۴
۱۴۵
۱۴۶
۱۴۷
۱۴۸
۱۴۹
۱۵۰
۱۵۱
۱۵۲
۱۵۳
۱۵۴
۱۵۵
۱۵۶
۱۵۷
۱۵۸
۱۵۹
۱۶۰
۱۶۱
۱۶۲
۱۶۳
۱۶۴
۱۶۵
۱۶۶
۱۶۷
۱۶۸
۱۶۹
۱۷۰
۱۷۱
۱۷۲
۱۷۳
۱۷۴
۱۷۵
۱۷۶
۱۷۷
۱۷۸
۱۷۹
۱۸۰
۱۸۱
۱۸۲
۱۸۳
۱۸۴
۱۸۵
۱۸۶
۱۸۷
۱۸۸
۱۸۹
۱۹۰
۱۹۱
۱۹۲
۱۹۳
۱۹۴
۱۹۵
۱۹۶
۱۹۷
۱۹۸
۱۹۹
۲۰۰
۲۰۱
۲۰۲
۲۰۳
۲۰۴
۲۰۵
۲۰۶
۲۰۷
۲۰۸
۲۰۹
۲۱۰
۲۱۱
۲۱۲
۲۱۳
۲۱۴
۲۱۵
۲۱۶
۲۱۷
۲۱۸
۲۱۹
۲۲۰
۲۲۱
۲۲۲
۲۲۳
۲۲۴
۲۲۵
۲۲۶
۲۲۷
۲۲۸
۲۲۹
۲۳۰
۲۳۱
۲۳۲
۲۳۳
۲۳۴
۲۳۵
۲۳۶
۲۳۷
۲۳۸
۲۳۹
۲۴۰
۲۴۱
۲۴۲
۲۴۳
۲۴۴
۲۴۵
۲۴۶
۲۴۷
۲۴۸
۲۴۹
۲۵۰
۲۵۱
۲۵۲
۲۵۳
۲۵۴
۲۵۵
۲۵۶
۲۵۷
۲۵۸
۲۵۹
۲۶۰
۲۶۱
۲۶۲
۲۶۳
۲۶۴
۲۶۵
۲۶۶
۲۶۷
۲۶۸
۲۶۹
۲۷۰
۲۷۱
۲۷۲
۲۷۳
۲۷۴
۲۷۵
۲۷۶
۲۷۷
۲۷۸
۲۷۹
۲۸۰
۲۸۱
۲۸۲
۲۸۳
۲۸۴
۲۸۵
۲۸۶
۲۸۷
۲۸۸
۲۸۹
۲۹۰
۲۹۱
۲۹۲
۲۹۳
۲۹۴
۲۹۵
۲۹۶
۲۹۷
۲۹۸
۲۹۹
۳۰۰
۳۰۱
۳۰۲
۳۰۳
۳۰۴
۳۰۵
۳۰۶
۳۰۷
۳۰۸
۳۰۹
۳۱۰
۳۱۱
۳۱۲
۳۱۳
۳۱۴
۳۱۵
۳۱۶
۳۱۷
۳۱۸
۳۱۹
۳۲۰
۳۲۱
۳۲۲
۳۲۳
۳۲۴
۳۲۵
۳۲۶
۳۲۷
۳۲۸
۳۲۹
۳۳۰
۳۳۱
۳۳۲
۳۳۳
۳۳۴
۳۳۵
۳۳۶
۳۳۷
۳۳۸
۳۳۹
۳۴۰
۳۴۱
۳۴۲
۳۴۳
۳۴۴
۳۴۵
۳۴۶
۳۴۷
۳۴۸
۳۴۹
۳۵۰
۳۵۱
۳۵۲
۳۵۳
۳۵۴
۳۵۵
۳۵۶
۳۵۷
۳۵۸
۳۵۹
۳۶۰
۳۶۱
۳۶۲
۳۶۳
۳۶۴
۳۶۵
۳۶۶
۳۶۷
۳۶۸
۳۶۹
۳۷۰
۳۷۱
۳۷۲
۳۷۳
۳۷۴
۳۷۵
۳۷۶
۳۷۷
۳۷۸
۳۷۹
۳۸۰
۳۸۱
۳۸۲
۳۸۳
۳۸۴
۳۸۵
۳۸۶
۳۸۷
۳۸۸
۳۸۹
۳۹۰
۳۹۱
۳۹۲
۳۹۳
۳۹۴
۳۹۵
۳۹۶
۳۹۷
۳۹۸
۳۹۹
۴۰۰
۴۰۱
۴۰۲
۴۰۳
۴۰۴
۴۰۵
۴۰۶
۴۰۷
۴۰۸
۴۰۹
۴۱۰
۴۱۱
۴۱۲
۴۱۳
۴۱۴
۴۱۵
۴۱۶
۴۱۷
۴۱۸
۴۱۹
۴۲۰
۴۲۱
۴۲۲
۴۲۳
۴۲۴
۴۲۵
۴۲۶
۴۲۷
۴۲۸
۴۲۹
۴۳۰
۴۳۱
۴۳۲
۴۳۳
۴۳۴
۴۳۵
۴۳۶
۴۳۷
۴۳۸
۴۳۹
۴۴۰
۴۴۱
۴۴۲
۴۴۳
۴۴۴
۴۴۵
۴۴۶
۴۴۷
۴۴۸
۴۴۹
۴۵۰
۴۵۱
۴۵۲
۴۵۳
۴۵۴
۴۵۵
۴۵۶
۴۵۷
۴۵۸
۴۵۹
۴۶۰
۴۶۱
۴۶۲
۴۶۳
۴۶۴
۴۶۵
۴۶۶
۴۶۷
۴۶۸
۴۶۹
۴۷۰
۴۷۱
۴۷۲
۴۷۳
۴۷۴
۴۷۵
۴۷۶
۴۷۷
۴۷۸
۴۷۹
۴۸۰
۴۸۱
۴۸۲
۴۸۳
۴۸۴
۴۸۵
۴۸۶
۴۸۷
۴۸۸
۴۸۹
۴۹۰
۴۹۱
۴۹۲
۴۹۳
۴۹۴
۴۹۵
۴۹۶
۴۹۷
۴۹۸
۴۹۹
۵۰۰
۵۰۱
۵۰۲
۵۰۳
۵۰۴
۵۰۵
۵۰۶
۵۰۷
۵۰۸
۵۰۹
۵۱۰
۵۱۱
۵۱۲
۵۱۳
۵۱۴
۵۱۵
۵۱۶
۵۱۷
۵۱۸
۵۱۹
۵۲۰
۵۲۱
۵۲۲
۵۲۳
۵۲۴
۵۲۵
۵۲۶
۵۲۷
۵۲۸
۵۲۹
۵۳۰
۵۳۱
۵۳۲
۵۳۳
۵۳۴
۵۳۵
۵۳۶
۵۳۷
۵۳۸
۵۳۹
۵۴۰
۵۴۱
۵۴۲
۵۴۳
۵۴۴
۵۴۵
۵۴۶
۵۴۷
۵۴۸
۵۴۹
۵۵۰
۵۵۱
۵۵۲
۵۵۳
۵۵۴
۵۵۵
۵۵۶
۵۵۷
۵۵۸
۵۵۹
۵۶۰
۵۶۱
۵۶۲
۵۶۳
۵۶۴
۵۶۵
۵۶۶
۵۶۷
۵۶۸
۵۶۹
۵۷۰
۵۷۱
۵۷۲
۵۷۳
۵۷۴
۵۷۵
۵۷۶
۵۷۷
۵۷۸
۵۷۹
۵۸۰
۵۸۱
۵۸۲
۵۸۳
۵۸۴
۵۸۵
۵۸۶
۵۸۷
۵۸۸
۵۸۹
۵۹۰
۵۹۱
۵۹۲
۵۹۳
۵۹۴
۵۹۵
۵۹۶
۵۹۷
۵۹۸
۵۹۹
۶۰۰
۶۰۱
۶۰۲
۶۰۳
۶۰۴
۶۰۵
۶۰۶
۶۰۷
۶۰۸
۶۰۹
۶۱۰

۱۱۵

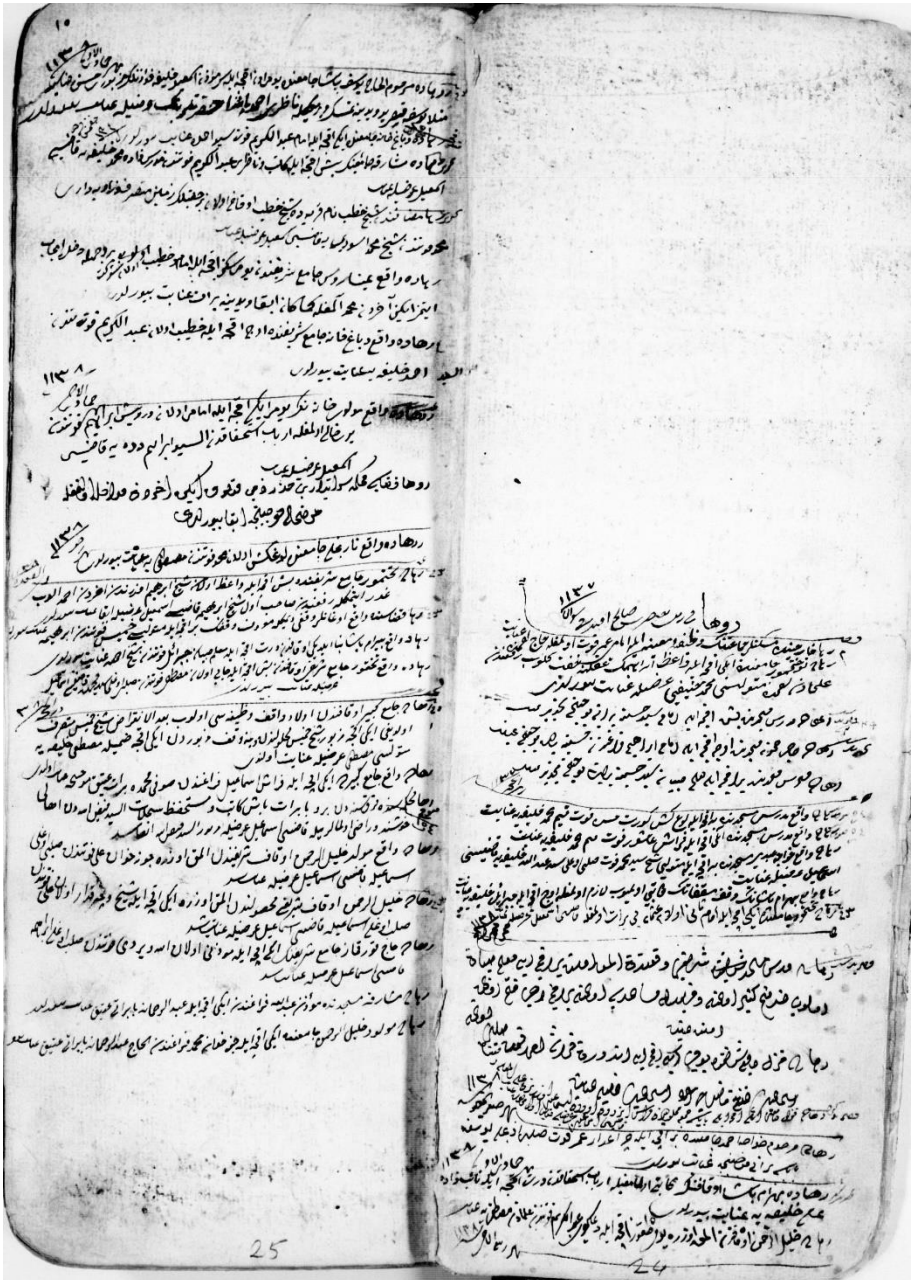

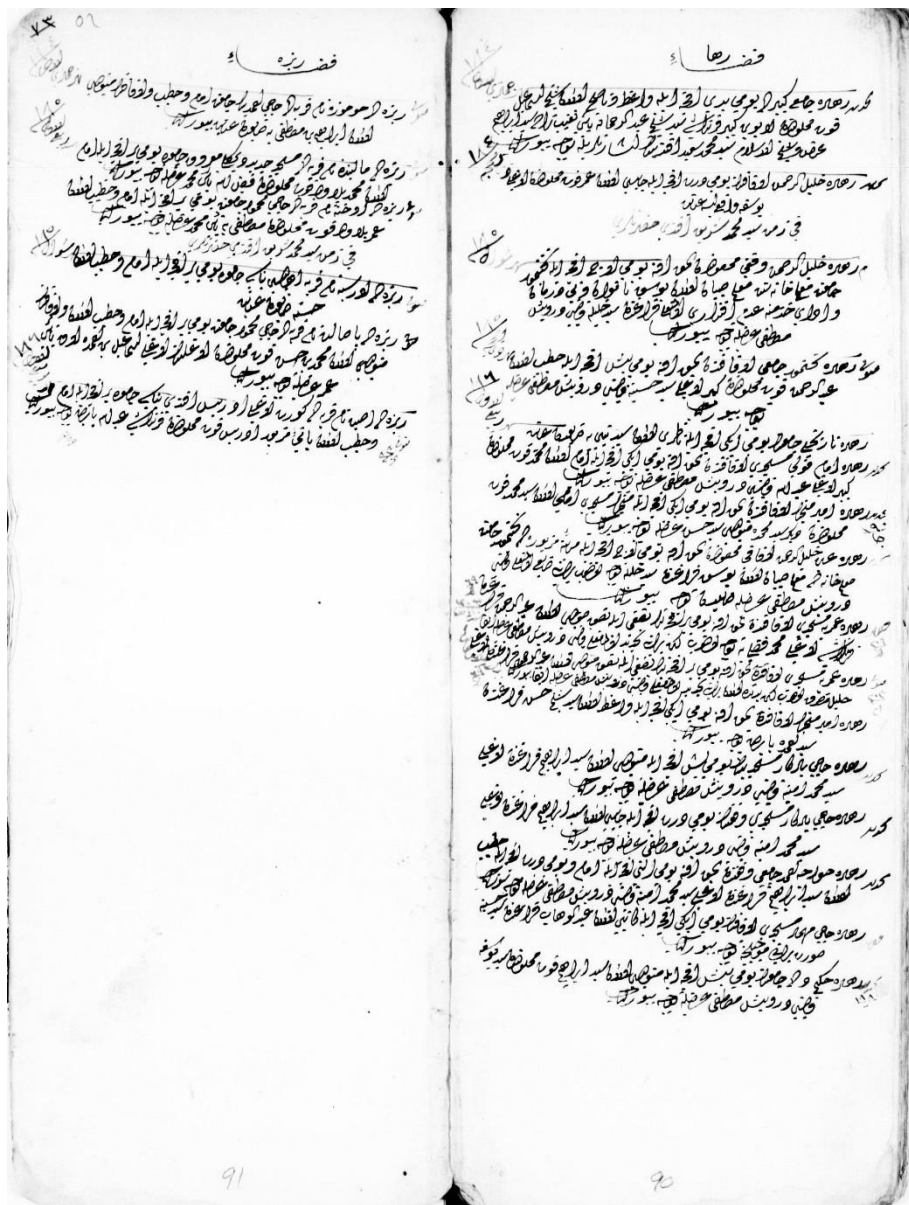
[illegible]

۱۱۱۶
 ۱۱۱۷
 ۱۱۱۸
 ۱۱۱۹
 ۱۱۲۰
 ۱۱۲۱
 ۱۱۲۲
 ۱۱۲۳
 ۱۱۲۴
 ۱۱۲۵
 ۱۱۲۶
 ۱۱۲۷
 ۱۱۲۸
 ۱۱۲۹
 ۱۱۳۰
 ۱۱۳۱
 ۱۱۳۲
 ۱۱۳۳
 ۱۱۳۴
 ۱۱۳۵
 ۱۱۳۶
 ۱۱۳۷
 ۱۱۳۸
 ۱۱۳۹
 ۱۱۴۰
 ۱۱۴۱
 ۱۱۴۲
 ۱۱۴۳
 ۱۱۴۴
 ۱۱۴۵
 ۱۱۴۶
 ۱۱۴۷
 ۱۱۴۸
 ۱۱۴۹
 ۱۱۵۰
 ۱۱۵۱
 ۱۱۵۲
 ۱۱۵۳
 ۱۱۵۴
 ۱۱۵۵
 ۱۱۵۶
 ۱۱۵۷
 ۱۱۵۸
 ۱۱۵۹
 ۱۱۶۰
 ۱۱۶۱
 ۱۱۶۲
 ۱۱۶۳
 ۱۱۶۴
 ۱۱۶۵
 ۱۱۶۶
 ۱۱۶۷
 ۱۱۶۸
 ۱۱۶۹
 ۱۱۷۰
 ۱۱۷۱
 ۱۱۷۲
 ۱۱۷۳
 ۱۱۷۴
 ۱۱۷۵
 ۱۱۷۶
 ۱۱۷۷
 ۱۱۷۸
 ۱۱۷۹
 ۱۱۸۰
 ۱۱۸۱
 ۱۱۸۲
 ۱۱۸۳
 ۱۱۸۴
 ۱۱۸۵
 ۱۱۸۶
 ۱۱۸۷
 ۱۱۸۸
 ۱۱۸۹
 ۱۱۹۰
 ۱۱۹۱
 ۱۱۹۲
 ۱۱۹۳
 ۱۱۹۴
 ۱۱۹۵
 ۱۱۹۶
 ۱۱۹۷
 ۱۱۹۸
 ۱۱۹۹
 ۱۲۰۰
 ۱۲۰۱
 ۱۲۰۲
 ۱۲۰۳
 ۱۲۰۴
 ۱۲۰۵
 ۱۲۰۶
 ۱۲۰۷
 ۱۲۰۸
 ۱۲۰۹
 ۱۲۱۰
 ۱۲۱۱
 ۱۲۱۲
 ۱۲۱۳
 ۱۲۱۴
 ۱۲۱۵
 ۱۲۱۶
 ۱۲۱۷
 ۱۲۱۸
 ۱۲۱۹
 ۱۲۲۰
 ۱۲۲۱
 ۱۲۲۲
 ۱۲۲۳
 ۱۲۲۴
 ۱۲۲۵
 ۱۲۲۶
 ۱۲۲۷
 ۱۲۲۸
 ۱۲۲۹
 ۱۲۳۰
 ۱۲۳۱
 ۱۲۳۲
 ۱۲۳۳
 ۱۲۳۴
 ۱۲۳۵
 ۱۲۳۶
 ۱۲۳۷
 ۱۲۳۸
 ۱۲۳۹
 ۱۲۴۰
 ۱۲۴۱
 ۱۲۴۲
 ۱۲۴۳
 ۱۲۴۴
 ۱۲۴۵
 ۱۲۴۶
 ۱۲۴۷
 ۱۲۴۸
 ۱۲۴۹
 ۱۲۵۰
 ۱۲۵۱
 ۱۲۵۲
 ۱۲۵۳
 ۱۲۵۴
 ۱۲۵۵
 ۱۲۵۶
 ۱۲۵۷
 ۱۲۵۸
 ۱۲۵۹
 ۱۲۶۰
 ۱۲۶۱
 ۱۲۶۲
 ۱۲۶۳
 ۱۲۶۴
 ۱۲۶۵
 ۱۲۶۶
 ۱۲۶۷
 ۱۲۶۸
 ۱۲۶۹
 ۱۲۷۰
 ۱۲۷۱
 ۱۲۷۲
 ۱۲۷۳
 ۱۲۷۴
 ۱۲۷۵
 ۱۲۷۶
 ۱۲۷۷
 ۱۲۷۸
 ۱۲۷۹
 ۱۲۸۰
 ۱۲۸۱
 ۱۲۸۲
 ۱۲۸۳
 ۱۲۸۴
 ۱۲۸۵
 ۱۲۸۶
 ۱۲۸۷
 ۱۲۸۸
 ۱۲۸۹
 ۱۲۹۰
 ۱۲۹۱
 ۱۲۹۲
 ۱۲۹۳
 ۱۲۹۴
 ۱۲۹۵
 ۱۲۹۶
 ۱۲۹۷
 ۱۲۹۸
 ۱۲۹۹
 ۱۳۰۰
 ۱۳۰۱
 ۱۳۰۲
 ۱۳۰۳
 ۱۳۰۴
 ۱۳۰۵
 ۱۳۰۶
 ۱۳۰۷
 ۱۳۰۸
 ۱۳۰۹
 ۱۳۱۰
 ۱۳۱۱
 ۱۳۱۲
 ۱۳۱۳
 ۱۳۱۴
 ۱۳۱۵
 ۱۳۱۶
 ۱۳۱۷
 ۱۳۱۸
 ۱۳۱۹
 ۱۳۲۰
 ۱۳۲۱
 ۱۳۲۲
 ۱۳۲۳
 ۱۳۲۴
 ۱۳۲۵
 ۱۳۲۶
 ۱۳۲۷
 ۱۳۲۸
 ۱۳۲۹
 ۱۳۳۰
 ۱۳۳۱
 ۱۳۳۲
 ۱۳۳۳
 ۱۳۳۴
 ۱۳۳۵
 ۱۳۳۶
 ۱۳۳۷
 ۱۳۳۸
 ۱۳۳۹
 ۱۳۴۰
 ۱۳۴۱
 ۱۳۴۲
 ۱۳۴۳
 ۱۳۴۴
 ۱۳۴۵
 ۱۳۴۶
 ۱۳۴۷
 ۱۳۴۸
 ۱۳۴۹
 ۱۳۵۰
 ۱۳۵۱
 ۱۳۵۲
 ۱۳۵۳
 ۱۳۵۴
 ۱۳۵۵
 ۱۳۵۶
 ۱۳۵۷
 ۱۳۵۸
 ۱۳۵۹
 ۱۳۶۰
 ۱۳۶۱
 ۱۳۶۲
 ۱۳۶۳
 ۱۳۶۴
 ۱۳۶۵
 ۱۳۶۶
 ۱۳۶۷
 ۱۳۶۸
 ۱۳۶۹
 ۱۳۷۰
 ۱۳۷۱
 ۱۳۷۲
 ۱۳۷۳
 ۱۳۷۴
 ۱۳۷۵
 ۱۳۷۶
 ۱۳۷۷
 ۱۳۷۸
 ۱۳۷۹
 ۱۳۸۰
 ۱۳۸۱
 ۱۳۸۲
 ۱۳۸۳
 ۱۳۸۴
 ۱۳۸۵
 ۱۳۸۶
 ۱۳۸۷
 ۱۳۸۸
 ۱۳۸۹
 ۱۳۹۰
 ۱۳۹۱
 ۱۳۹۲
 ۱۳۹۳
 ۱۳۹۴
 ۱۳۹۵
 ۱۳۹۶
 ۱۳۹۷
 ۱۳۹۸
 ۱۳۹۹
 ۱۴۰۰
 ۱۴۰۱
 ۱۴۰۲
 ۱۴۰۳
 ۱۴۰۴
 ۱۴۰۵
 ۱۴۰۶
 ۱۴۰۷
 ۱۴۰۸
 ۱۴۰۹
 ۱۴۱۰
 ۱۴۱۱
 ۱۴۱۲
 ۱۴۱۳
 ۱۴۱۴
 ۱۴۱۵
 ۱۴۱۶
 ۱۴۱۷
 ۱۴۱۸
 ۱۴۱۹
 ۱۴۲۰
 ۱۴۲۱
 ۱۴۲۲
 ۱۴۲۳
 ۱۴۲۴
 ۱۴۲۵
 ۱۴۲۶
 ۱۴۲۷
 ۱۴۲۸
 ۱۴۲۹
 ۱۴۳۰

١٠٠
 ١٠١
 ١٠٢
 ١٠٣
 ١٠٤
 ١٠٥
 ١٠٦
 ١٠٧
 ١٠٨
 ١٠٩
 ١١٠
 ١١١
 ١١٢
 ١١٣
 ١١٤
 ١١٥
 ١١٦
 ١١٧
 ١١٨
 ١١٩
 ١٢٠
 ١٢١
 ١٢٢
 ١٢٣
 ١٢٤
 ١٢٥
 ١٢٦
 ١٢٧
 ١٢٨
 ١٢٩
 ١٣٠
 ١٣١
 ١٣٢
 ١٣٣
 ١٣٤
 ١٣٥
 ١٣٦
 ١٣٧
 ١٣٨
 ١٣٩
 ١٤٠
 ١٤١
 ١٤٢
 ١٤٣
 ١٤٤
 ١٤٥
 ١٤٦
 ١٤٧
 ١٤٨
 ١٤٩
 ١٥٠
 ١٥١
 ١٥٢
 ١٥٣
 ١٥٤
 ١٥٥
 ١٥٦
 ١٥٧
 ١٥٨
 ١٥٩
 ١٦٠
 ١٦١
 ١٦٢
 ١٦٣
 ١٦٤
 ١٦٥
 ١٦٦
 ١٦٧
 ١٦٨
 ١٦٩
 ١٧٠
 ١٧١
 ١٧٢
 ١٧٣
 ١٧٤
 ١٧٥
 ١٧٦
 ١٧٧
 ١٧٨
 ١٧٩
 ١٨٠
 ١٨١
 ١٨٢
 ١٨٣
 ١٨٤
 ١٨٥
 ١٨٦
 ١٨٧
 ١٨٨
 ١٨٩
 ١٩٠
 ١٩١
 ١٩٢
 ١٩٣
 ١٩٤
 ١٩٥
 ١٩٦
 ١٩٧
 ١٩٨
 ١٩٩
 ٢٠٠
 ٢٠١
 ٢٠٢
 ٢٠٣
 ٢٠٤
 ٢٠٥
 ٢٠٦
 ٢٠٧
 ٢٠٨
 ٢٠٩
 ٢١٠
 ٢١١
 ٢١٢
 ٢١٣
 ٢١٤
 ٢١٥
 ٢١٦
 ٢١٧
 ٢١٨
 ٢١٩
 ٢٢٠
 ٢٢١
 ٢٢٢
 ٢٢٣
 ٢٢٤
 ٢٢٥
 ٢٢٦
 ٢٢٧
 ٢٢٨
 ٢٢٩
 ٢٣٠
 ٢٣١
 ٢٣٢
 ٢٣٣
 ٢٣٤
 ٢٣٥
 ٢٣٦
 ٢٣٧
 ٢٣٨
 ٢٣٩
 ٢٤٠
 ٢٤١
 ٢٤٢
 ٢٤٣
 ٢٤٤
 ٢٤٥
 ٢٤٦
 ٢٤٧
 ٢٤٨
 ٢٤٩
 ٢٥٠
 ٢٥١
 ٢٥٢
 ٢٥٣
 ٢٥٤
 ٢٥٥
 ٢٥٦
 ٢٥٧
 ٢٥٨
 ٢٥٩
 ٢٦٠
 ٢٦١
 ٢٦٢
 ٢٦٣
 ٢٦٤
 ٢٦٥
 ٢٦٦
 ٢٦٧
 ٢٦٨
 ٢٦٩
 ٢٧٠
 ٢٧١
 ٢٧٢
 ٢٧٣
 ٢٧٤
 ٢٧٥
 ٢٧٦
 ٢٧٧
 ٢٧٨
 ٢٧٩
 ٢٨٠
 ٢٨١
 ٢٨٢
 ٢٨٣
 ٢٨٤
 ٢٨٥
 ٢٨٦
 ٢٨٧
 ٢٨٨
 ٢٨٩
 ٢٩٠
 ٢٩١
 ٢٩٢
 ٢٩٣
 ٢٩٤
 ٢٩٥
 ٢٩٦
 ٢٩٧
 ٢٩٨
 ٢٩٩
 ٣٠٠
 ٣٠١
 ٣٠٢
 ٣٠٣
 ٣٠٤
 ٣٠٥
 ٣٠٦
 ٣٠٧
 ٣٠٨
 ٣٠٩
 ٣١٠
 ٣١١
 ٣١٢
 ٣١٣
 ٣١٤
 ٣١٥
 ٣١٦
 ٣١٧
 ٣١٨
 ٣١٩
 ٣٢٠
 ٣٢١
 ٣٢٢
 ٣٢٣
 ٣٢٤
 ٣٢٥
 ٣٢٦
 ٣٢٧
 ٣٢٨
 ٣٢٩
 ٣٣٠
 ٣٣١
 ٣٣٢
 ٣٣٣
 ٣٣٤
 ٣٣٥
 ٣٣٦
 ٣٣٧
 ٣٣٨
 ٣٣٩
 ٣٤٠
 ٣٤١
 ٣٤٢
 ٣٤٣
 ٣٤٤
 ٣٤٥
 ٣٤٦
 ٣٤٧
 ٣٤٨
 ٣٤٩
 ٣٥٠
 ٣٥١
 ٣٥٢
 ٣٥٣
 ٣٥٤
 ٣٥٥
 ٣٥٦
 ٣٥٧
 ٣٥٨
 ٣٥٩
 ٣٦٠
 ٣٦١
 ٣٦٢
 ٣٦٣
 ٣٦٤
 ٣٦٥
 ٣٦٦
 ٣٦٧
 ٣٦٨
 ٣٦٩
 ٣٧٠
 ٣٧١
 ٣٧٢
 ٣٧٣
 ٣٧٤
 ٣٧٥
 ٣٧٦
 ٣٧٧
 ٣٧٨
 ٣٧٩
 ٣٨٠
 ٣٨١
 ٣٨٢
 ٣٨٣
 ٣٨٤
 ٣٨٥
 ٣٨٦
 ٣٨٧
 ٣٨٨
 ٣٨٩
 ٣٩٠
 ٣٩١
 ٣٩٢
 ٣٩٣
 ٣٩٤
 ٣٩٥
 ٣٩٦
 ٣٩٧
 ٣٩٨
 ٣٩٩
 ٤٠٠
 ٤٠١
 ٤٠٢
 ٤٠٣
 ٤٠٤
 ٤٠٥
 ٤٠٦
 ٤٠٧
 ٤٠٨
 ٤٠٩
 ٤١٠
 ٤١١
 ٤١٢
 ٤١٣
 ٤١٤
 ٤١٥
 ٤١٦
 ٤١٧
 ٤١٨
 ٤١٩
 ٤٢٠
 ٤٢١
 ٤٢٢
 ٤٢٣
 ٤٢٤
 ٤٢٥
 ٤٢٦
 ٤٢٧
 ٤٢٨
 ٤٢٩
 ٤٣٠
 ٤٣١
 ٤٣٢
 ٤٣٣
 ٤٣٤
 ٤٣٥
 ٤٣٦
 ٤٣٧
 ٤٣٨
 ٤٣٩
 ٤٤٠
 ٤٤١
 ٤٤٢
 ٤٤٣
 ٤٤٤
 ٤٤٥
 ٤٤٦
 ٤٤٧
 ٤٤٨
 ٤٤٩
 ٤٥٠
 ٤٥١
 ٤٥٢
 ٤٥٣
 ٤٥٤
 ٤٥٥
 ٤٥٦
 ٤٥٧
 ٤٥٨
 ٤٥٩
 ٤٦٠
 ٤٦١
 ٤٦٢
 ٤٦٣
 ٤٦٤
 ٤٦٥
 ٤٦٦
 ٤٦٧
 ٤٦٨
 ٤٦٩
 ٤٧٠
 ٤٧١

[illegible]

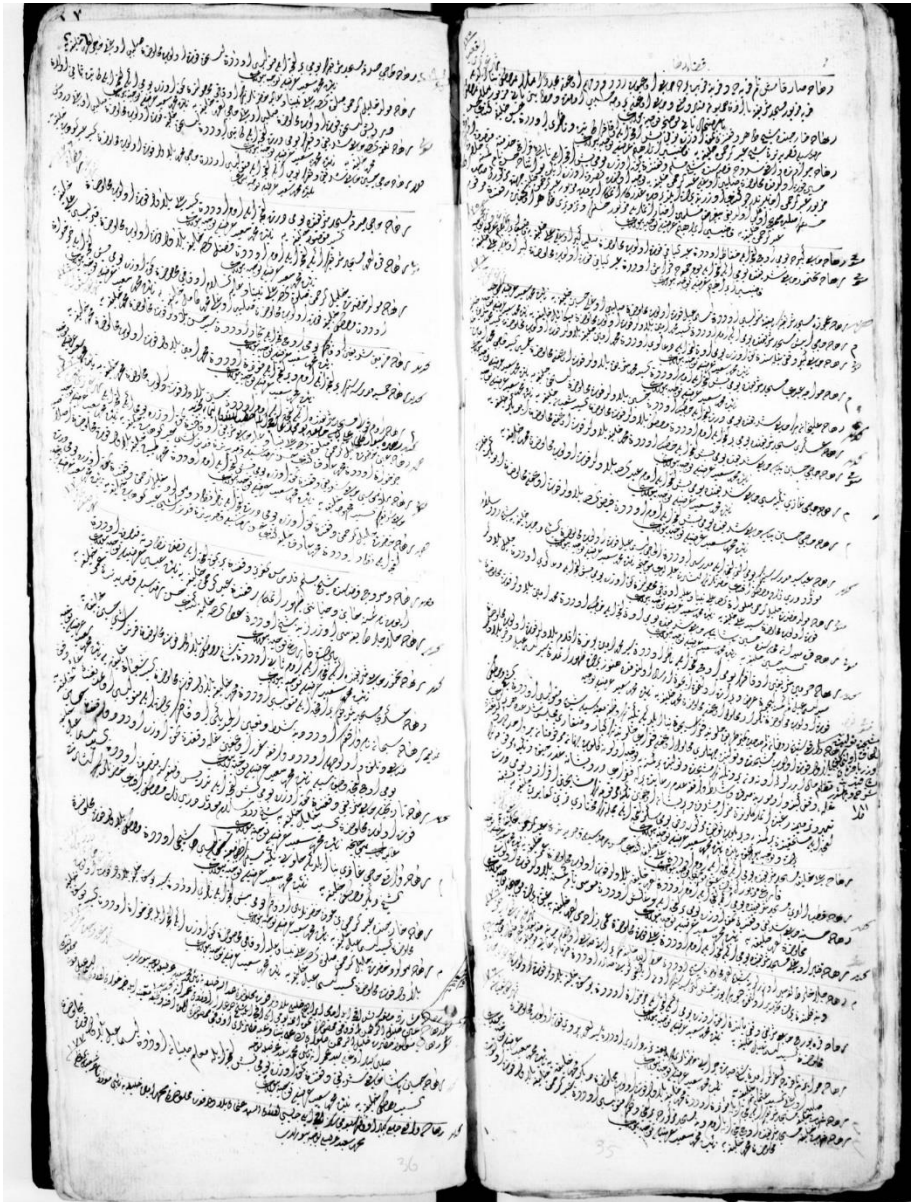
[illegible][illegible]

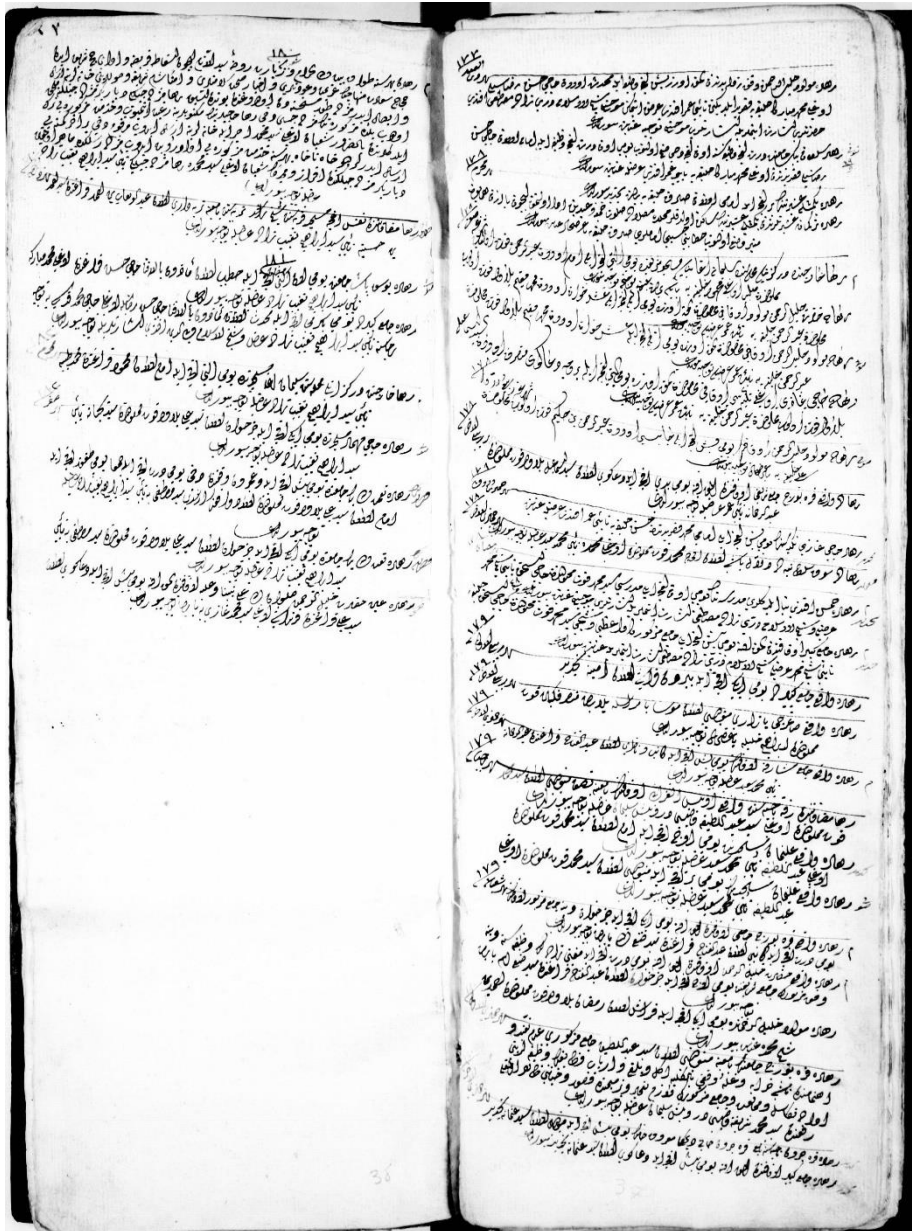
[illegible][illegible]

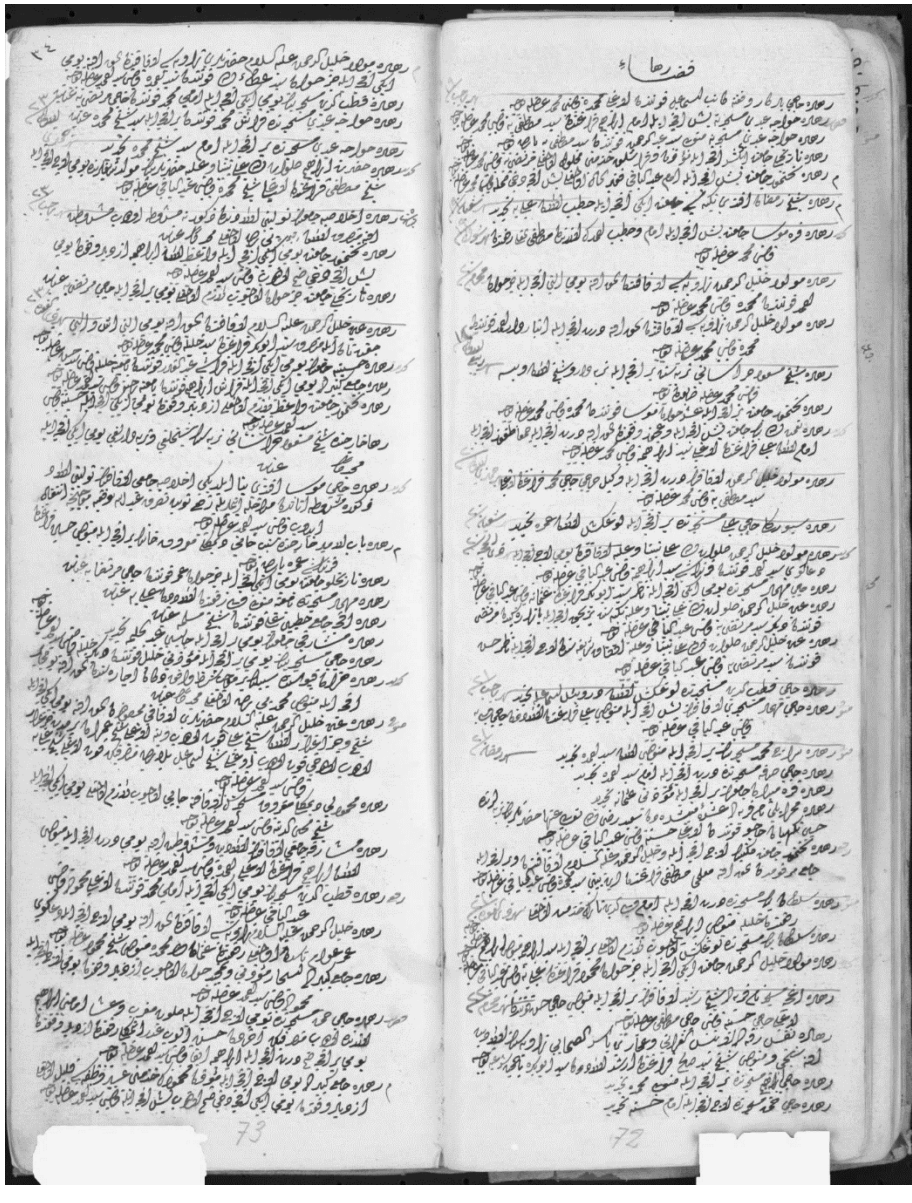
[illegible][illegible]

292

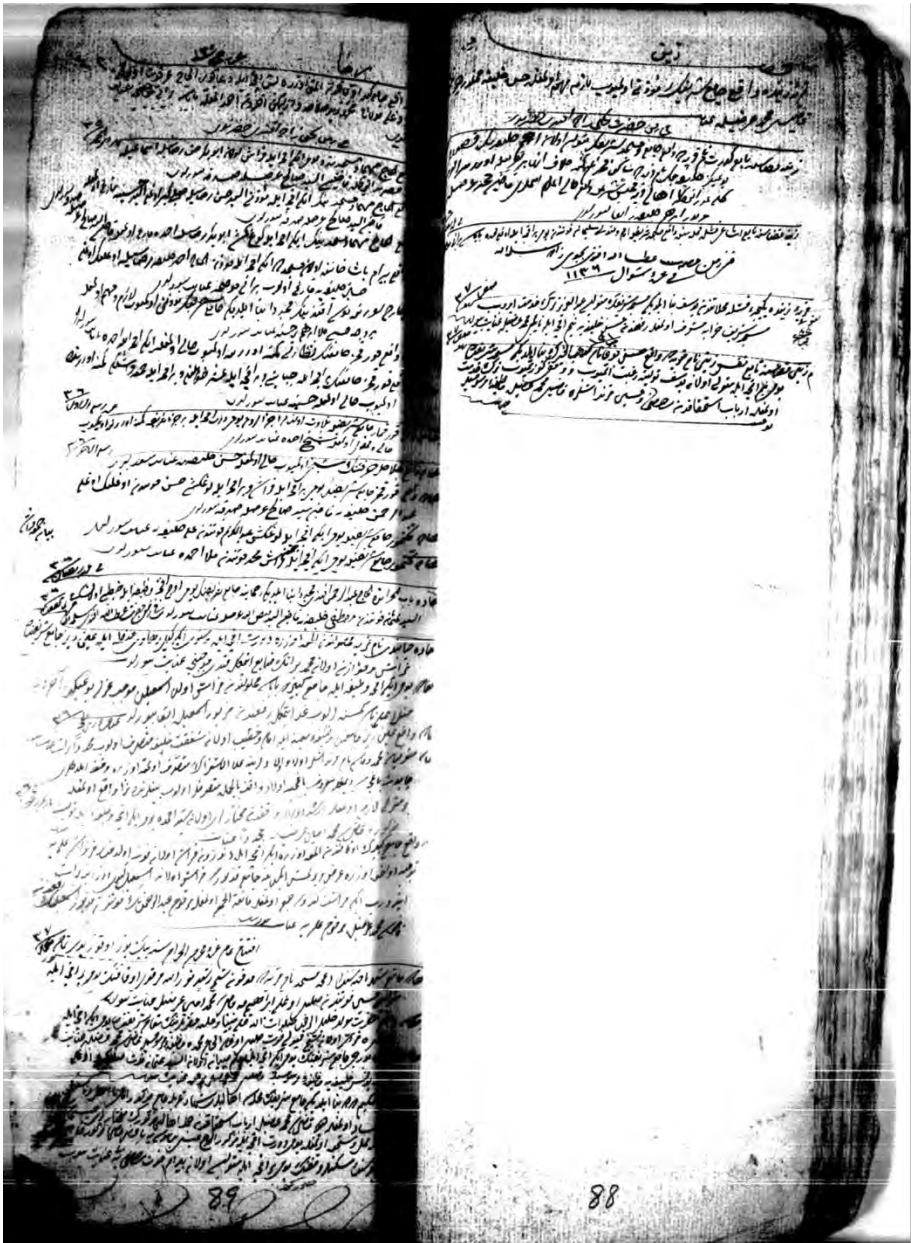

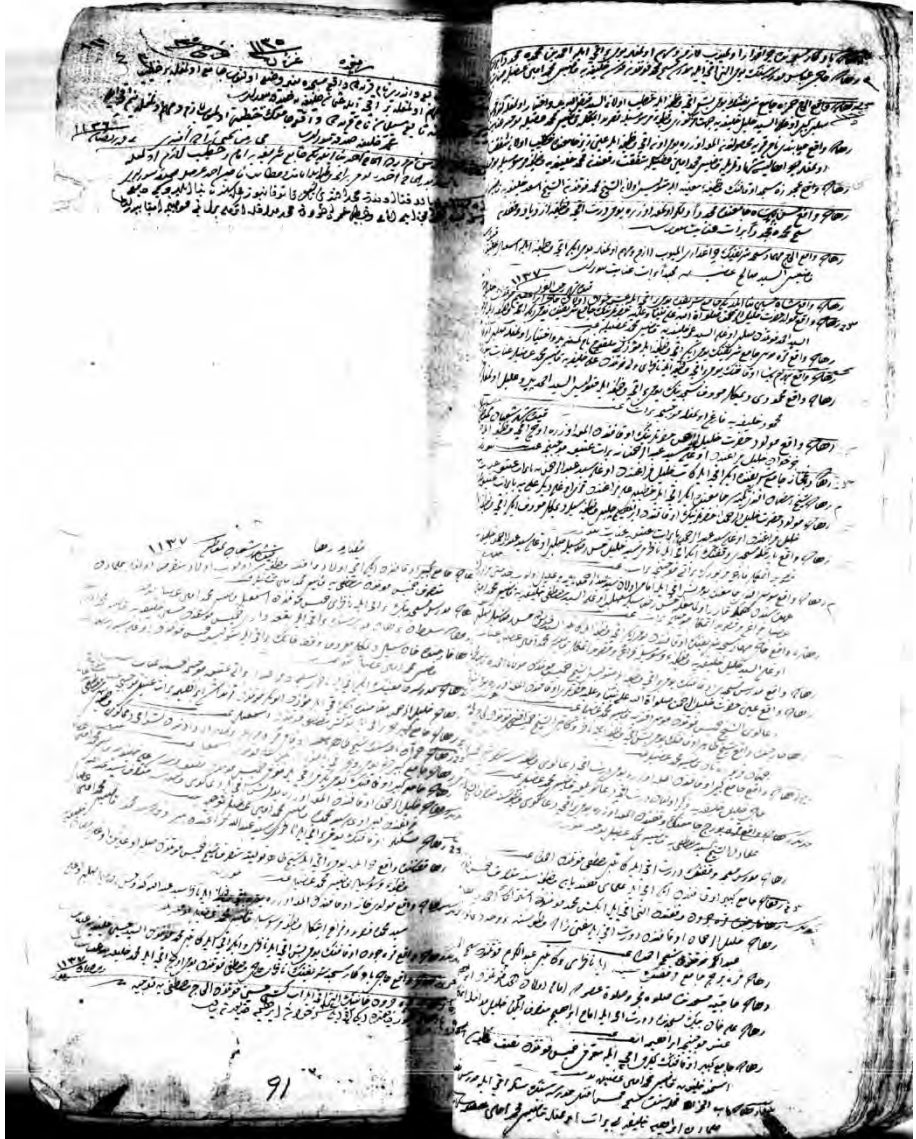

[illegible][illegible]

[illegible]

